Pali Text Society

The Commentary on the Dhammapada

EDITED BY

H. C. NORMAN, M.A.

PROFESSOR OF ENGLISH LITERATURE AT QUEEN'S COLLEGE, BENARES

VOL. I.

London
PUBLISHED FOR THE PALI TEXT SOCIETY
BY
HENRY FROWDE
OXFORD UNIVERSITY PRESS WAREHOUSE, AMEN CORNER, E.C.
1906

[DHAMMAPADATTHAKATHĀ.]

NAMO TASSA BHAGAVATO ARAHATO SAMMĀ-SAMBUDDHASSA.[1]

Mahāmohatamonaddhe loke lokantadassinā,
yena saddhammapajjoto jalito jalitiddhinā,

tassa pāde namassitvā sambuddhassa sirīmato,
saddhammañ c' assa pūjetvā katvā saṅghassa c'añjaliŋ.

Taŋ taŋ kāraṇam āgamma dhammâdhammesu kovido,
sampattasaddhammapado[2] Satthā dhammapadaŋ subhaŋ

Desesi karuṇāvegasamussāhitamānaso,
yaŋ ve devamanussānaŋ pītipāmojjavaḍḍhanaŋ.

'Paramparâbhatā tassa nipuṇā Atthavaṇṇanā,
yā Tambapaṇṇidīpamhi[3] dīpabhāsāya saṇṭhitā,

na sādhayati sesānaŋ sattānaŋ hitasampadaŋ,
appevanāma sādheyya sabbalokassa sā hitaŋ.'

Iti āsiŋsamānena dantena samacārinā[4]
Kumārakassapenâhaŋ therena thiracetasā,

---

[1] *Many of the Paris MSS. have for this* namatthu—*one fr.* (96) *adds also* ratanattayassa.
[2] C[s]. B. K. sampanna°.
[3] K. tāmba°.
[4] *one* K. dhammacār°.

saddhammaṭṭhitikāmena sakkaccaŋ abhiyācito,
taŋ bhāsaŋ ativitthāragataŋ[1] ca vacanakkamaŋ,

pahāyâropayitvāna tantibhāsaŋ manoramaŋ,
gāthānaŋ vyañjanapadaŋ[2] yaŋ tattha na vibhāvitaŋ,

kevalaŋ taŋ vibhāvetvā[3] sesaŋ tam eva atthato,
bhāsantarena bhāsissaŋ āvahanto vibhāvinaŋ,
manaso pītipāmojjaŋ atthadhammûpanissitan ti.

---

[1] K. B. ativitthāraŋ gataŋ. [2] K. bya° (always).
[3] Cᵃ. vibhāvitvā

1. Cakkhupālatthera-vatthu

Manopubbaṅgamā dhammā manoseṭṭhā manomayā,
manasā ce paduṭṭhena bhāsati vā karoti vā,
tato naŋ dukkham anveti cakkaŋ va vahato padanti.

Ayaŋ dhammadesanā kattha bhāsitā ti. Sāvatthiyaŋ.[1] Kaŋ ārabbhâti.[2] Cakkhupālattheraŋ.

Sāvatthiyaŋ kira Mahāsuvaṇṇo nāma kuṭimbiko[3] ahosi, aḍḍho mahaddhano mahābhogo aputtako.[4] So ekadivasaŋ nahānatitthaŋ[5] gantvā nahātvā[6] āgacchanto antarāmagge sampannasākhaŋ ekaŋ vanaspatiŋ[7] disvā, ayaŋ mahesakkhāya devatāya adhiggahīto bhavissatîti tassa heṭṭhābhāgaŋ sodhāpetvā pākāraparikkhepaŋ kārāpetvā vālikaŋ[8] okirāpetvā[9] dhajapatākaŋ ussāpetvā[10] vanaspatiŋ alaṅkaritvā: 'puttaŋ vā dhītaraŋ[11] vā labhitvā tumhākaŋ mahāsakkāraŋ karissāmîti patthanaŋ[12] katvā pakkāmi.

Ath'assa[13] bhariyāya kucchiyaŋ gabbho patiṭṭhāsi.[14]

---

[1] K. *a.* ti. [2] K. *a.* ārabbha ti.
[3] F. kuṭumbiko. K. setthika°. [4] K. *a.* hoti.
[5] K. ṇhāna° (al.) [6] Cª. om. K. B. ṇhatvā.
[7] K. vanappatiŋ al.
[8] Cª. B. vāḷukaŋ. F. vālikā. K. vālukaŋ.
[9] K. *a.* samantato. [10] K. *a.* taŋ.
[11] *Some* K. *frr.* dhittaraŋ. [12] K. paṭṭh°.
[13] K. *a.* na cirass'eva. B. na cirass'eva ath'assa.
[14] Cª. °āti.

So[1] tassā gabbhaparihāraŋ adāsi. Sā dasamāsaccayena puttaŋ vijāyi.[2] Seṭṭhi attanā pālitaŋ vanaspatiŋ nissāya laddhattā tassa 'Pālo' ti nāmaŋ akāsi.[3] Aparabhāge aññaŋ puttaŋ labhi.[4] Tassa 'Cullapālo' ti nāmaŋ katvā, itarassa[5] 'Mahāpālo' ti nāmaŋ kari. Te[6] vayappatte ghara-bandhanena bandhiŋsu.[7]

Tasmiŋ samaye Satthā pavattavaradhammacakko anupubbena gantvā Anāthapiṇḍikena[8] mahāseṭṭhinā catupaṇṇāsakotidhanaŋ vissajjetvā kārite Jetavanamahāvihāre viharati mahājanāŋ saggamagge ca mokkhamagge ca patiṭṭhāpayamāno. Tathāgato hi mātipakkhato[9] asītiyā pitipakkhato[10] asītiyā ti dve asītiñātikulasahassehi[11] kārite vihāre[12] ekam eva[13] vassâvāsaŋ vasi.[14] Anāthapiṇḍikena kārite Jetavanamahāvihāre ekūnavīsati,[15] Visākhāya sattavīsatikoṭidhanapariccāgena kārite Pubbârāme cha vassâvāse[16] ti dvinnaŋ kulānaŋ guṇamahantataŋ paṭicca Sāvatthiŋ nissāya pañcavīsati vassāvāse vasi. Anāthapiṇḍiko 'pi Visākhā 'pi mahāupāsikā nibaddhaŋ[17] divasassa dve vāre Tathāgatassa upaṭṭhānaŋ gacchanti, gacchantā ca 'daharasāmaṇerā no hatthe olokessantîti' tucchahatthā nāma[18] na gatapubbā, purebhattaŋ gacchantā

---

1 K. *a.* ñatvā. B. sā gabbhassa patiṭṭhitabhāraŋ ñatvā tassa ārocesi. So tassa gabbhassa etc.

2 B. *a.* taŋ nāmagahaṇadivase.

3 C^a^. akaŋsu. K. B. *a.* sā.

4 K. aññaputtaŋ patilabhi.

5 K. *a.* va.

6 K. *a.* dve.

7 K. B. *a.* aparabhāge mātāpitaro kālam akaŋsu. Sabbaŋ pi vibhavam itare (K. bhogaŋ dvinnaŋ) yeva vicāriŋsu (K. vivaresuŋ).

8 C^a^. F. Anāthapiṇḍika°.

9 C^a^. K. mātu°.

10 F. C^a^. piti°. K. pitu°.

11 K. °tiyā.

12 K. Nigrodhamahāvihāre.

13 K. B. yeva.

14 F. vāsaŋ vasitvā.

15 K. B. *a.* vassāni vassâvāsaŋ vasi.

16 K. cha vassāni vassaŋ vasi.

17 K. *a.* pi.

18 C^a^. K. om. nāma.

khādaniyâdīni gāhāpetvā[1] gacchanti, pacchābhattaŋ pañcabhesajjāni aṭṭha ca[2] pānāni. Nivesanesu pana tesaŋ dvinnaŋ[3] bhikkhusahassānaŋ[3] niccapaññattān'[4] evâsanāni honti. Annapānabhesajjesu yo yaŋ icchati tassa[5] taŋ yath' icchitam[6] eva sampajjati. Tesu Anāthapiṇḍikena ekam eva divasam pi Satthā pañhaŋ apucchitapubbo.[7] So kira 'Tathāgato buddhasukumālo[8] khattiyasukumālo[8] upakāro[9] me gahapatiti mayhaŋ dhammaŋ desento kilameyyâ' ti 'Satthari adhimattasinehena pañhaŋ na pucchati. Satthā pana tasmiŋ nisinnamatte yeva, 'ayaŋ seṭṭhī maŋ arakkhitabbaṭṭhāne rakkhati, ahaŋ hi kappasatasahassâdhikāni cattāri asaṅkheyyāni alaṅkatapaṭiyattaŋ attano sīsaŋ chinditvā akkhīni uppāṭetvā hadayamaŋsaŋ ubbattevā pāṇasamaŋ puttadāraŋ pariccajitvā pāramiyo pūrento paresaŋ dhammadesanattham eva pūresiŋ; esa maŋ arakkhitabbaṭṭhāne rakkhatî'ti ekaŋ[10] dhammadesanaŋ katheti[11] yeva.

Tadā Sāvatthiyaŋ satta manussakoṭiyo vasanti. Tesu Satthu dhammakathaŋ sutvā pañcakoṭimattā manussā ariyasāvakā jātā;[12] dve[13] koṭimattā puthujjanā.[14] Tesu ariyasāvakānaŋ dve yeva kiccāni ahesuŋ, purebhattaŋ dānaŋ denti, pacchābhattaŋ gandhamālâdihatthā vatthabhesajjapānakādiŋ[15] [16] gāhāpetvā dhammasavaṇatthāya[17] gacchanti.

Ath'ekadivasam Mahāpālo ariyasāvake gandha-mālâdi-

---

[1] Cᵃ. gahetva. B. K. gahetvā va.
[2] K. *om.* ca *a.* ādāya vihāraŋ gacchanti *after* pā°.
[3] Cᵃ. bhikkhūnaŋ sahassānaŋ.
[4] K. niccaŋ. B. niccaŋ paññattâsanā neva.
[5] K. *rep.* [6] Cᵃ. F. yadicchitaŋ.
[7] Cᵃ. Satthā paṇhaŋ na pu°. K. Satthāraŋ paṇho na pucchitabbo. S. Satthāraŋ. *So* B. (*has also* na pu°).
[8] Cᵃ., B., F. °sukhumālo. [9] K. bahûpakāro.
[10] C. *om.* [11] C., Cᵃ. K. kathesi. [12] C. Cᵃ. *om.*
[13] K. dvi°. [14] K. *a.* jātā. [15] Cᵃ. tatthabhe°.
[16] K. B. °pānakâdīni. [17] F. °natthaŋ.

hatthe vihāraŋ gacchante disvā, 'ayaŋ mahājano kuhiŋ gacchatîti'[1] pucchitvā, 'dhammasavaṇāyâ' ti sutvā, ahampi gamissāmîti[2] gantvā Satthāraŋ vanditvā parisapariyante nisīdi.

Buddhā cā nāma dhammaŋ desentā[3] saraṇasīlapabbajjâdīnaŋ upanissayaŋ oloketvā ajjhāsayavasena dhammaŋ desenti. Tasmā taŋ divasaŋ Satthā tassa upanissayaŋ oloketvā dhammaŋ desento anupubbikathaŋ[4] kathesi, seyyathīdaŋ;[5] dānakathaŋ sīlakathaŋ saggakathaŋ kāmānaŋ ādīnavaŋ okāraŋ saṅkilesaŋ nekkhamme ca ānisaŋsaŋ pakāsesi. Taŋ sutvā Mahāpālo kuṭimbiko[6] cintesi: 'paralokaŋ gacchantaŋ puttadhītaro vā[7] bhogā vā nânugacchanti, sarīram pi attanā saddhiŋ na gacchati. Kim me gharâvāsena? Pabbajissāmîti. So desanāpariyosāne[8] Satthāraŋ upasaṅkamitvā[9] pabbajjaŋ yāci. Atha naŋ Satthā:[10] 'natthi te koci āpucchitabbayuttako ñātîti āha. 'Kaniṭṭhabhātā pana me atthi bhante ti.[11] 'Tena hi taŋ āpucchā'[12] ti. So 'sādhû' ti sampaṭicchitvā Satthāraŋ vanditvā gehaŋ gantvā kaniṭṭhaŋ pakkosāpetvā: 'tāta yaŋ imasmiŋ kule saviññāṇakâviññāṇakaŋ[13] dhanaŋ kiñci atthi sabbaŋ taŋ tava[14] bhāro, paṭipajjāhi nan' ti. 'Tumhe pana sāmîti.'[15] 'Ahaŋ Satthu santike pabbajissāmîti. 'Kiŋ kathesi bhātika tvaŋ me mātari matāya[16] mātā viya, pitari mate pitā viya laddho, gehe vo[17] mahāvibhavo, sakkā gehaŋ[18] ajjhāvasanteh'eva[19] puññāni

---

[1] F. gacchantîti. [2] K. *a.* tena saddhiŋ.
[3] C. Cᵃ. desento. [4] *Sinh. first ed. ānu°.*
[5] K. seyyadidaŋ. [6] F. kutumbiko. K. katu° (al).
[7] B. bhātaro vā. [8] K. *a.* uṭṭhāyâsanā.
[9] K. *a.* vanditvā. [10] K. *a.* pucchi.
[11] C. Cᵃ. B. *om.* [12] B. K. āpucchāhîti.
[13] Cᵃ. °ka. B. saviññānakampi aviññānakampi.
[14] K. tavaŋ.
[15] K. *a.* kuhiŋ gamissathā ti, tāta. K. *om.* sāmiti.
[16] Cᵃ. tvaŋ mātari mate mātā viya.
[17] K. B. te. [18] B. gehe. [19] B. te yeva.

kātuŋ, mā evaŋ akatthā '[1] ti. 'Tāta[2] mayā Satthudhammadesanā sutā,[2] Sātthārā hi saṇhasukhumaŋ tilakkhaṇaŋ āropetvā[3] ādimajjhapariyosāne kalyāṇadhammo[5] desito, na sakkā so agāra-majjhe pūretuŋ, pabbajissāmi tātā' ti. 'Bhātika[6] taruṇā pi ca tāv'attha[7] mahallakakale pabbajissathā' ti. 'Tāta mahallakassa hi attano hatthapādâpi anassavā honti, na[8] vase vattanti, kim-aṅga[9] pana ñātakā, svâhaŋ tava vacanaŋ[10] na karomi, samaṇapaṭipattiŋ pūressāmī.[11]

Jarā jajjaritā honti hatthapādā anassavā

Yassa so vihatatthāmo kathaŋ dhammaŋ carissatiti

pabbajissām' evâhaŋ[12] tātā' ti.

Tassa viravantass' eva Satthu santikaŋ gantvā pabbajjaŋ yācitvā[13] laddhapabbajjûpasampado[14] ācariyûpajjhāyānaŋ santike pañcavassāni vasitvā vutthavasso pavāretvā[15] Satthāraŋ upasaṅkamitvā vanditvā pucchi: 'Bhante imasmiŋ sāsane kati dhurāniti.'[16]

'Ganthadhuraŋ vipassanādhuraŋ ti dve yeva dhurāni bhikkhū' ti. 'Katamaŋ pana bhante ganthadhuraŋ katamaŋ vipassanādhuraŋ' ti. 'Attano paññânurūpena ekaŋ[17] vā dve vā nikāye sakalaŋ vā pana[18] Tepiṭakaŋ Buddhavacanaŋ uggaṇhitvā tassa dhāraṇaŋ kathanaŋ vācanaŋ'

---

[1] K. B. akaritthāti.

[2] B. ahaŋ Satthudhammadesanaŋ sutvā gharâvāse vasituŋ na sakkomi. K. sutvā. [3] Ca. ārocetvā.

[4] F. °pariyosanakalyāṇa°. C. kalyāna°. K. B. °pariyosāna kalyāṇo.

[5] B. *a.* vasantena. [6] C. Ca. bhātiya.

[7] F. ettha. C. Ca. *only* tavā. K. B. tvaŋ taruṇo yeva tāva tiṭṭhatu (K. tiṭṭha).

[8] B. *a.* attano. [9] C. B. aṅgaŋ. Ca. ahaŋ.

[10] K. B. Kathaŋ. [11] S. K. pūressāmīti.

[12] K. °mi' haŋ. [13] K. yāci.

[14] K. laddhûpasampado.

[15] Ca. *omits* vutthavasso pavā°.

[16] K. *a.* atha satthā āha. [17] K. *a.* nikāyaŋ.

[18] Ca. *omits* vā pana.

ti idaŋ ganthadhuraŋ nāma. Sallahukavuttino pana panthasenâsanâbhiratassa[1] attabhāve khayavayaŋ paṭṭhapetvā sātaccakiriyavasena[2] vipassanaŋ vaḍḍhetva[3] arahattagahaṇaŋ idaŋ[4] vipassanādhuraŋ nāmâti. 'Bhante ahaŋ mahallakakāle pabbajito ganthadhuraŋ pūretuŋ na sakkhissāmi vipassanādhuraŋ pana pūressāmi,[5] kammaṭṭhānam me kathethā' ti.

Ath'assa Satthā yāva arahattaŋ[6] kammaṭṭhānaŋ kathesi. So Satthāraŋ vanditvā attanā[7] sahagāmino bhikkhū pariyesanto saṭṭhī[8] bhikkhū labhitvā tehi saddhiŋ nikkhamitvā vīsaŋyojanasataŋ[9] maggaŋ gantvā ekaŋ mahantaŋ paccantagāmaŋ patvā tattha saparivāro piṇḍāya pāvisi. Manussā vattasampanne bhikkhū disvā pasannacittā āsanāni paññāpetvā nisīdāpetvā[10] paṇitenâhārena parivisitvā, 'bhante kuhiŋ ayyā gacchantîti pucchitvā, 'yathāphāsukaṭṭhānaŋ upāsakā' ti vutte, 'paṇḍitamanussā vassâvāsaŋ senâsanaŋ pariyesanti bhadantā' ti ñatvā, 'bhante sace ayyā imaŋ temāsaŋ idha vaseyyuŋ, mayaŋ saraṇesu patiṭṭhāya[11] sīlāni gaṇheyyāmā' ti āhaŋsu.[12] Te pi 'mayaŋ imāni kulāni nissāya bhavanissaraṇaŋ karissāmā' ti[13] adhivāsesuŋ. Manussā tesaŋ patiññaŋ gahetvā vihāraŋ patijaggitvā rattiṭṭhānadivāṭṭhānāni sampādetvā adaŋsu. Te nibaddhaŋ tam eva gāmaŋ piṇḍāya pavisanti. Atha ne eko vejjo upasaṅkamitvā, 'bhante bahūnaŋ vasanaṭṭhāne aphāsukam pi nāma hoti,[14] tasmiŋ uppanne mayhaŋ katheyyātha,[15] bhesajjaŋ karissāmîti pavāresi.[16] Thero vassûpanāyikadivase te bhikkhū āmantetvā pucchi:

---

[1] Cᵃ. om. K. °rantassa. B. santasenāsanā *in brackets.*
[2] K. sātaca°.
[3] K. °ḍḍhitvā.
[4] C., Cᵃ., B. *om.*
[5] Cᵃ. pūressāmîti.
[6] Cᵃ. K. arahattā. B. aharattam.
[7] Cᵃ. attano.
[8] Cᵃ. saṭṭhiŋ. B. saṭṭhi.
[9] F. B. vīsayo°. Cᵃ. K. °satamaggaŋ. K. visati°.
[10] K. *om.*
[11] K. *a.* pañca.
[12] K. ah°.
[13] K. *a.* cintetvā.
[14] C. honti.
[15] K. *a.* ahaŋ vo.
[16] C. Cᵃ. pavāreti. K. *a.* saṭṭhi.

'āvuso imaŋ temāsaŋ katihi[1] iriyāpathehi vītināmessathā' ti. 'Catūhi bhante'[2] ti. 'Kiŋ pan'etaŋ āvuso patirūpaŋ, nanu appamattehi bhavitabbaŋ, mayaŋ hi dharamānassa[3] Buddhassa santike[4] kammaṭṭhānaŋ gahetvā[5] āgatā, Buddhā ca nāma na sakkā saṭhena ārādhetuŋ,[6] kalyāṇajjhāsayena h'ete[6] ārādhetabbā, pamattassa ca nāma cattāro apāyā sakagehasadisā, appamattā hothâvuso' ti.[7] 'Tumhe pana bhante' ti.[8] 'Ahaŋ tīhi iriyāpathehi vītināmessāmi, piṭṭhiŋ na pasāressāmi āvuso' ti. 'Sādhu bhante appamattā hothā' ti.

Therassa niddaŋ anokkamantassa paṭhamamāse atikkante[9] akkhirogo uppajji, chiddaghaṭato udakadhārā viya akkhīhi dhārā[10] paggharanti. So sabbarattiŋ samaṇadhammaŋ katvā aruṇuggamane[11] gabbhaŋ pavisitvā nisīdi. Bhikkhū bhikkhâcāravelāya therassa santikaŋ upasaṅkamitvā,[12] 'bhikkhâcāravelâyaŋ bhante' ti[13] āhaŋsu. 'Tena h'āvuso[14] gaṇhatha pattacīvaraŋ' ti[15] attano pattacīvaraŋ gāhāpetvā[16] nikkhami. Bhikkhū[17] tassa akkhī paggharante[18] disvā, 'kim etaŋ bhante' ti pucchiŋsu. 'Akkhī me āvuso vātā vijjhantîti.'[19] 'Nanu[20] bhante vejjen' amhā[21] pavāritā, tassa kathemā'[22] ti. 'Sādh'

---

[1] B. Katīhi. K. kattīhi. [2] K. *a.* vitināmessāmā.
[3] B. dharamānakassa. [4] K. B. santikā. [5] K. uggahetvā.
[6] K. °sayeh'eva tumhehi te. B. te vo *for* h'ete.
[7] B. *a.* Kiŋ.
[8] K. *a.* Katīhi iriyāpathehi pavatessathā.
[9] K. B. *a.* majjhimamāse sampatte. K. attikkamante.
[10] K. B. assudhārā. [11] K. aruṇuggamanasamaye.
[12] K. B. gantvā.
[13] F. °vetāgatā ti. C. °velāya, *corr.* °velā. B. °velā.
[14] K. hi ā°. [15] K. *a.* vatvā so.
[16] K. gahetvā. [17] C. *om.*
[18] B. akkhīhi paggharantaŋ. K. akkhīhi assudhāre paggharante.
[19] K. B. akkhīni (al). K. vāto vijjhatī. [20] C. *om.*
[21] B. K. pavārit' amhā. S. F. amhā pā°.
[22] K. kathessāmā.

āvuso'[1] ti. Te vejjassa kathayiŋsu, so telaŋ pacitvā pesesi. Thero nāsāya[2] telaŋ āsiñcanto nisinnako va āsiñcitvā antogāmaŋ pāvisi. Vejjo[3] disvā āha: 'bhante[4] ayyassa kira[5] akkhī[6] vāto vijjhatîti.' 'Āma upāsakā' ti. 'Bhante mayā telaŋ pacitvā pesitaŋ nāsāya vo āsittaŋ'[7] ti. 'Āma upāsakā' ti. 'Idāni kīdisaŋ' ti. 'Rujat' eva upāsakā' ti. 'Vejjo' mayā ekavāren' eva[8] vūpasamanasamatthaŋ[9] telaŋ pahitaŋ,[10] kiŋ nu kho rogo na vūpasanto'[11] ti cintetvā, 'bhante nisīditvā vo āsittaŋ[12] nipajjitvā' ti pucchi. Thero tuṇhī ahosi,[13] punappunaŋ pucchiyamāno pi[14] na kathesi. So 'vihāraŋ gantvā[15] vasanaṭṭhānaŋ olokessamîti' cintetvā, 'tena hi bhante gacchathā' ti theraŋ vissajjetvā vihāraŋ gantvā therassa vasanaṭṭhānaŋ olokento caṅkamananisīdanaṭṭhānam eva disvā sayanaṭṭhānam adisvā, 'bhante nisinnehi[16] vo āsittaŋ nipannehîti'[17] pucchi. Thero tuṇhī ahosi. 'Mā bhante evam akattha[18] samaṇadhammo nāma sarīre[19] yāpente sakkā kātuŋ, nipajjitvā āsiñcathā' ti punappunaŋ[20] yāci. 'Gacchathâvuso,[21] mantetvā jānissāmîti.'[22] Therassa ca tattha[23] n'eva ñātī na[24] sālohitā atthi, kena[25] saddhiŋ manteyya?[26] Karajakāyena pana saddhiŋ

---

[1] K. sādhū āv°. [2] C. nāsikāya. [3] K. *a.* taŋ.
[4] F. *om.* K. *om.* āha. [5] K. kiŋ.
[6] B. K. akkhīni. [7] K. āsiñcitan (al.).
[8] K. *a.* rogaŋ. [9] K. vūpasamatthaŋ.
[10] K. pesitaŋ. [11] Cᵃ. S. vupasanto. K. vūpassamati.
[12] K. udāhu. [13] K. *a.* so.
[14] K. *a.* kiñci. [15] K. *a.* therassa.
[16] F., C., Cᵃ. nisinnohi.
[17] F. āsitto' sīti. Cᵃ. āsittaŋ nipannohî'ti.
[18] B. karittha. K. akar°.
[19] B. sarīraŋ yāpentena. C. sarīro. Cᵃ. yapento.
[20] F., C., Cᵃ. punappuna.
[21] C. gacchatha dāni ā°. Cᵃ. gacchathāti ā°. B. gaccha tyaŋ tāv' āvuso. K. gacchâvuso.
[22] B. vejjam uyyojesi. [23] K. *a.* gāme.
[24] C., Cᵃ., K. *om.* [25] F., C., Cᵃ. yena. [26] K. °yyā ti.

mantento, 'vadehi tāva āvuso Pālita tvaŋ[1] kim akkhī[2] olokessasi udāhu Buddhasāsanan' ti[3] anamataggasmiŋ hi saŋsāravaṭṭe tava anakkhikakālassa[4] gaṇanā[5] natthi, anekāni pana Buddhasatāni Buddhasahassāni[6] atītāni, tesu te[7] ekabuddho[8] pi na paricchinno, idāni imaŋ antovassaŋ 'tayo māse na nipajjissāmîti'[9] te mānasaŋ[10] baddhaŋ, tasmā cakkhūni te nassantu vā bhijjantu vā Buddhasāsanam eva dhārehi, mā cakkhunîti'[11]—bhūtakāyaŋ ovadanto imā gāthā[12] abhāsi:

'Cakkhūni hāyanti[13] mamāyitāni,
sotāni hāyanti[14] tath' eva deho,[15]
sabbam p'idaŋ[16] hāyati[17] dehanissitaŋ,
kiŋkāraṇā Pālita tvaŋ pamajjasi?

'Cakkhūni jīranti mamāyitāni
sotāni jīranti[18] tath' eva kāyo,
sabbam p'idaŋ jīrati[19] kāya[20]-nissitaŋ,
kiŋkāraṇā Pālita tvaŋ pamajjasi?

'Cakkhūni bhijjanti mamāyitāni,
sotāni bhijjanti[21] tath' eva rūpaŋ,[22]
sabbam p'idaŋ bhijjati rūpanissitaŋ[23]
kiŋkāraṇā Pālita tvaŋ pamajjasîti.'

---

1 Cᵃ. *om.* 2 Cᵃ. akkhiŋ.
3 K. Cᵃ. *om.* ti. 4 K. B. akkhikāṇassa.
5 K. B. nāma (K. gaṇā nāma). 6 K. °sahassā.
7 K. B. *om.* 8 K. eko Buddho. 9 K. nipajāmîti.
10 K. B. temāsaŋ (B. ti°) nivaddhaŋ adhiṭṭhānaŋ (B. nibaddhavīriyaŋ) karissāmi. Cᵃ. *has* nibaddhaŋ.
11 K. *a.* olokehī. 12 B. gāthāyo.
13 K. B. hāyantu (K. B. *imper. throughout*).
14 K. hā° so°. 15 K. B. Kāyo,
16 B. midaŋ. K. iddhaŋ. 17 F. kāyani°.
18 K. jīr° so°. 19 K. B. jīratu.
20 B. deha°. 21 K. bh° so°.
22 C. Cᵃ. rūpo. F. B. kāyo. K. deho.
23 B. deha. K. kāya.

Evaŋ tīhi gāthāhi attano ovādaŋ datvā nisinnako va natthukammaŋ katvā gāmaŋ piṇḍāya pāvisi. Vejjo[1] disvā, 'kiŋ bhante natthukammaŋ kataŋ' ti pucchi. 'Āma upāsakā' ti. 'Kīdisaŋ bhante' ti. 'Rujat' eva, upāsakā' ti. 'Nisīditvā vo[2] bhante kataŋ nipajjitvā' ti. Thero tuṇhī ahosi. Punappunaŋ pucchiyamāno[3] pi na kiñci[4] kathesi. Atha naŋ vejjo 'bhante tumhe sappāyaŋ na karotha, ajja[5] paṭṭhāya 'asukena[6] me telaŋ pakkaŋ' ti mā vadittha; aham pi 'mayā vo telaŋ pakkaŋ' ti na vakkhāmiti' āha. So vejjena paccakkhāto vihāraŋ gantvā[7] 'vejjenâpi paccakkhāto 'si iriyāpathaŋ mā vissajja[8] samaṇā' ti:

'Paṭikkhitto tikicchāya vejjenâsi vivajjito,
niyato maccurājassa kiŋ Pālita[9] pamajjassiti.'

Imāya gāthāya attānaŋ ovaditvā[10] samaṇadhammaŋ akāsi. Ath' assa majjhimayāme atikkante[11] apubbaŋ acarimaŋ akkhīni c'eva kilesā ca pabhijjiŋsu.[12] So[13] sukhavipassako arahā hutvā[14] gabbhaŋ pavisitvā nisīdi. Bhikkhū bhikkhācāravelāya[15] gantvā,[16] 'bhikkhācārakālo[17] bhante' ti āhaŋsu.[18] 'Kālo āvuso' ti. 'Āma bhante' ti. 'Tena hi gacchathā' ti.[19] 'Tumhe pana bhante' ti. 'Akkhīni me āvuso parihīṇā'[20] ti. Te tassa akkhīni oloketvā assupuṇṇanettā hutvā,[21] 'bhante mā cintayittha,

[1] K. B. taŋ. [2] K. telaŋ. [3] F., C., Cᵃ., K., B. pucchito.
[4] K. kiñci pi na. [5] K. B. ajjato.
[6] K. *a.* nāma vejena. B. nāma *for* me.
[7] B. *a.* tvaŋ. K. *a. after* pi.
[8] F., Cᵃ., B. vissajji. K. visajjesi.
[9] B. *a.* tvaŋ. [10] K. *a.* thero.
[11] F. Cᵃ. atikkamante. K. attikantamatte.
[12] B. bhijjimsu. K. bhijisu. [13] C. *om.*
[14] K. *a.* taŋ khaṇaŋ yeva vikasitapaduma-sadiso hutvā.
[15] F. K. °velāyaŋ. [16] K. B. āgantvā.
[17] K. °velāya. [18] K. *a.* kiŋ.
[19] K. B. kiŋ. [20] B. parihīnānîti. K. parihinnāni.
[21] K. °puṇṇehi nettehi rodantā hutvā.

mayaŋ vo paṭijaggissāmā' ti theraŋ assāsetvā[1] kattabbayuttakaŋ vattapaṭivattaŋ[2] katvā gāmaŋ[3] pavisiŋsu.[4] Manussā theraŋ adisvā, 'bhante ambākaŋ ayyo kuhiŋ' ti pucchitvā[5] taŋ pavattiŋ[6] sutvā[7] yāguŋ pesetvā sayaŋ piṇḍapātaŋ ādāya gantvā theraŋ vanditvā pādamūle[8] pavaṭṭamānā[9] roditvā,[10] 'mayaŋ bhante[11] paṭijaggissāma tumhe mā cintayitthā' ti samassāsetvā pakkamiŋsu Tato paṭṭhāya nibaddhaŋ yāgubhattaŋ[12] vihāram eva pesenti. Thero pi itare saṭṭhibhikkhū nirantaraŋ ovadati; te tass' ovāde ṭhatvā upakaṭṭhāya pavāraṇāya sabbe va saha paṭisambhidāhi arahattaŋ pāpuṇiŋsu. Vutthavassā ca pana Satthāraŋ daṭṭhu-kāmā hutva theraŋ āhaŋsu: 'bhante Satthāraŋ daṭṭhukām' amhā' ti. Thero tesaŋ vacanaŋ sutvā cintesi: 'ahaŋ dubbalo antarāmagge ca amanussapariggahītā[13] aṭavī[14] atthi, mayi etehi saddhiŋ gacchante sabbe kilamissanti, bhikkham pi labhituŋ na sakkhissanti, ime puretaram eva pesessāmîti.'[15] Atha ne āha: 'Āvuso tumhe purato gacchathā' ti.[16] 'Tumhe pana bhante' ti. 'Ahaŋ dulbalo antarāmagge ca amanussapariggahītā aṭavī[14] atthi mayi tumhehi saddhiŋ gacchante sabbe kilamissatha tumhe purato gacchathā' ti. 'Mā bhante evam karittha; mayaŋ tumhehi saddhiññeva gamissāmā' ti. 'Mā vo āvuso evaŋ[17] ruccittha[18] evaŋ sante mayhaŋ aphāsukaŋ bhavissati, mayhaŋ kaṇiṭṭho tumhe disvā pucchissati, ath' assa mama cakk-

---

[1] B. samassāsetvā.

[2] Cª. °yuttavattapaṭi vattaŋ. F. yuttakaŋ vattaŋ.

[3] C. *om.*

[4] Cª. K. gāmaŋ piṇḍāya pav°.

[5] B. ārocesuŋ te.

[6] K. pavuttiŋ (*almost al.*).

[7] K. *a.* rodantā.

[8] B. pādamūlesu.

[9] F. pavaddhayamānā. Cª. pavaddhamānā. K. B. °tt°. K. pari°.

[10] K. rodetvā.

[11] B. bh° ma°.

[12] K. yāgū° (*almost al.*).

[13] K. °hittā. B. °hitā.

[14] F. aṭavī. Cª. aṭavī'tthi.

[15] B. pesissāmîti.

[16] K. *a.* kiŋ.

[17] K. gamanaŋ.

[18] F. C. āvuso rucci. Cª. āvuso ruci.

hūnaŋ parihīnabhāvaŋ āroceyyātha, so mayhaŋ santikaŋ kañcid[1] eva pahiṇissati,[2] tena saddhiŋ āgacchissāmi,[3] tumhe mama vacanena[4] Dasabalañ ca asītimahāthere ca vandathā' ti te uyyojesi.

Te theraŋ khamāpetvā antogāmaŋ pāvisiŋsu. Manussā te[5] nisīdāpetvā bhikkhaŋ datvā, 'kiŋ bhante ayyānaŋ gamanâkāro paññāyatîti.'[6] 'Āma upāsakā, Satthāraŋ daṭṭhukām' amhā' ti. Te punappunaŋ yācitvā tesaŋ gamanacchandam eva ñatva anugantvā paridevitvā nivattiŋsu. Te pi anupubbena.[7] Jetavanaŋ gantvā Sattharañ ca[8] mahāthere ca therassa vacanena vanditvā punadivase yattha therassa kaṇiṭṭho vasati taŋ vīthiŋ piṇḍāya pāvisiŋsu. Kuṭimbiko[9] te sañjānitvā nisīdāpetvā katapaṭisanthāro[10] 'bhātikathero me kuhiŋ' ti pucchi. Ath' assa te taŋ pavattiŋ ārocesuŋ. So[11] tesaŋ pādamūle pavaṭṭento roditvā pucchi: 'idāni bhante kiŋ kātabbaŋ' ti. 'Thero ito kassaci gamanaŋ paccāsiŋsati[12] gatakāle tena saddhiŋ āgamissatîti.' 'Ayaŋ me[13] bhante bhāgineyyo Pālito nāma etaŋ[14] pesethā' ti. 'Evaŋ pesetuŋ[15] na sakkā, magge paripantho atthi[16] 'pabbājetvā pesetuŋ vaṭṭatîti.' 'Evaŋ katvā pesetha bhante' ti. Atha naŋ pabbājetvā addhamāsamattaŋ cīvaragahaṇâdīni sikkhāpetvā maggaŋ ācikkhitvā pahiṇiŋsu. So anupubbena taŋ gāmaŋ patvā[17] gāmadvāre ekaŋ mahallakaŋ disvā, 'imaŋ gāmaŋ nissāya koci āraññako vihāro atthîti' pucchi. 'Atthi bhante' ti. 'Ko[18] tattha vasatîti.' 'Pālitatthero[19] nāma bhante' ti. 'Maggaŋ me ācikkhathā' ti. 'Ko'si tvaŋ bhante' ti. 'Therassa bhāgineyyo 'mhîti. Atha naŋ gahetvā

---

[1] K. B. kiñcid. [2] C. pahiyissati. [3] K. gamissāmi.
[4] K. °nen' eva. [5] C. C[a]. *om.* B. *a.* disvā.
[6] K. *a.* pucchiŋsu. [7] K. *a.* gantvā patvā *for* ga°.
[8] B. *a.* asīti°. [9] B. Kuṭumbiko. K. kaṭu° al.
[10] K. *a.* bhante. [11] B. *a.* taŋ sutvā.
[12] B. āgamanaŋ paccāsīsati *and a.* tassa.
[13] C. C[a]. *om.* [14] K. *a.* bhante. [15] K. *a.* gihibhāve.
[16] B. taŋ. [17] C. C[a]. pavisitvā.
[18] B. *a.* nāma. [19] F. C[a]. Pālitathero.

vihāraŋ nesi. So theraŋ vanditvā addhamāsamattaŋ vattapaṭivattaŋ katvā theraŋ sammāpaṭijaggitvā: 'bhante mātulakuṭimbiko me tumhākaŋ āgamanaŋ paccāsiŋsati etha gacchāmā' ti āha. 'Tena hi[1] me[2] yaṭṭhiŋ gaṇhāhîti.' So yaṭṭhikoṭiŋ gahetvā therena saddhiŋ antogāmaŋ pāvisi.[3] Manussā te[4] nisīdāpetvā, 'kiŋ bhante gamanâkāro' va[5] paññāyatîti' pucchiŋsu.[6] 'Āma upāsakā, gantvā Satthāraŋ vandissāmiti.'

Te nānappakāreṇa yācitvā alabhantā[7] theraŋ uyyojentā[8] upaḍḍhapathaŋ gantvā roditvā nivattiŋsu. Sāmaṇero theraŋ yaṭṭhikotiyā[9] ādāya gacchanto antarāmagge aṭaviyaŋ Kaṭṭhanagaraŋ[10] nāma[11] therena upanissāya vutthapubbagāmaŋ[12] sampāpuṇi.[13] So tato nikkhamitvā araññe gāyitvā gāyitvā dārūni uddharantiyā ekissā itthiyā gītasaddaŋ sutvā sare nimittaŋ gaṇhi.

Itthisaddo viya hi añño saddo purisānaŋ sakalasarīraŋ pharitvā ṭhātuŋ samattho nāma natthi. Tenâha Bhagavâ: 'nâhaŋ bhikkhave aññaŋ ekasaddam pi samanupassāmi yo evam purisassa cittaŋ[14] pariyādāya tiṭṭhati, yathayidaŋ[15] bhikkhave itthisaddo' ti.[16] Sāmanero[17] tattha nimittaŋ gahetvā yaṭṭhikoṭiŋ vissajjetvā, 'tiṭṭhatha[18] tāva bhante, kiccam me atthîti'[19] tassā

---

[1] B. K. *a.* imaŋ. [2] K. *om.*

[3] C. C[a]. pavisiŋsu. K. pāvīsi.

[4] C[a]. *om.* K. B. *a.* theraŋ; *and* K. corr. *a.* disvā paccuggantvā paññātâsane.

[5] S. B. vo. [6] C[a]. pucchi.

[7] C[a]. alabhante. K. alabhitvā.

[8] B. uyyojetvā. K. °nto. [9] F. C[a]. °koṭiŋ.

[10] K. saŋkattha°. [11] K. *a.* atthi.

[12] K. B. vutthapubbaŋ (K. °ṭṭh°).

[13] *Sic in* F., C., C[a].; °puni in S.; K. pāpuṇi; *and* *a.* K. Yadā aññatarā itthī gāmato nikkhamitva araññe gantvā gāyitā dārūni uddharanti vicarati, so etissā itthiyā, *etc.*

[14] K. *a.* sosetvā. [15] K. yathā. [16] K. *a.* so.

[17] K. *a.* pi. [18] K. B. tiṭṭha. [19] K. *a.* vatvā.

santikaŋ gato. Sā taŋ disvā tuṇhī ahosi, so tāya saddhiŋ sīlavipattiŋ pāpuṇī. Thero cintesi: 'idān' ev'[1] eko gītasaddo sūyittha, so ca kho itthiyā; sāmaṇero[2] pi cirāyati,[3] so[4] sīlavipattiŋ patto bhavissatīti.' So pi attano kiccaŋ niṭṭhāpetvā āgantvā, 'gacchāma bhante' ti āha. Atha nāŋ thero pucchi: 'pāpo jāto' si sāmaṇerā' ti. So tuṇhī hutvā[5] punappunaŋ pucchito[6] pi na kiñci kathesi. Atha naŋ thero āha: 'tādisena pāpena mama yaṭṭhikoṭigahaṇakiccaŋ natthîti.' So saŋvegappatto[7] kāsāyāni apanetvā gihīniyāmena[8] paridahitvā, 'bhante pubbe ahaŋ[9] sāmaṇero, idāni pan' amhi gihī jāto, pabbajanto pi câhaŋ na saddhāya pabbajito maggaparipanthabhayena pabbajito etha[10] gacchāmā' ti āha. 'Āvuso gihīpāpo pi pāpo[11] samaṇapāpo pi pāpo yeva, tvaŋ samaṇabhāve ṭhatvâpi[12] sīlamattaŋ pūretuŋ nāsakkhi, gihī hutvā kiŋ nāma kalyāṇaŋ karissasi; tādisena pāpena mama[13] yaṭṭhigahaṇakiccaŋ natthîti.'[14] 'Bhante amanussūpaddavo[15] maggo,[16] tumhe pi andhā kathaŋ idha vasissathā' ti. Atha naŋ thero: 'āvuso tvaŋ mā evaŋ[17] cintayī,[18] idh' eva me[19] nipajjitvā marantassâpi aparâparaŋ pavaṭṭentassā[20] pi tayā saddhiŋ gamanaŋ nāma natthîti' vatvā imā gāthā abhāsi:

'Handâhaŋ hatacakkhu'smī[21] kantāraddhānaŋ āgato,
semānako[22] na gacchāmi, natthi bāle sahāyatā.'

---

[1] K. *om.* ev'. [2] K. *a.* saddo. B. saddo chijji.
[3] K. aticir°. [4] B. *a.* tāya saddhiŋ.
[5] K. *a.* therena. [6] B. puṭṭho.
[7] K. *a.* attano. [8] F., Cᵃ., B. gihini°. K. °en' eva.
[9] F., Cᵃ., B. ahaŋ pubbe. [10] K. *a.* bhante.
[11] C. Cᵃ. *om.* K. gihi pi pāpo samaṇā pi pāpo.
[12] K. *om.* [13] C. F. me. [14] B. *adds* āha, K. so.
[15] K. °ddūto. [16] C. *adds* ahesu.
[17] B. *a.* apariṇāyikā. K. °akā. K. t° e° mā.
[18] Cᵃ., F., B. cintayi. C. cintesi.
[19] Cᵃ. *om.* [20] B. parivattantassā.
[21] MSS. °smiŋ. F. B. 'smi.
[22] K. B. seyyamāno (*in brackets*, B.).

'Haṇḍâhaŋ hatacakkhu 'smi[1] kantāraddhānam āgato,
marissāmi no gamissāmi natthi bāle sahāyatā' ti.'

Taŋ sutvā itaro saŋvegajāto: 'bhāriyaŋ vata me sāhasikaŋ ananucchavikaŋ kammaŋ katan' ti[2] bāhā paggayha kandanto vanasaṇḍaŋ pakkhanditvā tathā pakkanto va ahosi.

Therassâpi sīlatejena[3] saṭṭhiyojanâyāmaŋ paṇṇāsayojanavitthataŋ[4] paṇṇarasayojanabahalaŋ jayasumanapupphavaṇṇaŋ[5] nisīdanuṭṭhānakālesu[6] onamanunnamanapakatikaŋ Sakkassa devarañño paṇḍukambalasilâsanaŋ uṇhâkāraŋ dassesi.[7] Sakko, 'ko nu kho maŋ ṭhānā cāvetukāmo'[8] ti lokaŋ[9] olokento dibbena cakkhunā theraŋ addasa.[10] Tenâhu porāṇā:

'Sahassanetto devindo dibbaŋ cakkhuŋ[11] visodhayi,
pāpagarahī[12] ayaŋ Pālo ājīvaŋ parisodhayi.

'Sahassanetto devindo dibbaŋ cakkhuŋ visodhayi,
dhammagaruko ayaŋ Pālo nisinno sāsane rato' ti.'

Ath' assa etad ahosi: 'sacāhaŋ evarūpassa pāpagarahino dhammagarukassa ayyassa[13] santikaŋ na gamissāmi, muddhā[14] me sattadhā phāleyya;[15] gamissāmi'ssa[16] santikaŋ' ti. Tato:[17]

'Sahassanetto devindo devarajjasirīdharo,[18]
khaṇen' eva upâgantvā[19] Cakkhupālaŋ upâgami.'[20]

---

[1] MSS. °smiŋ. F. B. 'smi. [2] K. *a.* vatvā. [3] K. silla°.
[4] C. pannāsaŋ yojana°. C[a]. *om.* K. B. paññāsa°.
[5] K. jayakusumapu°. [6] B. °anuṭṭāhaṇa°.
[7] K. °eti. [8] K. cāletu°. [9] F., C[a]., B., K. *om.*
[10] K. adassa (*freq.*). [11] B. dibbacakkhuŋ.
[12] C. pāpāga°. B. pāpagarahito. [13] B. ayyakassa.
[14] K. *a.* pi. [15] K. phal°. [16] C[a]. tassa, *so* B.
[17] K. *om.* [18] B. sirindharo.
[19] F. khaṇena āgantvāna. C. C[a]. khaṇena āgantva taŋ. B. taṅkhaṇena āgantvāna. K. khaṇena tattha āgantvā.
[20] K. *a.* ti.

Upagantvā ca[1] pana therassâvidūre[2] padasaddaŋ akāsi. Atha naŋ thero pucchi: 'ko eso' ti. 'Ahaŋ bhante addhiko'[3] ti. 'Kuhiŋ yāsi upāsakā' ti. 'Sāvatthiyaŋ[4] bhante' ti. 'Yāhi āvuso' ti. 'Ayyo pana bhante kuhiŋ gamissatîti.'[5] 'Ahaŋ pi tatth' eva gamissāmiti.' 'Tena hi[6] ekato' va gacchāma bhante' ti. 'Ahaŋ[7] dubbalo,[8] mayā saddhiŋ gacchantassa tava papañco bhavissatîti.' 'Mayhaŋ[9] accāyikaŋ natthi, ahaŋ[10] pi ayyena saddhiŋ gacchanto dasasu[11] puññakiriyā-vatthusu ekaŋ[12] labhissāmi ekato va gacchāma bhante' ti.

Thero: 'eko[13] sappuriso bhavissatîti' cintetvā, 'tena hi yaṭṭhikoṭiŋ gaṇha[14] upāsakā' ti āha. Sakko tathā katvā paṭhaviŋ saṅkhipanto saṅkhipanto[15] sāyaṇhasamaye Jetavanaŋ sampāpesi. Thero saṅkhapaṇavādisaddaŋ[16] sutvā: 'katth'eso saddo' ti pucchi.[17] 'Sāvatthiyaŋ bhante' ti. 'Upāsaka[18] pubbe[19] mayaŋ gamanakāle cirena gamimhā'[20] ti. 'Ahaŋ[21] ujukamaggaŋ jānāmi bhante' ti. Tasmiŋ khaṇe thero, 'nâyaŋ manusso devatā bhavissatîti' sallakkhesi:[22]

'Sahassanetto devindo devarajjasirīdharo,[23]
saṅkhipitvāna taŋ maggaŋ khippaŋ Sāvatthiŋ āgamiti.'

So theraŋ[24] therass' ev' atthāya[25] kaṇiṭṭhakuṭimbikena

---

[1] F. C[a]. *om.* [2] K. B. therassa avidūre.
[3] K. *a.* āgato 'mhī.
[4] F. Sāvatthiŋ (*the MSS. vary frequently between the two readings*).
[5] K. °sī. [6] K. bhante *after* hi. [7] K. B. *a.* āvuso.
[8] K. *a.* 'mhi. [9] K. *a.* turitagamanaŋ.
[10] F. C[a]. aham. [11] C. C[a]. dasapu°.
[12] K. *a.* pi. [13] K. eso. [14] K. gaṇhi.
[15] B. saṅkhipento. C[a]. K. *om. one.*
[16] K. saṅkha-bheri-pannava-sadde. [17] K. *a.* saddo.
[18] K. *om.* [19] C. C[a]. *om.* [20] K. gat'amhā ti.
[21] K. *a.* pana. [22] K. *a.* tenâhu porāṇā.
[23] B. sirindharo. [24] B. netvā.
[25] K. therassa vasanatthāya.

kāritaŋ[1] paṇṇasālaŋ netvā pallaṅke nisīdāpetvā piyasahāya-vaṇṇena[2] tassa santikaŋ gantvā, 'samma Pālā'[3] ti pakkositvā, 'kiŋ sammā' ti. 'Therassâgatabhāvaŋ[4] jānāsîti.'[5] 'Na jānāmi, kiŋ pana thero āgato' ti. 'Āma samma idān' āhaŋ[6] vihāraŋ gantvā theraŋ tayā kata[7]-paṇṇasālāyaŋ[8] nisinnakaŋ disvā āgato' mhîti' vatvā pakkāmi.

Kuṭimbiko' pi[9] vihāraŋ gantvā theraŋ disvā pādamūle pavaṭṭento[10] roditvā:[11] 'idaŋ disvā ahaŋ bhante tumhākaŋ pabbajituŋ nâdāsiŋ'[12] tiādīni vatvā dve dāsadārake bhujisse[13] katvā therassa santike pabbājetvā, 'antogāmato yāgubhattâdīni āharitvā theraŋ upaṭṭhahathā' ti paṭipādesi.[14]

Sāmaṇerā vattapaṭivattaŋ katvā theraŋ upaṭṭhahiŋsu. Ath' ekadivasaŋ disâvāsino bhikkhū, 'Satthāraŋ passissāmā' ti, Jetavanaŋ āgantvā Satthāraŋ[15] vanditvā asītimahāthere disvā vihāracārikaŋ carantā Cakkhupālattherassa vasanaṭṭhānaŋ patvā, 'taŋ[16] pi passissāmā' ti sāyaŋ tadabhimukhā ahesuŋ. Tasmiŋ khaṇe mahāmegho uṭṭhahi. Te 'idāni sāyañ[17] ca megho ca uṭṭhito[18] tato[19] pāto va gantvā passissāmā' ti nivattiŋsu. Devo paṭhamayāmaŋ vassitvā majjhimayāme vigato, thero āraddhaviriyo āciṇṇacaṅkamano tasmā pacchimayāme caṅkamanaŋ[20] otari. Tadā pana navavaṭṭhāya[21] bhūmiyā bahū

[1] Cᵃ. kāritapaṇṇasālaŋ. [2] B. piyasahāyaka°.
[3] K. B. Cūḷapālā. [4] C. Cᵃ. °āgamanabhāvaŋ. K. *a.* na.
[5] K. *a.* āha. Âma samma. [6] K. B. idāni aham.
[7] B. Kārita°. K. Kāritāya. [8] B. °sālāya.
[9] K. *om.* [10] K. B. parivattento.
[11] K. *a.* theraŋ vanditvā. [12] B. nādāsîti.
[13] B. bhūjisse. K. bhujj°. [14] K. °yādesi.
[15] K. B. Tathāgataŋ.
[16] C. idam. Cᵃ. idāni. F. imam pi. B. idam pi. K. idaŋ theraŋ.
[17] K. B. atisāyanho. [18] S. uṭṭhahi.
[19] K. B. *om.* K. āg° [20] F., C., Cᵃ., B. caṅkamaŋ.
[21] F. °vaṭṭhaddhāya. C. Cᵃ. navaddhāya. K. navavu°.

indagopakā uṭṭhahiŋsu, te there caṅkamante yebhuyyena vipajjiŋsu; āvāsikā[1] therassa caṅkamanaṭṭhānaŋ kālass' eva na sammajjiŋsu. Itare bhikkhū, 'therassa vasanaṭṭhānaŋ passissāmā' ti āgantvā caṅkamane pāṇake[2] disvā, 'ko imasmiŋ caṅkamatîti'[3] pucchiŋsu. 'Amhākaŋ upajjhāyo bhante' ti. Te ujjhāyiŋsu: 'passatha[4] samaṇassa kammaŋ sacakkhukāle[5] nipajjitvā niddāyanto kiñci akatvā idāni[6] cakkhuvikalakāle "caṅkamāmîti" ettake pāṇe[7] māresi, "attham karissāmîti" anatthaŋ karîti.'[8] Atha te[9] gantvā[10] Tathāgatassa ārocesuŋ: 'bhante Cakkhupālatthero "caṅkamāmîti" bahū pāṇake māresîti.' 'Kiŋ pana so tumhehi[11] mārento diṭṭho' ti. 'Na diṭṭho bhante' ti. 'Yath' eva tumhe taŋ na passatha, tathā so pi[12] te pāṇe na passati, khīṇâsavānaŋ maraṇacetanā nāma natthi bhikkhave' ti. 'Bhante arahattassa upanissaye sati kasmā andho jāto' ti. 'Attanā[13] katakammavasena bhikkhave'[14] ti. 'Kiŋ pana bhante[15] tena kataŋ' ti. 'Tena hi bhikkhave suṇātha.'

'Atīte Bārāṇasiyaŋ Bārāṇasīrāje[16] rajjaŋ kārente eko vejjo gāmanigamesu[17] caritvā vejjakammaŋ karonto ekaŋ cakkhudubbalaŋ itthiŋ disvā pucchi: 'kiŋ te aphāsukaŋ' ti. 'Akkhīhi na passāmîti.' 'Bhesajjaŋ te karomîti.[18] 'Karohi sāmîti.' 'Kiŋ me dassasîti.' 'Sace me akkhīni pākatikāni[19] kātuŋ sakkhissasi ahaŋ te saddhiŋ puttadhītāhi dāsī bhavissāmîti.' So 'sādhū' ti bhesajjaŋ saŋvidahi; ekabhesajjen' eva akkhīni pākatikāni ahesuŋ.

---

[1] K. B. antevāsikā. [2] B. matapāṇake.
[3] B. caṅkamīti. [4] K. B. passathâvuso.
[5] B. sacakkhukakāle.
[6] *Here ends Paris*, 93, 94; *resumed in the middle of* 95.
[7] B. pāṇake. [8] B. karotîti.
[9] F. C[a]. *om.* [10] K. nivattetvā. [11] K. *a.* pāṇe.
[12] F. tathâpi so. B. tath' eva. [13] B. attano.
[14] F., C., C[a]. *om.* [15] C., C[a]., B. *om.*
[16] K. Bārānasirañño. B. Kāsikarañño.
[17] C., C[a]., B. °nigame.
[18] K. B. karissāmîti. [19] K. pākaṭ°.

Sā cintesi: 'Ahaŋ etassa puttadhītāhi saddhiŋ[1] dāsī bhavissāmîti' paṭijāniŋ,[2] na kho pana maŋ saṇhena[3] samudācarissati, vañcessāmi naŋ' ti. Sā vejjenâgantvā:[4] 'kīdisaŋ bhadde' ti puṭṭhā, 'pubbe me akkhīni thokaŋ rujiŋsu, idāni[5] atirekataraŋ rujantîti' āha. Vejjo: 'Ayaŋ maŋ vañcetvā kiñci adātukāmā na me etāya dinnabhatiyā attho, idān'[6] eva naŋ[7] andhaŋ karissāmîti' cintetvā, gehaŋ gantvā bhariyāya tam[8] atthaŋ ācikkhi. Sā tuṇhī ahosi. So ekaŋ bhesajjaŋ yojetvā tassā santikaŋ gantvā, 'bhadde imaŋ bhesajjaŋ añjāhîti'[9] añjāpesi; tassā[10] dve akkhīni dīpasikhā viya vijjhāyiŋsu. So[11] vejjo Cakkhupālo ahosîti.'[12]

'Bhikkhave tadā mama puttena katakammaŋ pacchato pacchato[13] anubandhi, pāpakammaŋ hi nām' etaŋ dhuraŋ vahato balivaddassa[14] padaŋ cakkaŋ viya anugacchatîti'—idaŋ vatthuŋ kathetvā anusandhiŋ ghaṭetvā patiṭṭhāpitamattikaŋ sāsanaŋ rājamuddāya lañchento[15] viya dhammarājā imaŋ gātham āha:

1. 'Manopubbaṅgamā dhammā manoseṭṭhā manomayā,
manasā ce paduṭṭhena bhāsati vā karoti vā
tato naŋ dukkhaŋ anveti cakkhaŋ va vahato padaŋ' ti.

Tattha 'mano' ti kāmâvacarakusalâdibhedaŋ sabbam pi catubhūmikacittaŋ. Imasmiŋ pana pade tadā tassa vejjassa uppannacittavasena niyamiyamānaŋ vavatthāpi-

---

[1] Cᵃ., B., K. saputtadhītā (*om.* pu° sa°).
[2] K. patipajāniŋ.
[3] B. sammācarena.
[4] K. ve° punâgantvā.
[5] B. pana.
[6] C., Cᵃ., B., K. idāni.
[7] K. taŋ. B. dinnāya.
[8] K. B. etam.
[9] B. anjehîti.
[10] F., C., Cᵃ., B. *om.*
[11] F. C. *om.*
[12] K. B. *om.* ti.
[13] K. *om. one.*
[14] K. balibadd°. B. balivaddhassa.
[15] F., Cᵃ., B. lañchanto.

yamānaŋ paricchijjiyamānaŋ[1] domanassasahagataŋ paṭighasampayuttacittam eva labbhati.[2] 'Pubbañgamā' ti tena paṭhamagāminā hutvā samannāgatā. 'Dhammā' ti guṇadesanāpariyattinissattavasena[3] cattāro dhammā nāma. Tesu:

'Na hi dhammo adhammo ca ubho samavipākino,
adhammo nirayaŋ[4] neti, dhammo pāpeti suggatiŋ' ti

ayaŋ guṇadhammo nāma—'dhammaŋ vo bhikkhave desissāmi ādikalyāṇaŋ'[5] ti, ayaŋ desanādhammo nāma—'idha pana bhikkhave[6] ekacce kulaputtā dhammaŋ pariyāpuṇanti suttaŋ geyyaŋ'[7] ti, ayaŋ pariyattidhammo nāma—'tasmiŋ kho pana samaye dhammā[7] honti[8] khandhā hontîti,' ayaŋ nissattadhammo nāma—'nijjīvadhammo' ti pi eso[9] eva. Tesu imasmiŋ ṭhāne nissattanijjīvadhammo[10] adhippeto, so atthato tāyo arūpino khandhā: vedanākkhandho saññākkhandho saṅkhārakkhandho ti—etehi manopubbañgamā.[11] Etesaŋti[12] manopubbañgamā[13] nāma, 'kathaŋ pan' etehi saddhiŋ ekavaṭṭhuko ekârammaṇo apubbaŋ acarimaŋ ekakkhaṇe uppajjamāno[14] pubbañgamo nāma hotîti. Uppādaccayaṭṭhena. Yathā hi bahusu ekato gāmaghātâdikammāni[15] karontesu: 'ko etesaŋ pubbañgamo' ti vutte,[16] yo tesaŋ[17] paccayo hoti, yaŋ nissāya te taŋ kammaŋ karonti, so datto[18] vā matto[19] vā tesaŋ 'pubbañgamo' ti vaccati—

---

[1] K. °jamānaŋ. [2] C^a. K. labhati.
[3] K. B. °nisattanijīvavasenā. [4] K. niriyaŋ (*al.*).
[5] C^a. nāma. [6] K. *a.* veyyākaraṇan.
[7] F. samayena. [8] F. hontîti.
[9] F., C., C^a. es'. K. es' eva nayo.
[10] K. B. nisattanijīva°. [11] F. C. hi.
[12] K. B. etehi mano pubbangamo. S. ete hi °mo.
[13] F. C. mano pubbañgamo.
[14] B. mano. [15] K. °ghaṭṭâdīni ka°. F. °ghātak°.
[16] K. vuttena. [17] B. nesam.
[18] K. dato. F. danto. [19] B. mitto. K. mito.

evaŋ sampadam idaŋ veditabbaŋ. Iti 'uppādapaccayaṭṭhena mano pubbaṅagamo etesan' ti 'manopubbaṅgamā';[1] na hi te mane anuppajjante uppajjituŋ sakkonti, mano pana ekaccesu cetasikesu anuppajjantesu pi uppajjati yeva. Adhipativasena pana mano seṭṭho etesan ti 'manoseṭṭhā.' Yathā hi corādīnaŋ corajeṭṭhakâdayo adhipatino[2] seṭṭhā, tathā tesam pi[3] mano ti[4] manoseṭṭhā. Yathā pana dāruādīhi nipphannāni tāni[5] tāni bhaṇḍāni dārumayâdīni nāma honti, tathā ete pi[6] manato nipphannattā'[7] 'manomayā' nāma. 'Paduṭṭhenā' ti āgantukehi abhijjhâdīhi dosehi[8] paduṭṭhena. Pakatimano hi[9] bhavaṅgacittaŋ,[10] taŋ appaduṭṭhaŋ. Yathā hi pasannaŋ udakaŋ āgantukehi nīlâdīhi upakkiliṭṭhaŋ nīlodakâdibhedaŋ hoti, na ca navaŋ udakaŋ nâpi purimaŋ pasannaudakam[11] eva, cittam[12] pi āgantukehi abhijjhâdīhi dosehi[13] paduṭṭhaŋ hoti, na ca navaŋ cittaŋ nâpi purimaŋ bhavaṅgacittam eva. Tenâha Bhagavā: 'pabhassaram idaŋ bhikkhave cittaŋ, tañ ca kho āgantukehi upakkilesehi upakkiliṭṭhaŋ' ti—evaŋ manasā ce paduṭṭhena 'bhāsatī va karoti vā,' so bhāsamāno catubbidhaŋ[14] vacīduccaritam eva bhāsati,[15] karonto tividhaŋ kāyaduccaritam eva karoti, abhāsanto akaronto tāya abhijjhâdīhi paduṭṭhamanasatāya[16] tividhaŋ manoduccaritaŋ pūreti, evaŋ assa dasa akusalakammapathā pāripūriŋ gacchanti. 'Tato naŋ dukkham anvetī'

---

[1] K. *a.* nāma. [2] K. adhipatipati. [3] K. *om.*
[4] B. adhipati mano va seṭṭho. K. adhipati, seṭṭho.
[5] F. *om.* [6] B. te pi.
[7] K. °atā (*freq. variant for* °attā *in such nouns*).
[8] F. upakilesehi. [9] K. pi.
[10] F. *om.* bhavaṅgacittaŋ—abhijjhādīhi.
[11] K. pasannaŋ.
[12] C. K. tam. K. B. tathā tam pi (*for* ci pi).
[13] F. bhavaṅgadosehi. [14] K. catuvidhaŋ.
[15] K. *enumerates in each case, and a.*, vacīduccaritaŋ, *etc.*, nāma.
[16] C[a]., B. °mānasatāya.

ti, tato tividhaduccaritato taŋ puggalaŋ dukkham anveti, duccaritânubhāvena catūsu apāyesu[1] manussesu vā tam-abhāvaŋ gacchantaŋ kāyavatthukam pi itaram pîti,[2] iminā pariyāyena kāyikaŋ cetasikaŋ[3] vipākadukkhaŋ anugacchati. Yathā kiŋ: 'cakkaŋ va vahato padaŋ' ti, dhure yuttassa dhuraŋ vahato balivaddassa[4] padaŋ cakkaŋ viya. Yathā hi so[5] ekam pi divasaŋ dve pi pañca dasa pi addhamāsam pi māsam pi[6] vahanto cakkaŋ nivattetuŋ jahituŋ na sakkoti, atha khv[7] assa purato abhikkamantassa yugaŋ gīvaŋ bādhati, pacchato paṭikkamantassa cakkaŋ ūrumaŋsaŋ paṭihanti,[8] imehi dvīh'ākārehi[9] bādhantaŋ cakkaŋ tassa padânupadikaŋ[10] hoti, tath'eva manasā paduṭṭhena tīni duccaritāni pūretvā ṭhitaŋ puggalaŋ nirayâdisu tattha tattha gatagataṭṭhāne[11] duccaritamūlakaŋ[12] kāyikam pi cetasikam pi dukkhaŋ anubandhatîti.

Gāthāpariyosāne tiŋsasahassabbhikkhū saha paṭisambhidāhi arahattaŋ pāpuṇiŋsu, sampattaparisāya pi desanā[13] sātthikā saphalā[14] ahosîti.

Cakkhupālattherassa vatthu[15] paṭhamaŋ.[16]

---

[1] F. B. cattāro apāye. C. cattāro apāyesu.

[2] K. itaravatthukaŋ pîti.

[3] K. pamattabhāvaŋ. B. tam attabhāvam. F., B., K. kāyikace°.

[4] K. °badd°. [5] K., B. *a.* cakkaŋ.

[6] C., K., B. *om.* [7] F. ca. K. kho assa.

[8] K. kāraṇehi. B. dvīhi.

[9] B. patihanati. K. °haññati. [10] F. C. pādânu°.

[11] F., C., K. gataṭṭhāne. K. *a.* °sukāya°.

[12] K. °duccaritâdi°. [13] C. desanāya.

[14] F. *om.*

[15] B. Cakkhupālatheray°. F. C. vatthuŋ.

[16] K. paṭhamo.

2. Maṭṭhakuṇḍali-vatthu

Dutiyagāthā[1] pi Sāvatthiyaŋ yeva Maṭṭhakuṇḍaliŋ ārabbha bhāsitā.

Sāvatthiyaŋ kira Adinnapubbako nāma brāhmaṇo ahosi.[2] Tena kassaci kiñci adinnapubbaŋ[3], tena taŋ 'Adinnapubbako' tv'eva[4] sañjāniŋsu; tass' ekaputtako[5] ahosi piyo manāpo. Atth' assa pilandhanaŋ kāretukāmo: 'sace suvaṇṇakārass' ācikkhissāmi[6] vetanaŋ[7] dātabbaŋ bhavissatîti' sayam eva suvaṇṇaŋ koṭṭetvā maṭṭhāni kuṇḍalāni katvā adāsi, ten'assa putto 'Maṭṭhakuṇḍalī' tv'eva paññāyittha. Tassa soḷasavassakāle[8] paṇḍurogo udapādi.[9] Mātā puttaŋ oloketvā, 'brāhmaṇa puttassa te rogo uppanno tikicchāpehi naŋ' ti āha. 'Bhoti sace vejjaŋ ānessāmi bhattavetanaŋ dātabbaŋ bhavissati,[10] tvaŋ mama dhanacchedaŋ[11] na olokesîti.'[12] 'Atha[13] kiŋ karissasi brāhmaṇā' ti. 'Yathā me dhanacchedo na hoti, tathā karissāmiti.' So vejjānaŋ santikaŋ gantvā, 'asukarogassa nāma tumhe kiŋ bhesajjaŋ karothā' ti pucchati.[14] Ath' assa te yaŋ vā taŋ vā rukkhatacâdiŋ ācikkhanti.[15] So taŋ āharitvā puttassa bhesajjaŋ karoti, taŋ karontass' ev' assa rogo balavā ahosi, atekicchabhāvaŋ upâgami. Brāhmaṇo tassa dubbalabhāvaŋ ñatvā ekaŋ vejjaŋ pakkosi.[16] So[17] oloketvā: 'amhākaŋ ekaŋ kiccaŋ atthi, aññaŋ vejjaŋ pakkositvā tikicchāpehîti[18]

---

[1] K. B. *have* Manopubbangamā dhammā ti du°.
[2] C. *om.*
[3] C., C^a., B., K. na dinna°.
[4] B. nāmaŋ.
[5] C^a. °puttiko.
[6] K. B. suvaṇṇakāre kāressāmi. K. *a.* me bhata°.
[7] K. B. °vettanam.
[8] B. °vassika°. K. °vasika°.
[9] K. B. *a.* tassa.
[10] B. *a.* Kim.
[11] F. °cchedanaŋ.
[12] B. olokessasîti.
[13] B. *a.* ṇaŋ.
[14] C^a., K., B. pucchi.
[15] K. ācikkhiŋsu.
[16] K. pakosāpesi.
[17] K. B. taŋ.
[18] K. *a.* vatvā taŋ rogaŋ.

taŋ paccakkhāya[1] nikkhami. Brāhmaṇo tassa maraṇa-samayaŋ ñatvā, 'imassa dassanatthāya āgatāgatā[2] anto-gehe[3] sāpateyyaŋ passissanti, bahi naŋ karissāmīti' puttaŋ nīharitvā bahi ālinde[4] nippajjāpesi.

Taŋ divasaŋ Bhagavā balavapaccūsasamaye mahākaruṇāsamāpattito vuṭṭhāya pubbabuddhesu katâdhikārānaŋ ussannakusalamūlānaŋ veneyyabandhavānaŋ dassanatthaŋ Buddhacakkhunā lokaŋ volokento[5] dasasahassacakkavāḷe[6] ñāṇajālaŋ patthari.

Maṭṭhakuṇḍalī bahi ālinde nipannâkāren' eva tassa anto[7] paññāyi.

Satthā taŋ disvā tassa antogehā nīharitvā tattha nipajjāpitabhāvaŋ ñatvā, 'atthi nu kho mayhaŋ ettha gata-paccayena attho' ti upadhārento idaŋ addasa:

'Ayaŋ māṇavo[8] mayi manaŋ[9] pasādetvā kālaŋ katvā tāvatiŋsadevaloke tiŋsayojanike[10] kanakavimāne nibbattissati, accharāsahassaparivāro[11] bhavissati. Brāhmaṇo pi naŋ[12] jhāpetvā rodanto aḷāhaṇe[13] vicarissati,[14] devaputto tigāvutappamāṇaŋ[15] saṭṭhisakaṭabhārâlaṅkārapatimaṇḍitaŋ accharāsahassaparivāraŋ[16] attabhāvaŋ oloketvā[17] 'kena nu kho kammena mayā ayaŋ sirisampatti[18] laddhā' ti olokento,[19] mayi cittappasādena laddhabhāvaŋ ñatvā[20] 'dhanacchedabhayena mama bhesajjaŋ akatvā[21] idāni āḷāhaṇaŋ gantvā rodati, vippakārappattaŋ naŋ karissāmīti' pitari akkhantiyā[22] Maṭṭakuṇḍalivaṇṇenâgantvā[23]

---

[1] B. pahāya. B. āgatā. [2] K. āgatā.
[3] F. antogahe. [4] B. āḷinde. [5] S. olo°.
[6] B. K. °vāḷesu. [7] K. *a.* ñāṇajālassa.
[8] MSS. mānavo. [9] K. B. cittaŋ.
[10] F. tāvatiŋsayojanike. [11] C[a]. °parivuto.
[12] K. B. taŋ. [13] B. K. ālahane. [14] B. va carissati.
[15] K. °vūtta°. [16] K. *a.* attano. [17] K. oloketā.
[18] K. *a.* vippatisāripattaŋ naŋ kārissamīti cintetvā pittari rodante Maṭṭakuṇḍalī.
[19] B. oloketva. [20] K. B. ayaŋ brāhmaṇo.
[21] K. akāretvā. [22] K. B. rodante (*for* akkh).
[23] F. °vaṇṇo nā°. C. °vaṇṇeṅa gantvā. B. °vaṇṇena ā°.

āḷāhaṇassâvidūre nipajjitvā rodissati. Atha naŋ brāhmaṇo 'ko'si tvaŋ' ti pucchitvā,[1] 'ahaŋ te putto Maṭṭhakuṇḍalîti'[2]—'kuhiŋ nibbatto'sîti'—'tāvatiŋsabhavane' ti—'kiŋ kammaŋ katvā' ti vutte, mayi cittapasādena nibbattabhāvaŋ ācikkhissati—brāhmaṇo 'tumhesu cittaŋ pasādetvā sagge nibbattā[3] nāma atthîti'—maŋ pucchissati.[4] Ath'assâhaŋ[5] 'ettakāni satāni vā sahassāni vā satasahassāni vā ti na sakkā gaṇanāya paricchindituŋ' ti vatvā[6] dhammapade gāthaŋ[7] bhāsissāmi, gāthāpariyosāne caturāsītiyā pāṇasahassānaŋ dhammâbhisamayo bhavissati, Maṭṭhakuṇḍalo sotāpanno bhavissati, tathā Adinnapubbako brāhmaṇo—iti imaŋ kulaputtaŋ nissāya dhammayāgo[8] mahā[9] bhavissatîti' ñatvā, punadivase katasarīrapaṭijaggano mahābhikkhusaṅghaparivuto[10] Sāvatthiŋ piṇḍāya pavisitvā anupubbena brāhmaṇassa gehadvāraŋ gato. Tasmiŋ khaṇe Maṭṭhakuṇḍalī antogehâbhimukho nipanno[11] hoti[12]. Satthā attano apassanabhāvaŋ ñatvā ekaŋ rasmiŋ vissajesi. Māṇavo, 'kiŋ obhāso nām'eso' ti parivattitvā, nipanno va Satthāraŋ disvā 'andhabālapitaraŋ[13] nissāya evarūpaŋ Buddhaŋ upasaṅkamitvā kāyaveyyâvatikaŋ[14] vā kātuŋ dānaŋ vā dātuŋ dhammaŋ vā sotuŋ nâlatthaŋ,[15] idāni me hatthâpi avidheyyā[16] aññaŋ kattabbaŋ natthîti' manam eva pasādesi.[17] Satthā, 'alaŋ ettakena[18] imassā' ti[19] pakkāmi. So Tathāgate cakkhupathaŋ vijahante[20]

---

[1] K. pucchissati *and a.* Brāhmaṇaŋ. [2] B. ācikkhissati.
[3] K. nibbato. C. nibbattaŋ nāma. F. nibbattanāma.
[4] F. *a.*
[5] K. *a.* sattā mayi cittaŋ pasādetvā satte nibbattā.
[6] F. *om.* [7] C. gāthā.
[8] F. *corr.* dhammâbhisamayo. B. mahādhammâbhisamayo.
[9] C. *om.* [10] K. °parivutto (*most freq.*).
[11] C[a]. nisinno. [12] B. ath' assa.
[13] K. °laŋ. [14] C. B. °vaṭikaŋ. K. °vacakaŋ.
[15] K. *corr.* °ddhaŋ. [16] C. aviddheyyā. K. anādipayyā.
[17] K. °ti. [18] K. B. cittapasādena.
[19] K. *a.* cintetvā. [20] F. *rep.*

yeva pasannamano kālaŋ katvā suttappabuddho viya devaloke tiŋsayojanike kanakavimāne nibbatti.

Brāhmaṇo pi'ssa sarīraŋ jhāpetvā āḷāhaṇe rodanaparāyaṇo ahosi,[1] devasikaŋ āḷāhaṇaŋ gantvā rodati 'kahaŋ ekaputtakā'[2] ti. Devaputto pi attano sampattiŋ oloketvā,[3] 'kena nu kho[4] kammena[5] laddhā' ti upadhārento, 'Satthari manopasādenā'[6] ti ñatvā, 'ayaŋ brāhmaṇo mama aphāsukakāle bhesajjaŋ akāretvā idāni āḷāhaṇaŋ[7] gantvā rodati, vippakārappattam etaŋ[8] kātuŋ vaṭṭatîti,' Maṭṭakuṇḍalivaṇṇenâgantvā āḷāhaṇassâvidūre bāhā paggayha rodanto[9] aṭṭhāsi. Brāhmaṇo taŋ disvā,[10] 'ahaŋ tāva puttasokena rodāmi, esa kimatthaŋ rodati pucchissāmi naŋ' ti pucchanto imaŋ[11] gātham āha:

'Alaṅkato Maṭṭhakuṇḍali[12]
mālābhāri[13] haricandanussado,
bāhā paggayha kandasi,
vanamajjhe kiŋ dukkhito tuvaŋ'[14] ti.

So[15] āha:

'Sovaṇṇamayo[16] pabhassaro
uppanno rathapañjaro mama,
tassa cakkayugaŋ na vindāmi
tena dukkhena jahissaŋ[17] jīvitaŋ' ti.

---

[1] K. *a.* so. [2] F., B., K. kahaŋ ekaputtakā, *repeated.*
[3] B. olokento.
[4] K. B. *have* me *for* nu kho. F. C. *om.*
[5] K. *a.* ayaŋ sirisampatti.
[6] K. manaŋ.
[7] Ca. ālāhanaŋ. K. āhalanaŋ (*very freq.*).
[8] K. B. eva nam. [9] K. kaṇḍanto.
[10] C. cinteti. [11] K. *om.*
[12] F. S. °kuṇḍalī.
[13] K. B. māladhāri. Ca. mālabhāri. [14] C. Ca. tvaŋ.
[15] B. māṇavo. [16] F. Svaṇṇa°.
[17] B. jahissāmi. M. jahessāmi.

Atha naŋ brāhmaṇo āha:

'Sovaṇṇamayaŋ maṇimayam[1]
lohamayaŋ atha rūpiyāmayaŋ[2]
ācikkha me[3] bhaddamāṇava,[4]
cakkayugaŋ paṭilābhayāmi[5] te' ti.

Taŋ sutvā māṇavo 'ayaŋ[6] puttassa bhesajjaŋ akatvā puttapaṭirūpakaŋ maŋ disvā rodanto "suvaṇṇādimayaŋ[7] rathacakkaŋ karomīti" vadati, hotu niggaṇhissāmi[8] naŋ' ti—cintetvā 'kīva-mahantaŋ mama[9] cakkayugaŋ karissasîti'[10] vatvā, 'yāva-mahantaŋ ākaṅkhasîti'[11] vutte, 'candasuriyehi[12] me attho, te me dehîti' yācanto:[13]

'So māṇavo tassa pāvadi:
candasuriyā[14] ubhayettha[15] bhātaro;
sovaṇṇamayo ratho mama,
tena cakkayugena sobhatîti.'

Atha naŋ brāhmaṇo āha:

'Bālo kho[16] tvaŋ asi[17] māṇava,
yo tvaŋ patthayase[18] apatthiyaŋ,
maññāmi tuvaŋ[19] marissasi,
na hi tvaŋ lacchasi candasuriye'[20] ti.

Atha naŋ māṇavo 'kiŋ pana paññāyamānass'atthāya rodanto bālo hoti—udāhu apaññāyamānassā' ti[21] vatvā:

---

[1] K. manī°. [2] K. B. rūpiyamayaŋ.
[3] B. *a.* tvaŋ. K. mettaŋ *for* me. [4] F. °maṇava.
[5] B. °labhissāmi. [6] B. K. *a.* brāhmaṇo.
[7] F. svaṇṇā°. [8] K. nigaṇhāmi.
[9] C., B., K. me. [10] C. karissatîti.
[11] B. *om.* īti, *and adds* tāvamahantam karissāmīti.
[12] F. °sūriyehi; *so* B., *which has* candima° (*al.*).
[13] B. āha. [14] K. candima°. F. °sūriyā.
[15] C., C[a]. ubhayattha. [16] F. ko.
[17] F. *om.* asi. C. B. tvaŋ si. K. kho si tvaŋ.
[18] K. °si. [19] K. tvaŋ.
[20] K. candima°. [21] B. °mānassatthāyāti.

'Gamanâgamanam pi dissati
vaṇṇadhātu ubhayattha[1] vīthiyo;[2]
peto[3] pana[4] kālakato na dissati.[5]
Ko[6] n'idha kandataŋ bālyataro'[7] ti.

Taŋ sutvā brāhmaṇo 'yuttaŋ esa[8] vadatîti' sallakkhetvā āha:[9]

'Saccaŋ kho[10] vadesi[11] māṇava,
aham eva kandataŋ bālyataro[7]
candaŋ viya dārako rudaŋ
petaŋ[12] kālakatâbhipatthayaŋ'[13] ti

vatvā[14] tassa kathāya nissoko hutvā māṇavassa thutiŋ[15] karonto imā gāthā abhāsi:

'Ādittaŋ vata maŋ santaŋ,
ghaṭasittaŋ[16] va pāvakaŋ,
vārinā viya osiñcaŋ[17]
sabbaṇ nibbāpaye daraŋ.

'Abbahī[18] vata me sallaŋ
sokaŋ hadayanissitaŋ,
yo me sokaparetassa.[19]
puttasokaŋ apânudi.

'Svāhaŋ[20] abbūḷhasallo 'smi
sītibhūto[21] 'smi nibbuto,
na socāmi na rodāmi
tava sutvāna māṇavā' ti.

---

[1] F. K. ubhayettha. [2] F. vīti yo. K. B. vīthiyā. [3] B. putto. [4] C., C[a]., K. *om.* [5] F. dissako. [6] F. *om.* [7] B. bālataro. [8] K. esa yuttaŋ. [9] F., C., C[a]., K. *om.* [10] B. *a.* tvaŋ. [11] K. vādasi. [12] K. B. puttaŋ. [13] K. B. °patthayeti. [14] K. *a.* iti. [15] F. māṇavassâthutim. K. thūtiŋ. [16] F. ghataŋ sittaŋ. [17] K. B. osiñci. [18] F. abbahi. C. sabbahi. C[a]. sabbamhi. K. B. abbūḷham. [19] F. soka kare; *corr.* sokaŋ. [20] C., C[a]. so'haŋ. B. abbuḷha°. [21] K. sita°.

Atha naŋ 'ko nāma[1] tvaŋ' ti pucchanto:[2]

'Devatā nu'si gandhabbo
ādu[3] Sakko purindado,
ko vā tvaŋ kassa vā putto,
kathaŋ jānemu taŋ mayaŋ' ti

āha.[4] Ath'assa[5] māṇavo:

'Yañca kandasi yañca rodasi
puttaŋ āḷāhaṇe sayaŋ[6] ḍahitvā,[7]
svāhaŋ kusalaŋ karitvā kammaŋ
tidasānaŋ sahavyataŋ[8] patto' ti.

ācikkhi.[9] Brāhmaṇo āha:

'Appaŋ vā[10] bahuŋ vā nâdassaŋ[11]
dānaŋ[12] dadantassa sake agāre
uposathakammaŋ vā[13] tādisaŋ.
Kena[14] kammena gato'si devalokaŋ' ti.

Māṇavo āha:

'Ābādhiko'haŋ dukkhito bāḷhagilāno[15]
āturarūpo'mhi sake nivesane,
Buddhaŋ vigatarajaŋ vitiṇṇakaṅkhaŋ
addakkhiŋ[16] sugataŋ anomapaññaŋ.'

'Svâhaŋ muditamano[17] pasannacitto añjaliŋ akariŋ[18]
Tathāgatassa,
tâhaŋ[19] kusalaŋ kammaŋ karitvā[20] tidasānaŋ,
sahavyataŋ[8] patto' ti.

---

[1] C. C^a. nu. [2] K. *a.* gāthaŋ āha. [3] C. C^a. āhu. B. adu.
[4] C. C^a. *om.* [5] K. naŋ. [6] K. sayañ ca.
[7] B. ḍayhitvā (*v.* Ch. ad verbum). [8] K. °bya^a.
[9] K. *om.* [10] B. *om.*
[11] C^a. nāddasa. K. nādassāmi. F. C. nādassāma. B. na passāmi. [12] B. dānam *to next line.*
[13] B. natthi. [14] F. tādisakena.
[15] B. gilāno *simply.* [16] B. adakkhi. K. adakkhim.
[17] K. B. pamudita°. [18] K. B. akari.
[19] F. *corr.* tenâhaŋ? K. B. svāhaŋ *one.* K. sohaŋ.
[20] F. kusalakammaŋ.. F. *om.; corr.* akatvā? B. kusalaŋ karitvāna kammaŋ—*so* C^a.

Tasmiŋ kathente[1] yeva brāhmaṇassa sakalasarīram pītiyā paripūri. So taŋ pītiŋ pavedento:[2]

'Acchariyaŋ vata abbhutaŋ[3] añjalikammassa[4] ayam[5]
īdiso vipāko,
aham pi muditamano pasannacitto ajj'eva Buddhaŋ
saraṇaŋ vajāmîti'[6]

āha. Atha naŋ māṇavo:

'Ajj'eva Buddhaŋ saraṇaŋ vajāhi[7]
dhammañ ca saṅghañ ca pasannacitto,
tath'eva sikkhāya padānī[8] pañca
akhaṇḍaphullāni samādiyassu.

'Pāṇātipātā viramassu khippaŋ,
loke adinnaŋ parivajjayassu,
amajjapo[9] no[10] ca musā bhaṇāhi,[11]
sakena dārena ca hohi tuṭṭho' ti

āha. So sādhū ti sampaṭicchitvā imā gāthā abhāsi:

'Atthakāmo'si me, yakkha, hitakāmo'si, devate;
karomi tuyhaŋ vacaṇaŋ, tvaŋ si[12] ācariyo mama.

'Upemi Buddhaŋ saraṇam,[13] dhammaŋ câpi
anuttaraŋ,
saṅghañ ca naradevassa, gacchāmi saraṇam aham.

'Pāṇātipātā viramāmi khippaŋ,
loke adinnaŋ parivajjayāmi,
amajjapo no ca musā bhaṇāmi,
sakena dārena ca homi tuṭṭho' ti.

---

[1] F. C. *repeat.* [2] K. *a.* āha.
[3] B. abbhūtaŋ. K. abhūtaŋ.
[4] B. añjalī°. C[a]. añjaliŋ. [5] K. hoti *for* ayaŋ.
[6] K. *one fr.* F. gacchāmîti. [7] F. vajāmi.
[8] C[a]. sikkhāni padāni. C. B. sikkhāpa°—*so* B.
[9] C[a]. amajjapā. [10] F. B. mā.
[11] C. F. abhāṇāhi. [12] F. K. tvaŋ asi.
[13] C. sar° Bu°—*so* B., C[a]., K.

Atha naŋ devaputto: 'brāhmaṇagehe te[1] bahuŋ dhanaŋ atthi. Satthāraŋ upasaṅkamitvā dānaŋ dehi, dhammaŋ, suṇāhi, pañhaŋ pucchā' ti[2] vatvā, tatth'ev'antaradhāyi. Brāhmaṇo pi gehaŋ gantvā brāhmaṇiŋ āmantetvā, 'Bhadde ahaŋ samaṇaŋ Gotamaŋ nimantetvā pañhaŋ pucchissāmi, sakkāraŋ karohîti' vatvā vihāraŋ gantvā Satthāraŋ n'eva abhivādetvā na paṭisanthāraŋ katvā ekamante[3] ṭhito, 'Bho Gotama adhivāsehi me ajjatanāya[4] bhattaŋ saddhiŋ bhikkusaṅghenā' ti āha.[5]

Satthā adhivāsesi; so Satthu adhivāsanaŋ viditvā vegenâgantvā[6] sakanivesane[7] khādanīyaŋ bhojanīyaŋ paṭiyādāpesi. Satthā bhikkhusaṅghaparivuto tassa gehaŋ gantvā paññattâsane nisīdi. Brāhmaṇo sakkaccaŋ parivisi. Mahājano[8] sannipati micchādiṭṭhikena kira Tathāgate[9] nimantite dve janakāyā sannipatanti. Micchādiṭṭhikā 'Ajja samaṇaŋ Gotamaŋ pañhapucchāya[10] viheṭhiyamānaŋ passissāmā' ti sannipatanti; sammādiṭṭhikā 'Ajja Buddhavisayaŋ Buddhalīḷhaŋ passissāmā' ti sannipatanti. Atha[11] brāhmaṇo katabhattakiccaŋ Tathāgataŋ upasaŋkamitvā nīcâsane nisinno pañhaŋ pucchi: 'Bho Gotama tumhākaŋ dānaŋ adatvā pūjaŋ akatvā dhammaŋ asutvā uposathavāsaŋ avasitvā kevalaŋ mano pasādamatten'[12]eva sagge nibbattā nāma hontîti.' 'Brāhmaṇa kasmā maŋ pucchasi? nanu te puttena Maṭṭhakuṇḍalinā mayi manaŋ pasādetvā attano sagge nibbattabhāvo kathito' ti. 'Kadā bho Gotamā' ti. 'Nanu tvaŋ ajja susānaŋ gantvā kandanto[13] avidūre bāhā paggayha kandantaŋ ekaŋ māṇavaŋ disvā: 'Alaṅkato Maṭṭhakuṇḍali

---

[1] F. C. *om.* B. Brāhmaṇa te gehe. *So* K., *with* tava.
[2] C[a]. B. pucchāhîti.
[3] F., B., K. ekamantaŋ.
[4] C. svātanāya.
[5] K. *om.*
[6] F. vegena gantvā.
[7] B. *a.* paṇītaŋ. K. bahuŋ.
[8] K. bahū°.
[9] C. C[a]. Tathāgataŋ.
[10] K. B. pañhaŋ pucchanāya, C[a]. pañhaŋ.
[11] B. *a.* Kho.
[12] C[a]. pasādana°.
[13] K. *a.* āhaḷanassa.

mālābhārī[1] haricandanussado' ti dvīhi janehi kathitakathaŋ pakāsento sabbaŋ Maṭṭhakuṇḍalivatthuŋ kathesi.

Ten' ev' etaŋ Buddhabhāsitaŋ nāma jātaŋ[2] kathetvā[3] pana 'na kho brāhmaṇa[4] ekasataŋ na dve[5]—atha kho mayi manaŋ pasādetvā[6] sagge nibbattānaŋ[7] gaṇanā nāma[8] nātthīti' āha.[9] Mahājano na[10] nibbematiko hoti.[11] Ath' assa anibbematikabhāvaŋ[12] viditvā Satthā 'Maṭṭhakuṇḍalidevaputto vimānen' eva saddhiŋ āgacchatū' ti adhiṭṭhāsi. So tigāvutappamāṇen' eva[13] dibbābharaṇapaṭimaṇḍitena attabhāvenâgantvā vimānā[14] oruyha Satthāraŋ vanditvā ekamantaŋ aṭṭhāsi. Atha naŋ Satthā: 'Tvaŋ[15] imaŋ sampattiŋ kiŋ kammaŋ katvā paṭilabhîti' pucchanto:

'Abhikkantena vaṇṇena yā[16] tvaŋ tiṭṭhasi devate,
obhāsentī[17] disā sabbā osadhī viya tārakā,
pucchāmi taŋ deva[18] mahânubhāva,[19]
manussabhūto[20] kimakāsi puññaŋ' ti[21]

gātham āha. Devaputto ayaŋ me[22] bhante sampatti[23] tumhesu manaŋ pasādetvā laddhā' ti. 'Mayi manaŋ pasādetvā laddhā te' ti.[24] 'Āma bhante' ti.

Mahājano devaputtaŋ oloketvā 'acchariyā[25] vata bho Buddhaguṇā,[26] Adinnapubbakabrāhmaṇassa putto nāma[27]

---

[1] Cᵃ. mālabhārī. C. mālabhāri. B. māladhāri. K. °ī.
[2] S., B., K. *a.* taŋ.
[3] Cᵃ. *a.* ca. B. ca pana kho bho.
[4] B. *a.* na.
[5] C., Cᵃ., B., K. *a.* sataŋ.
[6] B. pasīditvā.
[7] K. *a.* sattānaŋ.
[8] C. Cᵃ. *om.*
[9] B. *a.* atha.
[10] K. B. *om.* na.
[11] Cᵃ. ceva ti ahosi. K. ahosi.
[12] K. B. nibbem°.
[13] K. *om.*
[14] B. vimānato; *corr.* °nâvaruyha.
[15] C. *om.*
[16] K. B. yo.
[17] B. obhāsanti.
[18] F. devi.
[19] F. °bhāve.
[20] F. Cᵃ. °bhūtā.
[21] K. *a.* imaŋ.
[22] F., C., Cᵃ. *om.*
[23] F. *om.* Cᵃ. °ttiŋ.
[24] K. *om.*
[25] C. Cᵃ. acchariyaŋ.
[26] C. Cᵃ. °guṇaŋ.
[27] F., B., K. nāma putto. C. Cᵃ. *om.* nāma.

aññaŋ kiñci puññaŋ akatvā Satthari manaŋ pasādetvā evarūpaŋ sampattiŋ paṭilabhîti' tuṭṭhiŋ pavedesi. Atha nesam 'kusalâkusalakammakaraṇe mano pubbañgamo mano seṭṭho, pasannena hi manena katakammaŋ devalokaŋ manussalokaŋ[1] gacchantaŋ puggalaŋ chāyā va na vijahatîti' idam vatthuŋ kathetvā anusandhiŋ ghaṭetvā patiṭṭhāpitamattikaŋ sāsanaŋ rājamuddāya lañchanto viya dhammarājā imaŋ gātham āha:

2. 'Manopubbañgamā dhammā manoseṭṭhā manomayā;
manasā ce pasannena bhāsati vā karoti vā,
tato naŋ sukham anveti chāyā va anapāyinîti.'[2]

Tattha kiñcāpi '**mano**' ti avisesena sabbampi catubhūmakacittaŋ[3] vuccati; imasmiŋ pana pade niyamiyamānaŋ vavatthāpiyamānaŋ paricchijjīyamānaŋ aṭṭhavidhaŋ kāmâvacarakusalacittaŋ labbhati. Vatthuvasena pana[4] hariyamānaŋ tato pi somanassasahagataŋ ñāṇasampayuttacittam[5] eva labbhati. '**Pubbañgamā**' ti tena paṭhamagāminā hutvā samannāgatā. '**Dhammā**' ti vedanâdayo tayo[6] khandhā. Etesaŋ[7] hi uppādapaccayaṭṭhena somanassasampayuttamano pubbañgamo etesaŋ ti[8] manopubbañgamā nāma. Yathā hi bahusu ekato[9] mahābhikkhusañghassa cīvaradānâdīni vā uḷārapūjādhammasavaṇadīpamālākaraṇâdīni[10] vā puññāni karontesu 'ko etesaŋ pubbañgamo' ti vutte, yo tesaŋ paccayo hoti, yaŋ nissāya te tāni puññāni karonti, so tisso vā phusso vā[11] tesaŋ 'pubbañgamo' ti vuccati, evaŋ[12] sampadam idaŋ veditabbaŋ. Iti uppādappaccayaṭṭhena mano pubbañgamo

---

[1] F. *corr.* °lokā. K. manussadvilokaŋ.
[2] K. B. anupāyinîti.
[3] C., B., K. catubhūmika°.
[4] Cᵃ. B. panâh°.
[5] K. °ttaŋ.
[6] B. va.
[7] K. B. ete.
[8] Cᵃ. etena *for* etesan ti.
[9] B. K. hutvā.
[10] B. °savanâdīni vā mālāgandhasakkārakaraṇâdīni.
[11] Cᵃ. *om.* phusso vā.
[12] K. eva.

etesaŋ ti manopubbaṅgamā;[1] na hi te mane anuppajjante uppajjituŋ sakkonti, mano pana ekaccesu cetasikesu anuppajjantesu pi uppajjati yeva.[2] Adhipativasena[3] mano seṭṭho etesaŋ ti manoseṭṭhā.[4] Yathā hi gaṇâdīnaŋ[5] adhipati puriso 'gaṇaseṭṭho,' 'seniseṭṭho' ti vuccati,'[6] tathā tesam pi mano ti,[7] manoseṭṭhā. Yathā pana suvaṇṇâdīhi nipphannāni[8] tāni tāni bhaṇḍāni suvaṇṇamayâdīni nāma honti, tathā ete[9] pi manato nipphannattā manomayā nāma. 'Pasannenā' ti anabhijjhâdīhi guṇehi pasannena.[10] 'Bhāsati vā karoti vā' ti evarūpena manena bhāsanto catubbidhaŋ[11] vacīsucaritam eva bhāsati;[12] karonto tividhaŋ kāyasucaritam eva karoti,[12] abhāsanto akaronto tāhi[13] anabhijjhâdīhi pasannamānasatāya tividhaŋ manosucaritaŋ pūreti,[14] evam assa dasakusalakammapathā pāripūriŋ gacchanti.[15] 'Tato naŋ sukham anvetîti' tato tividhasucaritato taŋ puggalaŋ sukham anveti. Idha tebhūmakam pi kusalaŋ adhippetaŋ, tasmā tebhūmakasucaritânubhāvena[16] sugatibhave nibbattaŋ puggalaŋ[17] duggatiyaŋ vā sukhânubhavanaṭṭhāne ṭhitaŋ kāyavatthukam pi itaravatthukam pi[18] avatthukam[19] pīti kāyikacetasikaŋ vipākasukhaŋ anugacchati, 'na vijahatîti' attho veditabbo. Yathā kiŋ? 'Chāyā va anapāyinī'[20] ti. Yathā hi chāyā nāma sarīrapaṭibaddhā sarīre gacchante gacchati, tiṭṭhante tiṭ-

---

[1] C. C^a. °pubbaṅgamo. K. *a.* nāma.
[2] B. K. *a.* evaŋ.
[3] B. *a.* pana.
[4] C. etesan ti mano seṭṭho mano seṭṭho.
[5] C. C^a. gaṇanâdīnaŋ.
[6] C^a. vuccatîti.
[7] C., C^a., K. *om.* m°. ti. B. va seṭṭhā *for* ti manoseṭṭhā.
[8] C. C^a. nippanāni. B. nipphāditāni bhaṇḍāni.
[9] C. C^a. yathā etesaŋ *for* t°. e°.
[10] B. K. *a.* manasā.
[11] K. °vidhaŋ.
[12] K. *a.* vā.
[13] K. B. tāya. S. tehi.
[14] K. purenti.
[15] C^a. °ati.
[16] F. K. °ika°.
[17] C., C^a., B., K, *om.*
[18] C^a. *om.* it° pi
[19] K. *om.* pi av°.
[20] K. B. anu°.

ṭhati, nisīdante nisīdati, na sakkā[1] saṇhena vā pharusena vā 'nivattāhîti'[2] vatvā vā pothetvā vā nivattāpetuŋ, kasmā? sarīrapaṭibaddhattā, evam evaŋ[3] imesaŋ dasannaŋ kusalakammapathānaŋ[4] āciṇṇasamāciṇṇamūlakaŋ[5] kāmâvacarâdibhedaŋ kāyikacetasikasukhaŋ[6] gatagataṭṭhāne[7] anapāyinī chāyā viya hutvā na vijahatîti.

Gāthāpariyosāne caturāsītiyā pāṇasahassānaŋ dhammâbhisamayo ahosi. Maṭṭhakuṇḍalidevaputto sotāpattiphale patiṭṭhahi. Tathā Adinnapubbako[8] brāhmaṇo, so[9] tāva mahantaŋ vibhavaŋ Buddhasāsane vippakirîti.

Maṭṭhakuṇḍalīvatthu[10] dutiyaŋ.

3. Thullatissatthera-vatthu

'Akkocchi maŋ' ti, imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Tissatheraŋ ārabbha kathesi.

So kirâyasmā bhagavato pitucchāputto, mahallakakāle pabbajito, buddhānaŋ[11] uppannalābhasakkāraŋ paribhuñjanto thullasarīro[12] ākoṭitapaccākoṭitehi[13] cīvarehi[14] yebhūyyena vihāramajjhe upaṭṭhānasālāyaŋ nisīdati.

Tathāgataŋ[15] dassanāya[16] āgatā āgantukā bhikkhū[17] 'eko[18] mahāthero bhavissatîti' saññāya tassa santikaŋ gantvā vattaŋ āpucchanti, pādasambāhanâdīni āpucchanti. So tuṇhī hoti.[19] Atha naŋ eko daharabhikkhu 'kativassā tumhe' ti pucchitvā, 'vassaŋ[20] natthi, mahallakakāle pabbajitā mayaŋ' ti vutte, 'āvuso dubbinīta

---

[1] B. sakkoti. [2] K. nivatte°. [3] K. B. eva.
[4] C[a]. kusalānaŋ ka. [5] K. B. kusalamūlakaŋ.
[6] C. B. °cetasikaŋ sukhaŋ. [7] F. *om.*
[8] K. °aka°. [9] C. C[a]. *om.*
[10] F., C., C[a]. °m. K. Adinnaŋpubbakabrāhmaṇavatthuŋ.
[11] K. Buddhasāsane. [12] K. B. thūla.
[13] K. *a.* ahosi. [14] K. *om.* B. nivāsetvā.
[15] K. °tassa. [16] C., C[a]., B. dassanatthāya.
[17] B. *a.* tam disvā. [18] K. eso.
[19] K. B. ahosi. [20] C. C[a]. vassānaŋ.

mahallaka attano pamāṇaŋ na jānāsi; ettake mahāthere disvā sāmīcimattam[1] pi[2] na karosi, vatte āpucchiyamāno tuṇhī hosi[3] kukkuccamattam pi te natthîti' accharaŋ pahari. So khattiyamānaŋ janetvā: 'tumhe kassa santikaŋ āgatā' ti pucchitvā, 'Satthusantikaŋ' ti vutte, maŋ pana 'ko eso' ti sallakkhetha, mūlam eva vo chindissāmîti' vatvā rudanto[4] dukkhī dummano Satthusantikaŋ agamāsi.[5] Atha naŋ Satthā: 'kin nu kho[6] tvaŋ Tissa dukkhī dummano assumukho rudamāno[7] āgato 'sîti'[8] pucchi. Te pi bhikkhū: 'esa gantvā kiñci āloḷaŋ[9] kareyyā' ti,[10] ten' eva saddhiŋ gantvā Satthāraŋ vanditvā ekamantaŋ nisīdiŋsu. So Satthārā pucchito 'ime maŋ bhante bhikkhū akkosantîti' āha. 'Kahaŋ pana tvaŋ nisinno 'sîti.[11] 'Vihāramajjhe upaṭṭhānasālāyaŋ bhante' ti. 'Ime te bhikkhū āgacchanto[12] diṭṭhā' ti. 'Āma[13] diṭṭhā bhante'[14] ti. 'Uṭṭhāya[15] te paccuggamanaŋ kataŋ' ti. 'Na kataŋ bhante' ti.[16] 'Parikkhāragahaṇaŋ[17] āpucchitaŋ' ti. 'Nâpucchitaŋ bhante' ti. 'Vattaŋ vā pānīyaŋ[18] vā āpucchitaŋ' ti. 'Nâpucchitaŋ bhante' ti. 'Āsanaŋ[19] abhiharitvā[20] pādasambāhanaŋ kataŋ' ti. 'Na kataŋ bhante' ti. 'Tissa mahallakabhikkhūnaŋ sabbam etaŋ vattaŋ kātabbaŋ; etaŋ akarontena hi[21] vihāramajjhe nisīdituŋ na vaṭṭati, tav' eva[22] doso, ete bhikkhū khamāpehîti.' 'Ete[23] naŋ bhante

---

[1] B. samīcikammamattaŋ. [2] C. C[a]. *om.*
[3] K. B. ahosi. [4] K. rodanto.
[5] K. aggamāsi (*a very freq. spelling*).
[6] C., C[a]., B. *om.* [7] K. B. roda°. [8] C. C[a]. āgato ti.
[9] C[a]. ālūla. C. ālūlaŋ. K. ālulikaŋ.
[10] K. *a.* cintetvā. [11] C[a]. °nno ti.
[12] K. °ntā. [13] C[a]. B. *om.* B. Kiŋ.
[14] K. *a.* me diṭṭhā. [15] C[a]. upaṭṭh°.
[16] K. *a.* tesaŋ. [17] K. *a.* te. B. -gg-.
[18] K. *om.* [19] K. *a.* tesaŋ.
[20] B. nīharitvā abhivāditvā. K. abhisaŋha°.
[21] K. hi aka°. B. *om.* hi. [22] K. esa.
[23] K. C[a]. *a.* va.

akkosiŋsu, nâhaŋ ete khamāpemîti.'[1] 'Tissa mā evaŋ kari, tav' eva[2] doso khamāpehi te'[3] ti.[4] 'Na khamāpemi[5] bhante' ti. Atha Satthā 'dubbaco esa bhante' ti tehi[6] bhikkhūhi vutte, 'na bhikkhave idān' eva[7] pubbe p' esa[8] dubbaco yevā'[9] ti vatvā, 'idāni tāv' assa bhante dubbaco bhāvo amhehi ñāto, atīte[10] kiŋ akāsîti' vutte, 'tena hi bhikkhave suṇāthā' ti vatvā atītaŋ āhari.

'Atīte Bārāṇasiyaŋ Bārāṇasīrāje[11] rajjaŋ kārente[12] Devalo[13] nāma tāpaso aṭṭhamāse Himavante vasitvā loṇambilasevanatthāya cattāro māse nagaraŋ upanissāya vasitukāmo Himavantato āgantvā nagaradvāre dārake disvā pucchi: 'imaŋ nagaraŋ sampattapabbajitā[14] kattha vasantîti.' 'Kumbhakārasālāyaŋ bhante' ti.[15] Kumbhakārasālaŋ[16] gantvā[17] dvāre ṭhatvā, 'Sace te Bhaggava[18] agaru, vaseyyāma ekarattiŋ sālāyā'[19] ti āha. Kumbhakāro 'mayhaŋ[20] rattiyaŋ sālāya[21] kiccaŋ natthi mahatī[22] sālā[23] yathāphāsukaŋ[24] vasatha bhante' ti sālaŋ nīyādesi.[25] Tasmiŋ pavisitvā nisinne aparo pi Nārado nāma tāpaso Himavantato āgantvā kumbhakāraŋ ekarattivāsaŋ yāci.

Kumbhakāro[26] 'paṭhamamāgato[27] iminā saddhiŋ ekato vasitukāmo bhaveyya[28] vā no vā attānaŋ parimoces-

---

1 K. B. °ssāmiti.
2 C. tam eva. K. tav evaŋ.
3 B. ne.
4 K. °hīti. Cᵃ. hīti tehi.
5 K. B. khamāmi. Cᵃ. °pemīti.
6 K., B., Cᵃ. *om.*
7 B. *a.* dubbaco esa.
8 K. vesa. B. pi esa. Cᵃ. pi sa.
9 K. evā.
10 B. *a.* esa.
11 K. B. °siraññe.
12 K. *a.* atha kho. B. karonte.
13 K. Devilo. B. Devīlo.
14 Cᵃ. samaṇapabbajitā.
15 K. *a.* so tattha. B. *a.* tāpaso.
16 C. Cᵃ. °sālāyaŋ.
17 K. *a.* tāpaso.
18 K. *om.*
19 K. B. °yan.
20 K. amhesu.
21 B. vattiŋ sālāyaŋ. K. rattisālāyaŋ.
22 K. °tiyā.
23 K. sālāyaŋ.
24 Cᵃ. B. yathāsukhaŋ.
25 K., B., Cᵃ. niyyā°.
26 K. *a.* pi.
27 C. K. pathamâ°.
28 K. vaseyya.

sāmīti'[1] cintetvā 'sace bhante paṭhamam upagato[2] rocessati,[3] tassa ruciyā vasathā' ti āha. So taŋ upasaṅkamitvā, 'sace te[4] ācariya agaru, mayam p'ettha[5] ekarattiŋ vaseyyāmā' ti. 'Mahatī[6] sālā[7] pavisitvā ekamante vasā' ti[8] vutte, pavisitvā puretaraŋ[9] paviṭṭhassâparabhāge[10] nisīdi. Ubho pi sārāṇīyaŋ[11] kathaŋ kathetvā nipajjiŋsu.[12] Sayanakāle Nārado Devalassa nipajjanaṭṭhānañ ca dvārañ ca sallakkhetvā nipajji. So pana Devalo[13] nipajjamāno[14] attano[15] nisinnaṭṭhāne[16] anipajjitvā dvāramajjhe tiriyaŋ nipajji. Nārado rattiŋ nikkamanto[17] tassa jaṭāsu akkami. 'Ko maŋ[18] akkamîti' ca[19] vutte,[20] 'ācariya ahaŋ' ti āha. 'Kuṭajaṭila araññato āgantvā mama jaṭāsu[21] akkamasiti.' 'Ācariya tumhākaŋ idha nipannabhāvaŋ[22] na jānāmi, khamatha me' ti vatvā, tassa kandantass' eva bahi nikkhami. Itaro, 'ayaŋ pavisanto pi maŋ akkameyyā' ti parivattetvā pādaṭṭhāne sīsaŋ katvā nipajji. Nārado pi pavisanto: 'pathamam pâhaŋ ācariye aparajjhiŋ, idāni'ssa pādapassena pavisissāmîti' cintetvā āgacchanto gīvāya[23] akkami, 'ko eso' ti ca[24] vutte, 'ahaŋ ācariyā' ti vatvā, 'kuṭajaṭila pathamaŋ[25] jatāsu akkamitvā idāni gīvāya[23] akkamasi abhisapissāmi taŋ' ti vutte, 'ācariya mayhaŋ doso natthi, ahaŋ tumhākaŋ evaŋ[26] nipannabhāvaŋ[27] na jānāmi, "paṭhamam pi ācariya aparajjhiŋ,[28] idāni pāda-

---

1 B. paṭi°. 2 K. pathamâgato. Cᵃ. upāgato.
3 Cᵃ. rocessāti. 4 B. vo.
5 K. mayam ettha. B. 'cettha. 6 K. mahatiyā.
7 K. sālāyaŋ. 8 K. vassasī. B. vasāhīti.
9 K. pure. 10 K. pavisaṭṭhassa a°.
11 C., Cᵃ., B. sārāṇīyakathaŋ. 12 C. K. *om.* *So* B. Cᵃ.
13 C. Cᵃ. *om.* 14 K. nipajji°.
15 C. °nā. 16 B. nippajjana°.
17 K. nikkhanto. Cᵃ. nikkhamano. 18 C. Cᵃ. *om.*
19 K. *om.* 20 K. *a.* Nārado. 21 K. jaṭaŋ.
22 K. sayana°. 23 K. gīvāyaŋ. 24 C. K. *om.*
25 K. *a.* me. 26 K. eva. 27 K. nippajjana.
28 C. Cᵃ. me aparādhaŋ. K. me aparādaŋ atthi.

passena pavisissāmîti"[1] paviṭṭho' mhi, khamatha me' ti āha. 'Kuṭajaṭila abhisapissāmi taŋ' ti. 'Mā evaŋ karittha[2] ācariyā' ti. So tassa vacanaŋ anādiyitvā:[3]

'Sahassaraŋsī satatejo suriyo tamavinodano
pātodayante[4] suriye muddhā te phalatu sat-
tadhā' ti.

Taŋ abhisapi yeva. Nārado 'ācariya "mayhaŋ doso natthîti"[5] mama vadantass' eva tumhe abhisapissatha,[6] yassa doso atthi tassa[7] phalatu mā niddosassā' ti vatvā āha:[8]

'Sahassaraŋsī satatejo suriyo tamavinodano
pātodayante[4] suriye muddhā te phalatu sat-
tadhā' ti

abhisapi.[9] So pana mahânubhâvo atīte cattāḷīsa anāgate cattāḷisāti asītikappe anussarati, tasmā 'kassa nu kho upari sāpo patissatîti' upadhārento, 'ācariyassā' ti ñatvā, tasmiŋ anukampaŋ paṭicca iddhibalena aruṇuggamanaŋ nivāresi. Nāgarā aruṇe anuggacchante rājadvāraŋ gantvā: 'Deva tayi rajjaŋ kārente[10] aruṇo na uṭṭhahati,[11] aruṇaŋ no[12] uṭṭhāpehîti' kandiŋsu. Rājā attano kāyakammâdīni olokento kiñci ayuttaŋ adisvā, 'kin nu kho kāraṇaŋ' ti cintetvā, 'pabbajitānaŋ vivādena bhavitabbaŋ' ti parisaṅkamāno 'kacci imasmiŋ nagare pabbajitā atthîti' pucchi. 'Hiyyo[13] sāyaŋ kumbhakārasālāya[14] āgatā atthi[15] devā' ti vutte,[16] taŋ khaṇaññeva[17]

---

[1] K. pavissā°. [2] K. akarittha.
[3] K. *a.* sapathaŋ akosi.
[4] C. pāto va uda°. K. B. pāto uda°. C[a]. pāto viya ud°—*infra* pāto ud°. [5] K. natthi.
[6] C. C[a]. abhisapittha. K. °ppitha. B. abhisapatha.
[7] K. B. *a.* muddhā. [8] B. *om.*
[9] K. abhisappito. [10] B. karonte.
[11] C. uṭṭhāhati. [12] K. *om.*
[13] C[a]. hīyo. [14] K. °sālaŋ. B. °āyaŋ.
[15] K. *om.* [16] C., C[a]., B. *om.* [17] C. C[a]. khanaŋ yeva.

rājā ukkāhi dhāriyamānāhi tattha gantvā Nāradaŋ vanditvā ekamantaŋ nisinno āha:

'Kammantā nappavattanti Jambudīpassa, Nārada.
Kena loko tamobhūto? Tam me akkhāhi pucchito' ti.

Nārado sabbaŋ taŋ[1] pavattiŋ ācikkhi[2] 'iminā kāraṇenâhaŋ[3] iminā abhisapito. Athâhaŋ mayhaŋ doso natthi, yassa doso atthi tass' eva upari sāpo patatū' ti vatvā abhisapiŋ. Abhisapitvā ca pana 'kassa nu kho upari sāpo patissatîti[4] upadhārento suriyuggamanavelāyaŋ[5] ācariyassa muddhā sattadhā phalissatîti[6] disvā, etasmiŋ anukampaŋ paṭicca aruṇassa[7] uggantuŋ[8] na demîti. 'Kathaŋ pan' assa bhante antarāyo na bhaveyyā' ti. 'Sace maŋ[9] khamāpeyya, na bhaveyyā' ti. 'Tena hi khamāpehîti.'[10] 'Eso mahārāja[11] maŋ[12] jaṭāsu ca gīvāyaŋ[13] ca akkamī, nâhaŋ etaŋ kuṭajaṭilaŋ khamāpemîti.' 'Khamāpehi[14] bhante, mā evam akarîti.[15] 'Na mahāraja[16] khamāpemîti.' 'Muddhā te sattadhā phalissatîti'[17] vutte pi na khamāpesi[18] yeva. Atha naŋ rājā: 'na tvaŋ attano ruciyā khamāpessasîti,' hatthapādakucchigīvāsu naŋ[19] gāhāpetvā Nāradassa pādamūle onamāpesi. Nārado: 'uṭṭhehi, ācariya,[20] khamāmi te' ti[21] vatvā, 'mahārāja nâyaŋ yathāmanena khamāpeti, nagarassa[22]

---

[1] C., K., C^a. *om.*
[2] C., K., C^a., B. ācikkhibvā.
[3] B. kāraṇena ahaŋ.
[4] C. C^a. uparipatissatîti.
[5] K. B. °velāya.
[6] C. C^a. phāli°.
[7] C^a. aruṇaŋ.
[8] B. uggacchantaŋ.
[9] K. *a.* so.
[10] B. *a.* vutte.
[11] C., B., C^a. *om.*
[12] K. *om.*
[13] B. gīvāya.
[14] K. *om.*; mā bhante e° ka°.
[15] C. kari. C^a. B. karīti.
[16] C. C^a. *om.* K. ma° na.
[17] C. C^a. phāli° (*al.*).
[18] K. °peti.
[19] C., K., B., C^a. *om.*
[20] C. uṭṭhāh'ācariya. C^a. uṭṭhah'ā°. B. uṭṭheh'ācariya.
[21] C^a. khamāpeti vā°.
[22] C. C^a. *om.* K. nagarassâvi°.

avidūre eko saro atthi, tatra naŋ sīse mattikāpiṇḍaŋ katvā galappamāṇe udake ṭhapāpehîti.'[1] Rājā tathā kāresi.[2] Nārado Devalaŋ āmantetvā: 'ācariya mayā iddhiyā vissaṭṭhāya suriyasantāpe uṭṭhahante[3] udake nimujjitvā aññena thāṇena uttaritvā gaccheyāsîti' āha.[4] Tassa suriyarasmīhi[5] samphuṭṭhamatte[6] va mattikāpiṇḍā sattadhā phalī, so nimujjitvā aññenā thāṇena palāyîti.'[7]

Satthā imaŋ dhammadesanaŋ āharitvā, 'tadā bhikkhave rājā Ānando ahosi, Devalo Tisso, Nārado aham eva;[8] evaŋ tadā p'esa dubbaco yevā'[9] ti vatvā, Tissattheraŋ āmantetvā: 'Tissa bhikkhuno hi[10] "asukenâhaŋ akkuṭṭho[11] asukena pahaṭo asukena jito asuko[12] kho me bhaṇḍaŋ ahāsîti"[13] cintentassa veraŋ nāma na vupasammati,[14] evaŋ pana anupanayhantass' eva[15] upasammatîti' vatvā imā gāthā abhāsi:[16]

3\. 'Akkocchi maŋ avadhi maŋ ajini māŋ ahāsi me,
ye[17] taŋ upanayhanti[18] veraŋ tesaŋ na sammati.

4\. 'Akkocchi maŋ avadhi maŋ ajini maŋ ahāsi me,
ye[19] taŋ na upanayhanti veraŋ tesûpasammatîti.'

Tattha 'akkocchîti'[20] akkosi; 'avadhîti' pahari;

---

[1] K. B. *a.* āha. [2] K. akāsi. [3] K. *a.* tvaŋ.
[4] K. *a.* tasmiŋ khaṇe. [5] K. °raŋsihi. B. raŋsīhi.
[6] K. samuṭṭhamatto. C[a]. samuṭṭhamatte.
[7] C[a]. *om.* ti. K. palāyittha.
[8] K. evā ti. *So* B. C[a]. *had this, but corr.*
[9] K. evā. [10] B. bhikkhū hi nāma. K. *om.*
[11] K. kuṭṭho. B. kuddho.
[12] C. C[a]. asukena. K. *om.* kho. [13] K. avahā°.
[14] C. upa°. B. vūpa°.
[15] C[a]. pana up°. C. na upa°. K. °ntassa ca.
[16] K. imaŋ gātham āha. [17] K. B. *a.* ca.
[18] F. upanayihanti.
[19] K. B. ye ca taŋ nūpa°. C[a]. jesaŋ *for* ye taŋ. C[a]. vup°.
[20] K. akkocchi man ti.

'ajinîti' kūṭasakkhiotāraṇena[1] vā vādapaṭivādena vā karaṇuttariyakaraṇena[2] vā ajesi;[3] 'ahāsîti' mama santakaŋ pattâdisu[4] kiñcid eva avahari; ye[5] taŋ' ti ye keci devā[6] vā manussā vā gahaṭṭhā vā pabbajitā vā taŋ 'akkocchi maŋ' ti ādivatthukaŋ kodhaŋ sakaṭadhuraŋ viya nandinā[7] pūtimacchâdīni[8] viya ca[9] kusâdīhi punappunaŋ[10] veṭhentā[11] 'upnayhanti' tesaŋ sakiŋ uppannaŋ veraŋ na sammatîti' na vupasammati;[12] ye taŋ na upanayhantîti' asati[13] amanasikāravasena vā kammapaccavekkhaṇavasena[14] vā ye taŋ akkosâdivatthukaŋ[15] kodhaŋ 'tayâpi koci[16] niddoso purimabhave akkuṭṭho[17] bhavissati, pahaṭo bhavissati, kûṭasakkhiŋ okāretvā jito[18] bhavissati, kassaci te pasayha[19] kiñci acchinnaŋ bhavissati, tasmā niddoso hutvā pi akkosâdīni[20] pāpuṇāsîti'—evaŋ na upanayhanti,[21] tesu[22] pamādena uppannam pi veraŋ iminā anupanayhanena[23] nirindhano viya jātavedo upasammatîti.[24]

Desanāpariyosāne satasahassā[25] bhikkhū sotâpattipha-

---

1 F. K. °sakkhiŋ. B. otaraṇena. K. otārena.
2 F., C., C^a. kāraṇu° kāraṇena.
3 K. ajjesi. C^a. *rep.* ajesi.
4 K. vattâ°. B. pattâdīsu.
5 C. *a.* va. K. B. ca.
6 B. devatā.
7 K. anubandhitvā.
8 F. nānāpū°.
9 K. om.
10 C. C^a. ° ppuna, *so usually.*
11 C^a. vethentā. K. vethetvā. B. veṭhetvā.
12 B. na vūpasamati. K. B. ye ca taŋ nupa° C. upa°. C^a. *om.*
13 K. B. asatiyā.
14 C. kammaŋ pa° vakkhavasena. B. °âdivasena. C^a. *has* kammaŋ.
15 C. akkosâdi ava°.
16 K. *om.*
17 K. akkose. C^a. B. akkoṭṭho.
18 C. okārāpito.
19 C. C^a. *a.* na. K. sa pateyyaŋ.
20 K. akkosanâ.°
21 C. C^a. vupa°.
22 K. *corr.* tesaŋ.
23 K. °nayhantena.
24 B. vūpasammatîti.
25 C., C^a., K. °sahassa.

lâdīni pāpuṇiŋsu. Dhammadesanā mahājanassa sātthikā[1] ahosi, dubbaco pi subbaco jāto ti.[2]

Thullatissattheravatthu tatiyaŋ.[3]

4. KĀḶIYAKKHINĪ-VATTHU

'Na hi verenā' ti[4] imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto aññataraŋ vañjhitthiŋ ārabbha kathesi.

Eko kira kuṭumbikaputto pitari kālakate[5] khette ca ghare ca sabbakammāni attanā va karonto mātaraŋ paṭijaggati.[6] Atha' assa mātā: 'kumārikaŋ te tāta ānessamîti' āha. 'Amma mā evaŋ vadetha ahaŋ yāvajīvaŋ tumhe paṭijaggissāmîti.' 'Tāta khette va[7] ghare va[7] kiccaŋ tvam eva[8] karosi, tena mayhaŋ cittasukhaŋ nāma[9] na hoti, ānessāmîti.[10] So punapunnaŋ paṭikkhipitvā[11] tuṇhī ahosi. Sā ekaŋ kulaŋ[12] gantukāmā[13] gehā nikkhami. Atha naŋ putto 'katarakulaŋ[14] gacchathā' ti pucchitvā,—'asukaŋ[15] nāmā' ti vutte, tattha gamanaŋ paṭisedhetvā[16] attano abhirucitaŋ kulaŋ ācikkhi. Sā tattha gantvā kumārikaŋ vāretvā[17] divasaŋ ṭhāpetvā[18] taŋ itarassa[19] ghare[20] akāsi. Sā vañjhā ahosi.

Atha naŋ mātā: 'putta tvaŋ attano ruciyā kumārikaŋ ānāpesi, sā dāni[21] vañjhā jātā aputtakañ ca nāma[22] kulaŋ

---

[1] K. jātā. [2] K. hoti.
[3] C. C[a]. Thūla° vatthuŋ. K. Tissa° tthuŋ ta°. B. *om.* Thulla°.
[4] C[a]. *a.* verāṇiti. [5] B. kālaŋkate (*general spelling*).
[6] C., K., B., C[a]. paṭijaggi. [7] K. B. ca.
[8] K. *om.* [9] K. B. *om.* [10] K. °mi te ti.
[11] B. °etvā. [12] B. kulakumārikaŋ ānetuŋ.
[13] C. C[a]. gantuŋ. [14] K. B. kataraŋ.
[15] B. asukakulaŋ. [16] C. paṭisedhetvā.
[17] B. dhāretvā (*in brackets*).
[18] C[a]. ṭhap°. K. va vaṭṭhapetvā. [19] K., C[a]., B. tassa.
[20] B. vasaŋ. [21] B. idāni. C[a]. *om.* [22] K. *a.* sāpateyya.

vinassati, paveṇī na ghaṭiyati,[1] tena[2] aññan te kumārikaŋ ānessamîti,'[3] tena 'alam ammā' ti[4] vuccamānā pi punappunaŋ kathesi. Vañjhitthi taŋ kathaŋ sutvā 'puttā nāma mātāpitunnaŋ vacanaŋ[5] atikkamituŋ na sakkonti;[6] idāni[7] aññaŋ vijāyiniŋ itthiŋ[8] ānetvā maŋ dāsibhogena paribhuñjissanti,[9] yannūnâhaŋ sayaŋ ev'ekaŋ[10] kumārikaŋ āneyyaŋ'[11] ti cintetvā, ekaŋ kulaŋ gantvā tass' atthāya kumārikaŋ vāretvā,[12] 'kiŋ nām' etaŋ amma vadesîti' tehi paṭikkhittā[13] 'ahaŋ vañjhā, aputtakaŋ[14] kulaŋ[15] nassati, tumhākaŋ[16] dhītā puttaŋ[17] paṭilabhitvā[18] kuṭumbassa sāminī bhavissati, detha naŋ[19] mayhaŋ sāmikassā' ti yācitvā, sampaṭicchāpetvā[20] ānetvā sāmikassa ghare akāsi. Ath' assā[21] etad ahosi: 'sac' āyaŋ putta vā dhītaraŋ vā labhissati, ayam eva kuṭumbassa sāminī[22] bhavissati; yathā dārakaŋ na labhissati[23] tath' eva naŋ kāretuŋ[24] vaṭṭatîti.' Atha naŋ āha:[25] 'yadā te kucchiyaŋ gabbho patiṭṭhāti,[26] atha[27] me āroceyyāsîti.' Sā[28] 'sādhū' ti sampaṭicchitvā[29] gabbhe patiṭṭhite tassârocesi. Tassā[30] pana sāy' eva[31] niccaŋ yāgubhattaŋ deti; ath'

---

[1] Cª. ghaṭī°. [2] K., Cª., B. *om.*
[3] C. anemîti. Cª. B. ānemîti. [4] K. *a.* sā.
[5] K. *om.* paṭikkamatuŋ. [6] Cª. asakk°.
[7] K. *om.* [8] C. *om.*
[9] C. B. *om.* pari. K. °ssati. [10] K. etaŋ.
[11] B. ānemîti. [12] B. dhāretvā (*in brackets*).
[13] C. paṭikkhittaŋ. K. patikkhipitvā. [14] C. aputtaŋ.
[15] B. nāma. K. *corr. a.* vi°. [16] B. pana.
[17] K. puttadhītā. [18] B. vādhībharaŋ vā labhitvā.
[19] K. taŋ. [20] Cª. sampaṭicchitvā.
[21] K. *a.* puna. [22] B. sāmikā.
[23] C., B., Cª. labhati. [24] K. B. kātuŋ.
[25] K. *a.* bhadde. B. amma.
[26] C. Cª. patiṭṭhāsi. K. B. °ṭṭhāti. [27] K. tadā.
[28] Cª. *om.*
[29] C. patisutvā. K. B. patisuṇitvā. Cª. paṭi°.
[30] K. *a.* tato sā. B. itarissā.
[31] K. sayam eva. B. sā sayam eva.

assā āhāren' eva saddhiŋ gabbhapātanabhesajjaŋ adāsi;[1] gabbho pati.[2]

Dutiyam pi gabbhe patiṭṭhite tassā[3] ārocesi. Itarā dutiyam pi tath' eva pātēsi. Atha naŋ paṭivissakitthiyo[4] pucchiŋsu: 'kacci te sapatti antarāyaŋ karotîti.' Sā tam attham ārocesi.[5] 'Andhabāle[6] kasmā evam akāsi, ayaŋ tava issariyabhayena gabbhapātanaŋ[7] yojetvā deti,'[8] tena te gabbho patati. Māssu puna[9] evam akatthā'[10] ti vuttā, tatiyavāre[11] na kathesi. Ath' assā itarā[12] udaraŋ disvā:[13] 'kasmā mayhaŋ gabbhassa patiṭṭhitabhāvaŋ[14] na kathesîti' vatvā, 'tvaŋ maŋ ānetvā dve vāre[15] gabbhaŋ pātesi, kimatthaŋ tumhaŋ[16] kathemîti' vutte, 'naṭṭhā dāni' mhîti' cintetvā, tassā[17] pamādaŋ olokentī[18] pariṇate[19] gabbhe okāsaŋ labhitvā bhesajjaŋ yojetvā adāsi. Gabbho pariṇatattā[20] patituŋ asakkonto[21] tiriyaŋ nipajji;[22] kharāvedanā[23] uppajji, jīvitasaŋsayaŋ[24] pāpuṇi. Sā 'nāsit' amhi tayā, tvam eva maŋ ānetvā[25] tayo dārake nāsesi, idāni aham[26] pi nassāmi,[27] ito dāni cutā yakkhinī hutvā tava dārake khādituŋ samatthā hutvā nibbatteyyaŋ' ti patthanaŋ ṭhapetvā,[28] kālaŋ katvā tasmiŋ

---

1 B. akāsi.
2 B. patati. K. pattati.
3 Cª. B. *om.*
4 K. pativisā i°.
5 C., K., B., Cª. °cetvā.
6 K. B. andhabāla.
7 K. gabbhapātanabhe°. B. gabbhassa pātanabhesajjaŋ.
8 K. *om.*
9 K. B. mā puna.
10 K. akaritthā.
11 K. tatiyaŋ pi vāraŋ. B. tatīyavāre. (B. *al.* dutīya, tatīya.)
12 B. atha sā itarissā.
13 K. *a.* bhadde.
14 Cª. patitabhāvaŋ.
15 C. Cª. vāraŋ.
16 S. tuyhaŋ.
17 K. *a.* tato.
18 K. °keti atha' assā.
19 K. paripuṇante.
20 K. paripuṇa°.
21 Cª. na sakk°.
22 K. *a.* ath' assā tippa°.
23 C. kharave°. Cª. kharaŋ vedanaŋ.
24 Cª. jīvitasaŋsaŋ. K. B. jīvitokkhayaŋ.
25 C. *a.* tvam me. Cª. B. *a.* tvam eva.
26 K. sayaŋ.
27 K. nasissāmi.
28 B. paṭhapetvā.

yeva gehe majjārī hutvā nibbatti. Itaram pi sāmiko gahetvā 'tayā me kulûpacchedo kato' ti kapparajannukâdīhi supoṭhitaŋ poṭhesi. Sā ten' evâbādhena kālaŋ katvā tatth' eva kukkutī hutvā nibbattā;[1] kukkuṭaṇḍāni[2] vijāyi. Majjārī āgantvā tāni[3] khādi; dutiyam pi tatiyaŋ pi khādi yeva. Kukkutī:[4] 'tayo vāre mama aṇḍāni khāditvā idāni mam pi khāditukāmâsi;[5] ito[6] cutā saputtaŋ[7] taŋ khādituŋ labheyyaŋ' ti patthanaŋ katvā tato cutā dīpinī hutvā nibbatti. Itarā migī hutvā nibbatti. Tassā[8] vijātakāle[9] dīpinī āgantvā tayo vāre puttake[10] khādi. Migī: 'maraṇakāle imāya me tikkhattuŋ puttakā[11] khādi, tā[12] idāni mam pi khādissati, ito dāni[13] cutā etaŋ saputtaŋ[14] khādituŋ labheyyaŋ' ti patthanaŋ katvā yakkhinī hutvā nibbatti. Dīpinī[15] tato cutā Sāvatthiyaŋ kuladhītā hutva nibbatti.[16] Sā vuddhippattā dvāragāmake[17] patikulaŋ[18] agamāsi. Aparabhāge ca puttaŋ vijāyi. Yakkhinī tassā piyasahāyikāvaṇṇenâgantvā:[19] 'kuhiŋ me sahāyikā' ti.[20] 'Antogabbhe vijātā' ti.[21] 'Puttan nu kho vijātā udāhu dhītaraŋ' ti,[22] 'passissāmi naŋ' ti pavisitvā passantī viya dārakaŋ gahetvā khāditvā gatā; punavāre[23] pi tath' eva khādi. Tatiyavāre[24] itarā garubhārā[25] hutvā sāmikaŋ āmantetvā 'sāmi imasmiŋ ṭhāne ekā yakkhinī mama dve putte khāditvā gatā

---

[1] C. nibbatti. [2] B. Kukkutī na cirass' eva aṇḍāni.
[3] B. aṇḍāni. [4] B. *a.* cinteti.
[5] B. kāmāsîti. C[a]. °āti. [6] K. *a.* dāni.
[7] B. saputtakaŋ. K. taŋ saputtakaŋ.
[8] C[a]. *om.* [9] C. C[a]. vijātavijāta°. K. vijāyana°.
[10] K. putte. [11] K. puttā. C. putte. C[a]. puttake.
[12] B. °tvā. [13] C[a]. *om.*
[14] K. °ttakaŋ. C[a]. *om.* [15] B. *a.* tatth 'eva. K. *a.* pi.
[16] C[a]. *om.* [17] K. °gāme. [18] K. °kube.
[19] K. °yikāya va° ā°. [20] K. *a.* pucchi.
[21] K. *a.* ahaŋsu, sā taŋ sutvā.
[22] C. C[a]. *om.* K. *a.* pucchitvā. B. *a.* vutte.
[23] K. dutiya. B. dutīya. [24] K. *a.* pi.
[25] K. gurugabbhā.

idāni[1] kulagehaŋ gantvā vijāyissāmîti' kulagehaŋ gantvā vijāyi. Tadā sā[2] yakkhinī udakavāraŋ gatā[3] hoti. Vessavaṇassa hi yakkhiniyo vārena[4] Anotattadahato[5] sīsaparamparāya udakaŋ āropenti.[6] Tā[7] catumāsaccayena pi pañcamāsaccayena pi muccanti; aparā[8] kilantakāyā jīvitakkhayam pi pāpuṇanti. Sā pana udakavārato muttamattā va[9] vegena taŋ gharaŋ gantvā: 'kuhiŋ me sahāyikā' ti pucchi. 'Kuhiŋ tvaŋ na passissasi;[10] tassā imasmiŋ ṭhāne jātajātadārake[11] yakkhinī[12] khādati, tasmā kulagehaŋ gatā' ti. 'Sā[13] yattha vā tattha vā gacchatu,[14] na me muccissatîti.'[15] Veravegena[16] samussāhitamānasā[17] nagarâbhimukhī pakkhandi. Itarā pi nāmagahaṇadivase dārakaŋ nahāpetvā nāmaŋ katvā: 'sāmi idāni sakagharaŋ gacchāmā' ti, puttaŋ ādāya sāmikena saddhiŋ vihāramajjhe maggena[18] gacchantī puttaŋ sāmikassa datvā vihārapokkharaṇiyā[19] nahātvā[20] sāmike[21] nahāyante puttaŋ[22] pāyamānā ṭhitā, yakkhiniŋ āgacchantiŋ disvā saññānitvā: 'sāmi[23] sāmi vegen' ehi, vegen' ehi,[24] ayaŋ sā[25] yakkhinîti' uccāsaddaŋ katvā yāva tassa

---

[1] C. Cᵃ. *om.* B. mama. [2] Cᵃ. *om.*
[3] K. *a.* Vessavaṇṇassa. [4] Cᵃ. vāre.
[5] C. Cᵃ. Anotattato. K. Anottato. [6] B. āharanti.
[7] C. Cᵃ. sā. [8] B. yakkhiniyo. [9] K. ca.
[10] B. kuḥiŋ naŋ passāmi. Cᵃ. kuhiŋ passissāhîti. C. K. *om.* tvaŋ. K. passāmi, te ahaŋsu.
[11] K. jātadārakaŋ. [12] B. āgantvā.
[13] K. *a.* cintesi. [14] C. Cᵃ. gacchantu.
[15] Cᵃ. muccatîti. [16] K. verena. B. vegena.
[17] C., K., Cᵃ. *om.* mānasā. Cᵃ. K. āhita. K. *a.* taŋ.
[18] C. Cᵃ. °majjhamaggena. K. °majjhena ma°. B. gatamaggena.
[19] K. °yaŋ. B. nhatvā. Cᵃ. nahāpitvā.
[20] K. ṇhāyitvā uttaritvā puttaŋ gahetvā.
[21] K. *a.* otarante. B. nhāyite uttaritvā.
[22] puttass' ath'aññam. [23] K. B. *om.* K. B. vegena ehi.
[24] B. *a.* ayaŋ yakkhinī vegen' ehi. C., K., Cᵃ. *only once.*
[25] K. sāyaŋ.

āgamanaŋ[1] saṇṭhātuŋ[2] asakkontī nivattitvā[3] antovihārâbhimukhī pakkhandi. Tasmiŋ samaye Satthā parisamajjhe dhammaŋ deseti,[4] sā puttaŋ Tathāgatassa pādapīṭhe[5] nipajjāpetvā:[6] 'tumhākaŋ mayā esa dinno, puttassa me jīvitaŋ[7] dethā' ti āha. Dvārakoṭṭhake adhivattho[8] Sumano nāma[9] devo yakkhiniyā anto pavisituŋ nâdāsi.

Satthā Ānandattheraŋ āmantetvā: 'gacchânanda taŋ yakkhiniŋ pakkosāhîti'[10] āha. Thero[11] pakkosi. Itarā: 'ayaŋ[12] bhante āgacchatîti' āha. Satthā: 'etu, mā saddam akāsîti' vatvā taŋ āgantvā ṭhitaŋ: 'kasmā evaŋ karosi, sace tumhe mādisassa Buddhassa[13] sammukhībhāvaŋ nâgamissatha issaphandanānaŋ viya[14] kākôlūkānaŋ viya ca kappaṭṭhitikaŋ[15] vo veraŋ abhavissa,[16] kasmā veraŋ paṭiveraŋ[17] karotha, veraŋ hi averena upasammati no verenā' ti vatvā imaŋ gātham āha:

5. 'Na hi verena verāni sammantîdha, kudācanaŋ
 averena ca sammanti; esa dhammo sanan-
 tano' ti.

Tattha 'na hi verenā' ti yathā hi kheḷasiṅghāṇikâdi[18] asucimakkhitaṭṭhānaŋ[19] teh'eva asucīhi dhovanto[20]

---

[1] C. C[a]. tassâya°. K. tassâgamanāya.
[2] K. B. saṇṭhāretum. [3] K. °ttetvā.
[4] K. desesi. [5] C. C[a]. °piṭṭhe. K. piṭṭhiŋ.
[6] K. nipajāpetvā. [7] C. C[a]. *a.* no.
[8] C. adhivuttho. C[a]. vatto.
[9] C. C[a]. *om.* K. B. Sumanadevo.
[10] B. pakkosāpehîti. C. C[a]. pakkosāti.
[11] K. *a.* taŋ. [12] C. itarâyaŋ. C[a]. itarāya.
[13] K., C[a]., B. *om.* issa.
[14] K. ahinaŋ kulānaŋ (!) viya veraŋ acchaphaṇḍanānaŋ. B. ahinakulānaŋ viya (*one* veraŋ) acchaphandanānaŋ.
[15] B. Kappaṭṭhitaŋ. [16] B. bhavissati.
[17] C. verapaṭi°. [18] K. B. °dīhi.
[19] B. asucīhi. [20] K. B. dhovantā.

suddhaŋ niggandhaŋ[1] kātuŋ asakkonti,[2] atha kho taŋ ṭhānaŋ bhiyyosomattāya asuddhatarañ ca duggandhatarañ ca hoti, evamevaŋ[3] akkosantaŋ paccakkosanto paharantaŋ paṭipaharanto[4] verena veraŋ vūpasametuŋ[5] na sakkoti. Atha kho bhiyyo veram eva karoti, iti verāni nāma verena kismici pi[6] kāle na sammanti, atha kho vaḍḍhanti yeva. 'Averena ca sammantîti,' yathā pana tāni kheḷâdīni asucīni vippasannena udakena dhoviyamānāni nassanti,[7] taŋ ṭhānaŋ suddhaŋ hoti niggandhaŋ, evameva[8] averena khantimettôdakena yonisomanasikārena[9] paccavekkhaṇena verāni vūpasammanti, paṭippassambhanti, abhāvaŋ gacchanti. 'Esa dhammo sanantano' ti, esa averena verûpasamanasaṅkhāto porāṇako dhammo[10] sabbesaŋ buddhapaccekabuddhakhīṇâsavānaŋ gatamaggo[11] ti.

Gāthāpariyosāne yakkhinī sotâpattiphale patiṭṭhahi, sampattaparisāya pi desanā[12] sātthikā ahosi.

Satthā taŋ itthiŋ āha: 'etissā tava puttaŋ dehîti.' 'Bhāyāmi bhante' ti. 'Mā bhāyi, natthi te etaŋ nissāya paripantho' ti. Sā[13] tassā adāsi. Sā taŋ[14] cumbitvā āliṅgitvā puna māti yeva datvā rodituŋ ārabhi.[15] Atha naŋ Satthā: 'kim etaŋ' ti pucchi. 'Bhante ahaŋ pubbe yathā[16] tathā vā[17] jīvitaŋ kāppentī[18] pi kucchipūram[19] nâlatthaŋ, idāni kathaŋ jīvissāmîti.' Atha naŋ Satthā: 'mā cintayîti' samassāsetvā taŋ itthiŋ āha: 'imaŋ

---

1 F. duggandhaŋ. K. B. nigandhaŋ.

2 F. *corr.* °koti. C., K., Cª. na sakkoti. B. na sakkonti.

3 K. B. evameva.

4 C. paṭiha°.

5 Cª. upa°. K. vupasammitūŋ.

6 C. kismim pi. K. B. kismiñ ci.

7 K. vina°.

8 Cª. evamevaŋ.

9 K. *a.* patisaŋkhārena.

10 K. °kadhammo.

11 K. gamana. B. *simply* maggo.

12 B. dhamma°.

13 K. *a.* puttaŋ. *So* B. *after* sā.

14 K. *a.* gahetvā.

15 S. ārabhī.

16 B. *a.* vā.

17 K. *om.*

18 K. kappemi. B. kappantī.

19 Cª. °pūraṇaŋ.

netvā attano gehe nivesetvā[1] aggayāgubhattehi paṭijaggāhīti.' Sā taŋ netvā piṭṭhivaŋse patiṭṭhāpetvā aggayāgubhattehi paṭijaggi. Tassā vīhipaharaṇakāle musalaŋ[2] muddhaŋ paharantaŋ viya upaṭṭhāti.[3] Sā sahāyikaŋ āmantetvā: 'imasmiŋ ṭhāne vasituŋ na sakkhissāmi,[4] aññattha[5] maŋ patiṭṭhāpehīti'[6] vatvā musalasālāya[7] udakacāṭiyaŋ uddhane[8] nimbakose[9] saṅkārakuṭe gāmadvāre ti etesu ṭhānesu patiṭṭhāpitā pi 'idha me musalaŋ[10] sīsaŋ bhindantaŋ viya upaṭṭhāti, idha dārakā ucciṭṭhajalaŋ[11] otārenti, idha sunakhā nipajjanti, idha dārakā asuciŋ karonti, idha kacavaraŋ[12] chaḍḍenti, idha gāmadārakā lakkhayoggaŋ[13] karontīti;' sabbāni tāni paṭikkhipi. Atha naŋ bahigāme vivittokāse patiṭṭhāpetvā tatth' assā[14] aggayāgubhattâdīni hariŋsu.[15] Sā[16]: 'imasmiŋ saŋvacchare subbuṭṭhikā[17] bhavissati, thalaṭṭhāne sassaŋ karohi; imasmiŋ saŋvacchare dubbuṭṭhikā[18] bhavissati, ninnaṭṭhāne yeva[19] karohīti' sahāyikassā[20] āroceti.[21] Sesajanehi katasassaŋ atiudakena vā anodakena vā nassati, tassā ativiya sampajjati. Atha naŋ: 'samma[22] tayā katasassaŋ[23] n'eva accodakena[24] na anodakena[25] nassati, subbuṭṭhidubbuṭṭhibhāvaŋ ñatvā kammaŋ karosi, kin nu kho etan' ti pucchiŋsu. 'Amhākaŋ sahāyikā yakkhinī

---

[1] B. nivāsāpetvā. [2] K. musalaggaŋ. B. musalaggena. [3] B. °āsi. [4] B. sakkomi. [5] B. aṭhāne. [6] K. patitthāhī. [7] K. °yaŋ. [8] K. udaka. [9] B. nibba°. [10] K. B. musalena. [11] K. uccitthûdakaŋ. B. uccitthodakaŋ. [12] K. Kavacaraŋ. [13] B. lakkhaṇa°. [14] K. B. tattha tassā. [15] K. *a.* niharitvā supatidinaŋ patijaggi, sā yakkhinī evaŋ cintesi 'ayaŋ me sahāyikā idāni bahûpakārā handâhaŋ kiñci patigunaŋ karomīti. B. hari. [16] K. *om.* [17] K. suvu°. [18] K. duvu°. [19] K. B. *a.* sassaŋ. [20] K. B. °kāya. [21] K. °cesi. [22] K. B. amma. [23] C. katassā. K. kataŋ sa°. [24] K. *a.* nassati. [25] C., B., C^a. anudakena. C^a. *om.* na.

subbuṭṭhidubbuṭṭhibhāvaŋ ācikkhati,[1] mayaŋ tassā vacanena thalaninnesu sassâdīni[2] karoma, tena no[3] sampajjati. Kiŋ tapassatha?[4] Nibaddhaŋ amhākaŋ gehato yāgubhattâdīni hariyamānāni,[5] tāni[6] etissā harīyanti.[7] Tumhe pi etissā aggayāgubhattâdīni haratha; tumhākam pi kammante olokessatîti.' Ath'assā sakalanagaravāsino sakkāraŋ kariŋsu; sā pi tato paṭṭhāya sabbesaŋ kammante olokentī lābhaggappattā[8] ahosi mahāparivārā.[9] Sā aparabhāge aṭṭhasalākabhattāni paṭṭhapesi tāni yāv' ajjakālā dīyanti[10] yeva.[11]

Idaŋ kāliyakkhiniyā uppattivatthu catutthaŋ.[12]

5. Kosambaka-vatthu[13]

'Pare ca na vijānantîti,' imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Kosambake[14] bhikkhū ārabbha kathesi.

Kosambiyaŋ hi Ghositârāme pañcasatapañcasataparivārā[15] dve bhikkhū vihariŋsu Vinayadharo[16] ca Dhammakathiko ca. Tesu Dhammakathiko ekadivasaŋ sarīravaḷañjaŋ[17] katvā udakakoṭṭhake[18] ācamanâudakâvasesaŋ bhājane ṭhapetvā[19] nikkhami. Pacchā Vinayadharo[20]

---

[1] B. ācikkhi. [2] K. sassāni. B. thalesu ninnesu sassāni.
[3] K. *a.* sassaŋ. B. sampajjiŋsu.
[4] Cª. panassatha. B. na passatha. [5] Cª. nīhar°.
[6] C. Cª. tānaŋ. K. *om.*
[7] K. taŋ hariyyāmîti. B. hariyati.
[8] K. *a.* yasagga. [9] K. *a.* ca.
[10] K. yāvajjatakālādīniyan. [11] B. yevāti.
[12] C. Cª. °vatthun ti. Cª. *a.* kālayakkhiniyā vatthuŋ. B. kāḷiyakkhiniyā vatthu catutthaŋ.
[13] *Cf.* Kern. M.I.B. 34-5. F. Jāt., iii. 486-490; *and* Vinaya, i. 337.
[14] C., K., B., Cª. °bike. [15] K. pañca *for first* pañcasata.
[16] K. Vineya. [17] F. °vañjiŋ. C. °valañjanaŋ.
[18] F. udake ko°. C. °koṭṭake. [19] C., B., Cª. *a.* va.
[20] C. Cª. *a.* thero cā.

tattha paviṭṭho taŋ udakaŋ disvā nikkhamitvā itaraŋ pucchi: 'āvuso tayā udakaŋ ṭhapitaŋ' ti. 'Āma āvuso' ti. 'Kiŋ pan' ettha āpattibhāvaŋ na jānāsîti.' 'Āma na jānāmiti.'[1] 'Hot' āvuso ettha āpattîti.' 'Tena hi paṭikarissāmi nan' ti. 'Sace pana te āvuso asañcicca asatiyā kataŋ natthi āpattîti,' so tassā āpattiyā[2] anāpattidiṭṭhi[3] ahosi. Vinayadharo pi attano nissitakānaŋ: 'ayaŋ Dhammakathiko āpattiŋ āpajjamāno pi na jānātîti'[4] ārocesi. Te tassa nissitake disvā: 'tumhākaŋ upajjhāyo āpattiŋ āpajjitvâpi āpattibhāvaŋ na jānātîti'[5] āhaŋsu. Te gantvā attano upajjhāyassârocesuŋ.[6] So evaŋ āha: 'ayaŋ[7] Vinayadharo pubbe "anāpattîti" vatvā idāni "āpattîti" vadati, musāvādī eso' ti. Te gantvā, 'tumhākaŋ upajjhāyo musāvādîti' evaŋ aññamaññaŋ kalahaŋ[8] vaḍḍhayiŋsu. Tato Vinayadharo okāsaŋ labhitvā Dhammakathikassa āpattiyā adassane[9] ukkhepanīyakammaŋ akāsi; tato patthāya tesaŋ paccayadāyakā upaṭṭhākā pi dve koṭṭhāsā ahesuŋ. Ovādapaṭiggāhakā bhikkhuniyo pi ārakkhadevatâpi[10] sandiṭṭhasambhattā ākāsaṭṭhā devatâpîti[11] yāva brahmalokā sabbe puthujjanā dve pakkhā ahesuŋ, cātummahārājikaŋ ādiŋ katvā[12] yāva akaniṭṭhabhavanā[13] pan' idaŋ[14] kolāhalaŋ agamāsi. Ath' eko[15] aññataro[16] bhikkhu Tathāgataŋ upasaṅkamitvā[17] ukkhepakānaŋ[18] 'dhammiken' evâyaŋ kammena[19] ukkhitto,'[20]

[1] C. Ca. āma ajā°.
[2] C. tatth' assâpa°. B. tassā. C. tassâp°.
[3] Ca. anāpattiyā. [4] B. jānāmiti. [5] C. Ca. jānāsī.
[6] K. B. °yassa ā°. [7] F. *om.* [8] F. aññamaññaka°.
[9] F. *om.* K. °nena. [10] C. *a.* tā. K. B. tāsaŋ.
[11] F., C., Ca. akāsaṭṭhade°. K. B. °saṭṭhakade°.
[12] Ca. rājikā ādīni. K. *om.* c°r°ā°k°.
[13] B. *a.* sannipatitā devā, *om.* pan'.
[14] K. pana ekaninnānaŋ. [15] C. Ca. atha kho.
[16] K. B. *om.* [17] K. *a.* bhante.
[18] F. °kāyaŋ. [19] K. eva kammenâyaŋ.
[20] K. B. *a.* ti. B. *a.* vinayadharānaŋ, antevāsikānaŋ dhammiken' eva vinayakammena.

ukkhittânuvattakānaŋ[1] 'adhammikena kammena ukkhitto' ti laddhiŋ, ukkhepakehi[2] vāriyamānānam pi[3] ca tesaŋ taŋ[4] anuparivāretvā vicaraṇabhāvaŋ ārocesi. Bhagavā, 'samaggā kira hontū' ti dve vāre pesetvā, 'nayicchanti[5] bhante samaggā bhavituŋ' ti sutvā, tatiyavāre, 'bhinno bhikkhusaṅgho[6] bhinno bhikkhusaṅgho' ti[7] tesaŋ santikaŋ gantvā ukkhepakānaŋ ukkhepane itaresañ ca āpattiyā adassanāya[8] ādīnavaŋ kathetvā puna tesaŋ tatth' eva ekasīmāya[9] uposathâdīni anujānitvā[10] 'bhattaggâdisu bhaṇḍanajātānaŋ[11] āsanantarikāya[12] nisīditabbaŋ' ti bhattagge vattaŋ[13] paññāpetvā, 'idāni bhaṇḍanajātā viharantîti' sutvā tattha gantvā, 'alaŋ bhikkhave, mā bhaṇḍanaŋ' ti ādīni vatvā[14] 'bhikkhave bhaṇḍanakalahaviggahavivādā nām' ete anatthakārakā.[15] Kalahaŋ nissāya hi laṭukikāpi[16] sakunikā[17] hatthināgaŋ jīvitakkhayaŋ pāpesîti.' Laṭukikajātakaŋ[18] kathetvā, 'bhikkhave samaggā hotha, mā vivadatha,[19] vivādaŋ nissāya hi[20] anekasahassavaṭṭakā[21] jīvitakkhayaŋ pattā' ti, Vaṭṭakajātakaŋ kathesi. Evam pi tesu[22] vacanaŋ anādiyantesu aññatarena dhammavādinā Tathāgatassa vihesaŋ anicchantena, 'āgametu bhante Bhagavā dhammassāmī, appossukko bhante Bhagavā diṭṭhadhammasukhavihāram

---

[1] B. *a.* dhammakathika antevāsikanaŋ pana. B. kammen' eva.
[2] F. ukkhepehi. K. B. laddhi°.
[3] K. °mānaŋ pi ca. B. °mānaŋ.
[4] B. *om.*
[5] F., K., B. *om.* y.
[6] F. *a.* ti. K. C[a]. *om.* bhi° bhi° *once.*
[7] K. *a.* sutvā atha Satthā. B. atha Satthā.
[8] K. °ne. C. C[a]. adesanāya.
[9] K. °yaŋ.
[10] B. °etvā.
[11] B. °jātā.
[12] C. C[a]. ānantarikāya.
[13] C[a]. bhattagg' va vattaŋ.
[14] K. ādinavaŋ vatvā.
[15] K. °kārikā.
[16] C. C[a]. laṭukikāya. K. laṇṭu°.
[17] C. C[a]. °kāya. B. sāk°.
[18] K. laṇṭukikī. F. Jāt. iii. 174-7.
[19] C[a]. vivādata. K. vivādatha.
[20] C. *om.*
[21] K. anekasatasahassāni °āni.
[22] K. evaŋ etesu bhagavato. B. *has* bhagavato.

anuyutto viharatu, mayam etena[1] bhaṇḍanena kalahena viggahena[2] vivādena paññāyissāmā' ti vutte[3] atītaŋ āhari.[4]

'Bhūtapubbaŋ bhikkhave Bārānasiyaŋ Brahmadatto nāma Kāsīrājā[5] ahosîti.' Brahmadattena Dīghatissakosalarañño[6] rajjaŋ acchinditvā aññātakavesena vasantassa pituno[7] māritabhāvañ c'eva ñatvā[8] Dīghâyukumārena[9] attano jīvite dinne tato paṭṭhāya tesaŋ samaggabhāvañ ca kathetvā, 'tesaŋ hi nāma bhikkhave rājānaŋ[10] ādinnadaṇḍānaŋ[11] ādinnasatthānaŋ evarūpaŋ khantisoraccaŋ bhavissati. Idha kho taŋ[12] bhikkhave[13] sobhetha yaŋ tumhe evaŋ svākkhāte dhammavinaye pabbajitā[14] samānā khamā ca[15] bhaveyyātha soratā cā' ti ovaditvā pi n'eva te[16] samagge kātuŋ sakkhi.[17] So tāya[18] ākiṇṇavihāratāya ukkaṇṭhito 'ahaŋ kho idāni ākiṇṇo dukkhaŋ viharāmi, ime ca bhikkhū mama vacanaŋ na karonti, yannūnâhaŋ[19] eko[20] gaṇamhā[21] vūpakaṭṭho vihareyyaŋ' ti cintetvā Kosambiyaŋ piṇḍāya caritvā anapaloketvā bhikkhusaṅghaŋ, ekako va attano pattacīvaraŋ ādāya Bālakaloṇakārāmaŋ[22] gantvā tattha[23] Bhagutherassa ekacārikavattaŋ kathetvā pācīnavaŋsamigadāye[24] tiṇṇaŋ kulaputtānaŋ sāmaggirasânisaŋsaŋ[25] kathetvā, yena Pārileyy-

---

[1] F. mayaŋ tena. K. B. °meva tena.
[2] Ca. kalahavigg°. [3] K. *a.* Satthā. [4] F., C., Ca., S. *om.*
[5] K. rājā. B. Kāsikarājā, *om.* ti. Ca. *om.* ti.
[6] F. Dīghatiko°. B. Dīghâvu pitussa ko°.
[7] F., C., Ca. *om.* [8] C., B., Ca., S. *om.* K. ñña°.
[9] F., K., B. Dīghâvu°. [10] C., K., B., Ca. rājūnam.
[11] F. *om.* [12] K. khanti.
[13] K. bhikkhūsaṅghamajjhe. [14] K. *corr.* °jitvā.
[15] C., Ca., K. cā. [16] C. Ca. *om.* B. tesaŋ.
[17] F., C., Ca. asakkhi. [18] C. Ca. tāsaŋ.
[19] F. Ca. *corr.* yannūnahaŋ. [20] K. B. ekako va.
[21] C. Ca. gaṇato.
[22] K. Pālileyyakaḷakārakagāmaŋ. B. Pālileyyakagāmaŋ.
[23] B. Bhagavā. [24] K. pācinnapase.
[25] F. sāmaggiyara°. B. sāmaggiyânisaŋsaŋ.

yakaŋ[1] tad avasari. Tatra sudaŋ Bhagavā Pārileyyakaŋ upanissāya Rakkhitavanasaṇḍe bhaddasālamūle Pārileyyakena hatthinā upaṭṭhiyamāno phāsukaŋ vassâvāsaŋ vasi.

Kosambiyavāsino[2] pi kho upāsakā vihāraŋ gantvā Satthāraŋ apassantā, 'kuhiŋ bhante Satthā' ti pucchitvā—'Pārileyyavanasaṇḍaŋ gato' ti. 'Kiŋ kāranā'[3] ti. 'Amhe samagge kātuŋ vāyamī,[4] mayaŋ pana na samaggā ahumhā' ti. 'Bhante tumhe Satthu santike pabbajitvā tasmiŋ sāmaggiŋ[5] karonte samaggā nâhuvatthā'[6] ti. 'Evam āvuso' ti. Manussā: 'ime Satthu santike pabbajitvā tasmiŋ sāmaggiŋ karonte pi samaggā na jātā; mayaŋ ime nissāya Satthāraŋ daṭṭhuŋ[7] na labhimha,[8] imesaŋ n'eva āsanaŋ dassāma,[9] na abhivādanâdīni karissāmā' ti,[10] tato paṭṭhāya tesaŋ sāmīcimattam[11] pi na kariŋsu. Te appāhāratāya sussamānā katipāhen' eva ujukā hutvā aññamaññaŋ accayaŋ desetvā khamāpetvā: 'upāsakā mayaŋ samaggā jātā, tumhe pi no purimasadisā hothā' ti āhaŋsu. 'Khamāpito pana[12] vo bhante Satthā' ti. 'Na khamāpito āvuso' ti. 'Tena hi Satthāraŋ khamāpetha, Satthu khamāpitakāle mayam pi tumhākaŋ pubbasadisā[13] bhavissāmā' ti. Te antovassabhāvena[14] Satthu santikaŋ gantuŋ avisahantā dukkhena taŋ[15] antovassaŋ vītināmesuŋ. Satthā pana tena hatthinā[16] upaṭṭhiyamāno sukhaŋ vasi.

So pi hi hatthināgo[17] gaṇam[18] pahāya[19] phāsuvihā-

---

[1] C. Cᵃ. pārale°. K. B. pālile° (*al.*). B. *a.* atthi.
[2] F. C. Kosambiyaŋ vā°. K., B., Cᵃ. °mbivā°.
[3] K. *a.* bhante. Cᵃ. *om.* ti. [4] K. °mati.
[5] Cᵃ. sāmaggaŋ.
[6] K. na ahutthā. B. nahuŋhāti vatvā.
[7] B. sudaṭṭhum. [8] K. °mhā. [9] C. Cᵃ. *om.*
[10] K. B. *a.* te. [11] C. Cᵃ. °mattakam. [12] C. *om.*
[13] C., K., Cᵃ. purimasa°. [14] K. °vassā.
[15] Cᵃ. *om.* [16] K. *a.* tena.
[17] F., C., Cᵃ. *om.* [18] K. gaṇe.
[19] C. gaṇappa°. Cᵃ. nappahāya.

ratthāy'[1] eva taŋ vanasaṇḍaŋ pāvisi. Yathâha:[2] 'ahaŋ kho ākiṇṇo viharāmi, hatthīhi hatthinīhi hatthikalabhehi hatthicchāpehi chinnaggāni c'eva tiṇāni khādāmi obhaggobhaggañ[3] ca me sākhābhañgaŋ[4] khādanti,[5] āvilāni ca pānīyāni pivāmi, ogāhantassa ca[6] me uttiṇṇassa hatthiniyo kāyaŋ[7] upanighaŋsantiyo[8] gacchanti; yannūnâhaŋ eko va gaṇasmā[9] vūpakaṭṭho vihareyyaŋ' ti. Atha kho so hatthināgo yūthā apakkamma yena Pārileyyakaŋ rakkhitavanasaṇḍaŋ[10] bhaddasālamūlaŋ[11] yena Bhagavā ten' upasañkami; upasañkamitvā pana Bhagavantaŋ vanditvā olokento aññaŋ kiñci adisvā bhaddasālamūlaŋ pādena[12] paharanto[13] tacchetvā soṇḍāya sākhaŋ gahetvā sammajji. Tato paṭṭhāya soṇḍāya ghaṭaŋ gahetvā pānīyaŋ paribhojanīyaŋ upaṭṭhapeti.[14] Uṇhodakena atthe sati uṇhodakaŋ paṭiyādeti.[15] Kathaŋ? Hatthena kaṭṭhāni ghaŋsitvā aggiŋ pāteti[16]; tattha[17] dārūni pakkhipanto[18] jāletvā tattha[19] tattha pāsāṇe[20] pacitvā dārukhaṇḍakena[21] pavaṭṭetvā[22] paricchinnāya khuddakasoṇḍiyaŋ[23] khipati. Tato hatthaŋ otāretvā udakassa tattabhāvaŋ jānitvā gantvā Satthāraŋ vandati.[24] Satthā: 'udakaŋ te tāpitaŋ Pārileyyā'[25] ti vatvā, tattha gantvā

---

[1] F. gaṇamhā saphāsu°. [2] C., K., C[a]. yathā hi.
[3] F. obhagge bha°. K. obhaggavibha°.
[4] K. °bhañgāni. [5] K. khādiyanti.
[6] F., C., K., B. *om.* [7] C[a]. kālaŋ.
[8] C. C[a]. °santi. [9] K. B. ganamhā.
[10] F. C. pārileyyakara° saṇḍo. C[a]. °saṇḍo.
[11] K. taŋ vanasaṇḍaŋ pāvisi, atha kho bhagavantaŋ bhaddasālamūlam āgataŋ disvā.
[12] B. pāden' eva. [13] K. paharento taŋ.
[14] B. °āpeti. K. °pesi. Atha. [15] K. patiyādetvā deti.
[16] K. B. saŋpā°. K. sampādeti. [17] F., C., C[a]. taŋ.
[18] F. ukkhi°. B. *a.* aggiŋ.
[19] C., B., C[a]. *om.* K. *om. both.* [20] B. *a.* pakkhipitvā.
[21] K., C[a]., B. dārudaṇḍakena. [22] K. B. pariva°.
[23] B. soṇḍikāya. [24] K. vanditvā.
[25] C. C[a]. pārale°.

nahāyati. Ath'assa nānāvidhāni phalāni āharitvā deti. Yadā pana Satthā gāmaŋ piṇḍāya pavisati, tadā Satthu pattacīvaram ādāya kumbhe patiṭṭhāpetvā Satthārā saddhiŋ yeva[1] gacchati. Satthā gāmûpacāram patvā: 'Pārileyya ito paṭṭhāya tvaŋ[2] gantuŋ na sakkā, āhara me pattacīvaraŋ' ti āharāpetvā gāmaŋ[3] pavisati. So pi yāva Satthu nikkhamanā[4] tatth' eva ṭhatvā Satthu[5] āgamanakāle[6] paccuggamanaŋ katvā purimanayen' eva pattacīvaraŋ gahetvā vasanaṭṭhāne otāretvā vattaŋ dassetvā sākhāya vījati.[7] Rattiŋ vāḷamigaparipanthanivāraṇatthaŋ[8] mahantaŋ daṇḍaŋ soṇḍāya gahetvā Satthāraŋ rakkhissāmīti yāva aruṇuggamanā[9] vanasaṇḍassa antarantare[10] vicarati.

Tato paṭṭhāy' eva[11] kira so vanasaṇḍo Rakkhitavanasaṇḍo nāma jāto ti. Aruṇe uggate[12] mukhodakadānaŋ ādiŋ katvā[13] ten' eva upāyena[14] sabbavattāni karoti.[15]

Ath' eko makkaṭo taŋ hatthiŋ uṭṭhāya[16] samuṭṭhāya divase[17] divase Tathāgatassa ābhisamācārikaŋ[18] karontaŋ disvā[19] 'ahaŋ pi kiñcid eva karissāmîti' vicaranto ekadivasaŋ nimmakkhikaŋ[20] daṇḍakamadhuŋ[21] disvā daṇḍakaŋ bhañjitvā[22] daṇḍaken' eva saddhiŋ madhupaṭalaŋ Satthu santikaŋ haritvā[23] kadalipattaŋ chinditvā tattha ṭhapetvā

---

1 K. saddhiññeva. 2 F. *om.* B. K. tayā.
3 K. B. *a.* piṇḍāya. 4 K. °matto tāva.
5 B. *om.* 6 K. nikkhamana°.
7 C. vījayati. K. vijji. B. vījati.
8 K. bāla° paṇṭha°. C. °migaŋ. Cª. °panthi°.
9 °manaŋ. 10 C. Cª. antena. B. antarena.
11 F., C., B., Cª. patthāya yeva. 12 K. ugacchante.
13 Cª. ādīni. F. ākatvā. K. °dakaŋ dantakathaŋ ākaditvā.
14 C. Cª. ev'upā°. B. ev'ūp°. 15 Cª. karonti.
16 Cª. hatthinaŋ upaṭṭhāya.
17 F., C., B., Cª. *om.* K. *once.* 18 F., C., K., Cª. abhi°.
19 K. B. *a.* cintesi. 20 K. B. nima°.
21 K. °dhupaṭalaŋ. Cª. °madhukaŋ.
22 K. samadhupaṭalaŋ chinditvā. 23 K., B., Cª. āha.

adāsi; Satthā gaṇhi[1]; makkaṭo[2] 'karissati nu kho paribhogaŋ na karissatîti' olokento gahetvā nisinnaŋ disvā 'kin nu kho' ti cintetvā daṇḍakoṭiyaŋ[3] gahetvā parivattetvā[4] upadhārento aṇḍakāni disvā tāni[5] saṇikaŋ apanetvā[6] adāsi. Satthā[7] paribhogam akāsi. So tuṭṭhamānaso taŋ taŋ sākhaŋ gahetvā naccanto aṭṭhāsi. Ath' assa gahitasākhā pi akkantasākhā pi bhijji.[8]

So ekasmiŋ khāṇukamatthake[9] patitvā nibbiddhagatto[10] Satthari[11] pasannen' eva cittena kàlaŋ katvā tāvatiŋsabhavane tiŋsayojanike kanakavimāne nibbatti accharāsahassaparivāro[12] ahosi.

Tathāgatassa tattha hatthināgena upaṭṭhiyamānassa vasanabhāvo sakalajambudīpe pākaṭo ahosi. Sāvatthinagarato Anāthapiṇḍiko[13] Visākhā mahāupāsikā ti evamādīni mahākulāni[14] Ānandattherassa sāsanaŋ pahiṇiŋsu. 'Satthāraŋ no bhante dassethā' ti. Sāvatthivāsino pi[15] disâvāsino[16] pañcasatā bhikkhū vutthavassā Ānandattheraŋ upasaṅkamitvā: 'cirassutā no[17] Ānanda Bhagavato sammukhā dhammikathā; sādhu mayaŋ āvuso Ānanda labheyyāma Bhagavato sammukhā dhammiŋ kathaŋ savaṇāyā'[18] ti yāciŋsu.[19] Thero te bhikkhū ādāya tattha gantvā 'temāsaŋ ekavihārino Tathāgatassa santikaŋ[20] ettakehi bhikkhūhi saddhiŋ upasaṅka-

---

[1] K. naŋ gahetvā tuṇhī. [2] K. *a.* kiŋ.
[3] C^a^. kaṭiŋ. [4] C^a^. *om.* parivattetvā. K. °ttitvā.
[5] C. C^a^. *a.* aṇḍakāni. [6] K. apanāmetvā.
[7] K. *a.* patigahetvā. [8] K. B. bhañjiŋsu.
[9] F., C., B. khāṇumattake. C^a^. khānumatthake.
[10] B. niviṭṭhagatto. K. nicitthagato pi.
[11] F., C., K., C^a^. *om.* [12] B. Makkaṭadevaputto nāma.
[13] K. *a.* ca. [14] C. C^a^. kulāni.
[15] F., C., B., C^a^. *om.* (Sāva° *erased*). K. tadā.
[16] F., C., B., K. pi.
[17] C., K., B., C^a^. *a.* āvuso. B. cirassaŋ vata.
[18] K. dhammasavaṇāyā. B. dhammakathaŋ. C^a^. dhammiyā°.
[19] K. āhaŋsu. [20] K. *a.* gantvā.

mituŋ ayuttan' ti cintetvā, te bhikkhū bahi ṭhapetvā ekako va[1] Satthāraŋ upasaṅkami. Pārileyyako taŋ disvā daṇḍam ādāya pakkhandi.[2] Satthā oloketvā: 'apehi[3] Pārileyyaka mā vārayi,[4] Buddhupaṭṭhāko eso' ti āha.[5] So tatth' eva daṇḍaŋ chaḍḍetvā pattacīvarapaṭiggahaṇaŋ[6] āpucchi. Thero na adāsi.[7] Nāgo 'sace uggahitavatto bhavissati Satthu nisīdanapāsāṇaphalake parikkhāraŋ na ṭhapessatîti'[8] cintesi. Thero pattacīvaraŋ bhūmiyaŋ ṭhapesi; vattasampannā hi garūnaŋ[9] āsane vā sayane vā attano parikkhāraŋ na ṭhapenti.[10] Thero Satthāraŋ[11] vanditvā ekamantaŋ nisīdi. Satthā[12]: 'ekako[13] āgato 'sîti' pucchitvā pañcasatehi bhikkhūhi saddhiŋ āgatabhāvaŋ sutvā, 'kahaŋ[14] pan' ete'[15] ti vatvā, 'tumhākaŋ cittaŋ ajānanto bahi ṭhapetvā āgato'mhîti' vutte, 'pakkosāhi ne ti,[16] thero tathā akāsi. Satthā[17] tehi saddhiŋ paṭisanthāraŋ katvā tehi bhikkhūhi: 'bhante Bhagavā buddhasukumālo[18] c'eva khattiyasukumālo[19] ca tumhehi temāsaŋ ekakehi tiṭṭhantehi nisīdantehi ca dukkaraŋ kataŋ vattapaṭivattakārako pi mukhodakâdidāyako[20] pi nâhosi maññe' ti vutte, 'bhikkhave Pārileyyakahatthinā[21] mama sabbakiccāni katāni. Evarūpaŋ pi sahāyakaŋ[22] labhantena ekato[23] vasituŋ yuttaŋ, alabhantassa

---

[1] F. *om.* [2] K. °ṇḍi. F. pakkandi.
[3] K. B. *repeat.* [4] K. B. nivā°. [5] Cᵃ. *om.*
[6] Cᵃ. °ragahanaŋ. B. °raŋ paṭiggahetuŋ.
[7] B., Cᵃ., K. nâdāsi. [8] F. thapesîti.
[9] B. gurūnaŋ. [10] K. *a.* so disvā pasannacitto ahosi.
[11] B. upasaṅkamitvā. [12] K. B. *a.* Ānanda.
[13] B. eko va. K. Cᵃ. ekako va. [14] K. kuhiŋ.
[15] C., K., Cᵃ. pana te. [16] C., K., B., Cᵃ. *a.* āha.
[17] K. *a.* te bhikkhū āgantvā Satthāraŋ vanditvā ekamantaŋ nisīdiŋsu.
[18] F., C., K., B., Cᵃ. °sukhumālo.
[19] F. *om.* K. °sukhumālo. [20] Cᵃ. kadāyako.
[21] Cᵃ. *a.* °hatthīnaŋ.
[22] C., B., Cᵃ. sahāyaŋ. K. *a.* pana.
[23] K. ekake va. B. ekako va.

ekacārikabhāvo va seyyo'[1] ti vatvā imā Nāgavagge tisso gāthā[2] abhāsi:

(328.) 'Sace labhetha nipakaŋ sahāyaŋ,
saddhiŋcaraŋ[3] sādhuvihāri[4] dhīraŋ,
abhibhuyya sabbāni parissayāni,
careyya ten' attamano satīmā.

(329.) 'No ce labhetha nipakaŋ sahāyaŋ,
saddhiŋcaraŋ sādhuvihāri[5] dhīraŋ,
rājā va[6] raṭṭhaŋ vijitaŋ pahāya,
eko care mātaṅg'araññe[7] va nāgo.

(330.) 'Ekassa caritaŋ seyyo, natthi bāle
sahāyatā,
eko care na ca pāpāni kayirā,
appossukko mātaṅg'araññe va nāgo' ti.

Gāthāpariyosāne pañcasatā pi te bhikkhū arahatte[8] patiṭṭhahiŋsu. Ānandatthero Anāthapiṇḍikādīhi pesitaŋ[9] sāsanaŋ ārocetvā: 'bhante Anāthapiṇḍikapamukhā pañca ariyasāvakakoṭiyo[10] tumhākaŋ[11] āgamanaŋ paccāsiŋsantîti' āha. Satthā 'tena hi gaṇhāhi pattacīvaraŋ' ti,[12] pattacīvaraŋ gāhāpetva nikkhami.[13] Nāgo gantvā[14] magge tiriyaŋ aṭṭhāsi, 'kiŋ karoti bhante nāgo' ti. 'Tumhākaŋ bhikkhave bhikkhaŋ dātuŋ paccāsiŋsati; dīgharattaŋ kho panâyaŋ mayhaŋ upakārako,[15] nâssa[16] cittaŋ kopetuŋ[17] vaṭṭati, nivattatha[18], bhikkhave' ti Satthā bhikkhū

---

[1] F. vaseyyā. K. *om.* va. [2] C., C^a., K. gāthāyo.
[3] K. saddhicaraŋ. [4] K. °vihāraŋ°.
[5] K. °vihāra°. [6] F. ca (va *in 2nd ed.*).
[7] F. °rañño (°ññe *in 2nd ed., where he says: MSS. and editions* °ñño).
[8] K. °ttaphale. [9] B. pesita°. [10] K. °sāvakā.
[11] F., C., C^a. *om.* [12] C^a. *om.* patt° ti.
[13] K. *a.* hatthi. [14] B. *a.* gata°.
[15] F. upakāro. [16] F. n'assa. B. nāgassa.
[17] B. *a.* na. [18] K. °ttetha.

gahetvā nivatti. Hatthī pi vanasaṇḍaŋ pavisitvā pana sakadaliphalâdīni nānāphalāni[1] saŋharitvā,[2] rāsiŋ[3] katvā, punadivase bhikkhūnaŋ adāsi. Pañcasatā bhikkhū sabbāni khepetuŋ nâsakkhiŋsu. Bhattakiccapariyosāne Satthā pattacīvaraŋ gahetvā nikkhami; nāgo bhikkhūnaŋ antarantarena gantvā Satthu purato tiriyaŋ aṭṭhāsi.[4] 'Kiŋ karoti bhante nāgo'[5] ti. 'Ayaŋ[6] bhikkhave tumhe pesetvā maŋ nivattetîti.[7] Atha naŋ Satthā: 'Pārileyya idaŋ[8] mama anivattanīyagamanaŋ,[9] tava iminā attabhāvena jhānaŋ vā vipassanaŋ vā maggaphalaŋ vā[10] natthi, tiṭṭha[11] tvaŋ' ti āha. Taŋ sutvā nāgo mukhe soṇḍaŋ pakkhipitvā[12] rodanto pacchato[13] pacchato agamāsi; so hi Satthāraŋ nivattetuŋ labhanto[14] ten' eva niyāmena yāvajīvaŋ paṭijageyya. Satthā pana taŋ gāmûpacāram patvā: 'Pārileyya ito paṭṭhāya tava abhūmi, manussâvāso[15] saparipantho tiṭṭha tvaŋ' ti āha. So rodamāno tatth' eva[16] ṭhatvā Satthari cakkhupathaŋ vijahante[17] vijahante[18] hadayena[19] phalitena kālaŋ katvā[20] Satthari pasādena tāvatiŋsabhavane tiŋsayojanike kanakavimāne accharāsahassamajjhe[21] nibbatti[22]; Pārileyyakadevaputto yev'assa[23] nāmaŋ ahosi.

Satthā pi anupubbena Jetavanaŋ agamāsi. Kosambikā

---

1 C. Cᵃ. °phalâdīni. K. sakaddhali°. 2 B. °haretvā.
3 C. *a.* haritvā.
4 K. *a.* bhikkhū taŋ disvā Bhagavantaŋ pucchiŋsu.
5 C., B., K., Cᵃ. *om.* 6 Cᵃ. B. hi. Cᵃ. ahaŋ.
7 B. nivattetukāmo. F. nivattesi. K. Cᵃ. °ttetîti.
8 Cᵃ. imaŋ.
9 F. anivattita°. C. anivattiya°. K. B. anivatta. Cᵃ. anivatti°.
10 K. maggaŋ vā pha°. 11 K. tiṭṭhahi.
12 B. °petvā. 13 K. anupa°. Cᵃ. pacchato pacchā.
14 C. Cᵃ. alabhanto. 15 F. abhumima°.
16 F., C., B. *om.* 17 F., K., B., Cᵃ. *om.*
18 K. paja°. 19 Cᵃ. hadaya°. 20 K. karitvā.
21 K *om.* 22 K. *a.* accharāsahassaparivāro.
23 K. B. tvev assa. Cᵃ. v'assa.

bhikkhū[1] 'Satthā kira Sāvatthiŋ[2] āgato'[3] ti sutvā, Satthāraŋ khamāpetuŋ tattha agamaŋsu.[4] Kosalarājā 'te kira Kosambakā[5] bhaṇḍanakārakā bhikkhū āgacchantîti' sutvā Satthāraŋ upasaṅkamitvā: 'aham bhante tesaŋ mama vijitaŋ pavisituŋ na dassāmîti' āha—'mahārāja sīlavantā te[6] bhikkhū kevalaŋ aññamaññaŋ vivādena mama vacanaŋ na gaṇhiŋsu; idāni[7] maŋ khamāpetuŋ āgacchanti; āgacchantu mahārājā' ti. Anāthapiṇḍiko pi: 'ahaŋ[8] tesaŋ vihāraŋ pavisituŋ na dassāmîti' vatvā tath' eva Bhagavatā paṭikkhitto tuṇhī ahosi. Sāvatthiyaŋ[9] anuppattānaŋ pana tesaŋ Bhagavā ekamante vivittaŋ kārāpetvā[10] senâsanaŋ dāpesi[11]; aññe bhikkhū tehi saddhiŋ[12] ekato na[13] nisīdanti, na tiṭṭhanti[14]; āgatâgatā Satthāraŋ pucchanti: 'kahaŋ[15] bhante bhaṇḍanakārakā Kosambakā bhikkhū' ti. Satthā 'ete' ti dasseti. Te[16] 'ete ca[17] ete kirā' ti āgatâgatehi[18] aṅguliyā dassiyamānā lajjāya sīsaŋ[19] ukkhipituŋ asakkontā[20] Bhagavato pādamūle nipajjitvā Bhagavantaŋ khamāpesuŋ. Satthā: 'bhāriyaŋ vo bhikkhave kataŋ tumhe nāma[21] mādisassa Buddhassa santike pabbajitvā mayi sāmaggiŋ karonte mama vacanaŋ na karittha; porāṇakapaṇḍitā pi vajjhappattānaŋ[22] mātāpitunnaŋ[23]

---

[1] K. °mbibhi°. [2] C^a. °tthiyaŋ. [3] B. gato.
[4] B. āg°. [5] C., K., B. Kosambikā (*al.*).
[6] B. °vanto ete. [7] C^a. dāni. [8] K. *a.* bhante.
[9] B. Sāvatthiŋ. [10] C. C^a. kāretvā.
[11] K. adāsi. [12] C., B., C^a. *a.* n'eva.
[13] K. n'eva ekato. C. C^a. va *for* na. B. *om.* na. C^a. *om.* na *before* ti. [14] K. B *a.* na vandanti.
[15] F. kanaŋ mete; *corr.*, kaham ete. *So* B. C. K. katame te. C^a. katame, *om.* bhante.
[16] F. B. *om.*
[17] C., K., C^a. kira. K. *a.* te. B. ete kira te ete kirâti. C^a. *rep.* te ete kira (t. e. kirâti).
[18] K. *a.* manussehi. [19] F. sīghaŋ. [20] B. °nto.
[21] K. pana. [22] B. vayappattā. C^a. vajjhappattā.
[23] K. B. °pitūnaŋ.

ovādaŋ sutvā tesu jīvitā voropiyamāṇesu pi taŋ[1] anatikkamitvā pacchā dvīsu raṭṭhesu[2] rajjaŋ kārayiŋsū' ti vatvā puna Devakosambikajātakaŋ[3] kathetvā: 'evam bhikkhave Dīghâyukumāro[4] mātāpitusu[5] jīvitā voropiyamānesu pi tesaŋ ovādaŋ anatikkamitvā pacchā[6] Brahmadattassa dhītaraŋ labhitvā dvīsu Kāsikosalaraṭṭhesu[7] rajjaŋ kāresi, tumhehi pana mama vacanaŋ akarontehi bhāriyaŋ kataŋ' ti vatvā imaŋ gātham āha:

6. 'Pare ca na[8] vijānanti "mayam ettha yamāmase,"[9]
ye ca tattha vijānanti tato sammanti medhagā' ti.

Tattha 'pare' ti paṇḍite ṭhapetvā tato aññe bhaṇḍanakārakā pare nāma, te tattha[10] saṅghamajjhe kolāhalaŋ karontā; 'mayaŋ[11] "yamāmase"[12] uparamāma nassāma[13] satataŋ[14] samitaŋ maccusantikaŋ gacchāmā' ti na jānanti.[15] 'Ye ca tattha vijānantîti' ye tattha[16] paṇḍitā 'mayaŋ maccusamīpaŋ[17] gacchāmā' ti vijānanti; 'tato sammanti medhagā' ti evaŋ hi te[18] jānantā yonisomanasikāraŋ uppādetvā medhagānaŋ[19] kalahānaŋ vūpasamāya paṭipajjanti, atha nesaŋ[20] tāya paṭipattiyā te medhagā sammantîti. Atha vā 'pare cā' ti pubbe mayā 'mā bhikkhave bhaṇḍanaŋ' ti ādīni vatvā ovādiyamānâpi mama ovādassa apaṭiggahaṇena

---

[1] K. *a.* ovādaŋ. [2] K. *om.*
[3] C. C[a]. Devakosambiya°. K. Devadighāvujātakaŋ.
[4] K. B. Dīghāvu°. [5] K. B. °pitūsu.
[6] F. B. *om.* [7] K. Kāsipa°.
[8] B. na ca. [9] K. yamāmhase (*al.*).
[10] K. ettha. [11] K. *a.* ettha. [12] K. *a.* ti.
[13] K. uparimā manussā. [14] C[a]. na taŋ.
[15] K. B. vijā°. [16] K. ca. [17] K. °pe.
[18] K. *a.* paṇḍitā. [19] C. C[a]. medhanaŋ.
[20] K. tesaŋ.

amāmakā pare nāma;[1] 'mayaŋ chandâdivasena micchāgahaṇaŋ[2] gahetvā 'ettha' saṅghamajjhe 'yamāmase' bhaṇḍanâdīnaŋ vuddhiyā[3] vāyamāmā[4] ti na vijānanti—idāni pana yoniso paccavekkhamānā[5] tattha tumhākaŋ antare ye paṇḍitapurisā 'pubbe mayaŋ chandâdivasena vāyamantā ayoniso paṭipannā' ti vijānanti; tato tesaŋ santikā paṇḍitapurise nissāya ime idāni[6] kalahasaṅkhātā medhagā sammantîti ayam ettha attho ti.[7]

Gāthāpariyosāne sampattabhikkhū[8] sotâpattiphalâdisu[9] patiṭṭhahimsū ti.[7]

Kosambakavatthu pañcamaŋ.[10]

---

6. CŪLAKĀḶA-MAHĀKAḶA-VATTHU

'Subhânupassiŋ viharantaŋ' ti[11] imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Setavyanagaraŋ[12] upanissāya[13] viharanto Cūlakāḷa-Mahākāḷe ārabbha kathesi.

Setavyavāsino[14] hi[15] Cūlakāḷo Majjhimakāḷo Mahākāḷo ti tayo[16] bhātaro kutimbikā. Tesu jeṭṭhakaniṭṭhā disāsu vicaritvā sakaṭehi[17] bhaṇḍaŋ āharanti; Majjhimakāḷo ābhataŋ vikkiṇāti. Ath' ekasmiŋ samaye te ubho pi

---

[1] F., C., C^a. *om.* [2] K. °gāhaŋ.
[3] C. C^a. bu°. [4] K. °mānā.
[5] C. C^a. paccavekkhayamānā. [6] C., K., B. dāni.
[7] K. *om.* [8] K. °ttā bhi°. K. *om.* ti.
[9] C^a. B. °dīsu.
[10] K. °mbiyava°. C. C^a. Kosambikavatthuŋ. B. Kosambikabhikkhūnaŋ vatthu p°.
[11] B. subhânupassin ti. C^a. a . . . passī. F. C. °passī. K. °passi°. C. C^a. viharantiti.
[12] C. C^a. setabba°. K. B. Setabya°.
[13] K. nissāya sisaŋpāvane. B. sisapāvane.
[14] K. °byanagaravā°. [15] C. C^a. pi.
[16] B. Kaniṭṭhā. [17] K. B. pañca sakaṭasatehi.

bhātaro[1] pañcahi sakaṭasatehi nānābhaṇḍaŋ gahetvā Sāvatthiŋ[2] gantvā Savatthiyā ca[3] Jetavanassa ca antare sakaṭāni mocayiŋsu. Tesu[4] Mahākāḷo sāyaṇhasamaye mālāgandhâdihatthe Sāvatthivāsino ariyasāvake dhammasavaṇatthāya[5] gacchante disvā 'kuhiŋ ime gacchantîti' pucchitvā, tam atthaŋ sutvā, 'aham pi gamissāmîti' cintetvā, kaniṭṭhaŋ āmantetvā: 'tāta sakaṭesu appamatto hohi, ahaŋ dhammaŋ sotuŋ gacchissāmîti'[6] vatvā[7] gantvā Tathāgataŋ disvā[8] vanditvā parisapariyante nisīdi. Satthā taŋ divasaŋ[9] tassa ajjhāsayavasena[10] ānupubbikathaŋ[11] kathento dukkhakkhandhasuttâdivasena[12] anekapariyāyena kāmānaŋ ādīnavaŋ ca[13] okāraŋ saŋkilesaŋ ca kathesi. Taŋ sutvā Mahākāḷo: 'sabbaŋ kira pahāya gantabbaŋ; paralokaŋ gacchantaŋ n'eva bhogā na ñātayo[14] anugacchanti; kim me gharâvāsena, pabbajissāmîti' cintetvā, mahājane[15] Bhagavantaŋ[16] vanditvā pakkante[17] Satthāraŋ pabbajjaŋ yācitvā,[18] 'natthi te koci apaloketabbo' ti vutte,[19] 'kaniṭṭho me atthi bhante' ti,[20] 'apalokehi naŋ' ti vutte, 'sādhu bhante' ti[21] gantvā,[22] 'tāta imaŋ sabbaŋ sāpateyyaŋ[23] paṭipajjā' ti āha.[24]

---

1 Cᵃ. bhātarā (° *sign erased*).
2 Cᵃ. °tthiyaŋ (*MSS. al. oscillate*). 3 C. Cᵃ. *om.*
4 Cᵃ. *om.* 5 C., K., B., Cᵃ. °savaṇāya.
6 C., B., Cᵃ. gacchāmîti.
7 K. sādhū ti sampaticchi, Mahākālo tattha.
8 C., K., B., Cᵃ. *om.* 9 S. disvā.
10 C., K., B., Cᵃ. ajjhāsayena. 11 C., K., B., Cᵃ. anu°.
12 K. °nde sutâdi°. Cᵃ. dukkhadukkhatvās°.
13 C., K., B., Cᵃ. *om.*
14 K. bhogāni ññātiyo. B. ñātakā ca. Cᵃ. bhogānaŋ.
15 K. °nesu. 16 B. Satthāraŋ. C. Cᵃ. *om.*
17 K. °ntesu. 18 K. *a.* Satthārā. 19 K. puṭṭhe.
20 K. B. *a.* vatvā tena hi. B. bh° atthîti. 21 B. vatvā.
22 K. *a.* āgantvā kaniṭṭhaŋ etad avoca. B. *a.* kaniṭṭham pakkosāpetvā.
23 Cᵃ. pātheyyaŋ. 24 K. B. °hîti. K. *om.* āha.

'Tumhe pana bhātikā'[1] ti. 'Ahaŋ Satthu santike pabbajissāmîti.' So tāŋ nānappakārehi yācitvā nivattituŋ[2] asakkonto: 'sādhu sāmi yathâjjhāsayaŋ[3] karothā' ti āha.[4] Mahākāḷo gantvā Satthu santike pabbaji.[5] 'Ahaŋ bhātikaŋ gahetvā va[6] uppabbajissāmîti'[7] Cūlakāḷo pi pabbaji. Aparabhāge Mahākāḷo upasaŋpadaŋ labhitvā, Satthāraŋ upasaŋkamitvā 'sāsane kati[8] dhurānîti'[9] pucchitvā, Satthārā dvīsu pi dhuresu kathitesu 'ahaŋ bhante mahallakakāle pabbajitattā ganthadhuraŋ[10] pūretuŋ na sakkhissāmi;[11] vipassanādhuram pana[12] pūressamîti yāva arahattā[13] sosānikadhutaṅgaŋ[14] kathāpetvā, paṭhamayāmâtikkame sabbesu[15] niddaŋ okkantesu susānaŋ gantvā[16] paccūsakāle sabbesu[17] anuṭṭhitesu[18] yeva vihāraŋ āgacchati.

Ath' ekā susānagopikā Kāḷī nāma[19] chavaḍāhikā therassa ṭhitaṭṭhānaŋ nisinnaṭṭhānaŋ[20] caṅkamitaṭṭhānaŋ[21] ca disvā: 'ko nu kho idhâgacchati, parigaṇhissāmi naŋ' ti parigaṇhituŋ asakkontī ekadivasaŋ susānakuṭikāyam[22] eva[23] dīpam jāletvā[24] puttadhītaro ādāya gantvā ekamante nilīnā[25] majjhimayāme theraŋ āgacchantaŋ disvā gantvā[26] vanditvā: 'ayyo no bhante imasmiŋ ṭhāne viharatîti' āha.[27] 'Āma upāsike'[28] ti. 'Bhante susāne

---

[1] K. °ka kuhi gamissathā.
[2] K., B., Ca. °ttetuŋ.
[3] K. B. yathā a°.
[4] K. *om.*
[5] K. B. *a.* atha kho Cūlakālo cintesi.
[6] K. anugantvā.
[7] K. *a.* tadā.
[8] C., B., Ca. *om.*
[9] C. Ca. dhurāni.
[10] K. *a.* pana.
[11] K. nâsakkh°.
[12] K. *om.*
[13] K. °ttaŋ.
[14] B. dhūt°.
[15] K. *a.* manussesu.
[16] B. nisīdi.
[17] K. *a.* manussesu.
[18] Ca. 'nuṭṭh°.
[19] K. Kālikā nāma.
[20] K. nisidanaṭṭhānañ ca.
[21] K. caṅkamana.
[22] K. *a.* tiṇa°.
[23] K. *om.*
[24] B. jālāpetvā.
[25] K. nilayi. B. niliyamānā.
[26] K. *a.* taŋ. B. āgantvā.
[27] K. thero.
[28] K. upāsikā.

viharantehi nāma vattaŋ uggaṇhitum[1] vaṭṭatîti.' Thero: 'kiŋ pana mayaŋ tayā kathitavatte vattissāmā' ti[2] avatvā, 'kiŋ kātuŋ vaṭṭati upāsike' ti āha.[3] 'Bhante sosānikehi[4] nāma susāne vasanabhāvo susānagopakānaŋ ca[5] vihāre mahātherassa ca[6] gāmabhojakassa ca[6] kathetuŋ vaṭṭatîti.'[7] Kiŋkāraṇā' ti. 'Katakammā[8] corā[9] sāmikehi padânupadaŋ anubaddhā[10] susāne bhaṇḍakam[11] chaḍḍetvā palāyanti; atha manussā sosānikānaŋ paripanthaŋ karonti; etesaŋ pana kathite 'mayaŋ imassa bhadantassa ettakaŋ nāma kālaŋ ettha[12] vasanabhāvaŋ jānāma, acoro eso' ti upaddavaŋ[13] nivārenti; tasmā etesaŋ kathetuŋ vaṭṭatîti.'[14] 'Aññaŋ kiŋ kātabbaŋ' ti.[15] 'Bhante susāne vasantena nāma ayyena maŋsapiṭṭhakapalālâdīni[16] vajjetabbāni, divā na niddāyitabbaŋ, kusītena na bhavitabbaŋ, āraddhaviriyena[17] asaṭhena[18] amāyāvinā hutvā kalyāṇâjjhāsayena vasitabbaŋ,[19] sāyaŋ sabbesu suttesu vihārato āgantabbaŋ, paccūsakāle sabbesu anuṭṭhitesu yeva vihāraŋ gantabbaŋ. Sace bhante ayyo imasmiŋ ṭhāne evaŋ[20] viharanto pabbajitakiccaŋ matthakaŋ pāpetuŋ sakkhissati,[21] sace matasarīraŋ ānetvā chaḍḍenti, ahaŋ[22] kambalakūṭâgāraŋ āropetvā gandhamālâdīhi sakkāraŋ katvā sarīrakiccaŋ karissāmi. No ce sakkhissati[23] citakaŋ jāletvā[24] saṅkunā ākaḍḍhitvā[25]

---

[1] K. gaṇhituŋ. [2] K. vattessāmāti [3] K. sā.
[4] K. susā°. [5] C., K., C^a. *om.* [6] C^a. *om.*
[7] B. thero. [8] C. °kamme. K. kammā, *corr.* °mma.
[9] B. *a.* dhana. [10] C. C^a. anubandhanto.
[11] K. °ikaŋ. [12] C^a. etta. [13] K. upaddhataŋ.
[14] B. K. *a.* thero. [15] K. *a.* sāmi āha.
[16] K. macchamasaŋpitthatilagulâdīni. C^a. °pitthipa°. B. macchamaŋsatilapiṭṭhatelaguḷâdīni.
[17] K. B. *a.* bhavitabbaŋ.
[18] K. asatthena. C^a. B. asaṭṭhena.
[19] K. B. bhavitabbaŋ. [20] C^a. eva.
[21] K. °sassi. [22] C., K., C^a. *om.*
[23] K. °ssasi. [24] K. B. āropetvā. B. jāl° *also.*
[25] C. C^a. ka°. K. ākaddhi°.

bahi khipitvā[1] pharasunā koṭṭetvā khaṇḍākhaṇḍikam chinditvā aggimhi pakkhipitvā[2] jhāpessāmîti' āha.[3] Atha naŋ thero: 'sādhu bhadde' ti ekaŋ pana rūpârammaṇaŋ disvā mayhaŋ katheyyāsîti'[4] āha.[5] Sā 'sādhū' ti sampaṭicchi.[6] Thero yathâjjhāsayena susāne samaṇadhammaŋ karoti. Cūlakāḷatthero pana uṭṭhāya samuṭṭhāya gharadvāraŋ[7] cintetvā[8] puttadāraŋ anussarati 'bhātiko me[9] atibhāriyaŋ kammaŋ[10] karotîti' cinteti.[11] Ath' ekā kuladhītā tammuhuttasamuṭṭhitena[12] vyādhinā[13] sāyaṇhasamaye amilātā akilantā kālam akāsi. Tam enaŋ ñātakâdayo[14] dārutelâdihi[15] saddhiŋ sāyaŋ susānaŋ netvā susānagopikāya: 'imaŋ jhāpehîti,' bhatiŋ datvā niyyādetvā pakkamiŋsu. Sā tassā pārutavatthaŋ[16] apanetvā taŋ muhuttamattaŋ[17] pīṇitapīṇitaŋ[18] suvaṇṇavaṇṇaŋ sarīraŋ disvā[19] 'imaŋ ayyassa dassetuŋ patirūpaŋ ārammaṇaŋ' ti cintetvā gantvā theraŋ vanditvā:[20] 'evarūpaŋ nāma ārammaṇaŋ atthi, oloketha[21] ayyā' ti āha.[22] Thero 'sādhū' ti gantvā[23] pārupaṇam harāpetvā[24] pādatalato yāvakesaggaŋ[25] oloketvā: 'atipīṇitam[26]

---

[1] K. *a.* ṭhapetvā. [2] K. *a.* tuyhaŋ nassetvā. C[a]. °opetvā.
[3] C., K., C[a]. *om.* [4] K. kathehī.
[5] K. *om.* [6] C., B., C[a]. paccassosi. K. °ssoti.
[7] K. B. gharâvāsaŋ.
[8] K. B. °ntesi. C[a]. cintesinti. C. C[a]. pana cinteti.
[9] K. ayaŋ me bhā°. [10] K. *om.*
[11] K. *om.* [12] K. *om.* taŋ. K. mahuttaŋ (*al.*).
[13] K. B. byā° (*al.* by° *in such cases*).
[14] K. ññātiyo. B. ñātakā.
[15] K. dārūni. C[a]. B. °dīhi (*long and short vowels in* 'i' *and* 'u' *nouns loc. and instr. pl. about equally divided*).
[16] K. pārupanaŋ vā°. [17] C. B. °mataŋ.
[18] K. paṇitapaṇitaŋ. B. paṇītaŋ. [19] C. *om.*
[20] B. *a.* bhante. K. *a. after* nāma.
[21] K. olokeyyāthāti. [22] K. *om.*
[23] C., B., C[a]. vatvā. [24] B. āh°.
[25] K., B., C[a]. °ggā (*continual variant*).
[26] K. B. atipaṇītaŋ.

etaŋ rūpaŋ suvaṇṇavaṇṇaŋ aggimhi[1] pakkhipitvā mahājālāhi[2] gahitamattakāle[3] mayhaŋ āroceyyāsīti[4] vatvā sakaṭṭhānam eva gantvā nisīdi. Sā tathā katvā therassa ārocesi; thero āgantvā[5] olokesi, jālāya[6] pahaṭapahaṭaṭṭhānaŋ[7] kabaragāviyā[8] viya[9] sarīravaṇṇaŋ ahosi, pādā namitvā[10] olambiŋsu, hatthā patikuṭiŋsu[11] naḷātaŋ[12] niccammam ahosi.[13] Thero: 'idaŋ[14] sarīraŋ idān' eva[15] olokentānaŋ apariyattikaraŋ[16] hutvā idān' eva khayaŋ pattaŋ vayaŋ pattaŋ'[17] ti, rattiṭṭhānaŋ gantvā nisīditvā[18] khayavayaŋ sampassamāno:[19]

'Aniccā vata saṅkhārā uppādavayadhammino,
uppajjitvā nirujjhanti tesaŋ vūpasamo sukho'

ti gāthaŋ[20] vatvā vipassanaŋ vaḍḍhetvā saha paṭisambhidāhi arahattaŋ[21] pāpuṇi. Tasmiŋ arahattaŋ patte Satthā bhikkhusaṅghaparivuto cārikaŋ caramāno Setavyaŋ[22] gantvā siŋsapāvanaŋ pāvisi. Cūlakāḷassa bhariyāyo 'Satthā kira anuppatto'[23] ti sutvā 'amhākaŋ sāmikaŋ gaṇhissāmā' ti pesetvā Satthāraŋ nimantāpesuŋ. Buddhānaŋ pana aparicitaṭṭhāne[24] āsanapaññattiŋ[25] ācikkhakena[26] ekena bhikkunā paṭhamataraŋ gantuŋ vaṭṭati. Buddhānaŋ hi majjhimaṭṭhāne āsanaŋ paññāpetvā, tassa

---

[1] C., B., C[a]. *a.* nam. [2] K. mahājāla°.
[3] K. *om.* °matta°. [4] K. °ceyyāhiti.
[5] C., B., C[a]. gantvā. [6] C[a]. jālāyaŋ.
[7] K. pahaṭṭaṭṭhāne.
[8] C. C[a]. °gāvī. B. °vī. K. kavaragāvi, *corr.* °va.
[9] C. C[a]. *om.* [10] K. ca nikkhamitvā. B. nikkhamitvā.
[11] B. *a.* ūru°. [12] K. lalātaŋ. [13] C[a]. hosi.
[14] K. imaŋ (*constant var. in all MSS.*). [15] K. *om.*
[16] K. pādayakaraŋ. B. pariyanta°. [17] K. vayapa°.
[18] K. nisīdi. [19] K. *a.* imaŋ gāthaŋ āha.
[20] C[a]. gāthā. [21] K. °ttaṭalaŋ.
[22] K. °byanagaraŋ. [23] B. *a.* siŋsapāvanaŋ.
[24] B. apariciṇṇa°. K. °tta°.
[25] K. °naŋ °ttaŋ. C[a]. °naŋ. [26] K. B. ācikkhantena.

dakkhiṇato Sāriputtattherassa, vāmato Mahāmoggallānattherassa ca[1] tato paṭṭhāya ubhohi passehi[2] bhikkhusaṅghassa āsanaŋ paññāpetabbaŋ hoti. Tasmā Mahākāḷatthero cīvarapārupanaṭṭhāne ṭhatvā:[3] 'tvaŋ purato gantvā āsanapaññattiŋ ācikkhā' ti[4] Cūlakāḷaŋ pesesi. Tassa diṭṭhakālato paṭṭhāya gehajanā tena saddhiŋ paribhāsaŋ[5] karonto[6] nīcâsanāni saṅghattherakoṭiyaŋ[7] attharanti,[8] uccâsanāni saṅghanavakakoṭiyaŋ.[9] Itaro: 'mā evaŋ karotha nīcâsanāni upari mā[10] paññāpetha uccâsanāni heṭṭhā' ti āha. Itthiyo tassa vacanaŋ asuṇantiyo[11] viya: 'tvaŋ kiŋ karonto vicarasi, kiŋ tava āsanāni[11] paññāpetuŋ na vaṭṭati, tvaŋ kaŋ āpucchitvā pabbajito, kena pabbajito[12] 'si, kasmā idhâgato sîti' vatvā nivāsanapārupanaŋ acchinditvā setakāni[13] nivāsetvā sīse mālācumbaṭakaŋ[14] ṭhapetvā: 'gaccha[15] Satthāraŋ ānehi, mayaŋ āsanāni paññāpessāmā' ti pahiṇiŋsu.[16] Na ciraŋ bhikkhubhāve ṭhatvā avassikā va uppabbajitā[17] lajjituŋ na jānanti.[18] Tasmā so[19] tenâkappena[20] nirāsaṅko va gantvā[21] vanditvā buddhapamukhaŋ bhikkhusaṅghaŋ[22] ādāya gato.[23] Bhikkhusaṅghassa pana bhattakiccâvasāne Mahākāḷassa bhariyāyo:[24] 'imāhi attano sāmiko gahito, mayaŋ pi amhākaŋ sāmikaŋ gaṇhissāmā'

---

[1] C., B., C^a. *om.* [2] C. C^a. °su passesu.
[3] K. *a.* kaniṭhaŋ (āha *erased*). [4] K. °kkhāhîti.
[5] K. B. °hāsaŋ. [6] K. karonti.
[7] K. B. °rassa ko°. C. saŋghaŋ thera°.
[8] K. aṭṭha°. C. C^a. attharati.
[9] K. °kassa ko°. C. °navakoṭiyaŋ. [10] K. *a. om.*
[11] K. asunantā. [12] K. pabbajāpito.
[13] K. *a.* vatthāni. [14] K. °cumbi°. B. °cumbu°.
[15] K. *a.* taŋ. [16] K. *a.* so.
[17] K. upa °tvā. B. °jitattā. [18] K. B. jānāti.
[19] K. *om.* [20] K. B. tena āka°.
[21] B. *a.* Satthāraŋ. K. *a.* taŋ. [22] C. C^a. saṅghaŋ.
[23] K., B., C^a. āgato.
[24] K. bhiriyāyo (*most freq. spelling in K.*).

ti cintetvā punadivasatthāya[1] nimantayiŋsu. Tadā pana āsanaŋ paññāpaṇatthaŋ[2] añño bhikkhu agamāsi; tā tasmiŋ khaṇe okāsaŋ alabhitvā Buddhapamukhaŋ bhikkhusaṅghaŋ nisīdāpetvā bhikkhaŋ adaŋsu. Cūlakāḷassa pana dve bhariyāyo,[3] Majjhimakāḷassa catasso, Mahākāḷassa aṭṭha.[4] Bhikkhusaṅghe[5] hi[6] bhattakiccaŋ kātukāmā[7] nisīditvā bhattakiccaŋ akaŋsu; bahigantukāmā uṭṭhāya agamaŋsu. Satthā pana nisīditvā bhattakiccaŋ kari; tassa bhattakiccapariyosāne tā itthiyo: 'bhante Mahākāḷo amhākaŋ anumodanaŋ katvā āgacchissati,[8] tumhe purato gacchathā' ti vadiŋsu. Satthā: 'sādhū' ti vatvā, purato agamāsi; gāmadvāraŋ patvā bhikkhusaṅgho ujjhāyi:[9] 'kiŋ nām' etaŋ Satthārā kataŋ, ñatvā nu kho kataŋ udāhu ajānitvā' ti. Hiyyo Cūḷakāḷassā[10] purato gatattā pabbajjantarāyo jāto; ajja aññassa purato gatattā antarāyo nâhosi.[11] Satthā Mahākāḷaŋ nivattetvā[12] āgato. Sīlavā kho pana bhikkhū ācārasampanno; karissanti nu kho tassa pabbajjantarāyaŋ' ti. Satthā tesaŋ vacanaŋ sutvā[13] ṭhito: 'kiŋ kathetha bhikkhave' ti pucchi. Te tam atthaŋ ārocesuŋ. 'Kiŋ pana tumhe bhikkhave Cūlakāḷaŋ viya Mahākālaŋ sallakkhethā' ti. 'Āma bhante, tassa hi dve pajāpatiyo, imassa aṭṭha; aṭṭhahi[14] parikkhipitva[15] gahito kiŋ karissati bhante' ti. Satthā: 'mā bhikkhave evaŋ avacuttha, Cūlakāḷo[16] uṭṭhāya samuṭṭhāya subhârammaṇabahulo viharati, papātataṭe ṭhitadubbalarukkhasadiso;[17] mayhaŋ pana putto

---

1 K. B. divase Satthāraŋ. C^a. divase Satthā.
2 C., B., C^a. āsanapa°. 3 C. C^a. bhariyā.
4 K. *a.* bhiriyāyo. 5 C., B., C^a. °saṅgho. K. bhikkhu.
6 C., K., B., C^a. pi. 7 B. °kāmo.
8 K. datvā gamissati. 9 B. bhikkhū ujjhāyiŋsu.
10 C^a. Cūlassa. 11 K. nâhoti idāni.
12 K. °ttāpetvā. B. idāni Mahākāḷaŋ ṭhapetvā.
13 K. *a.* nivattitvā. B. °etvā. 14 K. tāhi.
15 C^a. paṭi°. 16 K. *a.* divase.
17 B. tassa papāte ṭhito. K. papāte *for* papātataṭe. C. ṭhitaŋ du°.

Mahākāḷo asubhavihārī[1] ghanaselapabbatto viya acalo' ti vatvā imā gāthā[2] abhāsi:

7. 'Subhânupassiŋ viharantaŋ indriyesu asaŋvutaŋ
bhojanamhi[3] amataññuŋ kusītaŋ hīnavīriyaŋ,
taŋ ve pasahati[4] Māro vāto rukkhaŋ va dubbalaŋ.

8. 'Asubhânupassiŋ[5] viharantaŋ indriyesu susaŋvutaŋ
bhojanamhi ca mattaññuŋ saddhaŋ āraddhavīriyaŋ
taŋ ve nappassahati[6] Māro vāto selaŋ va pabbataŋ' ti.'

Tattha 'subhânupassiŋ viharataŋ' ti[7] subhaŋ anupassantaŋ iṭṭhârammaṇe[8] mānasaŋ vissajjetvā viharantan ti attho. Yo hi puggalo nimittagāhaŋ[9] anubyañjanaggāhaŋ[10] gaṇhanto, 'nakhā sobhaṇā' ti gaṇhāti; 'aṅguliyo sobhaṇā' ti gaṇhāti; 'hatthapādajaṅghā ūru kaṭi udaraŋ[11] thanā gīvā oṭṭhā dantā mukhā[12] nāsā akkhīni[13] kaṇṇā bhamukā naḷāṭaŋ[14] kesā sobhaṇā' ti gaṇhāti; 'kesā lomā[15] nakhā dantā taco sobhaṇā'

---

[1] B. asubhânupassi viharati. K. *corr.* asubhārammaṇaŋ viharati.
[2] K. gāthāyo
[3] F. C^a. *a.* ca.
[4] F. (*new ed.*), B. pasahatī.
[5] C. C^a. °ssī.
[6] F. (*new ed.*). B. °hatī.
[7] C. C^a. subhânupassîti. K. °nuppasiti. B. °ssinti.
[8] K. *a.* ca.
[9] K. *a.* gaṇhanto.
[10] F., C., C^a. anuvyañjana°.
[11] K. *a.* manāpaŋ.
[12] F. *corr.* B. mukhaŋ. K. mukha.
[13] C^a. akkhinī.
[14] F. *corr.* naḷāṭā. K. lalātam.
[15] F. *corr.* lomaŋ.

ti gaṇhāti; vaṇṇo subho saṇṭhānaŋ subhaŋ ti gaṇhāti; ayaŋ subhânupassī nāma. Taŋ eva[1] subhânupassiŋ viharantaŋ[2]—'indriyesu asaŋvutaŋ' ti, cakkhâdīsu cakkhudvārâdīni arakkhantaŋ,[3] pariyesanamattā paṭiggahaṇamattā paribhogamattā ti imissā mattāya ajānanato 'bhojanamhi' ca 'amattaññuŋ; api ca[4] paccavekkhaṇamattā vissajjanamattā[5] ti imissâpi[6] mattāya ājānanato 'amattaññuŋ'; 'idaŋ bhojanaŋ dhammikaŋ, idaŋ adhammikan' ti[7] pi ajānantaŋ;[8] kāmavyāpāda-[9] vihiŋsāvitakkavasikatāya[10] 'kusītaŋ'; 'hīnavīriyaŋ' ti nibbiriyaŋ catūsu iriyāpathesu viriyakaraṇarahitam;[11] 'pasahatîti' abhibhavati, ajjhottharati'; 'vāto rukkhaŋ va dubbalaŋ' ti balavavāto chinnataṭe[12] jātaŋ dubbalarukkhaŋ viya. Yathā hi so vāto tassa[13] rukkhassa pupphapalāsâdim[14] pi sādeti[15] vināseti,[16] khuddakasākhâpi bhañjati, mahāsākhâpi bhañjati,[17] samūlakam pi taŋ[18] rukkhaŋ ubbattetvā pātetvā uddhamūlaŋ adhosākhaŋ katvā gacchati, evamevaŋ[19] evarūpaŋ puggalaŋ antouppanno Kilesamāro pasahati; balavavātena[20] dubba-

---

[1] K. Cᵃ. evaŋ. B. evaŋ taŋ.

[2] F. C. °passīvi°. K. °passivi°. K. indriyesū ti cakkhvādisu chasu indriyesu asaŋvuttan ti.

[3] K. *a.* amattaññū ti.

[4] K. a.

[5] C. K. *om.*

[6] K. imisāya.

[7] K. *a.* taŋ.

[8] K. na jā° kusitan ti.

[9] C. K. kāmabyāpāda°. B. Kāmachanda°.

[10] B. vasitāya. Cᵃ. vasīk°.

[11] F. °saŋrahitaŋ. B. *a.* taŋ ve.

[12] K. *corr.* chinnatitthe. B. chinnapapāte.

[13] B. *a.* dubbala°.

[14] B. pupphaphalapalāsâdi. K. *same as* B., *but* °âdīni. Cᵃ. phalaphāsâdiŋ.

[15] K. B. pāteti.

[16] K. B. *om.*

[17] F. *om.*

[18] Cᵃ. tañ ca.

[19] B. evameva. K. *a.* bhikkhave.

[20] C., K., Cᵃ. vāto.

larukkhassa pupphapalāsâdīnaŋ[1] viya khuddânukhuddakâpattiāpajjanam[2] pi karoti; khuddakasākhābhañjanaŋ[3] viya nissaggiyâdiāpattiāpajjanam[4] pi karoti; mahāsākhābhañjanaŋ viya terasasaṅghâdisesâpattiāpajjanam[5] pi karoti. Ubbattetvā uddhamūlakaŋ heṭṭhāsākhaŋ katvā, pātanaŋ viya pārājikâpajjanam pi karoti; svākkhātasāsanā nīharitvā katipāhen' eva gihibhāvaŋ[6] pāpetîti.'[7] Evaŋ[8] evarūpaŋ puggalaŋ Kilesamāro attano vase vattetîti attho. '**Asubhânupassiŋ**' ti[9] dasasu asubhesu aññataraŋ asubhaŋ passantaŋ, paṭikkūlamanasikāre[10] yuttaŋ kese asubhato passantaŋ, lome nakhe dante tacaŋ vaṇṇaŋ saṇṭhānaŋ asubhato passantaŋ; '**indriyesū** ti chasu indriyesu; '**susaŋvutaŋ**' ti[11] nimittâdigāharahitaŋ[12] pihitadvāraŋ;[13] amattaññutāpaṭipakkhena[14] '**bhojanamhi mattaññuŋ**,'[15] '**saddhaŋ**' ti, kammassa c'eva[16] phalassa ca saddahanalakkhaṇāya lokikāya saddhāya,[17] tīsu vatthūsu aveccappasādasaṅkhātāya lokuttarasaddhāya c'eva[18] samannāgataŋ; '**āraddhavīriyaŋ**'[19] ti, paggahitaviriyaŋ paripuṇṇaviriyaŋ; '**taŋ ve**' ti, taŋ[20] evarūpaŋ puggalaŋ yathā dubbalavāto saṇikaŋ paharanto ekaghanaŋ selaŋ cāletuŋ na sakkoti,

---

[1] Cª. pupphaphalaphalāsasādīnaŋ. K. *ut supra, and a.* pātanaŋ viya. B. pupphaphalapalāsapātanaŋ viya.
[2] C. °pattikāpajjanam. [3] C. Cª. khuddhasā°.
[4] K. °ādīni.
[5] C. °disesâpajjanam. Cª. °disesāap°. K. °sâpi āpajjanaŋ. K. *om.* pi. K. terasasaṅghâdisesā pi āppajjanaŋ karoti ubbatetvā uddhaŋ mūlam, *etc.* Katvā pātanaŋ viya.
[6] S. gihī°. [7] K. pātetîti. B. vattetîti.
[8] K. *om.* [9] F. °passîti. Cª. °passintîti.
[10] K. °kārena yuttaŋ. Cª. kāresu. F. °kārentaŋ.
[11] F. Cª. *om.* [12] Cª. °garahitaŋ.
[13] K. °rañ ca. [14] B. °paṭikkhepena.
[15] K. °ññun ti attho. [16] Cª. ca.
[17] B. lokikasaddhāya *and a.* c'eva.
[18] B. ca K. °yañ c'eva ttīsu. [19] Cª. °yañ ca. [20] B. e°taŋ.

tathā abbhantare uppajjamāno pi Dubbalakilesamāro nappasahati, khobhetuŋ,[1] cāletuŋ na sakkotîti attho.

Tā pi kho tassa purāṇadutiyikāyo[2] theraŋ parivāretva: 'tvaŋ kaŋ āpucchitvā pabbajito, idāni gihī bhavissasîti'[3] ādīni vatvā kāsāvaŋ[4] nīharitukāmā ahesuŋ. Thero tāsaŋ ākāraŋ sallakkhetvā nisinnâsanā[5] vuṭṭhāya iddhiyā uppatitvā kūṭâgārakaṇṇikaŋ[6] bhinditvā ākāsenâgantvā[7] Satthari gāthā[8] pariyosāpente va[9] Satthu suvaṇṇavaṇṇaŋ sarīraŋ[10] abhitthavanto otaritvā Tathāgatassa[11] pāde vandi.

Gāthāpariyosāne sampattabhikkhū[12] sotâpattiphalâdīsu patiṭṭhahiŋsū ti.

Cūlakāḷa-mahākaḷa-vatthu chaṭṭham.[13]

---

7. DEVADATTA-VATTHU

'Anikkasāvo'[14] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Rājagahe Devadattassa kāsāvalābhaŋ[15] ārabbha kathesi.

Ekasmiŋ hi samaye dve aggasāvakā[16] pañcasate pañcasate attano parivāre ādāya Satthāraŋ āpucchitvā.[17] Jetavanato[18] Rājagahaŋ agamaŋsu.[19] Rājagahavāsino[20] dve pi tayo pi bahū pi ekato hutvā āgantukadānaŋ adaŋsu. Ath' ekadivasaŋ āyasmā Sāriputto anumodanaŋ

---

1 K. *a.* kampetuŋ vā. B. *a.* vā *after* cāletuŋ.
2 Cᵃ. °dūtikāyo. K. °dutiya°.
3 C. Cᵃ. bhavissatîti. B. bhavissasi na bha°.
4 K. kāsāyā. 5 B. °āya. 6 B. *a.* dvidhā.
7 C., Cᵃ., K. ākāsena gantvā. 8 C. Cᵃ. gāthaŋ.
9 B. C. yeva. 10 Cᵃ. °asarīraŋ.
11 K. Tatthā° (*a freq. spelling in the* K. *frr.*).
12 C., Cᵃ., K. sampattā°.
13 K. °mahātheraŋ vatthu chaṭṭhamaŋ. Cᵃ. vatthuŋ.
14 K. *a.* kāsavan. 15 K. *a.* gandhāra. 16 K. *a.* ekeko.
17 B. vanditvā. R. *a.* va°. 18 K. *a.* nikkhamitvā.
19 C. āgamiŋsu. Cᵃ. agamiŋsu. K. agg°.
20 K. °nagara°. B. *a.* pi.

karonto: 'upāsakā eko sayaŋ dānaŋ deti paraŋ na samādapeti; so nibbattanibbattaṭṭhāne bhogasampadaŋ labhati, no parivārasampadaŋ. Eko paraŋ samādapeti sayaŋ na deti; so nibbattanibbattaṭṭhāne parivārasampadaŋ labhati no bhogasampadaŋ. Eko sayaŋ pi na deti param pi na samādapeti; so nibbattanibbattaṭṭhāne kañjikamattam[1] pi kucchipūraŋ na labhati, anātho hoti nippacayo. Eko sayaŋ pi deti paraŋ pi samādapeti, so nibbattanibbattaṭṭhāne attabhāvasate pi attabhāvasahasse pi attabhāvasatasahasse pi bhogasampadaŋ c'eva parivārasampadañ ca labhatīti' evaŋ dhammaŋ[2] desesi.

Tam eko[3] paṇḍitapuriso sutvā 'acchariyā[4] vata bho[5] dhammadesanā, sukāraṇaŋ[6] kathitaŋ; mayā imāsaŋ dvinnaŋ sampattīnaŋ nipphādakaŋ kammaŋ[7] kātuŋ vaṭṭatīti' cintetvā, 'bhante sve mayhaŋ bhikkhaŋ gaṇhathā'[8] ti theraŋ nimantesi.[9] 'Kittakehi te bhikkhūhi attho upāsakā' ti.[10] 'Kittakā pana vo bhante parivārā' ti. 'Sahassaŋ[11] upāsakā' ti. 'Sabbeh'eva[12] saddhiŋ sve bhikkhaŋ gaṇhatha[13] bhante' ti. Thero adhivāsesi. Upāsako nagaravīthiyaŋ caranto:[14] 'amma tāta[15] mayā bhikkhusahassaŋ nimantitaŋ, tumhe kittakānaŋ bhikkhūnaŋ[16] bhikkhaŋ dātuŋ sakkhissatha, tumhe kittakānaŋ' ti samādapesi.[17] Manussā attano attano pahona-

---

1 K. °bhattaŋ.
2 K. dhammadesanaŋ.
3 K. taŋ sutvā eko. F. tañ c'eko.
4 F., C., C^a., K. acchariyaŋ.
5 K. *a.* abbhūtaŋ vatta bho.
6 F. °desanāsu kā°. K. °desanaŋ sukhakār°. B. sukhakāraṇaŋ sukathitaŋ.
7 F. nipphādakakammaŋ. K. nipphādana°.
8 F. gaṇhati; *corr.* °tū.
9 K. *a.* thero āha.
10 K. *a.* taŋ sutvā āha.
11 C. C^a. sahassamattā.
12 F. va. C., C^a., K. sabbehi.
13 F., C., C^a., K. gaṇhatha.
14 K. *a.* manusse disvā.
15 K. tātā.
16 K. *om.*
17 F. K. °peti.

kaniyāmena: 'mayaŋ dasannaŋ[1] dassāma'—'mayaŋ vīsatiyā'—'mayaŋ[2] satassā' ti āhaŋsu. Upāsako: 'tena hi ekasmiŋ ṭhāne samāgamaŋ katvā ekato va pacissāma,[3] sabbe tilataṇḍulasappiphāṇitâdīni[4] samāharathā' ti ekaṭṭhāne[5] samāharāpesi. Ath' assa eko kuṭimbiko satasahassagghanakaŋ[6] gandhakāsāvavatthaŋ datvā: 'sace te dānavaṭṭaŋ[7] nappahoti, idaŋ vissajjetvā yadūnaŋ taŋ[8] pūreyyāsi; sace pahoti, yass' icchasi tassa bhikkhuno dadeyyāsiti' āha.[9] Tassa sabbaŋ dānavaṭṭaŋ pahosi,[10] kiñci ūnaŋ nāma nâhosi. So manusse pucchi: 'idaŋ ayyā[11] kāsāvaŋ ekena kuṭimbikena evaŋ nāma vatvā dinnaŋ[12] atirekaŋ jātaŋ, kassa naŋ demā' ti. Ekacce: 'Sāriputtattherassā' ti āhaŋsu; ekacce: 'thero sassapākasamaye[13] āgantvā gamanasīlo Devadatto amhākaŋ maṅgalâmaṅgalesu sahāyo udakamaṇiko viya niccappatiṭṭhito,[14] tassa naŋ[15] demā' ti āhaŋsu. Sambāhulikāyakathāya[16] pi: 'Devadattassa dātabbaŋ' ti cattāro bahutarā ahesuŋ. Atha naŋ Devadattassa adaŋsu; so taŋ chinditvā[17] saŋvidahitvā rajitvā[18] nivāsetvā pārupitvā vicarati.[19] Taŋ disvā: 'nayidaŋ Devadattassa anucchavikaŋ, Sāriputtattherassa anucchavikaŋ, Devadatto attano ananucchavikaŋ nivāsetvā pārupitvā vicaratîti' vadiŋsu.

---

[1] C. dvinnaŋ.

[2] K. *a.* tiŋsāya, mayaŋ cattāḷīsāya, mayaŋ paññāsāya, mayaŋ. B. *a.* tiŋsati, mayaŋ cattālīsaŋ, mayaŋ, *and has* sataŋ.

[3] B. parivisissāma.

[4] F. *corr.* °pāṇītādīni. C. C[a]. tela°. B. *a.* °madhu° *after* °sappi°.

[5] K., C[a]., B. ekasmiŋ ṭh°.

[6] F., C., C[a]. sahassa°. C[a]. °gghaṇakaŋ. K. B. °i-kaŋ.

[7] S. *a.* pana.

[8] F. tadā dānaŋ. C. taŋ dānaŋ. C[a]. ya° taŋ dānaŋ. B. yaŋ ūnaŋ taŋ.

[9] K. *a.* tadā.

[10] K. pahoti.

[11] C. C[a]. ayye.

[12] K. *a.* idaŋ dānavattaŋ.

[13] K. °paripāka°.

[14] K. B. niccaŋ.

[15] K. taŋ.

[16] C., C[a]., B. sambahu°. C[a]. °līkāya. C[a]. *a.* tava.

[17] K. nicchi° *va.* sibbitvā.

[18] F. *om.* K. *a.* koṭetvā.

[19] K. *a.* manussā naŋ. B. manussā *after* taŋ disvā.

Ath' eko disāvāsiko bhikkhu Rājagahā[1] Sāvatthiŋ gantvā Satthāraŋ vanditvā katapaṭisanthāro Satthārā dvinnaŋ aggasāvakānaŋ phāsuvihāraŋ pucchito ādito[2] paṭṭhāya sabbaŋ taŋ pavattiŋ[3] ārocesi. Satthā: 'na kho bhikkhave[4] idān' ev' eso[5] attano ananucchavikaŋ vatthaŋ dhāreti, pubbe pi dhāresi yevā' ti vatvā[6] atītaŋ āhari.

'Atīte Bārāṇasiyaŋ Brahmadatte rajjaŋ kārente Bārāṇasivāsī[7] eko hatthimārako hatthī māretvā[8] māretvā dante ca nakhe ca antāni ca ghanamaŋsañ ca āharitvā vikkiṇanto[9] jīvikaŋ kappeti.[10] Ath' ekasmiŋ araññe anekasahassā hatthī gocaraŋ gahetvā gacchantā paccekabuddhe disvā tato paṭṭhāya gacchamānā gamanâgamanakāle[11] jannukehi patitvā[12] vanditvā pakkamanti. Ekadivasaŋ hatthimārako taŋ kiriyaŋ disvā: 'ahaŋ ime kicchena māremi, ime ca gamanāgâmanakāle[13] paccekabuddhe vandanti, kiŋ nu kho disvā vandantîti' cintento, 'kāsāvaŋ'[14] ti sallakkhetvā: 'mayâp' idāni[15] kāsāvaŋ[14] laddhuŋ vaṭṭatîti cintetvā, ekassa paccekabuddhassa jātassaraŋ[16] oruyha nahāyantassa tīre ṭhapitesu kāsāvesu[17] cīvaraŋ thenetvā tesaŋ hatthīnaŋ gamanâgamanamagge sattiŋ[18] gahetvā sasīsaŋ[19] pārupitvā nisīdati.[20] Hatthī taŋ disvā 'paccekabuddho' ti saññāya vanditvā pakkamanti. So tesaŋ sabbapacchato[21] gacchantaŋ sattiyā paharitvā māretvā dantâdīni gahetvā sesaŋ

---

[1] F. °gaha; *corr.* °gahato. [2] F. *om.*; *corr. a.* tato.
[3] K. pavuttiŋ, *om.* taŋ, *a.* bhagavato. [4] B. bhikkhu.
[5] K., C[a]., B. eva so. [6] K. *a.* tena yācito.
[7] K. °vāsiko. [8] F., C[a]., K. *om.*
[9] F. *corr.* vikkī°. [10] C., C[a]. K. kappesi.
[11] F., C., C[a]. gamanakāle. [12] K. B. nipat°.
[13] C. gamanakāle. [14] K. Kāsāvavatthan.
[15] B., C., C[a]. mayâpi idāni.
[16] K. jātaŋ saraŋ. B. jātasāraŋ.
[17] B. cīvaresu, *and om.* cīvaraŋ. K. *a.* gato.
[18] C[a]. °maggena satthiŋ. K. satiŋ. [19] B., C., C[a]., K. sīsaŋ.
[20] K. nisīdi, *and a.* tadā. B. nisīdi.
[21] F. *corr.* sabbesaŋ pa°.

bhūmiyaŋ nikhanitvā[1] gacchati. Aparabhāge Bodhisatto hatthiyoniyaŋ paṭisandhiŋ gahetvā hatthijeṭṭhako yūthapati ahosi. Tadā pi so tath' eva karoti. Mahāpuriso attano parisāya parihāṇiŋ[2] ñatvā, 'kuhiŋ ime hatthī gatā,[3] mandā jātā' ti pucchitvā, 'na jānāma sāmiti' vutte, 'kuhiñci[4] gacchantā maŋ anāpucchā[5] na gamissanti, paripanthena bhavitabbaŋ' ti cintetvā,[6] 'ekasmiŋ ṭhāne kāsāvaŋ pārupitvā nisinnassa santikā paripanthena bhavitabbaŋ' ti parisaṅkitvā,[7] taŋ pariganhituŋ vaṭṭatiti'[8] sabbe hatthī [9] purato pesetvā sayaŋ pacchato[10] vilambamāno āgacchati. So sesahatthīsu vanditvā gatesu mahāpurisaŋ āgacchantaŋ disvā cīvaraŋ saŋharitvā sattiŋ vissajji.[11] Mahāpuriso satiŋ upaṭṭhapento āgacchanto pacchato[12] paṭikkamitvā[13] sattiŋ vañcesi. Atha naŋ: 'iminā' me[14] hatthī nāsitā' ti gaṇhituŋ pakkhandi; itaro ekaŋ[15] rukkhaŋ purato katvā nilīyi. Atha 'naŋ rukkhena saddhiŋ soṇḍāya parikkhipitvā gahetvā bhūmiyaŋ pothessāmiti'[16] tena nīharitvā dassitaŋ kāsāvaŋ disvā: 'sac' āhaŋ imasmiŋ dussissāmi[17] anekasahassesu[18] me buddhapaccekabuddhakhīṇāsavesu lajjā ca[19] nāma bhinnā bhavissatîti' adhivāsetvā: 'tayā me ettakā[20] ñātakā nāsitā' ti pucchi. 'Āma sāmîti' vutte, 'kasmā evaŋ bhāriyaŋ kammam akāsi, attano ananucchavikaŋ vītarāgānaŋ anucchavikaŋ vatthaŋ paridahitvā, evarūpaŋ kammaŋ karontena bhāriyaŋ tayā[21] kataŋ' ti evañ ca pana[22] vatvā uttarim pi niggaṇhanto: 'Anik-

[1] C^a. nikkhipitvā.
[2] F. *corr.* °ṇaŋ.
[3] B. gaṇā gantva.
[4] C. kuhiŋ. C^a. °n ti.
[5] F. *corr.* °pucchantā. B. °itvā.
[6] B. vatvā.
[7] B. parisaṅketvā.
[8] F., C., C^a. *om.*
[9] K. hatthino.
[10] F. pacchā.
[11] K. *a.* yeva. K. °tvā.
[12] F. *om.*
[13] K. °ati°.
[14] K. B. ime.
[15] C. kaŋ.
[16] B. *a.* kate.
[17] K. dubb°. B. dubbh°.
[18] K. B. anekasatasa°.
[19] F. va. K. B. *om.*
[20] C. C^a. *a.* ime.
[21] C^a. *om.*
[22] C. *a.* naŋ.

kasāvo kāsāvaŋ[1]—pe[2]—sa ve kāsāvaŋ arahatîti'[3] vatvā —'ayuttaŋ te kataŋ' ti āha.[4]

Satthā imaŋ dhammadesanaŋ āharitvā,[5] 'tadā hatthimārako Devadatto ahosi, tassa niggāhako hatthināgo aham evā' ti[6] jātakaŋ samodhānetvā, 'na bhikkhave idān' eva pubbe pi Devadatto attano ananucchavikaŋ vatthaŋ dhāresi[7] yevā' ti vatvā, imā gāthā abhāsi:

9\. 'Anikkasāvo kāsāvaŋ yo vatthaŋ paridahessati,[8]
apeto damasaccena, na so kāsāvam arahati.

10\. 'Yo ca vantakasāv' assa sīlesu susamāhito
upeto damasaccena sa ve kāsāvam arahatîti.'

Chaddantajātakenāpi ca[9] ayam attho dīpetabbo' ti.[10] Tattha 'anikkasāvo' ti rāgādīhi[11] kasāvehi sakasāvo; paridahessatîti' nivāsanapārupaṇaattharaṇavasena paribhuñjissati—'paridahissatîti'[12] pi pāṭho; apeto damasaccenā' ti indriyadamanena[13] c'eva paramatthasaccapakkhikena vacīsaccena ca apeto viyutto[14] pariccatto ti attho; 'na so' ti, so evarūpo puggalo kāsāvaŋ paridahituŋ nárahati; 'vantakasāv' assā' ti catūhi maggehi vantakasāvo chaḍḍitakasāvo[15] pahīnakasāvo assa; 'sīlesū' ti catupārisuddhisīlesu; 'susamāhito' ti suṭṭhu samāhito sūṭṭhito[16] 'upeto' ti indriyadamanena c'eva[17] vuttappakārena ca saccena[18] upagato,[19] 'sa ve' ti so evarūpo puggalo taŋ gandhakāsāvavatthaŋ[20] aharatîti.'[21]

---

1 K. kāsāyaŋ; *corr. to* °vaŋ.
2 K. *gives all vs.* 9—*om.* pe *and* sa ve kā° ar°.
3 K. *a.* gāthaŋ.
4 K. vatvā taŋ visajjesi *for* āha.
5 B. *a.* jātakaŋ samodhānesi.
6 K. *a.* vatvā.
7 F., C., C^a. dhāreti.
8 B. paridahissati.
9 K. °jake nāma. F. C. *om.* ca.
10 K. *a.* yevā. F. Jāt. v. 50.
11 S. kāmarāg°.
12 F. paridadhassatîti. B. paridha°.
13 B. °damena—*and so infra.*
14 K. vimutto.
15 C^a. *om.*
16 K. suṭṭhahito.
17 C. C^a. ca.
18 K. vacīsa°.
19 K. upeto.
20 B. kāsāvavatthaŋ, *in brackets.*
21 C^a. arahatîti.

Gāthāpariyosāne so[1] disāvāsiko bhikkhu sotâpanno jāto;[2] aññe pi bahū[3] sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsu; desanā mahājanassa sātthikā ahosîti.

Devadattassa vatthu sattamaŋ.[4]

8. AGGASĀVAKA-VATTHU

'Asāre sāramatino' ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Veḷuvane viharanto[5] aggasāvakehi niveditaŋ Sañjayassa anāgamanaŋ ārabbha kathesi.

Tatrâyaŋ anupubbikathā:[6] Amhākaŋ hi Satthā ito kappasatasahassâdhikānaŋ catunnaŋ asaṅkheyyānaŋ matthake Amaravatīnagare[7] Sumedho nāma brāhmaṇakumāro hutvā, sabbasippesu[8] nipphattiŋ patvā, mātāpitunnaŋ[9] accayena anekakoṭisaṅkhaŋ dhanaŋ pariccajitvā, isipabbajjaŋ pabbajitvā, Himavante vasanto jhānâbhiññaŋ[10] nibbattetvā, ākāsena gacchanto Dīpaṅkaradasabalassa Sudassanavihārato Rammanagaraŋ[11] pavisanatthāya[12] maggaŋ sodhiyamānaŋ[13] disvā, sayam pi ekam[14] padesaŋ gahetvā[15] tasmiŋ asodhite[16] yeva āgatassa Satthuno attānaŋ setuŋ katvā[17] kaḷale attharitvā: 'Satthā sasāvakasaṅgho kalalaŋ anakkamitvā maŋ akkamanto gacchatū' ti nipanno, Satthārā taŋ[18] disvā va: 'Buddhaṅkuro[19] esa anāgate kappasatasahassâdhikānaŋ

---

[1] F. *om.* [2] B. ahosi. [3] C[a]. subahū.
[4] C[a]. dinnagandhakāsāvavatthuŋ. [5] K. *a.* dvihi.
[6] C[a]. ānu°.
[7] B. Amaravatīnāma°. F. Amaranaṅgare. C. C[a]. Amaranagare.
[8] K. °sippānaŋ. F., C., C[a]. °sippe.
[9] B. K. °ūnaŋ (*constant variant*). [10] K. °āni.
[11] B. Rammavatīnagare. K. Ambaravatīna°.
[12] F. Rammanaṅgarapa°. [13] C. S. *a.* janaŋ.
[14] K. eka°. [15] K. *a.* sodessāmi ti. [16] K. aniṭṭhiṭe.
[17] K. *a.* ajinacammaŋ. B. ajinacammaŋ *after* kalale.
[18] K. C[a]. *om.* [19] K. °karo.

catunnaŋ asaṅkheyyānaŋ pariyosāne Gotamo nāma Buddho bhavissatīti' vyākato; tassa Satthuno aparabhāge Koṇḍañño, Maṅgalo[1] Sumano, Revato,[2] Sobhito, Anomadassī, Padumo, Nārado, Padumuttaro, Sumedho, Sujāto, Piyadassī, Atthadassī, Dhammadassī, Siddhattho, Tisso, Phusso, Vipassī, Sikhī, Vessabhū, Kakusandho,[3] Koṇāgamano, Kassapo[4] ti lokaŋ obhāsetvā uppannānaŋ imesam pi tevīsatiyā[5] Buddhānaŋ santike laddhavyākaraṇo, dasa pāramiyo dasa upapāramiyo dasa paramatthapāramiyo ti samatiŋsapāramiyo pūretvā, Vessantarattabhāve ṭhito[6] paṭhavikampanāni[7] mahādānāni datvā, puttadāraŋ pariccajitvā āyupariyosāne Tusitapure[8] nibbattitvā,[9] tattha yāvatāyukaŋ ṭhatvā dasasahassacakkavāḷadevatāhi sannipatitvā :[10]

'Kālo' yaŋ[11] te mahāvīra, uppajja mātukucchiyaŋ
sadevakan[12] tārayanto, bujjhassu amataŋ padaŋ' ti

vutte,[13] pañca mahāvilokanāni viloketvā,[14] tato cuto Sakyarājakule paṭisandhiŋ gahetvā,[15] tattha mahāsampattiyā parihariyamāno[16] anukkamena bhadrayobbanaŋ patvā, tiṇṇaŋ utūnaŋ anucchavikesu tīsu pāsādesu devalokasiriŋ viya rajjasiriŋ[17] anubhavanto uyyānakīḷāya gamanasamaye anukkamena jiṇṇavyādhimatasaṅkhāte[18]

---

[1] K. Suma°. [2] K. Revatto. [3] Kakku°.
[4] K. *a.* cā. [5] F. tevīsatiyānaŋ. B. catuvīsatiyā.
[6] K. *a.* sattakkhattuŋ.
[7] K. °kampâdīni. S. °kampanâdīni. [8] K. Tussipure.
[9] K. B. °etvā. [10] K. *a.* Buddhatthāya yācitto.
[11] F., C., Cᵃ. *om.* B. deva° *for* yaŋ te.
[12] K. sadevalokaŋ. [13] K. taŋ sutvā *for* vutte.
[14] K. *a.* Kālaŋ desañ ca dīpañ ca kulaŋ mātaram eva ca ime pañca viloketvā uppajjanti mahāyasā ti (*two verses*). B. *likewise, but has* uppajjati mahāyaso, *and puts the vss. after* vutte.
[15] B. *a.* dasamāsaccayena mātukucchito vijāyi soḷasavassakāle tattha, *etc.* [16] K. parivā°.
[17] Cᵃ. *om.* K. *om.* ra°. [18] F. °saŋkhyāte.

tayo devadūte disvā, sañjātasaŋvego nivattitvā, catutthavāre[1] pabbajitaŋ[2] disvā, 'sādhu pabbajjā' ti pabbajjāya ruciŋ uppādetvā, uyyānaŋ gantvā tattha divasaŋ khepetvā Maṅgalapokkharaṇītīre nisinno kappakavesaŋ gahetvā āgatena Vissakammena[3] devaputtena alaṅkatapaṭiyātto Rāhulakumārassa jātasāsanaŋ sutvā, puttasinehassa balavabhāvaŋ ñatvā: 'yāva idaŋ bandhanaŋ na vaḍḍhati,[4] tāvad eva naŋ chindissāmîti' cintetvā, sāyaŋ nagaraŋ pavisanto:

'Nibbutā nūna sā mātā nibbuto nūna so pitā
nibbutā nūna sā nārī, yassâyaŋ īdiso patîti'

Kisāgotamiyā[5] nāma pitucchādhītāya bhāsitaŋ imaŋ gāthaŋ sutvā: 'ahaŋ imāya nibbutapadaŋ sāvito' ti[6] muttāhāraŋ omuñcitvā tassā pesetvā, attano bhavanaŋ[7] pavisitvā sirisayane nipanno[8] niddûpagatānaŋ nāṭakitthīnaŋ vippakāraŋ disvā, nibbiṇṇahadayo[9] Channaŋ uṭṭhāpetvā, Kanthakaŋ[10] āharāpetvā Kanthakaŋ āruyha Channasahāyo dasasahassacakkavāḷadevatāhi parivuto mahābhinikkhammaṇaŋ nikkhamitvā, Anomānāmanadītīre[11] pabbajitvā, anukkamena Rājagahaŋ gantvā, tattha piṇḍāya caritvā Paṇḍavapabbatapabbhāre nisinno Magadharañño[12] rajjena nimantiyamāno taŋ paṭikkhipitvā, sabbaññutaŋ patvā, attano vijitaŋ āgamanatthāya tena gahitapaṭiñño Āḷārañ ca Uddakañ[13] ca upasaṅkamitvā, tesaŋ santike adhigatavisesaŋ[14] adisvā[15] analaṅkaritvā[16] chabbassāni mahāpadhānaŋ padahitvā, visākhapuṇṇama-

---

[1] C. Cᵃ. catutthe vāre. [2] S. °tarūpaŋ.
[3] *New S. ed.* °kammunā. B. Visukammena. C. Cᵃ. °kammade°. K. Vissakammanā. [4] K. na bbaddhati
[5] K. kissā°. F. Kisagotamīnāmapitucchādhītābhā°.
[6] K. tīti vato. [7] B. gabbhaŋ.
[8] C., Cᵃ., K. nisinno. (K. *has* panno *erased.*)
[9] K. nibbindha°. B. nibbinda°. [10] K. B. °ṇṭh°.
[11] B. Cᵃ. Anomānadītīre. [12] B. *and new* S. raññā
[13] Cᵃ. Uddālakañ. K. B. Udakañ. [14] Cᵃ. *a.* anuttame.
[15] F., K., B. *om.* [16] C. Cᵃ. *om.* K. analabhitvā.

divase[1] pāto va Sujātāya dinnapāyāsam paribhuñjitvā, Nerañjarāya nadiyā suvaṇṇapātiŋ[2] pavāhetvā, Nerañjarāya nadiyā[3] tīre Mahāvanasaṇḍe nānāsamāpattīhi divasabhāgaŋ vītināmetvā, sāyaṇhasamaye sotthiyena dinnaŋ tiṇaŋ gahetvā, Kālena nāgarājena[4] abhitthutaguṇo bodhimaṇḍaŋ āruyha, tiṇāni santharitvā: 'na tāv' imaŋ[5] pallaṅkaŋ bhindissāmi yāva me anupādāya āsavehi cittaŋ vimuccatîti'[6] patiññaŋ katvā, puratthābhimukho[7] nisīditvā[8] suriye anatthamite[9] yeva Mārabalaŋ vidhamitvā, paṭhamayāme pubbenivāsañāṇaŋ[10] majjhimayāme[11] cutûpapātañāṇaŋ[12] patvā,[13] pacchimayāmâvasāne paccayākāre ñāṇaŋ otāretvā,[14] dasabalacatuvesārajjâdisabbaguṇapatimaṇḍitaŋ sabbaññutañāṇaŋ paṭivijjhitvā,[15] sattasattâhaŋ bodhimaṇḍe[16] vītināmetvā, aṭṭhame sattâhe ajapālanigrodhamūle nisinno dhammagambhīratāpaccavekkhaṇena[17] appossukkataŋ āpajjamāno dasasahassacakkavāḷamahābrahmaparivārena[18] Sahampatibrahmuṇā[19] āyācitadhammadesano[20] buddhacakkhunā lokaŋ oloketvā Brahmuṇo[21] ca ajjhesanaŋ adhivāsetvā: 'kassa nu kho ahaŋ paṭhamaŋ dhammaŋ deseyyaŋ' ti olokento Āḷāruddakānaŋ kālakatabhāvaŋ ñatvā, pañcavaggiyānaŋ bhikkhūnaŋ bahûpakārataŋ[22] anussaritvā, uṭṭhāyāsanā

---

[1] F. *corr.* °mādivase. K. °puṇṇami°. [2] F. svaṇṇā°.
[3] K. *om.* [4] K. kāḷanā°. [5] C[a]. *a.* sita°.
[6] C. C[a]. vimucissatîti. K. vimuñcissatîti. B. na *before* vi°.
[7] K. puratthimâ°. [8] C. nisīdi.
[9] K. B. aṭṭhaṅgamite. [10] K. C[a]. °ññānaŋ.
[11] K. *a.* patvā. [12] K. catūpapapāta°. F. C[a]. cutuppāta°.
[13] K. nibbattetvā. [14] K. *a.* aruṇugamanasamaye.
[15] K. patibujjhitvā. (K. *al.* patibujjh° *for* paṭivijjh°.)
[16] K. °maṇḍale. [17] K. °atāya.
[18] C[a]. dasasahassī°. C. dassasahassi°. F., C., C[a]., K. *om.* cakkavāḷa. C. C[a]. °mahābrā°.
[19] K. Sahapati°. [20] K. āyācitaŋ dhammaŋ desento.
[21] F. Brahmaṇo. C. K. Brāhmuno. B. *om.* ca.
[22] K. °raŋ.

Kāsipuraŋ gacchanto antarāmagge[1] Upakena[2] saddhiŋ mantetvā āsāḷhapuṇṇamadivase[3] Isipatane migadāye pañcavaggiyānaŋ[4] vasanaṭṭhānaŋ patvā, te[5] ananucchavikena samudācārena samudācarante saññāpetvā, Aññākoṇḍaññapamukhe[6] aṭṭhārasa brahmakoṭiyo[7] amataŋ[8] pāyento[9] dhammacakkaŋ pavattetvā, pavattavaradhammacakko[10] pañcamiyaŋ[11] pakkhassa sabbe pi[12] te bhikkhū arahatte patiṭṭhāpetvā, taŋ divasam eva Yasassa kulaputassa[13] upanissayasampattiŋ disvā taŋ rattibhāge nibbijjitvā[14] gehaŋ pahāya nikkhantaŋ:[15] 'ehi Yasā' ti pakkositvā, tasmiñ ñeva rattibhāge sotāpattiphalaŋ patvā punadivase arahattaŋ pāpetvā[16] apare[17] pi tassa sahāyake catupaṇṇāsajane ehibhikkhupabbajjāya[18] pabbājetvā arahattaŋ[19] pāpesi.

Evaŋ loke ekasaṭṭhiyā arahantesu jātesu vutthavasso pavāretvā:[20] 'caratha bhikkhave cārikaŋ' ti saṭṭhibhikkhū[21] disāsu pesetvā sayaŋ Uruvelaŋ[22] gacchanto antarāmagge Kappāsikavanasaṇḍe tiŋsajane[23] Bhaddavaggiyakumāre vinesi. Tesu sabbapacchimako sotāpanno, sabbuttamo anāgāmī ahosi; te pi[24] sabbe ehibhikkhubhāven' eva pabbājetvā disāsu pesetvā, sayaŋ Uruvelaŋ gantvā aḍḍhuḍḍhāni pāṭihāriyasahassāni[25] dassetvā,

---

[1] K. antarāya ma°.
[2] F. *corr.* upāsakena. K. *a.* ājīvakena.
[3] F. C. asāḷhipuṇṇamā°. C[a]. āsāḷhipuṇṇama°. B. āsaḷhi°. K. °mi°.
[4] K. *a.* bhikkhūnaŋ.
[5] K. tena. [6] C[a]. Aññā°. K. B. Aññāta°. K. °ppa°.
[7] K. brāhma°. [8] C. amatapānaŋ. C[a]. amataŋ pānaŋ.
[9] K. pāyetvā. [10] K. pavattitapavara°. B. pavattita°.
[11] K. pañcamigatiyaŋ. [12] F., C., C[a]. *om.*
[13] B. Yasakula°.
[14] K. nibbhinditvā. B. nibbind° *in brackets.*
[15] K. nikkhamantaŋ. C. *a.* tam. B. *a.* taŋ disvā.
[16] F. pāpesi. [17] B. aparabhāge.
[18] C[a]. ehi bhikkhū bhāvāya. [19] C[a]. arahatte.
[20] K. *a.* satthā. [21] F. saṭṭhiŋ bhi°.
[22] C. Uruvelāyaŋ. K. Uluvelaŋ (*gen.* Uru°).
[23] F. C[a]. tiŋsayojane. [24] C[a]. *a.* satte. [25] K. °ssā.

Uruvelakassapādayo sahassajaṭilaparivāre tebhātikajaṭile vinetvā, ehibhikkhubhāven' eva pabbājetvā, Gayāsīse nisīdāpetvā ādittapariyāya desanāya[1] arahatte patiṭṭhāpetvā, tena arahantasahassena[2] parivuto Bimbisārarañño dinnaŋ paṭiññaŋ mocessamîti' Rājagahanagarûpacāre Laṭṭhivanuyyānaŋ gantvā, 'Satthā kira āgato' ti sutvā dvādasanahutehi[3] brāhmaṇagahapatikehi saddhiŋ āgatassa rañño madhuradhammakathaŋ kathento rājānaŋ ekādasahi nahutehi[4] saddhiŋ sotâpattiphale patiṭṭhāpetvā, ekanahutaŋ saraṇesu[5] patiṭṭhāpetvā, punadivase Sakkena devaraññā[6] māṇavakavaṇṇaŋ[7] gahetvā abhitthutaguṇo Rājagahanagaraŋ[8] pavisitvā, rājanivesane katabhattakicco Veḷuvanârāmam paṭiggahetvā, tatth' eva vāsaŋ kappesi; tattha naŋ Sāriputtamoggallānā upasaṅkamiŋsu.

Tatrâpi ayaŋ[9] ānupubbikathā:[10] Anuppanne yeva hi Buddhe Rājagahato avidūre Upatissagāmo Kolitagāmo ti[11] dve brāhmaṇagāmā ahesuŋ.[12] Tesu Upatissagāme Rūpasāriyā nāma brāhmaṇiyā gabbhassa patiṭṭhitadivase yeva Kolitagāme Moggaliyā nāma brāhmaṇiyā[13] pi gabbho patiṭṭhahi. Tāni kira dve pi kulāni yāva sattamā kulaparivaṭṭā[14] ābaddhaparibaddhasahāyakān'[15] eva; tāsaŋ[16] dvinnam pi ekadivasam eva[17] gabbhaparihāraŋ adaŋsu. Tā ubho pi dasamāsaccayena putte vijāyiŋsu; nāmagahaṇadivase Sāriyā brāhmaṇiyā[18] puttassa Upatissagāmake[19] jeṭṭhakulassa puttattā 'Upatisso' ti nāmaŋ

---

[1] B. *a.* ne. [2] C^a^. °sahassapari°.
[3] K. °nahuttehi (°tt° *al.*). [4] K. ekādasana°.
[5] K. tisar°. [6] K. C^a^. °rañño. B. °rājena.
[7] F. C^a^. māṇavavaṇṇaŋ. [8] K. °gahaŋ.
[9] C. C^a^. °p'āyaŋ. K. tatrâyaŋ.
[10] F., C., C^a^. anu° (*constant var.*).
[11] F. C. *om.* K. cā ti. [12] F. C. *om.* C^a^. °gāmâhesuŋ.
[13] F. Moggalānāmabrā°. C. Mogallānabrā°. C^a^. Moggall°. [14] K. °vattāni.
[15] K. āvaddha°. F. °paribaddhā (?) sa°. K. °pati°. B. °paṭi°. [16] C. °kān' etāsaŋ.
[17] K. °divase meva. [18] F., C., C^a^. Sāribrā°. [19] C^a^. °gāme.

kariŋsu;[1] itarassa Kolitagāme jeṭṭhakulassa puttattā 'Kolito' ti nāmaŋ kariŋsu.[2] Te ubho pi[3] vuḍḍhim[4] anvāya sabbasippānaŋ pāraŋ agamaŋsu. Upatissamāṇavassa kīḷanatthāya nadiŋ vā uyyānaŋ vā gamanakāle pañca suvaṇṇasivikāsatāni parivārāni[5] honti; Kolitamāṇavassa pañca ājaññarathasatāni. Dve pi janā pañca[6] pañca māṇavakasataparivārā honti. Rājagahe ca anusaŋvaccharaŋ giraggasamajjaŋ[7] nāma hoti.[8] Tesaŋ dvinnam pi ekaṭṭhāne yeva mañcam[9] bandhanti; dve pi ekato va nisīditvā samajjaŋ passantā[10] hasitabbaṭṭhāne hasanti, saŋvegaṭṭhāne saŋvegaŋ janayanti[11] dāyaŋ[12] dātuŋ yuttaṭṭhāne dāyaŋ[13] denti. Tesaŋ iminā va niyāmena ekadivasaŋ[14] samajjaŋ passantānaŋ paripākagatattā[15] ñāṇassa purimesu divasesu[16] viya hasitabbaṭṭhāne hāso vā saŋvegaṭṭhāne saŋvegajananaŋ[17] vā[18] dātuŋ yuttaṭṭhāne dānaŋ[19] vā nâhosi.[20] Dve pi pana janā evaŋ cintayiŋsu: 'kiŋ ettha oloketabbam atthi, sabbe p'ime[21] appatte vassasate apaṇṇattikabhāvaŋ gamissanti, amhehi pana ekaŋ mokkhadhammaŋ[22] pariyesituŋ vaṭṭatîti' ārammaṇaŋ gahetvā nisīdiŋsu. Tato Kolito Upatissaŋ āha: 'samma Upatissa na tvaŋ aññesu divasesu[23] viya haṭṭhapahaṭṭho[24] anattamanadhātuko 'si, kiŋ te sallakkhitaŋ' ti.[25] 'Samma Kolita etesaŋ olokane sāro

---

[1] K. akaŋsu. [2] C. C^a. kariŋsū ti.
[3] F. *om.* [4] C. uddhim.
[5] F., C., C^a. parivārā. F. *corr. om.* [6] F. C^a. *om.*
[7] C^a. °samāpajjaŋ. K. °samajo.
[8] K. C^a. honti. B. ahosi.
[9] K. matipatiññaŋ *for* ma°. [10] C^a. *rep.*
[11] K. saŋvejanti. C^a. saŋvijjanti. C. B. saŋvejenti.
[12] C. C^a. *om.* [13] C^a. dāyādam.
[14] C. *a.* pi taŋ. C^a. *a.* pi. [15] F. °gatassa.
[16] F. purimesu. [17] K. C^a. saŋvego.
[18] K. *a.* dāyaŋ. [19] K. dāyaŋ.
[20] F. nāhoti; *corr.* K. na hoti. C^a. na hosi.
[21] F. v'ime. [22] F. ekamo°.
[23] C. aññadi°. [24] K. *a.* idāni. [25] K. *a.* So āha.

nāma[1] natthi, niratthakam etaŋ,[2] attano mokkhadhammaŋ gavesituŋ vaṭṭatîti' idaŋ cintayanto nisinno'mhi; tvaŋ pana kasmā anattamano' ti.[3] So pi tath' eva āha.[4]

Ath' assa attanā saddhiŋ ekajjhāsayanaŋ ñatvā Upatisso āha:[5] 'amhākaŋ ubhinnam pi sucintitaŋ, mokkhadhammaŋ pana[6] gavesantehi[7] ekā pabbajjā[8] laddhuŋ vaṭṭati, kassa santike pabbajāmā' ti.

Tena kho pana samayena Sañjayo[9] paribbājako Rājagahe paṭivasati, mahatiyā paribbājikaparisāya[10] saddhiŋ. Te 'tassa santike pabbajissāmā' ti, pañca māṇavakasatāni 'sivikā[11] ca rathe ca gahetvā gacchathā' ti uyyojetvā,[12] pañcahi pi satehi saddhiŋ Sañjayassa santike pabbajiŋsu. Tesaŋ pabbajitakālato[13] paṭṭhāya Sañjayo atirekalābhaggayasaggappatto ahosi,[14] katipâhen' eva sabbaŋ Sañjayassa samayaŋ parimadditvā: 'ācariya tumhākaŋ jānanasamayo ettako va, udāhu uttarim pi atthîti' pucchiŋsu. 'Ettako va; sabbaŋ tumhehi ñātaŋ' ti vutte,[15] cintayiŋsu: 'evaŋ sati imassa santike brahmacariyavāso[16] niratthako, mayaŋ yaŋ[17] mokkhadhammaŋ gavesituŋ nikkhantā taŋ[18] imassa santike uppādetuŋ na sakkoma,[19] mahā kho pana Jambudīpo gāmanigamarājadhāniyo carantā[20] addhā[21] mokkhadhammadesakaŋ kañci ācariyaŋ labhissāmā' ti. Tato paṭṭhāya yattha yattha 'paṇḍitasamaṇabrāhmaṇā atthîti'[22] vadanti, tattha tattha gantvā sākacchaŋ karonti. Tehi puṭṭhapañhaŋ aññe

---

[1] C., C[a]., K., B. *om.*
[2] C. °kam ev' etaŋ. C[a]. °kam eva taŋ.
[3] K. B. 'sîti. [4] C. tath' evâha. [5] K. *a.* samma.
[6] K. *a.* gavesituŋ vaṭṭati. [7] K. *a.* nāma.
[8] K. B. ekaŋ °jjaŋ. [9] B. *a.* māma.
[10] K. °aka°. [11] K. B. °kāyo.
[12] B. *a.* te ubho pi ekāya sivikāya ekena rathena gantvā—*then* Sañjayassa, *etc.* [13] K. *corr.* °itato.
[14] C[a]. *a.* tena. K. *a.* te. [15] K. *a.* te. [16] F. *a.* va.
[17] K. B. *om.* [18] C. C[a]. *so.* K. caramānā.
[19] C[a]. sakkā amhākaŋ (Kho, *etc.*). [20] F. *a.* tattha.
[21] B. mokkhadhammaŋ desitaŋ kiñci. [22] K. santī.

kathetuṃ na sakkonti; te pana[1] tesaṃ pañhaṃ vissajjenti; evam sakalajambudīpaṃ[2] pariganhitvā[3] nivattitvā sakaṭṭhānam eva[4] āgantvā: 'samma Kolita amhesu[5] yo paṭhamaṃ amataṃ adhigacchati, so itarassa[6] ārocetū' ti[7] katikaṃ akaṃsu. Evaṃ tesu katikaṃ katvā viharantesu Satthā vuttānukkamena[8] Rājagahaṃ patvā Veḷuvanaṃ paṭiggahetvā Veḷuvane viharati; tadā:[9] 'caratha bhikkhave cārikaṃ bahujanahitāyā' ti ratanattayaguṇappakāsanatthaṃ[10] uyyojitānaṃ ekasaṭṭhiyā arahantānaṃ antare[11] pañcavaggiyānaṃ abbhantaro[12] Assajimahāthero[13] paṭinivattitvā Rājagahaṃ āgato punadivase pāto va pattacīvaraṃ ādāya Rājagahaṃ piṇḍāya pāvisi. Tasmiṃ samaye Upatissaparibbājako pāto va bhattakiccaṃ katvā Paribbājakârāmaṃ gacchanto theraṃ disvā cintesi: 'mayā evarūpo nāma pabbajito na diṭṭhapubbo yeva ye loke arahanto[14] vā arahattamaggaṃ vā samāpannā,[15] ayaṃ tesaṃ bhikkhūnaṃ[16] aññataro. Yannūnâhaṃ imaṃ bhikkhuṃ upasaṅkamitvā puccheyyaṃ: 'kaṃsi[17] tvaṃ āvuso uddissa pabbajito, ko vā te Satthā, kassa vā tvaṃ dhammaṃ rocesîti.' Ath' assa etad ahosi: 'akālo kho imaṃ bhikkhuṃ pañhaṃ pucchituṃ, antaragharaṃ[18] paviṭṭho piṇḍāya carati. Yannūnâhaṃ imaṃ bhikkhuṃ piṭṭhito[19] piṭṭhito anubandheyyaṃ, atthikehi upaññātaṃ[20] maggaṃ'[21] ti. So theraṃ laddhapiṇḍapātaṃ aññataraṃ okāsaṃ gacchantaṃ disvā nisīditukāmataṃ c'assa ñatvā

---

[1] C^a. *om.* [2] K. °jambū°. [3] K. *a.* pacchā.
[4] C^a. °ṭṭhān' eva. [5] F. *om.*
[6] F., C., C^a., B. *om.* [7] K. *a.* aññamaññaṃ.
[8] K. anukk°. [9] K. *a.* Satthārā.
[10] C^a. °tthāya. [11] K. antare *after* pa°.
[12] F. C. abhantare. C^a. B. abbhantare.
[13] F., C., C^a. Assajithero. K. Assajitathero.
[14] F. *corr.* arahantā (?).
[15] C. samāpatto. C^a. samāpattaṃ vā.
[16] K. bhikkhu. [17] F. *corr.* k'āsi.
[18] K. *a.* ayaṃ. [19] K. *om.* [20] C^a. upasa°.
[21] B. *a.* piṭṭhito piṭṭhito anubandhîti.

attano paribbājakapīṭhakaŋ[1] paññāpetvā adāsi; bhattakiccapariyosāne pi'ssa attano kuṇḍikāya udakaŋ adāsi. Evaŋ ācariyavattaŋ katvā katabhattakiccena therena saddhiŋ madhurapaṭisanthāraŋ katvā evam āha[2]: 'vippasannāni[3] kho pana[4] te āvuso indriyāni, parisuddho chavivaṇṇo, pariyodāto, kaŋsi[5] tvaŋ āvuso uddissa pabbajito, ko vā te Satthā, kassa vā[6] tvaŋ dhammaŋ rocesîti' pucchi. Thero cintesi: 'ime paribbājakā nāma sāsanassa paṭipakkhabhūtā, imassa sāsane[7] gambhīrataŋ dassessāmîti[8] attano navakabhāvaŋ dassento āha: 'ahaŋ kho āvuso navo acirappabbajito adhunâgato imaŋ dhammavinayaŋ,[9] na tâvâhaŋ[10] sakkhissāmi vitthārena dhammaŋ desetuŋ' ti. Paribbājako: 'ahaŋ Upatisso nāma, tvaŋ yathā sattiyā appaŋ vā bahuŋ vā vadatu;[11] etaŋ nayasatena nayasahassena paṭivijjhituŋ mayhaŋ bhāro' ti cintetvā āha:

'Appaŋ vā bahuŋ vā bhāsassu
atthañ ñeva me brūhi
atthen' eva[12] me attho
kiŋ kāhasi vyañjanaŋ bahuŋ' ti.

Evaŋ vutte, thero: 'ye dhammā hetuppabhavā' ti[13] gāthaŋ āha. Paribbājako paṭhamapadadvayam eva sutvā sahassanayasampanne[14] sotâpattiphale[15] patiṭṭhahi, itaraŋ

---

[1] F. °piṭṭhikaŋ. Cᵃ. °pīthaŋ. [2] K. *om.* evam āha.
[3] F. pavippa°; *corr.* paṭippa°.
[4] F., C., Cᵃ., K. *om.* B. *om.* te. [5] F. *corr.* k'āsi.
[6] K. *a.* dhammassa vā. Cᵃ. Kasmā *for* Kassa vā.
[7] B. sāsanassa. [8] K. *a.* atha kho thero.
[9] F. dhammaŋ vi°.
[10] Cᵃ. na yannūnâhaŋ. F. na, nâhaŋ. K. na tāva.
[11] F. vadatha. K. Cᵃ. vada.
[12] C., Cᵃ., K. atthena.
[13] K. *a.* tesaŋ hetuŋ Tathāgato, tesañ ca yo nirodho evaŋvādī mahāsamaṇo (*completing the verses*).
[14] K. B. °patimaṇḍite *for* °sampanne.
[15] K. °magge *for* phale.

padadvayaŋ sotâpannakāle[1] niṭṭhāpesi.[2] So pi[3] sotâpanno[4] hutvā uparivisese appavattante 'bhavissati ettha kāraṇaŋ' ti sallakkhetvā theraŋ āha: 'bhante mā uparidhammadesanaŋ vaḍḍhayittha, ettakam eva hotu,[5] kuhiŋ amhākaŋ[6] Satthā vasatîti.' 'Veḷuvane[7] āvuso' ti. 'Tena hi bhante tumhe purato yātha;[8] mayhaŋ eko sahāyako atthi, amhehi ca aññamaññaŋ katikā katā,[9] "yo[10] paṭhamaŋ amataŋ[11] adhigacchati so ārocetū" ti, ahaŋ taŋ paṭiññaŋ[12] mocetvā mama[13] sahāyakaŋ gahetvā tumhākaŋ gatamaggen'[14] eva Satthu santikaŋ āgamissāmîti'[15] pañcapatiṭṭhitena therassa pādesu[16] nipatitvā, tikkhattum padakkhiṇaŋ katvā, theraŋ uyyojetvā, Paribbājakārāmâbhimukho agamāsi. Kolitaparibbājako taŋ dūrato vâgacchantaŋ[17] disvā: 'ajja mayhaŋ sahāyakassa[18] mukhavaṇṇo na aññadivasesu[19] viya, addhā tena amataŋ adhigataŋ bhavissatîti' amatâdhigamaŋ pucchi. So pi'ssa: 'Ām'[20] āvuso amatam adhigataŋ' ti paṭijānitvā, taṁ eva gātham abhāsi. Gāthāpariyosāne Kolito sotâpattiphale patiṭṭhahitvā āha: 'kuhiŋ kira samma amhākaŋ Satthā vasatîti.'[21] 'Veḷuvane kira samma,[22] evaŋ no ācariyena Assajittherena kathitaŋ' ti. 'Tena hi samma āyāma, Satthāraŋ passissāmā' ti. Sāriputtatthero ca nām' esa sadâpi ācariyapūjako va[23] tasmā sahāyakaŋ[24] evam āha: 'samma amhehi amataŋ[25] adhigataŋ amhākaŋ ācariyassa Sañjayaparibbājakassâpi kathessāma; bujjha-

---

1 K. sotâpatiphalakāle. B. sotâpattiphalappattakāle.
2 F. niṭṭhāsi. 3 F., C., C^a. *om.* 4 K. sotâpattipanno.
5 K. hoti. 6 K. tumhākaŋ.
7 K. *a.* viharati. 8 F. ṭhāta. C^a. yathā.
9 B. katikaŋ katvā *and a.* amhesu. 10 F. *rep.*
11 C. C^a. am° pa°. 12 C^a. *om.* 13 F., C., C^a., B. *om.*
14 F. āgamanama°. 15 F. B. °ssāmāti.
16 B. pādamūlesu. 17 C., C^a., K., B. va ā°.
18 K. sahāyassa. 19 K. aññesu di°. 20 F., K., B. *om.*
21 K. pativ°. 22 C. C^a. sammāti.
23 F. *om.* 24 C., C^a., K. sahāyaŋ.
25 F. *om.* C., C^a., B. adhigataŋ amataŋ.

māno paṭivijjhissati,[1] apaṭivijjhanto amhākaŋ saddahitva Satthu santikaŋ gamissati, Buddhānaŋ desanaŋ[2] sutvā maggaphalapaṭivedhaŋ karissatîti.' Tato[3] dve pi janā Sañjayassa santikaŋ agamaŋsu. Sañjayo te disvā: 'kiŋ tātā koci vo amatamaggadesako laddho' ti pucchi. 'Āma ācariya laddho, Buddho loke uppanno, dhammo[4] uppanno, saṅgho[5] uppanno, tumhe tucche asāre[6] vicaratha,[7] etha Satthu santikaŋ gamissāmā'[8] ti. 'Gacchatha tumhe, ahaŋ na sakkhissāmîti.' 'Kiŋ kāraṇā' ti.[9] 'Ahaŋ mahājanassa ācariyo hutvā vicariŋ, tassa[10] me antevāsibhāvo[11] cāṭiyā udañcanabhāvappatti[12] viya hoti, na sakkhissām' ahaŋ[13] antevāsikavāsaŋ[14] vasituŋ' ti. 'Mā evaŋ karittha[15] āçariyā' ti. 'Hotu tātā gacchatha tumhe, nâhaŋ sakkhissāmîti.' 'Ācariya loke Buddhassa uppannakālato paṭṭhāya mahājano gandhamālâdihattho gantvā tam eva pūjessati, mayam pi tatth' eva gamissāma, tumhe kiŋ karissathā' ti. 'Tātā kiŋ nu kho imasmiŋ loke dandhā bahū, udāhu paṇḍitā' ti. 'Dandhā ācariya bahū, paṇḍitā nāma katipayā[16] eva[17] hontîti.' 'Tena hi tātā[18] paṇḍitā paṇḍitasamaṇassa[19] Gotamassa santikaŋ gamissanti, dandhā dandhassa[20] mama santikaŋ āgamis-

---

[1] C^a. apaṭi°. [2] F. Buddhāde°. K. Buddhassa.
[3] F., C., C^a. *a.* pi. [4] F., C., C^a. *a.* va.
[5] K. B. *a.* loke. [6] K. *a.* gahetvā.
[7] B. *a.* tasmā. [8] K. gacchāmā, *and a.* so āha.
[9] K. *a.* pucchiŋsu—so āha. [10] B. vicarantassa.
[11] K. °vāsikavāso nāma. F. antevāsivāso. C. C^a. *a.* so.
[12] MSS. *and* F. *are sadly at sea here.* Udañcana *of* S. *is a bucket for drawing water out of a well. See* M. W., '*Sanskrit Dictionary*,' *s. v.*
[13] K. °mi'haŋ. C. C^a. °māhaŋ.
[14] F., C., C^a. °vāsivāsaŋ. [15] F. B. kari.
[16] F. katici. C. C^a. kati. B. kadāci.
[17] C^a. evaŋ. K. va. [18] F. *om.*
[19] F. K. paṇḍitā sa°. B. sa°.
[20] F. K. dandhā. B. *also, with* amhākaŋ *for* mama. C^a. *om.*

santi, gacchatha tumhe, nâhaŋ gamissāmîti.' Te 'paññāyissatha tumhe ācariyā'[1] ti pakkamiŋsu. Tesu gacchantesu Sañjayassa parisā bhijji;[2] tasmiŋ khaṇe ārāmo tuccho ahosi. So tucchaŋ ārāmaŋ disvā uṇhaŋ lohitaŋ chaḍḍesi. Tehi pi saddhiŋ gacchantesu pañcasu paribbājakasatesu Sañjayassa[3] aḍḍhateyyasatāni[4] nivattiŋsu,[5] attano antevāsikehi aḍḍhateyyehi paribbājakasatehi saddhiŋ Veḷuvanaŋ agamaŋsu. Satthā catuparisamajjhe nisinno dhammaŋ desento te dūrato va[6] disvā bhikkhū āmantesi: 'ete[7] bhikkhave dve sahāyakā[8] āgacchanti Kolito ca Upatisso ca,[9] etaŋ me sāvakayugaŋ bhavissati aggaŋ bhaddayugaŋ'[10] ti. Te Satthāraŋ vanditvā ekamantaŋ nisīdiŋsu.[11] Te Bhagavantaŋ etad avocuŋ: 'labheyyāma mayaŋ bhante Bhagavato santike pabbajjaŋ, labheyyāma upasampadaŋ' ti. 'Etha bhikkhavo' ti,[12] Bhagavā avoca—'svākkhāto[13] dhammo, caratha brahmacariyaŋ sammā dukkhassa antakiriyāyā' ti; sabbe iddhimayapattacīvaradharā vassasatikatherā viya ahesuŋ.

Atha nesaŋ parisāya[14] caritavasena[15] Satthā dhammadesanaŋ vaḍḍhesi, ṭhapetvā dve aggasāvake avasesā arahattaŋ pāpuṇiŋsu; aggasāvakānaŋ pana uparimaggattayakiccaŋ[16] na niṭṭhāsi. Kiŋ kāraṇā? Sāvakapāramīñāṇassa mahantatāya. Athâyasmā Mahāmoggallāno

---

1 Cᵃ. ācariy' assā ti.
2 K. *corr.* bhijjisuŋ.
3 K. *a.* parisā.
4 K. *a.* °paribbājaka°.
5 K. *a.* te, *and rep.* attano. B. *a.* tesu gacchantesu.
6 K. B. *a.* āgacchante.
7 F. *om.*
8 F. sahāyā (*constant variation in MSS. between simple forms and those in* °ka).
9 B. cāti, *etc.*
10 Cᵃ. *a.* bhavissati aggaŋ bhaddayugan ti. K. aggadabhadrayuggaŋ bhavissatiti.
11 K. B. *a.* nisīditvā ca pana.
12 Cᵃ. labhati *for* ti e° bh° ti.
13 F. C. *a.* Bhagavatā. Cᵃ. *a.* vatā.
14 K. *a.* pubba°.
15 F. cariyāva°. C. Cᵃ. parisāyāca°.
16 F., C., Cᵃ. °maggakiccaŋ.

pabbajitadivasato[1] sattame divase Magadharaṭṭhe Kallavāḷagāmakaŋ upanissāya viharanto thīnamiddhe okkamante Satthārā saŋvejito[2] thīnamiddhaŋ vinodetvā Tathāgatena dinnaŋ dhātukammaṭṭhānaŋ suṇanto va uparimaggattayakiccaŋ[3] niṭṭhāpetvā, sāvakapāramīñāṇassa matthakaŋ patto. Sāriputtatthero pi pabbajitadivasato[4] addhamāsaŋ atikkamitvā Satthārā saddhiŋ tam eva Rājagahaŋ upanissāya Sūkarakhatalene[5] viharanto attano bhāgineyyassa Dīghanakhaparibbājakassa Vedanāpariggahasuttante[6] desiyamāne suttânusārena ñāṇaŋ pesetvā parassa vaḍḍhitaŋ bhattaŋ[7] bhuñjanto viya sāvakapāramīñāṇassa matthakaŋ patto.[8] Nanu câyasmā mahāpañño; atha kasmā Mahāmoggallānato ciratarena sāvakapāramīñāṇaŋ pāpuṇîti.' Parikammamahantatāya; yathā hi duggatamanussā[9] katthaci gantukāmā khippam eva nikkhamanti, rājūnaŋ pana hatthivāhanakappanâdimahantaŋ[10] parikammaŋ laddhuŋ vaṭṭati, evaŋ sampadaŋ idaŋ veditabbaŋ. Taŋ divasam eva[11] pana Satthā vaḍḍhamānakacchāyāya[12] Veḷuvane sāvakasannipātaŋ katvā[13] dvinnaŋ therānaŋ aggasāvakaṭṭhānaŋ datvā Pātimokkhaŋ uddisi. Bhikkhū ujjhāyiŋsu: 'Satthā mukholokanena[14] bhikkhaŋ deti, aggasāvakaṭṭhānaŋ dentena nāma paṭhamaŋ pabbajitānaŋ pañcavaggiyānaŋ dātuŋ vaṭṭati; ete anolokentena Yasattherapamukhānaŋ pañcapaṇṇāsāya[15] bhikkhūnaŋ dātuŋ vaṭṭati; ete anolokentena

---

[1] K. *a.* paṭṭhāya. [2] F. saŋvedito. K. *a.* ṭhito.

[3] F. °maggatāya ki°. C[a]. maggatthāya ki°.

[4] K. B. *a.* paṭṭhāya.

[5] C[a]. sūkarekhata°. K. sukarakhāda°. C. °khanitaleṇe. F. °bateleṇe.

[6] K. B. °haṇa°. [7] C., C[a]., B. vaḍḍhitabhattaŋ.

[8] K. pāpuṇi. [9] S. *a.* yattha.

[10] F. °nâdiŋ mahantaŋ. B. °dīhi.

[11] F. *om.* C. C[a]. yeva for *eva.*

[12] K. B. *om.* [13] F. *om.*

[14] F. °lokena. C. lokana. C[a]. °lokantaŋ.

[15] F. *corr.* °paññāsāya. C[a]. pannāsāya. K. paññāsānaŋ.

Bhaddavaggiyānaŋ;[1] ete anolokentena Uruvelakassapādīnaŋ tebhātikānaŋ dātuŋ vaṭṭati,[2] ettake[3] pahāya sabbapacchāpabbajitānaŋ aggasāvakaṭṭhānaŋ dentena[4] mukhaŋ oloketvā dinnaŋ' ti vadiŋsu.[5] Satthā: 'kiŋ kathetha bhikkhave' ti pucchitvā, 'idaŋ nāmā' ti vutte, 'nâhaŋ bhikkhave mukhaŋ oloketvā bhikkhaŋ[6] demi, etesaŋ pana attanā attanā patthitapatthitam[7] eva demi. Aññākoṇḍañño[8] hi ekasmiŋ sasse navavāre[9] aggasassadānāni dento[10] na[9] aggasāvakaṭṭhānaŋ patthetvā[11] adāsi; aggadhammaŋ pana arahattaŋ sabbapaṭhamaŋ paṭivijjhituŋ patthetvā adāsīti.'[12] 'Kadā Bhagavā ti.' 'Suṇissatha bhikkhave' ti. 'Āma bhante' ti. Bhagavā atītaŋ āhari:[13]

'Bhikkave ito ekanavutikappe Vipassī[14] Bhagavā loke udapādi. Tadā Mahākāḷo Cūḷakāḷo ti dve bhātikā kuṭimbikā mahantaŋ sālikkhettaŋ vapāpesuŋ. Ath'ekadivasaŋ Cūḷakāḷo sālikkhettaŋ gantvā ekaŋ sāligabbhaŋ phāletvā khādi; taŋ[15] atimadhuraŋ ahosi. So Buddhapamukhassa bhikkhusaṅghassa[16] sāligabbhadānaŋ dātukāmo hutvā, jeṭṭhakabhātikaŋ upasaṅkamitvā: 'bhātika sāligabbhaŋ[17] phāletvā Buddhānaŋ anucchavikaŋ katvā[18] pacāpetva, dānaŋ demā' ti āha.[19] 'Kiŋ vadesi tāta,[20] sāligabbhaŋ phāletvā dānaŋ nāma n'eva atīte bhūtapubbaŋ nânāgate bhavissati, mā sassaŋ nāsayîti.'[21] So punappunaŋ yāci

[1] K. *a.* tiŋsajanānaŋ dātum vaṭṭati. B. *a.* ti°.
[2] F. B. *om.* C. C^a. bhātikānaŋ ete pana.
[3] K. ete pan' ettake. B. etena pana ett° mahāthere.
[4] C^a. *corr. a.* va tu. B. dadantena. [5] K. *om.*
[6] K. bhikkhūnaŋ dānaŋ. B. *a.* na. [7] K. patiṭṭhitam.
[8] K. B. Aññāta° (*al.*). [9] C. nava. C^a. n'eva.
[10] F. C^a. dente. B. dadante. [11] K. paṭṭhitvā.
[12] K. taŋ sutvā āhaŋsu.
[13] F., C., C^a., B. *om.* K. *om.* Bhagavā.
[14] C. Vipassi. B. *a.* nāma. [15] F., C., C^a., B. *om.*
[16] F., C., C^a., B. saṅghassa. [17] F. sālikaŋ gabbhaŋ.
[18] K. *a.* mayaŋ. [19] K. *a.* Mahākālo āha. [20] K. B. *om.*
[21] K. vināsehi *and om.* ti. B. na *for* ma, *and a.* vutto pi *before* so.

yeva.[1] Atha naŋ bhātā: 'tena hi khettaŋ dve koṭṭhāse katvā mama koṭṭhāsaŋ anāmasitvā[2] attano khettakoṭṭhāse yaŋ icchasi taŋ karohîti' āha. So 'sādhū' ti khettaŋ vibhajitvā[3] bahumanusse hatthakammaŋ yācitvā sāligabbhaŋ phāletvā nirudake[4] khīre pacāpetvā sappimadhusakkharāhi[5] yojetvā Buddhapamukhassa bhikkhusaṅghassa dānaŋ datvā bhattakiccapariyosāne:[6] 'imaŋ bhante mama aggadānaŋ aggadhammassa sabbapathamaŋ paṭivedhāya saŋvattatū'[7] ti āha. Satthā, 'evaŋ hotū' ti anumodanaŋ akāsi. So pacchā[8] khettaŋ gantvā olokento sakalakhette[9] kaṇṇikābaddhehi viya sālisīsehi sañchannaŋ disvā pañcavidhapītiŋ[10] paṭilabhitvā,[11] 'lābhā[12] vata me' ti cintetvā[13] puthukakāle puthukaggaŋ nāma adāsi, gāmavāsīhi saddhiŋ aggasassadānaŋ nāma adāsi[14] dāyane dāyanaggaŋ[15] veṇikaraṇe veṇaggaŋ, kalāpādīsu[16] kalāpaggaŋ, khaḷaggaŋ[17] khaḷabhaṇḍaggaŋ koṭṭhaggaŋ ti evaŋ ekasasse[18] navavāre aggadānaŋ adāsi. Tassa sabbavāre[19] gahitagahitaṭṭhānaŋ[20] paripūri, sassaŋ atirekaŋ uṭṭhānasampannaŋ[21] ahosi; dhammo nām'esa attānaŋ rakkhantaŋ rakkhati. Tenāha Bhagavā:[22]

---

[1] C. C[a]. eva. K. bhātiko. [2] F. *corr.* amanasikatvā.

[3] B. visajjitvā.

[4] C[a]. nirudaka°. K. B. °kena khirena.

[5] F., C., C[a]. °sakkarāhi. K. B. °ādīhi (K. sakk°).

[6] C[a]. °āvasāne. [7] K. sampajjatū.

[8] F., C., C[a]., B. *om.* [9] K. B. °ttaŋ.

[10] C., K., C[a]. °vidhaŋ pītiŋ. [11] K. labh°.

[12] K. *a.* suladdhā.

[13] K. *a.* khirakāle khiram adāsi. [14] F. *om.*

[15] K. B. lāy° lāyanaggaŋ. [16] C. C[a]. kalāpāsu.

[17] C. khaḷagge. K. maḷ° maḷaggaŋ *and a.* khalaggabh° koṭṭhagge ko°. B. *a.* maddanaggaŋ minaggaŋ, *and om.* kh°. [18] C. C[a]. ekasassena.

[19] K. sabbesu vāresu. C[a]. B. °vāresu.

[20] C. sugahitā°. F. gahitaṭṭhānaŋ.

[21] F. udhāpanasaŋpannaŋ (= utthāpana°?).

[22] F., C., C[a]. *om.*

'Dhammo have rakkhati dhammacāriŋ
dhammo suciṇṇo sukhaŋ āvahāti.
Es'[1] ānisaŋso dhamme suciṇṇe,
na duggatiŋ gacchati dhammacārī' ti.[2]

Evaŋ esa Vipassīsammāsambuddhakāle[3] aggadhammaŋ[4] paṭhamaŋ paṭivijjhituŋ patthento navavāre[5] aggadānāni[6] adāsi. Ito satasahassakappamatthake[7] pana Haŋsavatīnagare Padumuttarabuddhakāle pi sattâhaŋ mahādānaŋ datvā tassa Bhagavato pādamūle nipajjitvā aggadhammassa paṭhamaŋ paṭivijjhanattham eva patthanaŋ ṭhapesi. Iti iminā patthitam eva mayā dinnaŋ, nāhaŋ mukhaŋ oloketvā[8] demîti.' 'Yasakulaputtapamukhā pañcapaññāsajanā kiŋ kammaŋ kariŋsu bhante' ti.[9] 'Ete pi[10] ekassa Buddhassa santike arahattaŋ[11] patthentā[12] bahuŋ puññakammaŋ katvā aparabhāge anuppanne Buddhe sahāyakā hutvā vaggabandhanena[13] puññāni karontā[14] anāthasarīrāni[15] paṭijaggantā vicariŋsu. Te ekadivasaŋ sagabbhaŋ itthiŋ kālakataŋ disvā 'jhāpessāmā' ti susānaŋ hariŋsu;[16] etesu[17] pañca jane[18] 'tumhe jhāpethā' ti susāne ṭhapetvā, sesā[19] gāmaŋ paviṭṭhā. Yasadārako taŋ sarīraŋ[15] sūlehi vijjhitvā parivattetvā[20] parivattetvā jhāpento asubhasaññaŋ paṭilabhi,[21] itaresam pi catunnaŋ janānaŋ: 'passatha bho imaŋ sarīraŋ tattha tattha viddhastacammaŋ[22] kabaragorūpaŋ viya asuciŋ[23] duggandhaŋ

---

[1] F. etā. [2] K. *a.* Aññātakoṇḍañño.
[3] F., C., C[a]. Vipassi°. [4] K. *a.* sabba°.
[5] F., C., C[a]. nava. [6] K. °naŋ.
[7] K. ka°- sa°-. C[a]. °Kena (*om.* pana).
[8] K. *a.* bhikkhaŋ. [9] K. *a.* satthā āha.
[10] K. *a.* bhikkhave. [11] C. C[a]. arahattassa.
[12] K. C[a]. °nto. [13] K. °bandhena.
[14] C[a]. °nto. [15] B. *qualifies with* °mata°.
[16] K. āhar°. [17] K., C[a]., B. tesu. [18] K. janesu.
[19] K. *a.* janā. [20] K. C[a]. *om.* [21] K. °itvā.
[22] K. viddhata°. F. viddhastañ ca°. C[a]. °mma°. B. vidhaŋsita. [23] F. *om.*

paṭikkūlaŋ' ti dassesi; te pi tattha[1] asubhasaññaŋ paṭilabhiŋsu. Te pañca pi[2] janā gāmaŋ gantvā sesasahāyakānaŋ kathayiŋsu. Yaso pana dārako gehaŋ gantvā mātāpitunnañ ca bhariyāya ca[3] kathesi; te sabbe[4] pi asubhaŋ bhāvayiŋsu. Idam etesaŋ[5] pubbakammaŋ. Ten'[6] eva Yasassa itthāgāre susānasaññā[7] uppajji, tāya ca upanissayasampattiyā sabbesaŋ visesâdhigamo nibbatti.

Evaŋ ime pi attanā[8] patthitam eva labhiŋsu, 'nâhaŋ[9] mukhaŋ oloketvā[10] dammîti.' 'Bhaddavaggiyasahāyakā[11] pana kiŋ kammaŋ[12] kariŋsu bhante' ti.[13] 'Ete pi pubbabuddhānaŋ santike arahattaŋ patthetvā[14] puññāni katvā aparabhāge anuppanne Buddhe tiŋsadhuttā hutvā Tuṇḍilovādaŋ sutvā saṭṭhivassasahassāni[15] pañcasīlāni rakkhiŋsu; evaŋ ime pi attanā patthitam eva labhiŋsu, nâhaŋ mukhaŋ oloketvā dammîti.' 'Uruvelakassapâdayo pana[16] bhante kiŋ kariŋsū' ti.[17] 'Arahattam eva patthetvā[14] puññāni[18] kariŋsu, ito hi dve navutikappe[19] Tisso Phusso ti dve Buddhā uppajjiŋsu; Phussabuddhassa Mahindo nāma rājā pitā ahosi. Tasmiŋ pana sambodhiŋ patte, rañño kaṇiṭṭhaputto[20] aggasāvako, purohitaputto dutiyasāvako ahosi. Rājā Satthu santikaŋ gantvā: 'jeṭṭhaputto me Buddho, kaṇiṭṭhaputto[21] aggasāvako, purohitaputto dutiyasāvako' ti te oloketvā 'mam' eva Buddho, mam' eva dhammo, mam' eva saṅgho' ti[22]—'namo tassa Bhagavato arahato sammāsambuddhassā' ti tikkhattuŋ udānaŋ udānetvā Satthu pādamūle

---

[1] K. *rep.* [2] C. C[a]. *om.* [3] C. C[a]. bhariyañ ca.
[4] F. sabbaŋ. [5] K. tesaŋ. [6] K. B. eten'.
[7] F. °saññaŋ. C. susāsanasaññā. [8] K. attano.
[9] C[a]. *a.* bhikkhave. [10] K. *a.* bhikkhaŋ (*al.*).
[11] F. Bhaddavaggiyā sā°. K. °yā tiŋsa°.
[12] F, C., C[a]., K. *om.*
[13] K. *a.* pucchiŋsu satthā āha (*al.*). [14] K. °ntā.
[15] C. saṭṭhiŋ va°. [16] K. ca.
[17] K. *a.* pubbe Buddhānaŋ santike. B. *a.* te pi.
[18] C[a]. puññaŋ. [19] K. dvā navutti°. [20] C. kaniṭṭho.
[21] K. *a.* me. [22] K. *om.*

nipajjitvā: 'bhante idāni me navutivassasahassaparimāṇassa[1] āyuno koṭiyaŋ nisīditvā[2] niddāyanakālo viya, aññesaŋ gehadvāraŋ agantvā[3] yāvâhaŋ jīvāmi, tāva me cattāro paccaye adhivāsethā' ti, paṭiññaŋ gahetvā, nibaddhaŋ buddhûpaṭṭhānaŋ karoti. Rañño pana apare pi tayo puttā ahesuŋ; tesu jeṭṭhassa pañca yodhasatāni parivārā,[4] majjhimassa tīni,[5] kaṇiṭṭhassa dve. Te: 'mayam pi bhātikaŋ bhojessāmā' ti pitaraŋ okāsaŋ yācitvā alabhamānā,[6] punappunaŋ yācantā pi alabhitvā, paccante kupite tassa vūpasamaṇatthāya pesitā paccantaŋ vūpasametvā pitu santikaŋ āgamiŋsu.[7] Atha ne pitā āliṅgitvā sīse cumbitvā: 'varaŋ vo tātā dammîti' āha. Te: 'sādhu devā ti' varaŋ gahitakaŋ katvā[8] puna katipâhaccayena pitarā 'gaṇhatha tātā varaŋ' ti vuttā: 'deva amhākaŋ aññena kenaci attho natthi, ito paṭṭhāya mayaŋ bhātikaŋ bhojessāma, imaŋ no varaŋ dehîti' āhaŋsu. 'Na demi tātā' ti. 'Niccakālaŋ adento,[9] satta saŋvaccharāni dethā'[10] ti. 'Na demi tātā' ti. 'Tena hi[11] cha[12] pañca cattāri tīṇi dve ekaŋ saŋvaccharaŋ satta māse cha māse pañca māse cattāro māse tayo māse dethā' ti. 'Na demi tātā' ti. 'Hotu deva ekekassa no ekekaŋ māsaŋ katvā tayo māse dethā' ti. 'Sādhu tātā tena hi tayo māse bhojethā' ti.[13] Tesaŋ pana tiṇṇam pi eko va koṭṭhâgāriko[14] eko[15] āyuttako tassa[16] dvādasanahutaŋ purisaparivāro.[17] Te[18] te pakkosā-

---

[1] K. navati°. [2] K. *corr. a.* macumukhe.
[3] F., C., C^a., K. āgantvā.
[4] F., C., C^a. parivāro. K. B. °rāni.
[5] C., C^a., B. *a.* satāni.
[6] F., C., C^a., K. *om.* B. alabhitvā. [7] C^a. ag°.
[8] C. C^a. datvā. [9] S. C^a. °ntā. K. adatvā.
[10] K. B. *a.* devā. [11] C. tehi.
[12] C. C^a. *om.* K. *a.* saŋvaccharāni.
[13] K. *a.* te pi tutthā rājānaŋ vanditvā sakaṭṭhānaŋ eva gato.
[14] C^a. Koṭṭhāso. [15] C. *om.* B. *a.* va. [16] K. tesaŋ.
[17] K. °nahuttaparisāparivāro. C., C^a., B. °nahutā.
[18] C. C^a. *om.*

petvā: 'mayaŋ imaŋ temāsaŋ dasasīlāni gahetvā[1] kāsāyāni[2] nivāsetvā Satthārā saha vāsaŋ vasissāma; tumhe ettakaŋ nāma dānavattaŋ gahetvā devasikaŋ navutisahassānaŋ bhikkhūnaŋ yodhasahassassa[3] ca no sabbaŋ khādanīyaŋ bhojanīyaŋ saŋvatteyyātha;[4] mayaŋ hi ito paṭṭhāya na kiñci vakkhāmā' ti vadiŋsu. Te tayo pi janā parivārakapurisasahassaŋ[5] gahetvā dasasīlāni samādāya kāsāvanivatthā[6] vihāre yeva vasiŋsu. Koṭṭhâgāriko ca āyuttako ca ekato hutvā tiṇṇaŋ bhātikānaŋ koṭṭhâgārehi[7] vārena vārena dānavattam gahetvā dānaŋ denti, kammakarānaŋ pana puttā yāgubhattâdīnaŋ[8] atthāya rodanti.[9] Te tesaŋ bhikkhusaṅghe anāgate yeva yāgubhattâdīni denti, bhikkhusaṅghassa bhattakiccâvasāne kiñci atirekaŋ, na bhūtapubbaŋ.[10] Te aparabhāge: 'dārakānaŋ demā' ti attanâpi gahetvā khādiŋsu, manuññaŋ pi[11] āhāraŋ disvā adhivāsetuŋ nâsakkhiŋsu; te[12] pana caturasītisahassā[13] ahesuŋ. Te saṅghassa dinnadānavattaŋ khāditvā kāyassa bhedā parammaraṇā[14] pettivisaye nibbattiŋsu. Te bhātikā pana purisasahassena[15] saddhiŋ kālaŋ katvā devaloke nibbattitvā[16] devalokā devalokaŋ[17] samsarantā dvenavutikappe[18] khepesuŋ.[19] 'Evaŋ te tayo bhātaro arahattaŋ patthentā tadā kalyāṇakammaŋ kariŋsu, te attanā patthitam eva labhiŋsu nâhaŋ mukhaŋ oloketvā[20] dammîti.[21] Tadā

---

[1] C., C^a., B. *a.* dve. [2] F. C. kāsāvāni.
[3] C. C^a. °sahassa. B. °ssānaŋ.
[4] K. sampav°. B. pav°.
[5] C. C^a. parivārika°. K. paricārika°. B. parivārasa°.
[6] F. K. kāsāya° (*constant var.*). K. B. °vatthāni, *and a.* nivāsetvā. [7] K. °na. [8] S. *a.* pana.
[9] C. parodanti. [10] C. C^a. abhū°.
[11] C., C^a., K., B. *om.* [12] F. *om.*
[13] C., C^a., K. sahassāni. [14] F., C^a., K., C. *om.*
[15] C. C^a. °ssehi pana. [16] K. °etvā.
[17] K. B. manussalokaŋ. B. *also a.* manussalokā devalokaŋ.
[18] K. dvā navutti.°. [19] C. C^a. khepasiŋsu.
[20] K. *corr. a.* bhikkhūnaŋ. [21] C. C^a. dammi.

pana tesaŋ āyuttako Bimbisāro ahosi, koṭṭhâgāriko Visākho upāsako,[1] tayo rājakumārā tayo jaṭilā ahesuŋ;[2] tesaŋ kammakarā tadā petesu nibbattitvā sugatiduggativasena[3] saŋsarantā imasmiŋ kappe cattāri buddhantarāni[4] petaloke yeva nibbattiŋsu. Te imasmiŋ kappe sabbapaṭhamaŋ uppannaŋ cattāḷīsavassasahassāyukaŋ Kakusandhaŋ Bhagavantaŋ upasaṅkamitvā: 'amhākaŋ āhāraŋ labhanakālaŋ[5] ācikkhathā'[6] ti pucchiŋsu. So pi:[7] 'mama tāva[8] kāle na labhissatha, mama[9] pacchato mahāpaṭhaviyā yojanamattaŋ abhirūḷhāya Koṇāgamanabuddho nāma[10] uppajjissati, taŋ puccheyyāthā' ti āha.[11] Te tattakaŋ[12] kālaŋ khepetvā tasmiŋ uppanne[13] taŋ pucchiŋsu. So pi: 'mama tāva[14] kāle na labhissatha, mama pana[15] pacchato mahāpaṭhaviyā yojanamattaŋ abhirūḷhāya Kassapabuddho[16] uppajjissati, taŋ puccheyyāthā' ti āha. Tena vuttakālaŋ[17] khepetvā tasmiŋ uppanne taŋ pucchiŋsu; so pi: 'mama tāva[14] kāle na labhissatha, mama pana[18] pacchato mahāpaṭhaviyā yojanamattaŋ abhirūḷhāya Gotamo nāma[19] Buddho[20] uppajjissati, tadā tumhākaŋ ñātako Bimbisāro nāma rājā bhavissati; so Satthu dānaŋ datvā tumhākaŋ pattiŋ[21] pāpessati, tadā labhissathā' ti āha; tesaŋ ekaŋ buddhantaraŋ svedivasasadisaŋ[22] ahosi. Te Tathāgate uppanne, Bimbisārarañña paṭhamadivasaŋ dāne dinne pattiŋ alabhitvā[23] rattibhāge bheravasaddaŋ katvā rañño attānaŋ dassayiŋsu. So punadivase Veḷuvanaŋ āgantvā[24] Tathā-

---

[1] C. Cᵃ. upāsiko. [2] F., C., Cᵃ., K., B. *om.*
[3] K. *om.* sugati. [4] Cᵃ. *a.* khepetvā (*bracketed*).
[5] F. āhārala°. [6] Cᵃ. ācikkhā.
[7] F., C., Cᵃ. *om.* [8] K. *om.* [9] F. C. *a.* pana.
[10] F., C., Cᵃ. *om.* K. B. °ano nāma Bu°.
[11] C. Cᵃ. *om.* [12] C. ettakaŋ. [13] F. *om.*
[14] C., Cᵃ., K., F., B. *om.* [15] C., Cᵃ., K. *om.*
[16] K. B., Ka° nāma Bu°. [17] K. B. te tattakaŋ.
[18] K. *om.* [19] F. *om.* [20] C. Cᵃ. Gotamabuddho nāma.
[21] F., C., Cᵃ., K. *om.* [22] C. Cᵃ. *a.* viya.
[23] F., C., Cᵃ., K. *om.* [24] K. B. ga°.

gatassa taŋ pavattiŋ ārocesi. Satthā: 'mahārāja ito dvenavutikappamatthake Phussabuddhakāle[1] ete tava ñātakā, bhikkhusaṅghassa dinnadānavattaŋ khāditvā petaloke nibbattitvā[2] saŋsarantā Kakusandhâdayo Buddhe[3] pucchitvā, tehi idañ c'idañ ca vuttā, ettakaŋ kālaŋ tava dānaŋ paccāsiŋsamānā hiyyo tayā dāne dinne pattiŋ alabhamānā evam akamsū' ti āha.[4] 'Kiŋ pana bhante idāni pi dinne labhissantîti.'[5] 'Āma mahārājā' ti. Rājā Buddhapamukhaŋ bhikkhusaṅghaŋ nimantetvā punadivase mahādānaŋ datvā: 'bhante ito tesaŋ petānaŋ dibbannapānaŋ sampajjatū' ti pattiŋ adāsi. Tesaŋ tam eva[6] nibbatti. Punadivase naggā hutvā attānaŋ dassesuŋ. Rājā: 'ajja bhante naggā hutvā[7] attānaŋ dassesuŋ' ti pucchi. 'Vatthāni te na dinnāni mahārājā' ti, punadivase Buddhapamukhassa saṅghassa[8] cīvarāni datvā, 'ito tesaŋ dibbavatthāni[9] hontū' ti pāpesi. Taŋ khaṇañ ñeva tesaŋ dibbavatthāni[10] uppajjiŋsu, petattabhāvaŋ vijahitvā dibbattabhāve[11] saṇṭhahiŋsu. Satthā anumodanaŋ karonto: 'tirokuḍḍesu[12] tiṭṭhantîti' tirokuḍḍânumodanaŋ akāsi; anumodanâvasāne caturāsītiyā pāṇasahassânaŋ dhammâbhisamayo ahosi. Iti Satthā tebhātikajaṭilānaŋ vatthuŋ kathetvā, imam pi dhammadesanaŋ āhari. 'Aggasāvakā pana bhante kiŋ kariŋsū' ti. 'Aggasāvakabhāvāya[13] patthanaŋ kariŋsu:

'Ito kappasatasahassâdhikassa hi kappānaŋ asaṅkheyyassa matthake Sāriputto brāhmaṇamahāsārakule[14] nibbatti, nāmena Saradamāṇavo nāma[15] ahosi; Moggallāno

---

[1] K. *a.* °sammāsam°. [2] K. °etvā.
[3] K. *a.* uppanne.
[4] C., C^a^., K. *om.; and* K. *a.* rājā taŋ sutvā.
[5] K. *a.* pucchi. [6] K. B. tath' eva.
[7] K. *a.* mama. [8] C^a^. B. *a.* bhikkhu°.
[9] C. °vatthāya (*so* C^a^. *had* °ni, *but corr. to* °ya).
[10] K. °tthā. [11] C. K. °bhāvena.
[12] K. °kuṭesu°. [13] C. C^a^. *a.* aggasāvakā.
[14] C., K., B.°sālakule. [15] C. nāmo. C^a^. °va-nāmo.

gahapatimahāsārakule nibbatti; nāmena Sirivaḍḍhakuṭumbiko nāma[1] ahosi; te ubho pi sahapaŋsukīḷikā sahāyakā ahesuŋ. Tesu[2] Saradamāṇavo pitu accayena kulasantakaŋ mahādhanaŋ paṭipajjitvā[3] ekadivasaŋ rahogato cintesi: 'ahaŋ idhalokattabhāvam[4] eva jānāmi, no paralokattabhāvaŋ, jātasattānaŋ ca maraṇaŋ nāma dhuvaŋ; mayā ekaŋ pabbajjaŋ pabbajitvā mokkhadhammagavesanaŋ kātuŋ vaṭṭatîti.' So sahāyakaŋ pi[5] upasaṅkamitvā āha: 'samma Sirivaḍḍhaka ahaŋ pabbajitvā mokkhadhammaŋ gavesissāmi, tvaŋ mayā saddhiŋ pabbajituŋ sakkhissasi, na[6] sakkhissasîti.' 'Na sakkhissāmi[7] samma, tvaŋ yeva pabbajjāhîti.' So cintesi: 'paralokaŋ gacchanto sahāyake[8] vā ñātimitte vā gahetvā gato nāma natthi, attanā[9] kataŋ attano[10] va hotîti.' Tato ratanakoṭṭhāgāraŋ vivarāpetvā kapaṇaddhikavaṇibbakayācakānaŋ[11] mahādānaŋ datvā pabbatapādaŋ pavisitvā isipabbajjaŋ pabbaji. Tassa eko dve tayo ti evaŋ anupabbajjaŋ pabbajitvā[12] catusattatisahassamattā jaṭilā ahesuŋ. So pañca abhiññā[13] aṭṭha samāpattiyo nibbattetvā tesaŋ jaṭilānaŋ kasiṇaparikammaŋ[14] ācikkhi, te pi[15] sabbe pañca abhiññā, aṭṭha samāpattiyo nibbattesuŋ.

Tena samayena Anomadassī nāma Buddho loke udapādi; nagaraŋ Bandhumatī[16] nāma ahosi, pitā Yasavanto[17] nāma khattiyo, mātā Yasodharā nāma devī, bodhi ajjunarukkho, Nisabho ca Anomo ca dve aggasāvakā; Varuṇo nāma upaṭṭhāko, Sundarā ca Sumanā ca[18] dve aggasāvikā. Āyu vassasatasahassaŋ ahosi, sarīraŋ[19]

---

[1] K. *om.* B. *makes the name* Sirivaḍḍhana.
[2] F., C., C^a^. *om.* [3] K. āpajj°.
[4] C. lokass'atta°. [5] K., C^a^., B. *om.* [6] F. *om.*
[7] C. sakkhissatîti. C^a^. *om.* na sakkhissasîti.
[8] C., C^a^., B. sahāyaŋ. [9] C., C^a^., K. *a.* va.
[10] C. C^a^. attanā. [11] F., C., C^a^. kapaniddhika°.
[12] C. C^a^. pabbajitā (C^a^. *corr. for* °tvā.
[13] K. pañcābh° (*al.*). [14] F. kasinā pa°. [15] S. *om.*
[16] F., C., B. Candavatī. C^a^. Candavārī. K. Bhandavatī.
[17] B. Yasavā. [18] C. C^a^. cāti. [19] C^a^. *a.* pana.

aṭṭhapaññāsahatthubbedhaŋ, sarīrappabhā dvādasayojanaŋ phari, bhikkhusatasahassaparivāro ahosi. So ekadivasaŋ paccūsakāle mahākaruṇāsamāpattito[1] vuṭṭhāya lokaŋ olokento[2] Saradatāpasaŋ disvā: 'ajja mayhaŋ Saradatāpasassa santikaŋ[3] gatapaccayena dhammadessanā va[4] mahatī bhavissatī, so ca aggasāvakaṭṭhānaŋ patthessati, tassa sahāyako Sirivaḍḍhakaseṭṭhikuṭimbiko[5] dutiyasāvakaṭṭhānaŋ patthessati;[6] desanāpariyosāne c'assa[7] parivārā catusattatisahassā[8] jaṭilā arahattaŋ pāpuṇissanti, mayā tattha gantuŋ vaṭṭatīti,[9] attano pattacīvaraŋ ādāya aññaŋ kiñci anāmantetvā, sīho viya ekacaro hutvā Saradatāpasassa antevāsikesu phalāphalatthāya gatesu 'Buddhabhāvaŋ jānātū' ti adhiṭṭhahitvā[10] passantass'eva Saradatāpasassa ākāsato otaritvā paṭhaviyaŋ patiṭṭhāsi. Saradatāpaso Buddhânubhāvañ c'eva sarīranipphattiñ ca disvā lakkhaṇamante[11] sammasitvā: 'imehi lakkhaṇehi samannāgato nāma agāramajjhe vasanto rājā hoti cakkavattī, pabbajanto loke vivatthacchado[12] Sabbaññubuddho[13] hoti, ayaŋ puriso nissaŋsayaŋ Buddho' ti jānitvā, paccuggamanaŋ katvā pañcapatiṭṭhitena[14] vanditvā āsanaŋ paññāpetvā adāsi. Nisīdi Bhagavā paññattâsane; Saradatāpaso pi attano anucchavikaŋ āsanaŋ gahetvā ekamantaŋ nisīdi. Tasmiŋ samaye catusattatisahassā[15] jaṭilā[16] paṇītāni[17] paṇītāni ojavantāni phalāphalāni gahetvā ācariyassa santikaŋ sampattā[18] Buddhānaŋ c'eva ācariyassa ca nisinnâsanaŋ oloketvā āhaŋsu:

---

[1] F. mahākaruṇāya samā°.
[2] F., C., B. vo° (*perpetual variant*).
[3] F. °tāpasasantikaŋ.
[4] C. C^a. *om.* K. B. ca.
[5] F. Sirivaḍḍhase°. C., C^a., K. Sirivaddhakutimbiko.
[6] C. C^a. *om.*
[7] C^a. ca tassa.
[8] C. C^a. °sahassa°.
[9] K. *a.* cintetvā.
[10] F., C., C^a. *om.* K. cintetvā.
[11] F. lakkhaṇante.
[12] K. vivaṭṭa°.
[13] F. sabbaññū buddho.
[14] K. pañcaṅgapa°.
[15] C. C^a. *a.* ca mattā.
[16] C. jaṭila°. K. °sajā°.
[17] F. *om.*
[18] B. gantvā.

'ācariya mayaŋ imasmiŋ loke "tumhehi mahantataro natthīti" vicarāma, ayaŋ[1] pana puriso tumhehi mahantataro maññe' ti.[2] 'Tātā kiŋ vadetha, sāsapena saddhiŋ aṭṭhasaṭṭhiyojanasahassubbedhaŋ[3] Sineruŋ samaŋ[4] kātuŋ icchatha; sabbaññubuddhena saddhiŋ mamaŋ[5] upamaŋ mā karittha puttakā[6] ti. Atha te tāpasā: 'sac' āyaŋ puriso[7] ittarasatto abhavissa, na amhākaŋ ācariyo evarūpaŋ upamaŋ āharissati,[8] yāva mahā vatāyaŋ puriso'[9] ti, sabbe va[10] pādesu[11] nipatitvā[12] sirasā vandiŋsu. Atha ne ācariyo āha:[13] 'tātā amhākaŋ Buddhānaŋ anucchaviko deyyadhammo natthi, Satthā ca bhikkhācāravelāyaŋ[14] idhāgato, mayaŋ yathābalaŋ[15] deyyadhammaŋ dassāma, tumhe yaŋ yaŋ paṇītaŋ phalāphalaŋ taŋ[16] taŋ āharathā' ti āharāpetvā hatthe dhovitvā sayaŋ Tathāgatassa patte patiṭṭhāpesi.[17] Satthārā phalāphalaŋ[18] paṭiggahītamatte[19] yeva[20] devatā dibbojaŋ pakkhipiŋsu. So[21] tāpaso udakaŋ pi sayam eva parissāvetvā adāsi; so[21] tato bhattakiccaŋ katvā nisinne[22] Satthari sabbe antevāsike pakkositvā Satthu santike sārāṇīyakathaŋ kathento nisīdi. Satthā 'dve aggasāvakā bhikkhusaṅghena saddhiŋ āgacchantū' ti cintesi. Te Satthu cittaŋ ñatvā satasahassakhīṇāsavaparivārā āgantvā Satthāraŋ vanditvā ekamantaŋ aṭṭhaŋsu. Tato Sarada-

---

1 Cª. °ām'ayaŋ. B. maññema *for* vicarāma.
2 K. *a.* taŋ sutvā saradatāpaso āha.
3 C., Cª., K. °satasahassu°.
4 C. Cª. Sinerusamaŋ.
5 F., C., Cª., K. mama.
6 Cª. puttā.
7 F., C., Cª., B. *om.*
8 F., C., Cª. āharissatha.
9 K. arahā vatāyaŋ puriso.
10 F. *om.*
11 F. *a.* pādesu.
12 F., C., Cª. patitvā.
13 F. *om.*
14 C. Cª. °velāya.
15 K. *a.* yathāsati. B. °satti.
16 C. Cª. *om.*
17 K. °ap° (*great variance in the MSS. as to the causal of* tiṭṭhati).
18 C. Cª. phalaŋ. K. °phale.
19 F. phalapaṭi°.
20 Cª., K., B. *om.*
21 K. B. (*retains infra*) *om.*
22 Cª. nisinnāsanam pi.

tāpaso antevāsike āmantesi:[1] 'tātā Buddhānaŋ nisinnāsanam pi nīcaŋ, samaṇasatasahassānaŋ[2] pi āsanaŋ natthi, tumhehi ajja uḷāraŋ Buddhasakkāraŋ[3] kātuŋ vaṭṭatîti,' 'pabbatapādato vaṇṇagandhasampannāni pupphāni āharathā' ti. 'Kathanakālo[4] papañco viya hoti, iddhimato pana iddhivisayo[5] acinteyyo' ti, muhutten'eva[6] te tāpasā vaṇṇagandhasampannāni pupphāni āharitvā[7] Buddhānaŋ yojanappamāṇaŋ pupphâsanaŋ paññāpesuŋ; ubhinnaŋ aggasāvakānaŋ tigāvutaŋ, sesabhikkhūnaŋ aḍḍhayojanikâdibhedaŋ[8] saṅghanavakassa usabhamattaŋ ahosi. 'Kathaŋ ekasmiŋ assamapade tāvamahantāni āsanāni paññattānîti' na cintetabbaŋ; iddhivisayo h'esa.[9] Evaŋ paññattesu āsanesu Saradatāpaso Tathāgatassa purato añjaliŋ paggayha ṭhito: 'bhante mayhaŋ dīgharattaŋ hitāya sukhāya imaŋ pupphâsanaŋ abhiruyhathā'[10] ti āha. Tena vuttaŋ:[11]

'Nānāpupphañ ca gandhañ ca sannipātetva[12] ekato
pupphâsanaŋ paññāpetvā idaŋ vacanam abruvi:

'Idaŋ me[13] āsanaŋ vīra paññattaŋ tav'anucchaviŋ[14]
mama cittaŋ pasādento nisīda pupphamāsane.

'Sattarattiŋdivaŋ Buddho nisīdi pupphamāsane
mama cittaŋ pasādetvā hāsayitvā sadevake'[15] ti.

Evaŋ nisinne Satthari dve[16] aggasāvakā sesabhikkhū

---

1 C. Cᵃ. āmantetvā.
2 Cᵃ. caŋkamana *for* nīcaŋ samaṇa. C. Cᵃ. °sahassassa.
3 K. Buddhānaŋ.
4 C. Cᵃ. °kālato.
5 K. visayo (*simply*). C. Cᵃ. *a.* pana.
6 F., C., Cᵃ. muhuttamatten'.
7 K. āhariŋsu.
8 F. °kāni bhedaŋ.
9 C. Cᵃ. esa (*om.* h').
10 F. *corr.* abhiruyha ṭhāthā. Cᵃ. abhimhathā.
11 K. Tenâha. F., C., Cᵃ. *om.*
12 F. °pātetvāna. K. B. sampādetvāna.
13 F., C., Cᵃ. te.
14 F. °vaŋ. K. °vikaŋ.
15 K. sadevakaŋ.
16 C. Cᵃ. *om.*

ca attano attano pattāsane[1] nisīdiŋsu. Saradatāpaso mahantaŋ pupphachattaŋ gahetvā Tathāgatassa matthake dhārento aṭṭhāsi. Satthā: 'jaṭilānaŋ ayaŋ sakkāro mahapphalo hotū' ti nirodhasamāpattiŋ samāpajji. Satthu samāpattiŋ samāpannabhāvaŋ[2] ñatvā dve aggasāvakā pi sesabhikkhū pi samāpattiŋ[3] samāpajjiŋsū. Tathāgate sattâhaŋ nirodhasamāpattiŋ samāpajjitvā nisinne[4] antevāsikā bhikkhâcārakāle sampatte vanamūlaphalāphalaŋ[5] paribhuñjitvā sesakāle[6] Buddhānaŋ añjaliŋ paggayha tiṭṭhanti; Saradatāpaso pana bhikkhâcāraŋ pi agantvā pupphachattaŋ dhārayamāno va sattâhaŋ pītisukhena vītināmesi. Satthā nirodhā[7] vuṭṭhāya dakkhiṇapasse nisinnaŋ aggasāvakaŋ Nisabhattheraŋ āmantesi: 'Nisabha sakkārakārakānaŋ[8] tāpasānaŋ pupphâsanânumodanaŋ karohîti.' Thero[9] cakkavattiraññо santikā paṭiladdhamahālābho mahāyodho viya tuṭṭhamānaso sāvakapāramīñāṇe ṭhatvā pupphâsanânumodanaŋ ārabhi. Tassa desanâvasāne dutiyasāvakaŋ āmantesi: 'tvam pi bhikkhudhammaŋ[10] desehîti.' Anomathero Tepiṭakaŋ Buddhavacanaŋ sammasitvā dhammaŋ kathesi; dvinnaŋ sāvakānaŋ[11] desanāya ekassâpi abhisamayo nâhosi. Atha Satthā aparimāṇe Buddhavisaye ṭhatvā dhammadesanaŋ ārabhi; desanâvasāne ṭhapetvā Saradatāpasaŋ sabbe pi[12] catusattatisahassajaṭilā arahattaŋ pāpuṇiŋsu.[13] Satthā: 'etha bhikkhave' ti hatthaŋ pasāresi; tesaŋ tāvad eva kesamassuŋ antaradhāyi,[14] aṭṭha parikkhārā kāye paṭimukkā[15] va ahesuŋ, Saradatāpaso 'kasmā arahattaŋ na patto' ti vikkhittacittattā.[16] Tassa kira Buddhānaŋ

---

1 K. B. paññattâs. 2 K. samāpajjana°.
3 Cᵃ. *om.* 4 F. nisinno. K. *a.* tāpasassa.
5 F. °mūlaphalaŋ. K. °le. 6 F., C., Cᵃ. °kālaŋ.
7 C., Cᵃ., K., B. nirodhato. 8 F. °karānaŋ. K. °kānaŋ.
9 F. *om.* 10 F. bhikkkū dhammaŋ. B. bhikkhūnaŋ dh°.
11 K. agga°. 12 C. Cᵃ. sabbesu.
13 K. *a.* te pi Satthāraŋ pabbajaŋ yāciŋsu.
14 K. B. °ūni °yiŋsu. 15 F. kāyapaṭimukhā.
16 Cᵃ. °cittā. B. °cittatāya.

dutiyâsane nisīditvā sāvakapāramīñāṇe ṭhatvā dhammaŋ desayato[1] aggasāvakassa dhammadesanaŋ sotuŋ āraddhakālato paṭṭhāya: 'aho vatâhaŋ pi anāgate uppajjanakassa[2] Buddhassa[3] sāsane iminā sāvakena paṭiladdhaŋ[4] dhuram paṭilabheyyaŋ'[5] ti cittaŋ uppajji;[6] so tena parivitakkena maggaphalapaṭivedhaŋ[7] kātuŋ násakkhi. Tathāgataŋ pana vanditvā sammukhe ṭhatvā āha: 'bhante tumhākaŋ anantarâsane[8] nisinno bhikkhu tumhākaŋ sāsane ko nāma hotîti.' 'Mayā pavattitaŋ dhammacakkaŋ anupavattento,[9] sāvakapāramīñāṇassa koṭippatto soḷasa paññā paṭivijjhitvā ṭhito mayhaŋ sāsane aggasāvako nāma eso' ti. 'Bhante yvāyaŋ[10] mayā sattâhaŋ pupphachattaŋ dhārentena sakkāro kato, ahaŋ imassa phalena aññaŋ Sakkattaŋ vā Brahmattaŋ vā na patthemi, anāgate pana ayaŋ Nisabhatthero viya ekassa Buddhassa aggasāvako bhaveyyaŋ' ti patthanaŋ akāsi. Satthā: 'samijjhissati nu kho imassa purisassa patthanā' ti anāgataŋ saññāṇaŋ pesetvā olokento kappasatasahassâdhikaŋ ekaŋ asaṅkheyyaŋ atikkamitvā samijjhanabhāvaŋ addasa; disvā[11] Saradatāpasaŋ āha: 'na te ayaŋ patthanā moghā bhavissati, anāgate pana kappasahassâdhikaŋ[12] ekaŋ asaṅkheyyaŋ atikkamitvā Gotamo nāma Buddho loke uppajjissati; tassa mātā Mahāmāyā nāma devī bhavissati, pitā Suddhodano nāma[13] rājā bhavissati,[14] putto Rāhulo nāma, upaṭṭhāko Ānando nāma, dutiyasāvako Moggallāno nāma, tvaŋ pan'assa aggasāvako dhammasenāpati Sāriputto nāma bhavis-

---

[1] C. desato. [2] C[a]. (*corr.*) *a.* ekassa.
[3] F. *om.* [4] K. B. °ddha°.
[5] F., C., C[a]., K., B. labheyyaŋ.
[6] C., C[a]., B. uppādesi. K. upādesi.
[7] F., C., C[a]. maggaphalaŋ pa°. [8] C. C[a]. ant°.
[9] K. °vettento. [10] C. C[a]. sacāhaŋ yaŋ.
[11] B. disvāna. K. *a.* ca pana.
[12] C., C[a]., K. kappasatasahassâdhikānaŋ.
[13] C. C[a]. Suddhodanamahārājā nāma. K. mahārājā.
[14] C., C[a]., K. *om.*

sasîti' evaŋ tāpasaŋ vyākaritvā dhammakathaŋ kathetvā bhikkhusaṅghaparivuto ākāsaŋ pakkhandi. Saradatāpaso pi antevāsikatherānaŋ santikaŋ gantvā sahāyakassa Sirivaḍḍhakakuṭimbikassa[1] sāsanaŋ pesesi: 'bhante mayhaŋ[2] sahāyakassa vadetha: "sahāyakena te Saradatāpasena Anomadassībuddhassa[3] pādamūle anāgate uppajjanakassa Gotamabuddhassa sāsane aggasāvakaṭṭhānaŋ patthitaŋ, tvaŋ[4] dutiyasāvakaṭṭhānaŋ patthehîti,"'[5] evañ ca pana vatvā therehi puretaram eva ekapassena gantvā Sirivaḍḍhakassa[5] nivesanadvāre aṭṭhāsi. Sirivaḍḍhako[6] 'cirassaŋ vata me ayyo āgato' ti āsane nisīdāpetvā attanā nīcatare āsane nisinno, 'antevāsikapurisā[7] pana vo bhante na paññāyantîti' pucchi. 'Āma samma amhākaŋ assamaŋ Anomadassī Buddho āgato, mayaŋ tassa attano balena sakkāre akarimha,[8] Satthā sabbesaŋ dhammaŋ desesi; desanāpariyosāne ṭhapetvā maŋ sesā[9] arahattaŋ patvā pabbajiŋsu, ahaŋ Satthu aggasāvakaŋ Nisabhattheraŋ disvā anāgate uppajjanakassa Gotamabuddhassa nāma sāsane aggasāvakaṭṭhānaŋ patthesiŋ, tvam pi tassa sāsane dutiyasāvakaṭṭhānaŋ patthehîti.' 'Mayhaŋ Buddhehi saddhiŋ paricayo natthi bhante' ti. 'Buddhehi saddhiŋ kathanaŋ[10] mayhaŋ bhāro hotu, tvaŋ mahantaŋ adhikāraŋ[11] sajjehîti.' Sirivaḍḍho tassa vacanaŋ sutvā attano nivesanadvāre[12] rājamānena aṭṭhakarīsamattaŋ[13] ṭhānaŋ samalaṅkāretvā[14] vālikaŋ[15] okirā-

---

1 C^a. Sirivaḍḍhakuṭ°. 2 C., C^a., K., B. mama.
3 F. °dassibu°. K. °dassissa Bu°. 4 C^a. *om.*
5 C^a. Sirivaḍḍhakuṭimbikassa. K. °ḍḍhassa.
6 K. *a.* taŋ disvā.
7 C. K. °parisā. C^a. parisa. C^a. na *for* pana.
8 C. K. sakkāraŋ karimha. C^a. sakkāraŋ akar°.
9 C^a. ṭhapetvâvasesaŋ. 10 C^a. kathaŋ.
11 F. adhisakkāraŋ. C., C^a., K. abhisakkāraŋ. B. sakkāraŋ.
12 C^a. nivesadvāre. 13 B. karīsamattaŋ.
14 C. C^a. samanalaṅ°.
15 K. B. vālukaŋ (*frequent variant*).

petvā[1] lājapañcamāni pupphāni vikirāpetvā[2] nīluppalacchadanaŋ maṇḍapaŋ kāretvā[3] Buddhâsanaŋ paññāpetvā sesabhikkhūnam pi āsanāni paṭiyādetvā mahantaŋ sakkārasammānaŋ sajjetvā Buddhānaŋ nimantanatthāya Saradatāpasassa saññaŋ adāsi. Tāpaso Buddhapamukhaŋ bhikkhusaṅghaŋ[4] gahetvā tassa nivesanaŋ agamāsi; Sirivaḍḍho pi[5] paccuggamanaŋ katvā Tathāgatassa hatthato pattaŋ gahetvā maṇḍapaŋ pavesetvā paññattāsanesu[6] nisinnassa Buddhapamukhassa bhikkhusaṅghassa dakkhiṇodakaŋ datvā paṇītabhojanena parivisitvā bhattakiccapariyosāne Buddhapamukhaŋ bhikkhusaṅghaŋ mahârahehi vatthehi acchādetvā: 'bhante nâyaŋ ārambho appamattakaṭṭhānatthāya iminā[7] ca niyāmena sattâhaŋ anukampaŋ karothā' ti āha. Satthā adhivāsesi; so ten' eva niyāmena[8] sattâhaŋ mahādānaŋ pavattetvā Bhagavantaŋ vanditvā añjaliŋ paggayha ṭhito āha: 'bhante mama sahāyo Saradatāpaso yassa Satthussa[9] "aggasāvako bhaveyyaŋ" ti patthesi, ahaŋ tass' eva dutiyasāvako bhaveyyaŋ' ti. Satthā anāgataŋ oloketvā tassa patthanāya[10] samijjhanabhāvaŋ disvā vyākāsi: 'tvaŋ[11] ito kappasatasahassâdhikaŋ[12] asaŋkheyyaŋ[13] atikkamitvā Gotamabuddhassa dutiyasāvako bhavissasîti.' Buddhānaŋ vyākaraṇaŋ sutvā Sirivaḍḍhako haṭṭhapahaṭṭho ahosi. Satthā[14] bhattânumodanaŋ katvā saparivāro vihāraŋ eva gato. 'Ayaŋ bhikkhave,[15] mama puttehi tadā[16] patthitapatthanā,[17] te yathā patthitam eva labhiŋsu, nâhaŋ mukhaŋ oloketvā demîti.'[18]

---

1 F., Cª., B. okiritvā.
2 F., C., B. vikiritvā. Cª. vicaritvā. 3 F. *om.*
4 C. Cª. (*om.* bhikkhu) °pamukhassa °saṅghassa saddhiŋ.
5 K. tassa. 6 K. Cª. °ne.
7 Cª. *rep.* K. me *for* ca. 8 Cª. °men' eva.
9 F., C., Cª. Satthu. K. Satthuno.
10 C. Cª. patthanā. 11 C. Cª. °tvā.
12 Cª. °Kānaŋ. 13 C. Cª. asaŋkheyyānaŋ.
14 C., Cª., K., B. *a.* pi. 15 Cª. *a.* bhikkhu. 16 K. *om.*
17 K. paṭṭhitā pi. K. paṭṭhita° *for* yathā. 18 K. dammîti.

Evaŋ vutte dve aggasāvakā bhagavantaŋ vanditvā: 'bhante mayaŋ agāriyabhūtā samānā giraggasamajjaŋ dassanāya[1] gatā' ti yāva Assajittherassa santikā sotāpattiphalapaṭivedhā sabbaŋ paccuppannavatthuŋ kathetvā, te: 'mayaŋ bhante[2] ācariyassa santikaŋ gantvā taŋ[3] tumhākaŋ pādamūlaŋ[4] ānetukāmā tassa laddhiyā[5] nissārabhāvaŋ kathetvā idhāgamane ānisaŋsaŋ kathayimha, so "idāni mayhaŋ antevāsivāso[6] nāma cāṭiyāudañcanabhāvappattisadiso, na sakkhissāmi antevāsivāsaŋ vasituŋ" ti vatvā, "ācariya idāni mahājano gandhamālâdihattho gantvā Satthārañ ñeva pūjessati tumhe kathaŋ bhavissathā" ti vutte, "kiŋ pana[7] imasmiŋ loke paṇḍitā bahū udāhu dandhā" ti—"dandhā ācariya bahū,[8] paṇḍitā katipayā"[9] ti kathite—"tena hi paṇḍitā paṇḍitasamanassa Gotamassa santikaŋ gamissanti, dandhā dandhassa[10] mama santikaŋ āgamissanti, gacchatha tumhe" ti vatvā, āgantuŋ nayicchi[11] bhante' ti. Taŋ sutvā Satthā: 'bhikkhave Sañjayo attano micchādiṭṭhikāya asāraŋ "sāro" ti, sārañ ca "asāro" ti gaṇhi; tumhe pana attano paṇḍitatāya sāraŋ[12] sārato asāraŋ ca asārato ñatvā, asāraŋ pahāya sāram[13] eva gaṇhitthā' ti vatvā imā gāthā abhāsi:

11. 'Asāre sāramatino sāre câsāradassino,[14]
te sāraŋ nādhigacchanti micchāsañkappagocarā.

---

[1] Ca. °jjāssamaggaŋ. F. °samajjada°.
[2] K. *a.* Sañjayassa.
[3] Ca. *om.* taŋ.
[4] K. °le.
[5] C. Ca. *a.* na.
[6] K. °vāsika°.
[7] C. Ca. *a.* me.
[8] K. bahū dandhā ācariyā ti kathite.
[9] C. Ca. *om. freq.* da°.
[10] F. K. dandhā. C. Ca. dandha.
[11] F. natthi. C., Ca., K. na icchi.
[12] K. sārañ ca.
[13] K. °ñca. Ca. sārato va.
[14] F., C., Ca., K. ca asāra°.

12. 'Sārañ ca sārato ñatvā asārañ ca asārato,
te sāraŋ adhigacchanti sammāsañkappa-
gocarā' ti.

Tattha 'asāre sāramatino' ti cattāro paccayā, dasavatthukā micchādiṭṭhi,[1] tassā upanissayabhūtā[2] dhammadesanā ti, ayaŋ asāro nāma, tasmiŋ sāradiṭṭhino ti attho; 'sāre câsāradassino'[3] ti dasavatthukā[4] sammādiṭṭhi, tassā upanissayabhūtā dhammadesanā ti, ayaŋ sāro nāma, tasmiŋ nâyaŋ[5] sāro ti asāradassino; 'te sāraŋ' ti te pana taŋ micchādiṭṭhigahaṇaŋ[6] gahetvā ṭhitā kāmavitakkâdīnaŋ vasena micchāsañkappagocarā hutvā sīlasāraŋ samādhisāraŋ paññāsāraŋ vimuttisāraŋ vimuttiñāṇadassanasāraŋ paramatthasāraŋ ti[7] nibbānañ ca nâdhigacchanti; 'sāraŋ cā' ti tam eva sīlasārâdisāraŋ 'sāro[8] nāma ayaŋ' vuttappakāraŋ[9] ca asāraŋ 'asāro[10] ayaŋ' ti ñatvā; 'te sāraŋ' ti te paṇḍitā evaŋ[11] sammādassanaŋ[12] gahetvā ṭhitā nekkhammasañkappâdīnaŋ vasena sammāsañkappagocarā hutvā taŋ vuttappakāraŋ[13] sāraŋ adhigacchantîti.

Gāthāpariyosāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsu,[14] sannipatitānaŋ sātthikā dhammadesanā[15] ahosîti.

Aggasāvakavatthu aṭṭhamaŋ.[16]

---

[1] F. °diṭṭhikā. Cᵃ. °kassa (*om.* tassā). *So infra.*
[2] C. Cᵃ. °bhūtassa.
[3] F., C., Cᵃ., K. ca asāra°.
[4] C. Cᵃ. °vatthuka.
[5] K. sārenâyam.
[6] Cᵃ. te sāram pi te taŋ mi°. K. etaŋ *for* pana taŋ. B. evaŋ *for* taŋ.
[7] F., C., Cᵃ. *om.*
[8] C. sīlasārātisāro. Cᵃ. sīlasāro. K. °âdisāro (*om.* sāro).
[9] C. utta°.
[10] C. *a.* nāma. Cᵃ. *a.* ti nāma.
[11] K. etaŋ.
[12] C. Cᵃ. samma°.
[13] C. Cᵃ. utta°.
[14] Cᵃ. sampa°.
[15] F., C., Cᵃ. desanā.
[16] C. *om.* Cᵃ. *om.* aṭṭhamaŋ. K. Aggasāvakamveditasañjayassānāgamanavatthu. B. Sāriputtattheravatthu a°.

9. NANDATTHERA-VATTHU

'Yathāgāraŋ'[1] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto āyasmantaŋ Nandaŋ ārabbha kathesi.

Satthā hi pavattitavaradhammacakko[2] Rājagahaŋ gantvā Veḷuvane viharanto: 'puttaŋ me ānetvā dassethā' ti Suddhodanamahārājena pesitānaŋ sahassasahassaparivārānaŋ[3] dasannaŋ dūtānaŋ sabbapacchato gantvā arahattaŋ pattena[4] Kāḷudāyittherena gamaṇakālaŋ ñatvā maggavaṇṇaŋ vaṇṇetvā vīsatisahassakhīṇâsavaparivuto Kapilapuraŋ[5] nīto ñātisamāgame pokkharavassaŋ aṭṭhuppattiŋ katvā,[6] Vessantarajātakaŋ[7] kathetvā, punadivase piṇḍāya paviṭṭho, 'uttiṭṭhe nappamajjeyyā'[8] ti gāthāya pitaraŋ sotâpattiphale patiṭṭhāpetvā, 'dhammaŋ care'[9] ti gāthāya Mahāpajāpatiŋ sotâpattiphale, rājānañ ca sakadāgāmiphale patiṭṭhāpesi. Bhattakiccâvasāne pana[10] Rāhulamātuguṇakathaŋ nissāya Candakinnarajātakaŋ[11] kathetvā, tato dutiyadivase[12] Nandakumārassa abhisekagehappavesanavivāhamaṅgalesu[13] vattamānesu piṇḍāya pavisitvā Nandakumārassa hatthe pattaŋ datvā maṅgalaŋ vatvā uṭṭhāyâsanā pakkamanto[14] kumārassa hatthato pattaŋ na gaṇhi. So pi Tathāgate gāravena 'pattaŋ vo bhante gaṇhathā' ti vattuŋ nâsakkhi; evaŋ pana cintesi: 'sopānasīse pattaŋ gaṇhissatîti'; Satthā tasmim pi ṭhāne na gaṇhi. Itaro 'sopānapādamūle[15] gaṇhissatîti' cintesi; Satthā tatthâpi

---

[1] K. yathā āg°. [2] K. pavara°. C. C^a. pavattavara°.

[3] B. *one* sahassa°.

[4] K. sabbapacchā. *So* B., *and om.* gantvā. C. B. arahattappa°.

[5] K. Kapilavatthu°. [6] B. Katvāna.

[7] K. mahāve°. [8] *Vss.* 168-9.

[9] K. *a.* sucaritan. [10] C^a. *om.*

[11] K. B. °kinnarī°. *Cf.* F. J. 4. 282-8.

[12] K. tatiya°. [13] C., C^a., K. °ppavesanā.

[14] K. *a.* va Nanda°. B. Na°. [15] C^a. sopānamūle.

na gaṇhi. Itaro 'rājaṅgane gaṇhissatîti' cintesi; Satthā tatthâpi na gaṇhi. Kumāro nivattitukāmo aruciyā gacchanto Satthu gāravena 'pattaŋ[1] gaṇhathā' ti vattuŋ na sakkoti; 'idha gaṇhissati, ettha[2] ettha gaṇhissatîti' cintento gacchati. Tasmiŋ khaṇe[3] Janapadakalyāṇiyā ācikkhiŋsu: 'ayye Bhagavā Nandarājānaŋ gahetvā gato, tumhehi taŋ vinākarissatîti.'[4] Sā[5] udakabindūhi paggharanteh' eva aḍḍhullikhitehi kesehi vegena gantvā: 'tuvaṭaŋ kho ayyaputta āgaccheyyāsîti' āha. Taŋ tassā vacanaŋ tassa hadaye tiriyaŋ patitvā[6] viya ṭhitaŋ; Satthâpi tassa[7] hatthato pattaŋ agaṇhitvā va taŋ vihāraŋ netvā: 'pabbajissasi Nandā' ti āha. So Buddhagāravena 'na pabbajissāmîti' avatvā, 'āma pabbajissāmîti' āha. Satthā: 'tena hi Nandaŋ pabbājethā' ti āha. Satthā Kapilapuraŋ[8] gantvā tatiyadivase Nandaŋ pabbājesi, sattame divase Rāhulamātā kumāraŋ alaṅkaritvā Bhagavato santikaŋ[9] pesesi: 'passa tāta etaŋ vīsatisahassasamaṇaparivutaŋ suvaṇṇavaṇṇaŋ brahamarūpivaṇṇaŋ[10] samaṇaŋ; ayaŋ te pitā, etassa[11] mahantā nidhayo[12] ahesuŋ, tyāssa[13] nikkhamaṇato paṭṭhāya na passāma;[14] gaccha[15] taŋ dāyajjaŋ yāca:[16] "ahaŋ[17] tāta kumāro abhisekaŋ patvā cakkavattī bhavissāmi, dhanena me attho dhanaŋ, me dehi; sāmiko hi putto pitusantakassā"' ti. Kumāro Bhagavato santikaŋ gantvā va[18] pitusinehaŋ[19] paṭilabhitvā haṭṭhacitto: 'sukhā[20] te samaṇa chāyā' ti vatvā

---

[1] B. *om.* [2] K., B., Cᵃ. *om.*
[3] K. *a.* aññā itthīyo taŋ disvā.
[4] Cᵃ. vinā raviss°. K. vinā kiŋ karissathā.
[5] K. *a* taŋ sutvā. B. Kiŋ tumhehi taŋ vinā karissathā.
[6] Cᵃ. patetvā. [7] B. 'ssa.
[8] Cᵃ. *om.* Satthā. K. Kapilavatthu°. [9] K. B. °ike.
[10] °rūpa°. [11] K. *a.* ṭava pituno jātakāle.
[12] B. nidhikumbhiyo.
[13] C., Cᵃ., K. tassa. B. tyassa. *Vide* Müller, p. 62.
[14] K. °mi. [15] Cᵃ. B. gacchatha. [16] K. yācāhi.
[17] Cᵃ. ayāŋ. [18] Cᵃ. *om.* K. vanditvā. [19] Cᵃ. °senahaŋ.
[20] Cᵃ. sukhato (*om.* te).

aññam pi bahuŋ attano anurūpaŋ vadanto aṭṭhāsi. Bhagavā katabhattakicco anumodanaŋ katvā uṭṭhāyâsanā pakkāmi; kumāro pi: 'dāyajjaŋ me samaṇa dehi,[1] dāyajjaŋ me samaṇa dehîti' Bhagavantaŋ anubandhi. Bhagavā kumāraŋ na nivattāpesi; parijano[2] pi Bhagavatā saddhiŋ gacchantaŋ nivattetuŋ nâsakkhi. Iti so Bhagavatā saddhiŋ ārāmam eva agamāsi. Tato Bhagavā cintesi: 'yaŋ ayaŋ pitusantakaŋ dhanaŋ icchati, taŋ vaṭṭānugataŋ savighātaŋ; hand' assa bodhitale paṭiladdhaŋ sattavidhaŋ ariyadhanaŋ demi, lokuttaradāyajjassa[3] taŋ[4] sāmikaŋ[5] karomîti.'[6] Āyasmantaŋ Sāriputtaŋ āmantesi: 'tena hi tvaŋ Sāriputta Rāhulakumāraŋ pabbājehîti.'[7] Pabbājite[8] ca pana[9] kumāre rañño[10] adhimattaŋ dukkhaŋ uppajji, tam[11] adhivāsetuŋ asakkonto Bhagavato nivedetvā, 'sādhu bhante ayyā mātāpitūhi ananuññātaŋ puttaŋ na pabbājeyyuŋ' ti varaŋ yāci. Bhagavā tassa taŋ varaŋ datvā pun' ekadivasaŋ[12] rājanivesane katapātarāso ekamantaŋ nisinnena raññā, 'bhante tumhākaŋ dukkarakārikakāle ekā devatā maŋ upasañkamitvā: "putto te kālakato" ti āha; ahaŋ tassā vacanaŋ na saddahanto[13] "na mayhaŋ putto bodhiŋ appatvā kālaŋ karotîti" paṭikkhipiŋ' ti vutte, 'idāni kiŋ saddahissatha, pubbe pi aṭṭhikāni dassetvā "putto te mato" ti vutte na[14] saddahitthā' ti imissā[15] aṭṭhuppattiyā Mahādhammapālajātakaŋ kathesi. Kathāpariyosāne[16] rājā anāgāmiphale patiṭṭhahi.

Iti Bhagavā pitaraŋ tīsu phalesu patiṭṭhāpetvā bhik-

---

[1] B. *only once, and om.* me.
[2] C. parisaparijano.
[3] Cᵃ. °raŋ.
[4] K. *om.*
[5] B. dāyādaŋ.
[6] K. *a.* atha kho Bhagavā.
[7] K. B. *a.* thero taŋ. B. kumāraŋ pabbājesi.
[8] C. B. pabbajite. Cᵃ. °to.
[9] C. Cᵃ. *om.*
[10] K. *a.* taŋ sutvā.
[11] B. *om.*
[12] K. punadivase. B. pun' ekadivase.
[13] Cᵃ., K., B. asa°.
[14] Cᵃ. idāni.
[15] Cᵃ. imassā.
[16] K. B. gāthā°. *Cf.* F. J. 4: 50-5.

khusaṅghaparivuto punadeva[1] Rājagahaŋ gantvā, tato Anāthapiṇḍikena Sāvatthiŋ āgamanatthāya gahitapaṭiñño, niṭṭhite Jetavanamahāvihāre, tattha gantvā[2] vāsaŋ kappesi. Evaŋ Satthari Jetavane viharante āyasmā Nando ukkaṇṭhitvā[3] bhikkhūnaŋ etam atthaŋ ārocesi: 'anabhirato ahaŋ āvuso, brahmacariyaŋ carāmi, na sakkomi brahmacariyaŋ santānetuŋ,[4] sikkhaŋ paccakkhāya hīnāyâvattissāmîti.' Bhagavā taŋ pavattiŋ sutvā[5] āyasmantaŋ Nandaŋ pakkosāpetvā etad avoca: 'saccaŋ kira tvaŋ[6] Nanda sambahulānaŋ bhikkhūnaŋ evaŋ[7] ārocesi: "anabhirato ahaŋ āvuso brahmacariyaŋ carāmi, na sakkomi brahmacariyaŋ santānetuŋ, sikkhaŋ paccakkhāya hīnāyâvattissāmîti."' 'Evaŋ bhante' ti. 'Kissa pana tvaŋ Nanda anabhirato brahmacariyaŋ carasi, na sakkosi brahmacariyaŋ santānetuŋ, sikkhaŋ paccakkhāya hīnāyâvattissasîti.'[8] 'Sākiyānī maŋ bhante Janapadakalyāṇī gharā nikkhamantassa aḍḍhullikhitehi kesehi apaloketvā[9] etad avoca—"tuvaṭaŋ kho ayyaputta āgaccheyyāsîti," so kho ahaŋ bhante tad[10] anussaramāno anabhirato brahmacariyaŋ carāmi, na sakkomi brahmacariyaŋ santānetuŋ, sikkhaŋ paccakkhāya[11] hīnāyâvattissāmîti.' Atha kho Bhagavā āyasmantaŋ Nandaŋ bāhāya[12] gahetvā iddhibalena tāvatiŋsadevalokaŋ nento[13] antarāmagge ekasmiŋ jhāmakkhette jhāmakhāṇuke[14] nisinnaŋ chinnakaṇṇanāsānaŋguṭṭhaŋ ekaŋ paluṭṭhamakkatiŋ[15] dassetvā tāvatiŋsabhavane Sakkassa devarañño upaṭṭhānaŋ āgatāni kakuṭapādāni[16] pañcaaccharāsatāni dassesi. 'Kakuṭapā-

---

[1] K. B. punadivase. [2] C. tatthâg°.
[3] K. °ito. [4] B. santāretuŋ—*so infra.*
[5] C., Ca., K. *a.* taŋ. [6] Ca. taŋ.
[7] B. *om.* bh° e°. [8] C. Ca. vattissati.
[9] K. ava°. C., Ca., K., B. *a.* maŋ. [10] K. B. taŋ.
[11] C., Ca., B. *om.* brahmacariyaŋ . . . . paccakkhāya.
[12] C. Ca. bāhāsu. B. K. °yaŋ.
[13] C. nente va. Ca. nento va. B. ānento.
[14] K. °khāṇumatthake. [15] B. paluddha°.
[16] B. kukkuṭa° (*al.*).

dānîti' rattavaṇṇatāya pārāpatapādasadisānī[1] pādāni.[2] Dassetvā ca pan'āha: 'tvaŋ[3] kiŋ maññasi Nanda katamā nu kho abhirūpatarā vā[4] dassanīyatarā vā[4] pāsādikatarā vā Sākiyāṇī vā Janapadakalyāṇī imāni vā pañca accharāsatāni kakuṭapādānîti.'[5] 'Seyyathā pi sā bhante chinnakaṇṇanāsānaṅguṭṭhapaluṭṭhamakkaṭi, evam eva kho bhante Sākiyānī Janapadakalyāṇi imesaŋ[6] pañcannaŋ accharāsatānaŋ upanidhāya saṅkham pi na upeti, kalam pi na upeti, kalabhāgam pi na upeti;[7] atha kho imān' eva pañcaaccharāsatāni abhirūpatarāni c'eva dassanīyatarāni ca pāsādikatarāni cā' ti.[8] 'Abhirama[9] Nanda, ahaŋ te pāṭibhogo pañcannaŋ accharāsatānaŋ paṭilābhāya kakuṭapādīnaŋ'[10] ti.[11] 'Sace me bhante Bhagavā pāṭibhogo pañcannaŋ accharāsatānaŋ paṭilābhāya kakuṭapādīnaŋ abhiramissām' ahaŋ bhante bhagavati[12] brahmacariye' ti. Atha kho Bhagavā āyasmantaŋ Nandaŋ gahetvā tattha antarahito Jetavane yeva pāturahosi. Assosuŋ kho bhikkhū: 'āyasmā kira Nando Bhagavato bhātā mātucchāputto accharānaŋ hetu brahmacariyaŋ carati, Bhagavā kir' assa pāṭibhogo pañcannaŋ accharāsatānaŋ paṭilābhāya kakuṭapādīnaŋ' ti. Atha kho āyasmato Nandassa sahāyakā bhikkhū āyasmantaŋ Nandaŋ bhatakavādena[13] ca upakkitakavādena ca samudācaranti: 'bhatako kirâyasmā Nando, upakkitako kirâyasmā Nando, accharānaŋ[14] hetu brahmacariyaŋ carati, Bhagavā kir' assa pāṭibhogo pañcannaŋ accharāsatānaŋ paṭilābhāya kakuṭapādīnaŋ' ti. Atha kho āyasmā Nando sahāyakānaŋ

---

[1] K. pārāvatta°. B. pārevata°.
[2] K. °sadisap°.
[3] C., C[a]., K. *corr.* taŋ.
[4] K. ca.
[5] K. *a.* taŋ sutvā āha.
[6] C., C[a]., K. imāsaŋ.
[7] B. *om.* na up°.
[8] K. *a.* tena hi.
[9] C[a]. °ramā. K. *rep.* a° Na°.
[10] K. °ānan (*al.*).
[11] K. *a.* taŋ sutvā āha.
[12] B. Bhagavā.
[13] K. bhatika°.
[14] K. upatiko kirâyasmā Nando pañcannaŋ accharāsatānaŋ.

bhikkhūnaŋ bhatakavādena ca upakkitakavādena[1] ca aṭṭīyamāno harāyamāno jigucchamāno[2] eko vūpakaṭṭho appamatto ātāpī pahitatto viharanto, na cirass' eva yass' atthāya kulaputtā sammad[3] eva agārasmā anagāriyaŋ pabbajanti tad anuttaraŋ brahmacariyapariyosānaŋ, diṭṭhe va dhamme sayaŋ abhiññā sacchikatvā,[4] 'khīṇā jāti, vusitaŋ brahmacariyaŋ, kataŋ karaṇīyaŋ nâparaŋ itthattāyā' ti abhiññāsi aññataro ca kho pan' āyasmā[5] arahataŋ[6] ahosi.

Ath' ekā devatā rattibhāge sakalaŋ Jetavanaŋ obhāsetvā Satthāraŋ upasaṅkamitvā vanditvā ārocesi: 'āyasmā bhante Nando Bhagavato[7] mātucchāputto āsavānaŋ[8] khayā anāsavaŋ cetovimuttiŋ paññāvimuttiŋ diṭṭhe va dhamme sayaŋ abhiññā[9] sacchikatvā upasampajja viharatîti' Bhagavato pi kho ñāṇaŋ udapādi, 'Nando āsavānaŋ khayā anāsavaŋ[10] cetovimuttiŋ paññāvimuttiŋ diṭṭhe va dhamme sayaŋ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharatîti.'

So p'āyasmā[11] tassā rattiyā accayena Bhagavantaŋ upasaṅkamitvā vanditvā[12] etad avoca: 'yaŋ me bhante Bhagavā pāṭibhogo pañcannaŋ accharāsatānaŋ paṭilābhāya kakuṭapādīnaŋ, muñcām' ahaŋ[13] bhante Bhagavantaŋ etasmā paṭissavā' ti. 'Mayā pi kho[14] Nanda cetasā ceto paricca vidito "Nando āsavānaŋ khayā anāsavaŋ

---

[1] C. upakkitavādena.

[2] C. digucchamāno. B. jigucchiyamāno.

[3] K. sammād. B., *after* kulaputtā, *has* pabbajanti, taŋ sacchākāsi. Aññataro arahataŋ ahosi.

[4] K. *a.* upasampaja viharati.

[5] K. *a.* Nando. C. C[a]. (*for* kulaputta . . . . panâyasmā) pe.

[6] C., C[a]., K. arahattaŋ.

[7] K. B. *a.* bhātā.

[8] C. anāsavā.

[9] C. C[a]. abhiññāya.

[10] C. C[a]. anāsavānaŋ.

[11] K. B. *a.* Nando.

[12] B. *om.*

[13] K. °mi'haŋ.

[14] C[a]. B. *a.* te.

cetovimuttiŋ paññāvimuttiŋ diṭṭhe va dhamme sayaŋ abhiññā sacchikatvā upasampajja viharatîti";'[1] devatā pi me etam atthaŋ ārocesi, 'āyasmā[2] Nando—pe—viharatîti; yad[3] eva kho te Nanda anupādāya āsavehi cittaŋ vimuttaŋ,[4] athāhaŋ mutto etasmā patissavā' ti. Atha kho Bhagavā etam atthaŋ viditvā tāyaŋ velāyaŋ imaŋ udānaŋ udānesi:

'Yassa nittiṇṇo paṅko[5] ca[6] maddito kāma-
kaṇṭako
mohakkhayaŋ anuppatto sukhadukkhe[7] na
vedhatîti.'

Ath' ekadivasaŋ bhikkhū taŋ āyasmantaŋ Nandaŋ[8] pucchiŋsu: 'āvuso Nanda[9] tvaŋ "ukkaṇṭhito 'mhîti" pavedesi;[10] idāni te kathaŋ' ti. 'Natthi me āvuso gihībhāvāya[11] ālayo' ti. Taŋ sutvā bhikkhū:[12] 'abhūtaŋ[13] āyasmā[14] Nando katheti,[15] aññaŋ vyākaroti, atītadivasesu[16] "ukkhaṇṭhito 'mhîti"[17] vatvā idāni "natthi me gihībhāvāya ālayo" ti kathetîti'[18] gantvā Bhagavato tam[19] atthaŋ ārocesuŋ. Bhagavā: 'bhikkhave atītadivasesu Nandassa attabhāvo ducchannagehasadiso ahosi, idāni succhannagehasadiso jāto; ayaŋ[20] dibbaccharānaŋ diṭṭhakālato paṭṭhāya pabbajitakiccassa matthakaŋ

---

[1] C. viharanti. C[a]. *om.* ti.

[2] K. B. *a.* bhante, *and repeats the whole sentence.* C[a]. *a.* bhante āsavānaŋ khayā *then* pe, *etc.*

[3] K. yath'.

[4] C. K. vimuttiŋ.

[5] K. B. tiṇṇo kāmapaṅko.

[6] C., C[a]., K., B. *om.*

[7] C. C[a]. °dukkhesu. K. *corr.* °su na.

[8] C. C[a]. *om.*

[9] K. *corr. a.* pubbe.

[10] C., C[a]., K. vadesi.

[11] K. gīhi° (*common variant*).

[12] B. *om.*

[13] K. abbhūtaŋ.

[14] K. *om.*

[15] K., C[a]., B. kathesi.

[16] C. C[a]. °divase.

[17] K. 'smîti.

[18] K. *a.* vatvā.

[19] B. etaŋ.

[20] C., K., B. *a.* hi.

pāpetuŋ[1] vāyamanto taŋ kiccaŋ[2] patto' ti vatvā imā gāthā abhāsi.

13. 'Yathā agāraŋ[3] ducchannaŋ vuṭṭhī samati-
vijjhati,
evaŋ abhāvitaŋ cittaŋ rāgo samativijjhati.

14. 'Yathā agāraŋ succhannaŋ vuṭṭhī na sama-
tivijjhati,
evaŋ subhāvitaŋ cittaŋ rāgo na samati-
vijjhatīti.'

Tattha 'agāraŋ' ti yaŋ kiñci gehaŋ; 'ducchannaŋ' ti viralacchannaŋ[4] chiddâvachiddaŋ; 'samativijjhatîti' vassavuṭṭhī vinivijjhati; 'abhāvitaŋ' ti taŋ agāraŋ vuṭṭhī[5] viya bhāvanārahitattā[6] abhāvitaŋ cittaŋ pi rāgo samativijjhati, na kevalaŋ rāgo va, dosamohamānâdayo sabbakilesā tathārūpaŋ cittaŋ ativiya vijjhanti[7] yeva; 'subhāvitaŋ' ti samathavipassanābhāvanāhi subhāvitaŋ, evarūpaŋ cittaŋ succhannagehaŋ[8] vuṭṭhī viya rāgâdayo kilesā ativijjhituŋ na sakkontîti.[9] Gāthāpariyosāne bahū sotâpattiphalâdīni pāpuṇiŋsu, mahājanassā sātthikā desanā ahosi.

Atha bhikkhū dhammasabhāyaŋ kathaŋ samuṭṭhāpesuŋ: āvuso Buddhā nāma acchariyā,[10] Janapadakalyāṇiŋ nissāya ukkaṇṭhito nām' āyasmā Nando Satthārā devaccharā[11] āmisaŋ katvā vinīto' ti. Satthā āgantvā: 'kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinno' ti pucchitvā, 'imāya nāmā' ti vutte, 'na bhikkhave

---

[1] C. pattuŋ. C[a]. pattaŋ. [2] B. *a.* matthakaŋ.
[3] K. B. *separate. MSS. and edd.* yathâgāraŋ.
[4] K. B. viraḷa°. [5] B. *a.* samativijjhati.
[6] B. bhāvanāya ra°. [7] F., C., C[a]., K. ativijj°.
[8] C., C[a]., K., B. succhannaŋ gehaŋ. [9] B. *om.* ti.
[10] K. acchiriyā. [11] B. °āya.

idān' eva pubbe p'esa mayā[1] mātugāmena palobhetvā vinīto yevā' ti vatvā atītaŋ āhari:[2]

'Atīte Bārāṇasiyaŋ Brahmadatte rajjaŋ kārente Bārāṇasīvāsī Kappaṭo[3] nāma vāṇijo ahosi.' Tass' eko gadrabho kumbhabhāraŋ vahati; ekadivasena[4] satta yojanāni gacchati. So ekasmiŋ samaye gadrabhabhārakehi[5] Takkasilaŋ gantvā, yāva bhaṇḍakassa[6] vissajjanaŋ[7] gadrabhaŋ carituŋ vissajjesi. Ath' assa so gadrabho parikhāpiṭṭhe caramāno ekaŋ gadrabhiŋ disvā upasaṅkami;[8] sā tena saddhiŋ paṭisanthāraŋ karontī āha: 'kuto āgato 'sîti.'[9] 'Bārāṇasito.' 'Kena kammenā' ti. 'Vāṇijjakammenā'[10] ti. 'Kittakaŋ bhāraŋ vahasîti.' 'Kumbhabhāraŋ.'[11] 'Ettakaŋ bhāraŋ vahanto kati yojanāni gacchasîti.' 'Satta yojanāni.'[12] 'Gataṭṭhāne[13] koci te[14] pādaparikammapiṭṭhiparikammakaro[15] atthîti.'[15] 'Natthîti.'[16] 'Evaŋ sante mahādukkhaŋ nāma anubhosîti.'

Kiñcâpi hi tiracchānagatānaŋ pādaparikammâdikārako[17] nāma natthi, kāmasaŋyojanaghaṭṭanatthaŋ evarūpaŋ[18] katheti.[19]

So tassā kathāya ukkaṇṭhi. Kappaṭo pi bhaṇḍaŋ[20] vissajjetvā tassa santikaŋ āgantvā: 'ehi tāta gamissāmā' ti āha. 'Gacchatha tumhe, nâhaŋ gamissāmîti.' Atha

---

1 B. *om.*
2 C[a]. āharitvā.
3 K. Kappako.
4 K. divase divase.
5 B. *a.* saddhiŋ.
6 C., C[a]., B. bhaṇḍassa.
7 K. B. *a.* tāva.
8 B. °ati.
9 K. āgato 'mhîti.
10 C[a]. vānijakammena, *om.* ti.
11 K. °ran ti. B. vahāmîti.
12 K. *a.* gacchāmîti. Kim.
13 C. C[a]. yojanaṭṭhānan ti. K. gatagataṭṭhāne.
14 K. te kāci. B. te koci.
15 C. K. parikammaŋ, *twice.* B. pādakammapiṭṭhikamma°. B. C[a]. karā. K. karontā.
16 K. *a.* vutte.
17 B. pādakammâdikārakā.
18 B. *a.* kathaŋ.
19 K. kathesi.
20 K. bhaṇḍakaŋ.

naṃ punappuna yācitvā anicchantaṃ[1] bhāsetvā[2] 'naṃ nessāmîti' cintetvā imaṃ gātham āha:

'Patodaṃ te karissāmi soḷasaṅgulakaṇṭakaṃ,[3]
sañchindissāmi te kāyaṃ; evaṃ jānāhi gadrabhā' ti.

Taṃ sutvā gadrabho: 'evaṃ sante aham pi te kattabbaṃ jānissāmîti' vatvā imaṃ gātham āha:

'Patodaṃ me karissasi soḷasaṅgulakaṇṭakaṃ,[3]
purato patiṭṭhahitvāna[4] uddharitvāna pacchato,
dantaṃ[5] te pātayissāmi; evaṃ jānāhi Kappaṭā'[6] ti.

Taṃ sutvā vāṇijo: 'kena nu kho kāraṇena esa[7] evaṃ vadatîti' cintetvā, ito cito ca olokento taṃ gadrabhiṃ disvā 'imāy 'esa evaṃ sikkhāpito bhavissati, evarūpiṃ nāma[8] te gadrabhiṃ ānessāmîti' mātugāmena naṃ palobhetvā nessāmîti' imaṃ gāthaṃ āha:

'Catuppadiṃ saṅkhamukhiṃ nāriṃ sabbaṅgasobhiniṃ,[9]
bhariyaṃ te ānayissāmi[10] evaṃ jānāhi gadrabhā' ti.

Taṃ sutvā tuṭṭhacitto gadrabho imaṃ gātham āha:

'Catuppadiṃ saṅkhamukhiṃ nāriṃ sabbaṅgasobhiniṃ,[9]
bhariyam me ānayissasi,[11] Kappaṭa' bhiyyo gamissāmi
yojanāni catuddasā' ti.

---

[1] C^a. anicchataṃ.
[2] K. anāgacchantaṃ bhāñjetvā. B. paribhās°.
[3] K. °aṅgulī°. B. °aṅguli°. C. °kānthakaṃ.
[4] K. °petvāna. [5] K. bhaṇḍaṃ. [6] K. *al.* kappak°.
[7] C. kāraṇen' esa. C^a. tesaṃ *for* esa. [8] C^a. *om.*
[9] C., C^a., K. °sobhaniṃ. [10] K. nay°.
[11] K. me bha° nay°.

Atha naŋ Kappaṭo, 'tena hi ehîti' gahetvā sakaṭṭhānaŋ agamāsi. So katipâhaccayena taŋ āha: 'nanu maŋ tumhe "bhariyaŋ te ānayissāmîti"[1] avocutthā' ti. 'Āma vuttaŋ, nâhaŋ attano kathaŋ bhindissāmi, bhariyan te ānessāmi,[2] vaṭṭaŋ[3] pana tuyhaŋ ekakass[4] 'eva dassāmi[5] tuyhaŋ pana[6] attadutiyassa[7] pahotu vā mā vā tvam eva jāneyyāsi; ubhinnaŋ vo saŋvāsam[8] anvāya puttâpi jāyissanti, tehi bahūhi saddhiŋ tuyhaŋ taŋ pahotu[9] vā mā vā, tvam eva jāneyyāsîti;' gadrabho tasmiŋ kathente kathente[10] yeva anapekkho ahosi.

Satthā imaŋ desanaŋ āharitvā, 'tadā bhikkhave gadrabhī Janapadakalyāṇī ahosi, gadrabho Nando,[11] vāṇijo aham eva; evaŋ pubbe p'esa mayā mātugāmena palobhetvā vinīto' ti jātakaŋ niṭṭhapesîti.

Nandattheravatthu[12] navamaŋ.

---

10. Cundasūkarika-vatthu

'Idha socatîti'[13] imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Veḷuvane viharanto Cundasūkarikaŋ nāma[14] ārabbha kathesi.

So kira pañcapaṇṇāsavassāni sūkare vadhitvā, khādanto ca vikkiṇanto ca jīvikaŋ kappesi; chātakāle[15] sakaṭena[16] vīhiŋ ādāya janapadaŋ gantvā nāḷidvenāḷimattena[17]

---

1 Cª. āness°.
2 C. Cª. ānayissāmi.
3 B. vettanaŋ.
4 Cª. ekass'.
5 K. *a.* pattiŋ.
6 C. Cª. *om.* B. vettanaŋ, *om.* atta°.
7 K. attano du°.
8 B. *a.* vāsa.
9 C. Cª. tāva hotu.
10 C., Cª., K. *om.*
11 K. *a.* ahosi.
12 Nandavatthu. Cª. Nandavatthuŋ. B. Nandattherassa vatthu.
13 K. *a.* pecca socatī.
14 K. B. *a.* purisaŋ.
15 Cª. chātakakāle.
16 B. °ehi.
17 K. ekanā° °dvi°.

gāmasūkarapotake[1] kiṇitvā[2] sakaṭaŋ pūretvā āgantvā[3] pacchānivesane vajaŋ viya ekaŋ ṭhānaŋ parikkhipitvā[4] tatth' eva tesaŋ nivāpaŋ ropetvā[5] nānāgacche ca sarīramalañ[6] ca khāditvā vaḍḍhitesu yaŋ yaŋ māretukāmo hoti,[7] taŋ taŋ āḷāne[8] niccalaŋ bandhitvā sarīramaŋsassa uddhumāyitvā[9] bahalabhāvatthaŋ[10] caturassaramuggarena[11] pothetvā 'bahalamaŋso jāto' ti ñatvā mukhaŋ vivaritvā antare daṇḍakaŋ datvā lohathāliyā pakkaṭṭhitaŋ uṇhodakaŋ mukhe āsiñcati. Taŋ kucchiŋ[12] pavisitvā pakkaṭṭhitaŋ[13] karīsaŋ ādāya adhobhāgena nikkhamati; yāva thokam pi karīsaŋ atthi tāva āvilaŋ hutvā nikkhamati;[14] suddhe udare acchaŋ[15] anāvilaŋ nikkhamati. Ath' assa avasesaŋ udakaŋ piṭṭhiyaŋ āsiñcati, taŋ kālacammaŋ[16] uppāṭetvā gacchati; tato[17] tiṇukkāya lomāni jhāpetvā tiṇhena[18] asinā sīsaŋ chindati. Paggharaṇakaŋ[19] lohitaŋ bhājanena paṭiggahetvā maŋsaŋ lohitena[20] vaḍḍhetvā pacitvā puttadāramajjhe nisinno khāditvā sesaŋ vikkiṇāti. Tassa iminā[21] niyāmena jīvikaŋ kappentassa pañcapaṇṇāsavassāni atikkantāni. Tathāgate Dhuravihāre vasante ekadivasaŋ pi pupphamuṭṭhimattena pūjā vā kaṭacchumattaŋ bhikkhādānaŋ vā aññaŋ vā kiñci puññaŋ nāma[22] nâhosi. Ath' assa sarīre rogo uppajji,

---

[1] B. gāme sū°. [2] C. vikkhi°. C^a. vikki°.
[3] C. *om.* [4] S. paricchinditvā.
[5] C^a. nivāsaŋ kārāpetvā. K. *a.* tesaŋ. B. nivāsāpetvā, *and a.* tesu.
[6] K. °valañjanañ *for* °malañ. [7] B. ahosi.
[8] *All MSS. and edd.* āḷāhane. *This reading I owe to* Dīpankara (*cf.* āḷhako).
[9] C^a. °matāyitvā. [10] C. bālahabhā°.
[11] K. caturrasamu°. [12] K. kucchiyaŋ.
[13] C^a. pakkantaŋ. [14] C. C^a. *om.*
[15] C^a. acchalaŋ. [16] C. kālañ camma.
[17] C^a. *om.* [18] B. tikhiṇena. [19] K. °rantakaŋ.
[20] C^a. maŋsalohite. C. *om.* bhājanena . . . lohitena.
[21] B. *a.* va. [22] B. *om.*

jīvantass' eva Avīcimahānirayasantāpo uṭṭhahi.[1] Avīcisantāpo nāma yojanasate ṭhatvā olokentassa akkhīnaŋ[2] bhijjanasamattho[3] pariḷāho.[4] Vuttaŋ pi c' etaŋ: 'samantā yojanasataŋ pharitvā tiṭṭhati sabbadā' ti Nāgasenattherena[5] pan' assa pākatikaggisantāpato[6] adhimattakāya ayaŋ upamā vuttā: 'yathā mahārāja kūṭāgāramatto pāsāṇo pi nerayikaggimhi[7] khaṇena vilayaŋ[8] gacchati,[9] nibbattasattā[10] pan 'ettha kammabalena mātukucchigatā viya na vilīyantīti.'[11] Tassa tasmiŋ santāpe upaṭṭhite[12] kammasarikkhako ākāro uppajji; gehamajjhe yeva sūkararavaŋ ravitvā jannukehi vicaranto puratthimavatthuŋ pi pacchimavatthum pi gacchati. Ath' assa gehe[13] mānusakā daḷhaŋ gahetvā mukhaŋ pidahanti, kammavipāko nāma na sakkā[14] kenaci paṭibāhituŋ. So viravant' eva ito cito ca vicarati[15] samantā[16] sattasu gharesu manussā niddaŋ na labhanti, maraṇabhayena tajjitassa[17] bahi nikkhamanaŋ vāretuŋ[18] sabbo gehaparijano[19] yathā anto ṭhito[20] vicarituŋ na sakkoti, tathā gahetvā[21] dvārāni thaketvā bahi gehaŋ parivāretvā rakkhanto acchati. Itaro antogehe yeva nirayasantāpena viravanto ito cito ca vicarati. Evaŋ sattadivasāni vicaritvā sattame[22] divase kālaŋ katvā Avīcimahāniraye nibbati; Avīcimahānirayo Devadūtasuttantena vaṇṇetabbo. Bhikkhū tassa gharadvārena

---

[1] K. upa°. [2] C., Cª., K., B. akkhīni.
[3] C., Cª., K. bhindanasa°. [4] K. *a.* hoti.
[5] K. *a.* (rañño puṭṭhena). *Cf.* Milindapañha. Trenckner, 67-8. [6] B. pākatiaggisantāpanato.
[7] B. nirayaaggimhi pakkhinto! K. *a.* pakkhitto.
[8] B. K. vilīyaŋ. [9] C. Cª. gacchatīti.
[10] B. nibbattaka°.
[11] C., Cª., B. vilīyanti. Cª. *om.* na. [12] Cª. uṭṭhite.
[13] C., Cª., K., B. geha°. [14] C. sakko.
[15] *So* K. [16] C. Cª. *om.*
[17] B. tajjito tassa pana.
[18] K. B. nivār°, *and a.* asakkonto.
[19] B. *a.* gehajano. K. *a.* [20] K. B. *a.* bahi.
[21] B. K. geha°. [22] K. *corr.* aṭṭhame.

gacchantā taŋ saddaŋ sutvā, 'sūkarasaddo' ti saññino hutvā, vihāraŋ gantvā Satthu santike nisinnā evam āhaŋsu: 'bhante Cundasūkarikassa gehadvāraŋ pidahitvā sūkarānaŋ māriyamānānaŋ ajja sattamo divaso, gehe kāci maṅgalakiriyā bhavissati maññe, ettake nāme bhante sūkare mārentassa ekam pi mettacittaŋ vā kāruññaŋ vā natthi, na vata[1] evarūpo kakkhaḷo pharuso satto diṭṭhapubbo' ti. Satthā: 'na bhikkhave so ime sattadivase[2] sūkare māreti, kammasarikkhakaŋ pan' assa[3] udapādi;[4] jīvantass' eva Avīcimahānirayasantāpo upaṭṭhāsi;[5] so tena santāpena satta divasāni sūkararavaŋ ravanto antonivesane vicaritvā ajja kālaŋ katvā Avīcimhi nibbatto' ti vatvā, 'bhante idha loke evaŋ socitvā puna gantvā socanaṭṭhāne yeva nibbatto' ti vutte, 'āma bhikkhave pamatto nāma, gahaṭṭho vā hotu[6] pabbajito vā, ubhayattha socati yevā' ti vatvā imaŋ gāthaŋ āha:

15. 'Idha socati pecca socati pāpakārī ubhayattha socati
so socati so vihaññati disvā kammakiliṭṭhaŋ attano' ti.

Tattha 'pāpakārīti' nānappakārassa pāpakammassa kārako puggalo; 'akataŋ vata me kalyāṇaŋ, kataŋ[7] pāpaŋ' ti ekaŋsen' eva[8] maraṇasamaye 'idha socati,' idam assa kammasocanaŋ vipākaŋ anubhonto pana 'pecca socati,' idam assa paraloke vipākasocanaŋ, evaŋ so 'ubhayattha socati' yeva; ten' eva kāraṇena jīvamāno yeva so Cundasūkariko pi[9] 'disvā

---

[1] C. mano. C[a]. B. no *for* vata. K. na ca vata.
[2] C. K. °divasesu. B. imesu sattadivasesu.
[3] B. *a.* vipākaŋ.
[4] K. *a.* tassa.
[5] C[a]. uṭṭh°.
[6] C[a]. hoti.
[7] K. *a.* me.
[8] F. *corr.* ekaso ten' eva.
[9] K. *a.* socati.

kammakiliṭṭhaŋ attano' ti[1] attano kiliṭṭhakammaŋ[2] passitvā socati[3] nānappakārakaŋ vilapanto 'vihaññatīti.'[4]

Gāthāpariyosāne bahū sotāpannādayo ahesuŋ; mahājanassa sātthikā desanā[5] jātā ti.

Cundasūkarikavatthu dasamaŋ.[6]

11. Dhammikaupāsakassa-vatthu

'Idha modatiti' imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto dhammikaŋ upāsakaŋ ārabbha kathesi.

Sāvatthiyaŋ kira pañcasatā dhammikaupāsakā nāma ahesuŋ.[7] Tesu ekekassa pañca pañca upāsakasatāni parivārā;[8] yo tesāŋ jeṭṭhako,[9] tassa satta puttā satta dhītaro.[10] Tesu ekekassa ekekā salākayāgu salākabhattaŋ pakkhikabhattaŋ[11] navacandabhattaŋ[12] vassâvāsikaŋ. Te pi[13] sabbe va anujātaputtā nāma ahesuŋ; iti cuddasannaŋ puttānaŋ bhariyāya[14] upāsakassā ti soḷasasalākayāguādīni pavattanti;[15] iti so saputtadāro[16] sīlavā kalyāṇadhammo dānasaŋvibhāgarato ahosi. Ath' assa aparabhāge rogo uppajji, āyusaṅkhāro parihāyi. So

---

[1] C. C^a. *om.* [2] C^a. kammaŋ *merely.*

[3] B. *om.* [4] K. *a.* kilamati, *and om.* ti.

[5] K. *a.* dhamma°.

[6] C. C^a. sūkarikassa vatthuŋ. B. Cundasūkarikassa vatthu da°.

[7] C. C^a. *om.* [8] K. °rāni. *So* B., *and a.* ahesuŋ.

[9] B. *a.* Mahādhammikaupāsako nāma.

[10] C^a. satta satta puttadhītaro. K. *a.* honti.

[11] K. *a.* saṅghabhattaŋ uposathikabh°. B. *a.* nimantanabh° uposathikabh° āgantukabh°.

[12] K. āgantukabh°. B. saṅghabh°.

[13] C. C^a. tehi. B. dadantehi. [14] C. bhariyāye.

[15] C. C^a. vattanti. [16] C. C^a. soḷasapu°.

dhammaŋ sotukāmo 'aṭṭha vā[1] soḷasa vā[2] bhikkhū pesethā' ti[3] Satthu santikaŋ pahiṇi. Satthā pesesi; te gantvā tassa mañcaŋ parivāretvā paññattesu āsanesu nisinnā, 'Bhante ayyānaŋ me dassanaŋ dullabhaŋ bhavissati, dubbalo' mhi, ekaŋ me suttaŋ sajjhāyathā' ti vutte,[4] 'kataraŋ suttaŋ sotukāmo upāsakā' ti, 'Sabbabuddhānaŋ avijahitaŋ Satipatthānasuttaŋ'[5] ti vutte, 'ekāyano ayaŋ bhikkhave maggo sattānaŋ visuddhiyā' ti suttantaŋ paṭṭhapesuŋ. Tasmiŋ khaṇe chahi devalokehi sabbālaṅkārapatimaṇḍitā sahassasindhavayuttā diyaḍḍhayojanasatikā[6] cha rathā āgamiŋsu;[7] tesu ṭhitā devatā 'amhākaŋ amhākaŋ[8] devalokaŋ nessāmā' ti, 'ambho mattikabhājanaŋ bhinditvā suvaṇṇabhājanaŋ gaṇhanto viya amhākaŋ devalokaŋ[9] abhiramituŋ idha nibbattā' ti vadiŋsu. Upāsako dhammasavaṇantarāyaŋ anicchanto: 'āgametha āgamethā ti' āha. Bhikkhū 'amhe vadatīti' saññāya tuṇhī ahesuŋ. Ath' assa puttadhītaro: 'amhākaŋ pitā[10] dhammasavaṇena atitto ahosi, idāni pana bhikkhū pakkosāpetvā sajjhāyaŋ kāretvā sayam eva vāreti, maraṇassa abhāyanto[11] nāma natthîti' viraviŋsu. Bhikkhū 'idāni anokāso' ti uṭṭhāya[12] pakkamiŋsu.

Upāsako thokaŋ vītināmetvā satiŋ labhitvā[13] putte pucchi: 'kasmā kandathā' ti. 'Tāta tumhe bhikkhū pakkosāpetvā dhammaŋ suṇanto[14] sayam eva vārayittha; atha mayaŋ "maraṇassa abhāyanasatto[15] nāma natthîti"

---

[1] K., Cᵃ., B. *a.* me.
[2] K. *a.* dhammakathika°.
[3] K. *a.* dūtaŋ.
[4] C. K. vuttā.
[5] Cᵃ. patthānan ti.
[6] Cᵃ. °sati.
[7] C. Cᵃ. āharimsu.
[8] C. Cᵃ. *om.* K. B. *rep.* a° de° ne.
[9] C., Cᵃ., K. °loke, *and rep.* amhā° de° (*not so* K.).
[10] K. B. *a.* pubbe.
[11] K. *a.* santo. B. abhāyanakasatto.
[12] B. °āsanā.
[13] K. *a.* pati°.
[14] B. °tā.
[15] K. *corr.* °uto satto. B. *ut supra.*

kandimhā' ti. 'Ayyā pana kuhiŋ' ti. '"Anokāso" ti uṭṭhāyâsanā pakkantā' ti. 'Tātā[1] nâhaŋ ayyehi saddhiŋ kathemîti.' 'Atha kena[2] saddhiŋ kathesi tātā' ti.[3] 'Chahi devalokehi devatā cha[4] rathe alaṅkaritvā ādāya ākāse ṭhatvā "amhākaŋ devaloke[5] abhirama, amhākaŋ devaloke abhiramā" ti saddaŋ karonti, tāhi saddhiŋ kathemîti.' 'Kuhiŋ tāta rathā, na mayaŋ passāmā' ti vutte.[6] 'Atthi pana mayhaŋ ganṭhitāni pupphāniti.' 'Atthi tātā' ti. 'Kataradevaloko[7] ramaṇiyo' ti. 'Sabbabodhisattānaŋ Buddhamātāpitunnañ ca vasitaṭṭhānaŋ[8] Tusitabhavanaŋ ramaṇīyaŋ tātā' ti. 'Tena hi "Tusitabhavanato[9] āgatarathe laggatū" ti pupphadāmaŋ khipathā' ti. Te khipiŋsu. Taŋ rathadhure laggitvā ākāse olambi; mahājano tad eva[10] passati; rathaŋ na passati; upāsako: 'passath' etaŋ pupphadāmaŋ[11] ti vatvā, 'āma passāmā' ti vutte, 'etaŋ Tusitabhavanato āgatarathe olambati,[12] ahaŋ Tusitabhavanaŋ gacchāmi, tumhe mā cintayittha, mama santike nibbattitukāmā hutvā mayā kataniyāmen' eva puññāni karothā' ti vatvā[13] kālaŋ katvā[14] rathe patiṭṭhāsi; tāvad ev' assa tigāvutappamāṇo saṭṭhisakaṭabhārâlaṅkārapatimaṇḍito attabhāvo nibbatti. Accharāsahassaŋ parivāresi, pañcavīsatiyojanikaŋ kanakavimānaŋ[15] pātur ahosi. Te bhikkhū vihāraŋ anuppatte Satthā pucchi: 'sutā bhikkhave upāsakena dhammadesanā' ti.[16] 'Āma bhante, antarā yeva pana "āgamethā" ti vāresi. Ath' assa puttadhītaro

---

[1] C. K. pa° tātāti. C^a. B. *om.* tātā.
[2] C. ath' ekena.
[3] K. B. kathethā ti.
[4] C. C^a. *om.*
[5] C. C^a. °lokaŋ.
[6] C. C^a. *om.*
[7] K. B. kataro.
[8] K. vasana°.
[9] K. tuss° (*al.*).
[10] C. C^a. etad eva.
[11] C. C^a. dāmaŋ.
[12] C^a. olambi. B. olambiti.
[13] C^a. *om.*
[14] K. *a.* tussita°.
[15] C^a. ratanavi°.
[16] K. 'tumhehi 'ssa bh° upāsakassa dhammo desito' ti. *So* B., *with* tumhe bhi°.

kandiŋsu, mayaŋ "idāni anokāso" ti uṭṭhāyâsanā nikkhantā' ti. 'Na so bhikkhave tumhehi saddhiŋ kathesi,[1] chahi pana devalokehi devatā cha rathe alaṅkaritvā āharitvā taŋ upāsakaŋ pakkosiŋsu;[2] so dhammadesanāya antarāyaŋ anicchanto tehi[3] saddhiŋ kathesîti.' 'Evaŋ bhante' ti. 'Evaŋ bhikkhave' ti. 'Idāni bhante so[4] kuhiŋ nibbatto' ti. 'Tusitabhavane bhikkhave' ti. 'Bhante idāni idha[5] ñātimajjhe modamāno vicaritvā idān' eva gantvā puna modanaṭṭhāne yeva nibbatto' ti. 'Āma bhikkhave appamattā pi gahaṭṭhā vā pabbajitā[6] vā sabbattha modanti yevā' ti vatvā imaŋ gātham āha:

16. 'Idha modati pecca modati katapuñño
ubhayattha modati,
so modati so pamodati disvā kamma-
visuddhiŋ attano' ti.

Tattha 'katapuñño' ti nānappakārassa kusalassa kārako puggalo: 'akataŋ vata me pāpaŋ kataŋ[7] kalyāṇaŋ' ti idha kammamodanena, pecca vipākamodanena modati,[8] evaŋ ubhayattha modati nāma; 'kammavisuddhiŋ' ti dhammikaupāsako[9] pi attano kammavisuddhiŋ[10] puññakammasampattiŋ disvā kālakiriyato pubbe idha loke pi modati, kālaŋ katvā idāni paraloke pi[11] atimodati[12] yevā ti.

Gāthāpariyosāne bahū sotâpannâdayo ahesuŋ; mahājanassa sātthikā dhammadesanā jātā ti.

Dhammikaupāsakassa vatthu ekādasamaŋ.[13]

---

1 C. Cᵃ. katheti.
2 K. upakk°.
3 K. tāhi.
4 C., Cᵃ., B. *om.* K. bh° i°.
5 Cᵃ. idam *for* idha. K. *om.* idāni.
6 B. °tto, °ṭṭho, °to (*all singulars*).
7 K. *a.* vata me. B. *a.* me.
8 C. Cᵃ. modatîti
9 K. hi.
10 Cᵃ. kammato vi°.
11 K. *a.* pamodati.
12 C., Cᵃ., B. modati.
13 C. °upāsikavatthuŋ. K. °upāsaka°. Cᵃ. vatthuŋ, *om.* eh°.

12. DEVADATTASSA-VATTHU

'Idha tappatīti'[1] imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Devadattaŋ ārabbha kathesi.

Devadattassa vatthuŋ pabbajitakālato[2] paṭṭhāya yāva paṭhavippavesanā Devadattaŋ ārabbha bhāsitāni[3] sabbāni jātakāni vitthāretvā kathitaŋ. Ayaŋ pan' ettha saṅkhepo: Satthari Anupiyaŋ nāma Mallānaŋ nigamo taŋ[4] nissāya Anupiyambavane viharante yeva Tathāgatassa lakkhaṇapaṭiggahaṇadivase[5] yeva asītisahassehi ñātikulehi 'rājā vā hotu Buddho vā, khattiyaparivāro vicarissatîti' asītisahassaputtā paṭiññātā. Tesu yebhuyyena pabbajitesu Bhaddiyarājānaŋ[6] Anuruddhaŋ Ānandaŋ Bhaguŋ Kimbilaŋ Devadattaŋ ti ime cha Sakke[7] apabbajante[8] disvā: 'mayaŋ attano[9] putte pabbājema, ime cha Sakkā na[10] ñātakā maññe, tasmā na pabbajantîti' kathaŋ samuṭṭhāpesuŋ. Atha kho Mahānāmo Sakko Anuruddhaŋ upasaṅkamitvā: 'tāta amhākaŋ kulā[11] pabbajito natthi, tvaŋ vā pabbaja[12] ahaŋ vā pabbajissāmîti' āha. So pana sukumālo[13] hoti sampannabhogo, 'natthîti' vacanaŋ pi tena na suttapubbaŋ. Ekadivasaŋ hi tesu chasu khattiyesu guḷakīḷaŋ[14] kīḷantesu Anuruddho pūvena[15] parājito pūvatthāya[16] pahiṇi. Ath' assa mātā pūve sajjetvā

---

1 K. *a.* pecca tappatī.

2 F. pabbajjāto. C. Cᵃ. pabbajjato.

3 C. tāni.

4 F. nigamaŋ.

5 C. °patigaṇhadi°. Cᵃ. lakkhaṇe lokaṇadi°.

6 B. Bhaddiyaŋ nāma rā.

7 B. Sakye.

8 K. *a.* ñātiyo.

9 Cᵃ. *rep.*

10 F. K. sakyā na; *corr.* Sakyānaŋ.

11 B. kule.

12 B. pabbajissasi.

13 *MSS. and edd.* sukhumālo. *Dīpankara and* S. sukumālo. *The* h *seems due to a confusion with* sukhumo.

14 F. guḷikīḷā; *corr.* °ḷaŋ. C., Cᵃ., K., B. °kīḷāya.

15 F. pūpe. C. Cᵃ. pūve.

16 K. *a.* purisaŋ mātu santikaŋ.

pahiṇi; te khāditvā[1] puna kīḷiŋsu, punappunaŋ tass' eva parājayo hoti,[2] mātā pan' assa pahite[3] tikkhattuŋ pūve pahiṇitvā[4] catutthavāre 'pūvaŋ[5] natthîti' pahiṇi. So 'natthîti' vacanassa[6] asutapubbattā 'esā p'ekā pūvavikati bhavissatîti' maññamāno 'natthipūvaŋ me āharathā' ti pesesi; mātā pan' assa 'natthipūvaŋ pana ayye[7] dethā' ti vutte, 'mama puttena "natthîti" padaŋ na sutapubbaŋ, iminā pana[8] upāyena[9] etaŋ atthaŋ jānāpessāmîti[10] tucchaŋ suvaṇṇapātiŋ aññāya suvaṇṇapātiyā paṭikujjitvā pesesi.[11] Nagarapariggāhikā[12] devatā cintesuŋ: 'Anuruddhasakkena annahārakāle[13] attano bhāgabhattaŋ Upariṭṭhapaccekabuddhassa[14] datvā '"natthîti" me vacanassa savaṇaŋ mā hotū'[15] ti 'bhojanuppattiyā[16] jānanaŋ mā hotū' ti patthanā katā, sac' āyaŋ tucchapātiŋ passissati devasamāgamaŋ pavisituŋ na labhissāma, sīsam pi no sattadhā phāleyyāti.' Atha naŋ pātiŋ dibbapūvehi[17] puṇṇam[18] akaŋsu; tassā guḷamaṇḍale ṭhapetvā ugghāṭitamattāya[19] pūvagandho sakalanagare[20] chādetvā[21] ṭhito, pūvakhaṇḍaŋ mukhe ṭhapitamattaŋ eva sattarasaharaṇīsahassāni[22] anuphari. So cintesi: 'nâhaŋ[23] mātu piyo, ettakaŋ me[24] kālaŋ imaŋ natthi-

---

[1] K. *rep.* [2] K. *a.* punappunnaŋ puvatthāya.
[3] K. paccite *for* °hite. B. *rep.* [4] K. pahitvā.
[5] B. K. pūvā. [6] C. C^a. vacanaŋ.
[7] C. kireyye *for* pa°a°. C^a. *corr.* kāretvā. B. kira ayye.
[8] K. iminâhaŋ *for* i°p°. [9] K. B. *a.* naŋ.
[10] K. *a.* cintetvā. [11] K. *a.* maggantare.
[12] C. nāgara. C^a. nagaraŋ.
[13] K. annabhāvarakakāle (!) [14] B. Upad°.
[15] C^a. hosîti. B. *om.* ti.
[16] C., K., B. °nuppattiṭṭhānaŋ. *Dīpankara* °na°.
[17] C. C^a. dibbapūvaŋ.
[18] F. dibbapūvapuṇṇaŋ. K. parip°. [19] C^a. ugghaṭ°.
[20] K. °raŋ. [21] K. B. *a.* viya.
[22] F. °haraṇiyo. C. °haraṇiŋ. [23] F. *rep.*
[24] K. eva.

pūvaŋ nāma na paci; ito paṭṭhāya aññaŋ pūvaŋ nāma[1] na khādissāmîti,'[2] gehaŋ gantvā pi[1] mātaraŋ pucchi: 'amma tumhākaŋ ahaŋ piyo appiyo'[3] ti.[4] 'Tāta ekakkhino akkhi viya ca[5] hadayaŋ viya ca atipiyo[6] me' ti.[7] 'Atha kasmā ettakaŋ kālaŋ mayhaŋ natthipūvaŋ na pacittha[8] ammā'[9] ti. Sā cūḷûpaṭṭhākaŋ pucchi: 'atthi kiñci pātiyaŋ tātā' ti. 'Paripuṇṇaŋ[10] ayye pāti pūvehi, evarūpā pūvā nāma me na diṭṭhapubbā' ti. Sā cintesi: 'mayhaŋ putto puññavā katâbhinīhāro bhavissati, devatāhi pātiŋ pūretvā pūvā pahitā bhavissantîti.' Atha naŋ putto: 'amma ito paṭṭhāyâhaŋ aññaŋ pūvaŋ nāma na khādissāmi, natthipūvam eva paceyyāsîti.' Sā pi 'ssa tato paṭṭhāya 'pūvaŋ khāditukāmo 'smîti[11] vutte tucchapātim eva aññāya pātiyā paṭikujjetvā[12] peseti;[13] yāva agāramajjhe vasi,[14] tāv' assa devatā dibbapūve[15] pahiṇiŋsu. So ettakam pi ajānanto vā[16] pabbajjaŋ[17] nāma kiŋ jānissati? Tasmā 'kā esā pabbajjā[18] nāmā' ti bhātaraŋ pucchitvā, 'ohāritakesamassunā, kāsāvanivatthena,[19] kaṭṭhattharake[20] vā bidalamañcake[21] vā nipajjitvā, piṇḍāya carantena vihātabbaŋ,[22] esā pabbajjā nāmā' ti vutte, 'bhātika[23] ahaŋ sukumālo nâhaŋ sakkhissāmi

---

1 C. Cª. *om.* 2 K. B. *a.* so.
3 B. na piyo. 4 K. *a.* sā āha.
5 C., Cª., K. *om.* 6 B. atipiyapiyo.
7 C. 'hîti. K. ahosîti. B. asîti.
8 C. Cª. anapacittha. 9 K. *a.* āha.
10 F. *corr.* °puṇṇā. 11 C., Cª., K., B., 'mhîti.
12 K. °itvā. 13 F. K. pesesi.
14 C. Cª. vasati. 15 C. Cª. va pūvaŋ. B. pūve hi.
16 K., Cª., B. *om.* 17 K. S. pabbajjā.
18 C. pabbajjaŋ.
19 C. Cª. °kāsāyavatthena. F. °kesamussukāsāyavatthena. B. kāsāya°.
20 F. kanthatthare (*leg.* katth°). 21 B. viraḷa°.
22 F. B. vihāritabbaŋ.
23 C. Cª. bhātiya (*cf.* Kosambika *and* Kosambiya, *freq. var. in MSS.*).

pabbajituŋ' ti āha. 'Tena hi tāta kammantaŋ[1] uggahetvā gharāvāsaŋ vasa; na pi sakkā amhesu ekena apabbajituŋ' ti. Atha naŋ 'ko esa kammanto nāmā' ti pucchi;[2] bhattuṭṭhānaṭṭhānam[3] pi ajānanto kulaputto kammantaŋ nāma kiŋ[4] jānissati? Ekadivasaŋ hi tiṇṇaŋ khattiyānaŋ kathā udapādi: 'bhattaŋ nāma kuhiŋ uṭṭhahatîti.' Kimbilo āha: 'koṭṭhake[5] uṭṭhahatîti.' Atha naŋ Bhaddiyo: 'tvaŋ bhattuṭṭhānaṭṭhānaŋ[6] na jānāsi,[7] bhattaŋ nāma ukkhaliyaŋ uṭṭhahatîti' āha; Anuruddho: 'tumhe dve pi na jānātha, bhattaŋ nāma ratanamakulāya suvaṇṇapātiyaŋ[8] uṭṭhahatîti' āha. Tesu kira ekadivasaŋ Kimbilo koṭṭhato vīhī otāriyamāne disvā 'ete koṭṭhe va[9] jātā' ti saññī ahosi. Bhaddiyo ekadivasaŋ ukkhalito bhattaŋ vaḍḍhiyamānaŋ disvā 'ukkhaliyañ ñeva uppannan' ti saññī ahosi. Anuruddhena pana n'eva vīhiŋ[10] koṭṭentā[11] na bhattaŋ pacantā[12] na vaḍḍhentā diṭṭhapubbā, vaḍḍhetvā pana purato ṭhapitam eva passati. So 'bhuñjitukāmakāle bhattaŋ pātiyaŋ uṭṭhahatîti'[13] saññam akāsi. Evaŋ tayo pi[14] bhattuṭṭhānaṭṭhānaŋ[15] na jānanti; tenâyaŋ 'ko esa[16] kammanto nāmā' ti pucchitvā, 'paṭhamaŋ khettaŋ kasāpetabbaŋ' ti ādikaŋ saŋvacchare[17] saŋvacchare kattabbakiccaŋ sutvā: 'kadā kammantānaŋ anto paññāyissati, kadā mayaŋ appossukkā bhoge bhuñjissāmā' ti vatvā, kammantānaŋ apariyantatāya akkhayatāya[18] 'tena hi tvañ ñeva gharâvāsaŋ vasa, na mayhaŋ eten' attho'[19] ti[20] mātaraŋ upasaṅka-

[1] C^a. kammante. [2] F. pucchitvā.
[3] B. C^a. (C^a. *al.*) °uṭṭhānaŋ (*om.* °ṭṭhānaŋ).
[4] C. C^a. kiŋ nāma. [5] F., K., B. koṭṭhe. C. koṭṭhā.
[6] K. B. bhattassa u°. [7] C. C^a. jānāti.
[8] C. C^a. °pātiyā. [9] K. B. yeva.
[10] K. vihiyo. [11] K. °nto.
[12] C. C^a. pacentā. [13] C. K. upaṭṭha°.
[14] C., C^a., B. *a.* te. [15] C. C^a. *a.* pi.
[16] F. *rep.* [17] K. C^a. *om.*
[18] K. akkhātāya. [19] F. ekena attho. K. C^a. etena a°.
[20] K. *a.* vatvā.

mitvā: 'anujānāhi maŋ amma, pabbajissāmîti' vatvā tāya[1] tikkhattuŋ paṭikkhipitvā:[2] 'sace te sahāyako Bhaddiyarājā pabbajissati[3] tena saddhiŋ pabbajāhîti' vutte, taŋ upasaṅkamitvā: 'mama kho samma pabbajjā tava paṭibaddhā' ti vatvā, taŋ nānappakārehi saññāpetvā sattame divase attanā saddhiŋ pabbajjanatthāya paṭiññaŋ gaṇhi. Tato Bhaddiyo Sakyarājā[4] Anuruddho Ānando Bhagu[5] Kimbilo Devadatto ti ime cha khattiyā Upālikappakasattamā devā viya dibbasampattiŋ sattāhaŋ[6] anubhavitvā seyyānaŋ gacchantā[7] viya caturaṅgiṇiyā senāya nikkhamitvā paravisayaŋ patvā rājāṇāya senaŋ[8] nivattetvā[9] paravisayaŋ pakkamiŋsu.[10] Tattha cha khattiyā attano[11] attano ābharaṇāni[12] omuñcitvā bhaṇḍikaŋ katvā, 'handa bhaṇe Upāli[13] nivattassu, alaŋ te ettakaŋ jīvikāyā' ti tassa adaŋsu. So tesaŋ pādamūle pavaṭṭetvā[14] paridevitvā āṇaŋ atikkamituŋ asakkonto uṭṭhāya[15] nivatti; tesaŋ dvidhājātakāle[16] vanaŋ[17] ārodanappattaŋ[18] viya paṭhavī kampamānākārappattā viya ahosi. Upāli[19] thokaŋ nivattitvā:[20] 'caṇḍā kho Sākiyā "iminā kumārā nipphātitā" ti[21] ghāteyyum pi maŋ, ime hi nāma Sakyakumārā evarūpaŋ sampattiŋ pahāya imāni anagghāni ābharaṇāni kheḷapiṇḍaŋ viya chaḍḍetvā pabbajissanti,

---

[1] B. *a.* nānappakārehi ca. [2] K. °ito, *and a.* tāta.
[3] F. Cᵃ. pabbajati. C. pabbajeti. [4] F. Sakkhirājā.
[5] K. *corr.* Bhaggulo. [6] K. *a.* mahāsampattiŋ.
[7] Cᵃ. °nto.
[8] C. senā. Cᵃ. senāya. K. rājāṇāpetvāya sabba°.
[9] K. B. °āpetvā. [10] C., Cᵃ., B. okkamiŋsu. K. oka°.
[11] K. *om.* [12] K. °ṇā. [13] K. *a.* tvaŋ.
[14] B. °itvā. K. nipattitvā. [15] K. *a.* taŋ gahetvā.
[16] F. vi-. C. Cᵃ. vīdhāya. K. dvidhābhijikā°. B. dvidhābhijjita°.
[17] C. va. Cᵃ. *om.* [18] Cᵃ. ārodappattaŋ.
[19] K. *a.* kappako pi. [20] K. °etvā evaŋ cintesi.
[21] Cᵃ. imā ti kumārā ti. F. nipphātitā ti. C. Cᵃ. ghātitāti. B. nighātitā. K. nipphatt°. S. nippā°.

kiŋ aṅga panâhaŋ' ti[1] bhaṇḍikaŋ omuñcitvā[2] tāni ābharaṇāni rukkhe laggetvā: 'atthikā gaṇhantū' ti vatvā tesaŋ santikaŋ gantvā tehi, 'kasmā nivatto 'sîti' puṭṭho tam atthaŋ ārocesi. Atha naŋ te ādāya Satthu santikaŋ gantvā:[3] 'mayaŋ bhante Sākiyā nāma mānanissitā, ayaŋ amhākaŋ dīgharattaŋ paricārako,[4] imaŋ paṭhamataraŋ pabbājetha, mayam assa[5] paṭhamataraŋ[6] abhivādanâdīni karissāma, evaŋ no māno nimmānayissatîti'[7] vatvā taŋ paṭhamataraŋ pabbājetvā pacchā sayaŋ pabbajiŋsu. Tesu āyasmā Bhaddiyo ten'ev'antaravassena[8] tevijjo ahosi, āyasmā Anuruddho dibbacakkhuko hutvā[9] pacchā Mahāpurisavitakkasuttaŋ sutvā arahattaŋ pāpuṇi, āyasmā Ānando sotāpattiphale patiṭṭhahi, Bhagutthero ca Kimbilatthero ca aparabhāge vipassanaŋ vaḍḍhetvā arahattaŋ pāpuṇiŋsu, Devadatto pothujjanikaŋ[10] iddhiŋ patto. Aparabhāge Satthari Kosambiyaŋ viharante sasāvakasaṅghassa[11] Tathāgatassa mahanto lābhasakkāro nibbatti.[12] Vatthabhesajjâdihatthā[13] manussā vihāraŋ pavisitvā, 'kuhiŋ Satthā, kuhiŋ Sāriputtatthero, kuhiŋ Moggallānatthero,[14] kuhiŋ Mahākassapatthero, kuhiŋ Bhaddiyatthero, kuhiŋ Anuruddhatthero, kuhiŋ Ānandatthero, kuhiŋ Bhagutthero, kuhiŋ Kimbilatthero' ti asîti[15] mahāsāvakānaŋ nisinnaṭṭhānaŋ oloketvā[16] vicaranti.

'Devadatthero kuhiŋ nisinno vā ṭhito vā' ti vattâpi[17] natthi; so cintesi: 'ahaŋ etehi saddhiŋ yevā pabbajito, ete pi[18] khattiyapabbajitā[19] aham pi khattiyapabbajito,

---

[1] K. *a.* cintetvā.
[2] C. C[a]. muñcitvā.
[3] K. *a.* Bhagavantaŋ vanditvā.
[4] K. B. paricāriko.
[5] K. imassa.
[6] C., C[a]., K., B. *om.*
[7] F. nimāda°. K. nimmāy°.
[8] C. C[a]. °vasse va.
[9] C[a]. *om.*
[10] F. C[a]. puthu°.
[11] F. C[a]. sāvaka°.
[12] C. C[a]. °ttîti.
[13] C., C[a]., K. Tattha bhe°
[14] C[a]. mahā°.
[15] F., C., C[a]. asītiyā.
[16] K. B. °nto.
[17] K. pucchanto nāma. B. vutto nāma.
[18] F. hi.
[19] C. C[a]. khattiyā pa°.

lābhasakkārahatthā manussā ete[1] pariyesanti, mama nāmaŋ gahetāpi[2] natthi, kena nu kho saddhiŋ ekato hutvā[3] kaŋ pasādetvā mama lābhasakkāraŋ nibbatteyyaŋ' ti. Ath' assa[4] etad ahosi: 'ayaŋ rājā Bimbisāro paṭhamadassanen' eva ekādasahi nahutehi saddhiŋ sotāpattiphale patiṭṭhito, na sakkā etena saddhiŋ ekato bhavituŋ; Kosalaraññā[5] ca[6] saddhiŋ na sakkā;[7] ayaŋ kho pana rañño putto Ajātasattukumāro[8] kassaci guṇadose na jānāti, etena saddhiŋ ekato bhavissamîti.' So[9] Kosambito Rājagahaŋ gantvā kumāravaṇṇaŋ abhinimminitvā[10] cattāro āsīvise catūsu hatthapādesu ekaŋ gīvāya[11] pilandhitvā[12] ekaŋ sīse cumbaṭakaŋ katvā ekaŋ ekaŋsaŋ karitvā imāya ahimekhalāya[13] ākāsato oruyha Ajātasattussa ucchaṅge nisīditvā tena bhītena: 'ko 'si tvaŋ' ti vutte, 'ahaŋ Devadatto' ti vatvā, tassa bhayavinodanatthaŋ[14] taŋ attabhāvaŋ paṭisamharitvā[15] saṅghātipattacīvaradharo purato ṭhatvā taŋ pasādetvā lābhasakkāraŋ nibbattesi. So lābhasakkārâbhibhūto: 'ahaŋ bhikkhusaṅghaŋ pariharissāmiti' pāpakaŋ cittaŋ uppādetvā saha cittuppādena iddhito parihāyitvā Satthāraŋ[16] Veḷuvanavihāre sarājikāya[17] parisāya dhammaŋ desentaŋ[18] vanditvā uṭṭhāyâsanā[19] añjaliŋ paggayha; 'Bhagavā bhante etarahi jiṇṇo vuḍḍho mahallako[20] appossukko diṭṭhadhammasukhavihāraŋ anuyuñjatu, ahaŋ bhikkhusaṅghaŋ pariharissāmi, nīyādetha[21] me[22] bhikkhusaṅghaŋ'

---

[1] B. *a.* yeva. [2] B. gahetvā. [3] F. *om.*
[4] F. tassa. [5] Cᵃ. °ñño.
[6] C., Cᵃ. pi. K. *om.* [7] B. *a.* bhavituŋ.
[8] F. Ajātasattussa ucchaṅge nisīditvā. [9] K. *a.* pana.
[10] C. abhinimmīnitvā. K. °minmitvā.
[11] K. Cᵃ. °yaŋ. [12] C. Cᵃ. bandhitvā.
[13] K. °mekhaḷikāya. [14] S. °tthāya.
[15] B. vijahitvā. [16] K. *a.* upasaṅkamitvā.
[17] C. sarāgikāya. [18] K. B. *a.* Bhagavantaŋ.
[19] K. upaṭṭh° (*constant var. in all MSS.*).
[20] C. mahallako uddho. Cᵃ. m°v°.
[21] F., C., Cᵃ., B. niyyā°. [22] B. maŋ.

ti vatvā, Satthārā kheḷāsikavādena apasādetvā paṭikkhitto[1] anattamano imaŋ paṭhamaŋ Tathāgate āghātaŋ bandhitvā pakkami.[2] Ath' assa Bhagavā Rājagahe pakāsanīyakammaŋ[3] kāresi. So 'pariccatto dāni ahaŋ samaṇena Gotamena, idāni 'ssa anatthaŋ karissāmiti' Ajātasattuŋ upasaṅkamitvā āha:[4] 'pubbe kho kumāra manussā dīghāyukā etarahi appāyukā, ṭhānaŋ kho pan' etaŋ vijjati yaŋ tvaŋ kumāro va samāno kālaŋ kareyyāsi,[5] tena hi tvaŋ[6] kumāra pitaraŋ hantvā rājā hohi, ahaŋ Bhagavantaŋ hantvā Buddho bhavissāmiti' vatvā tasmiŋ rajje patiṭṭhite Tathāgatassa[7] vadhāya purise payojetvā tesu sotâpattiphalaŋ patvā nivattesu, sayaŋ Gijjhakūṭaŋ[8] abhiruhitvā,[9] 'ahaŋ eva samaṇaŋ Gotamaŋ jīvitā voropessāmiti' silaŋ[10] paṭivijjhitvā[11] rudhiruppādakakammaŋ[12] katvā iminâpi upāyena māretuŋ asakkonto puna Nālāgiriŋ vissajāpesi; tasmiŋ āgacchante Ānandatthero attano jīvitaŋ Satthu pariccajitvā purato[13] aṭṭhāsi. Satthā nāgaŋ dametvā nagarā nikkhamitvā vihāraŋ āgantvā[14] anekasahassehi upāsakehi abhihaṭamahādānaŋ[15] paribhuñjitvā tasmiŋ divase sannipatitānaŋ aṭṭhārasakoṭisaṅkhānaŋ[16] Rājagahavāsīnaŋ[17] ānupubbikathaŋ kathetvā[18] caturāsītiyā pāṇasahassānaŋ dhammâbhisamaye jāte:[19] 'aho mahāguṇo āyasmā Ānando, tathārūpe nāma hatthināge āgacchante attano jīvitaŋ paric-

---

[1] C. C[a]. parikkhitto.
[2] F., C., C[a]. apakkami. K. pakkāmi.
[3] F. pabbājakapakā°. C. C[a]. pabbājakā°. [4] K. *om.*
[5] C. C[a]. °siti. [6] K. *om.* tvaŋ.
[7] B. Tathāgataŋ. [8] K. B. °ṭapabbataŋ.
[9] K. abhiruyhitvā (ruyh° *common in* K.).
[10] K. B. selaŋ. [11] S. pavi°.
[12] F. °ppādakammaŋ (?). C. C[a]. ruhiruppādakammaŋ. K. ruhirupādaka°. So B. (°pp°). [13] B. *om.*
[14] K. B. ga°. [15] C., C[a]., B. abhihaṭaŋ ma°.
[16] K. °khātānaŋ. [17] F. C. °vāsinaŋ.
[18] K. kathesi. [19] C., C[a]., K. °samayo jāto.

cajitvā Satthu purato aṭṭhāsîti' therassa guṇakathaŋ sutvā: 'na bhikkhave idān' eva, pubbe p'esa mam' atthāya jīvitaŋ pariccaji[1] yevā' ti vatvā[2] bhikkhūhi yācito Cūḷabaŋsamahābaŋsakakkaṭakajātakāni[3] kathesi.

Devadattassâpi kammaŋ n'eva pākaṭaŋ,[4] tathā rañño mārāpitattā na vadhakānaŋ payojitattā na silāya paviddhattā[5] pākaṭaŋ ahosi, yathā Nālāgirihatthino vissajjitatthā. Tadā hi mahājano: 'rājâpi[6] Devadatten' eva mārāpito vadhakā pi pāyojitā silâpi apaviddhā, idāni pana tena Nālāgiri vissajjāpito, evarūpaŋ nāma pāpakaŋ[7] gahetvā rājā vicaratîti' kolāhalaŋ akāsi. Rājā mahājanassa kathaŋ sutvā pañca thālipākasatāni nīharāpetvā[8] na puna[9] tassûpaṭṭhānaŋ agamāsi; nāgarā pi'ssa kulaŋ upagatassa[10] bhikkhāmattam pi na adaŋsu. So parihīnalābhasakkāro kohaññena jīvitukāmo Satthāraŋ upasaṅkamitvā pañca vatthūni yācitvā, Bhagavatā, 'alaŋ Devadatta, yo icchati, so āraññako hotū' ti paṭikkhitto.[11] 'Kassâvuso vacanaŋ sobhanaŋ, kiŋ Tathāgatassa udāhu mama vā ti;[12] ahaŋ hi[13] ukkaṭṭhavasena evaŋ vadāmi.'[14] 'Sādhu bhante, bhikkhū yāvajīvaŋ āraññakā assu,[15] piṇḍapātikā,[16] paŋsukūlikā,[17] rukkhamūlikā macchamaŋsaŋ na khādeyyun' ti; 'yo[18] dukkhā muñcitukāmo[19] so mayā saddhiŋ āgacchatū' ti vatvā pakkāmi. Tassa

---

1 K. °ajjati. 2 C^a. *om.*

3 F. °kakkaṭajā°. K. °kukuṭajā°. *Cf.* F. J., 5. 333-54, *and* 2. 341-5.

4 S. *a.* ahosi. 5 C. C^a. paṭivi°. K. B. pavijjit°.

6 K. *om.* pi *and* eva. 7 K. pāpaŋ.

8 F. hārāpetvā. C. harā°. C^a. āharā°.

9 K. punapunaŋ. 10 K. *a.* ekaŋ.

11 K. *a.* taŋ sutvā.

12 F., C., C^a. *om.* B. mamā ti. K. vacanaŋ.

13 C. C^a. °su *for* hi. K. *om.* ahaŋ. 14 C^a. °mîti.

15 F. °ko assa. 16 K. piṇḍi°, *and a.* assu.

17 K. *a.* assu. 18 C. C^a. *om.*

19 B. mucc°.

vacanaŋ sutvā ekacce navapabbajitā[1] mandabuddhino: 'kalyāṇaŋ Devadatto āha, etena saddhiŋ vicarissāmā' ti, tena saddhiŋ ekato[2] ahesuŋ. Iti so pañcasatehi bhikkhūhi saddhiŋ tehi[3] pañcahi[4] vatthūhi lūkhappasannaŋ janaŋ saññāpento kulesu viññāpetvā[5] viññāpetvā bhuñjanto saṅghabhedāya parakkami. So Bhagavatā, 'saccaŋ kira tvaŋ Devadatta saṅghabhedāya parakkamasi cakkabhedāyā'[6] ti puṭṭho, 'saccaŋ' ti vatvā, 'garuko kho Devadatta saṅghabhedo' ti ādīhi ovadito pi Satthu vacanaŋ anādiyitvā pakkanto[7] āyasmantaŋ Ānandaŋ Rājagahe[8] piṇḍāya carantaŋ disvā, 'ajjatagge jānâhaŋ[9] āvuso Ānanda aññatr'eva Bhagavatā aññatra Bhikkhusaṅghā[10] uposathaŋ karissāmi saṅghakammaŋ karissāmiti' āha. Thero[11] taŋ atthaŋ Bhagavato ārocesi; taŋ viditvā Satthā uppannadhammasaŋvego hutvā, 'Devadatto sadevakassa lokassa anatthanissitaŋ attano Avīcimhi paccanakakammaŋ karotiti' parivitakketvā:[12]

'Sukarāni asādhūni attano ahitāni ca[13]
yaŋ ve hitañ ca sādhuñ ca taŋ ve parama-
dukkaraŋ'[14] ti,

imaŋ gāthaŋ vatvā puna imaŋ udānaŋ udānesi:

'Sukaraŋ sādhunā sādhu, sādhu pāpena
dukkaraŋ;
pāpaŋ pāpena sukaraŋ, pāpam ariyehi
dukkaraŋ'[15] ti.

Atha kho Devadatto uposathadivase attano parisāya saddhiŋ ekamantaŋ nisīditvā, 'yass' imāni pañca vatthūni

---

[1] S. navaka°.
[2] K. *a.* va.
[3] C. Cᵃ. *om.*
[4] K. pañca°.
[5] F. B. *om.*
[6] B. (vaggabhedā) yā ti.
[7] K. *a.* Devadatto.
[8] B. °gahaŋ.
[9] F. B. dānāhaŋ.
[10] C. Cᵃ. °saṅgho. S. saṅghena.
[11] K. *a.* āgantvā.
[12] B. takketvā.
[13] C. *om.*
[14] *vs.* 163.
[15] *See Fausb., new ed., p.* 38, *note.*

khamanti, so salākaŋ gaṇhatū' ti vatvā pañcasatehi Vajjiputtakehi[1] navakehi appakataññūhi salākāya gahitāya saṅghaŋ bhinditvā te bhikkhū ādāya Gayāsīsam agamāsi. Tassa tattha gatabhāvaŋ sutvā Satthā tesaŋ bhikkhūnaŋ ānayanatthāya dve aggasāvake pesesi. Te[2] tattha gantvā ādesanāpāṭihāriyânusāsaniyā ca[3] iddhipāṭihāriyânusāsaniyā ca anusāsantā te amataŋ pāyetvā ādāya ākāsenâgamiŋsu. Kokāliko pi kho: 'uṭṭhehi āvuso Devadatta, nītā te bhikkhū Sāriputtamoggallānehi, nanu[4] tvaŋ mayā vutto "mā āvuso Sāriputtamoggallāne vissāsîti.'[5] 'Pāpicchā Sāriputtamoggallānā pāpikānaŋ[6] icchânaŋ vasaŋ[7] gatā' ti vatvā jannukena hadayamajjhe[8] pahari, tassa tatth' eva uṇhaŋ lohitaŋ[9] mukhato uggañchi. Āyasmantaŋ pana Sāriputtaŋ bhikkhusaṅghaparivutaŋ ākāsenâgacchantaŋ disvā bhikkhū āhaŋsu: 'bhante āyasmā Sāriputto gamanakāle attadutiyo[10] va[11] gato, idāni mahāpārivāro āgacchanto sobhatîti.' Satthā: 'na bhikkhave idān' eva,[12] tiracchānayoniyaŋ nibbattakāle pi mama[13] putto mama santikaŋ āgacchanto sobhati yevā' ti vatvā:[14]

'Hoti sīlavataŋ attho paṭisanthāravuttinaŋ,
lakkhaṇaŋ passa āyantaŋ ñātisaṅghapurakkhataŋ;
atha[15] passas' imaŋ[16] Kālaŋ[17] suvihīnaŋ va ñātihîti'

---

[1] C^a. °puttehi. [2] F. *om.*

[3] F. gantvā āha: desanā° niyañ ca. B. c'eva. K. ānādes. K. °yā anu°. [4] F. *om.*

[5] K. visāsissathā pacchā sār . . . nā pāp°. S. vissasîti (*v. Childers s.v.*). [6] K. pāpah°.

[7] C. icchânuvasaŋ. C^a. icchānuvaŋsaŋ. F. vasagatā.

[8] K. hadayaŋ majjhe. [9] C. C^a. uṇhalo°.

[10] K. adutiyo. [11] C., C^a., B. *om.*

[12] K. B. *a.* Sāriputto sobhati pubbe pi tir°.

[13] B. mayhaŋ.

[14] C. C^a. *a.* imaŋ gātham āha (*v.* F. Jāt., I., *p.* 144).

[15] K. atth' assa. [16] C. C^a. passath' imaŋ.

[17] F. Jāt., Kāḷaŋ.

idaŋ jātakaŋ[1] kathesi. Puna bhikkhūhi: 'bhante Devadatto kira dve aggasāvake ubhosu passesu nisīdāpetvā, "Buddhalīḷhāya dhammaŋ desessāmîti" tumhākaŋ anukiriyaŋ harîti'[2] vutte, 'na bhikkhave idān' eva, pubbe p'esa mama anukiriyaŋ kātuŋ vāyami,[3] na pana sakkhîti'[4] vatvā:[5]

'Api Vīraka passesi[6] sakuṇaŋ mañjubhāṇakaŋ[7]
mayūragīvasaṅkāsaŋ patiŋ mayhaŋ Saviṭṭhakaŋ.[8]

'Udakathalacarassa[9] pakkhino niccaŋ āmakamacchabhojino[10]
tassânukaraŋ[11] Saviṭṭhako[8] sevāle paḷiguṇṭhito[12] mato' ti

ādinā[13] jātakaŋ kathetvā[14] aparâparesu[15] pi divasesu tathārūpim[16] eva kathaŋ[17] ārabbha:[18]

'Acari vatâyaŋ[19] vitudaŋ vanāni kaṭṭhaṅgarukkhesu asārakesu
athâsadā[20] khadiraŋ jātasāraŋ yatth' abbhidā garuḷo uttamaṅgaŋ' ti

---

[1] K. Kuruka° (F.'s *title is* Lakkhaṇajātaka).
[2] B. karohîti.
[3] K. vāyamati.
[4] K. nās°, *om.* pana.
[5] *v.* F. Jāt., I., *p.* 150.
[6] F. passesī; *corr.* °hi.
[7] K. B. °ikam.
[8] C. C^a. kavi°.
[9] K. °le car°.
[10] K. °ano.
[11] K. Kiriyaŋ.
[12] K. °lehi °kuṇṭhito.
[13] K. Nadicaraka *for* ādinā (F.'s *title is* Vīrakajāt°). B. *om.* ādinā.
[14] K. B. vatvā.
[15] K. aparesu.
[16] K. B. °paŋ.
[17] K. *om.*
[18] F. Jāt. II. 163.
[19] C. C^a. ācāritāyaŋ. F. ācāratāyaŋ. K. ācariya vatâ°. F. J. acār' utâyam.
[20] C. C^a. ath' assadā°. K. assaṭṭhā sadā kh°. C^a. °abbh°.

'Lasī ca te nipphalitā, matthako ca vidāḷito,
sabbā te phāsukā bhaggā, ajja kho tvaŋ
virocasīti '[1]

ca evamādīni jātakāni kathesi. 'Puna akataññū Devadatto' ti kathaŋ ārabbha:

'Akaramhasa te[2] kiccaŋ yaŋ balaŋ ahuvamhase[3]
migarāja namo[4] tyatthu[5] api kiñci labhāmase.[6]
Mama lohitabhakkhassa[7] niccaŋ luddāni kubbato
dantantaragato santo taŋ bahuŋ yam hi[8] jīvasīti '[9]

ādīni jātakāni kathesi.[9] Puna vadhāya parisakkanaŋ[10] pan' assa[11] ārabbha:[12]

'Ñātaŋ etaŋ kuruŋgassa[13] yaŋ tvaŋ[14] sepaṇṇi
seyyasi;
aññaŋ sepaṇṇiŋ gacchāma,[15] na me[16] te
ruccate phalaŋ' ti

ādīni jātakāni kathesi.[17]

Puna[18] 'ubhato[19] parihīno Devadatto lābhasakkārato ca sāmaññato cā' ti kathāsu pavattamānāsu: 'na bhikkhave idān' eva, pubbe p'esa[20] parihīno yevā' ti vatvā:[21]

---

[1] F., C., C[a]., K. idāni kho tvaŋ samma vi° (*v.* F. Jāt. I. 493).
[2] K. °mhā va te. [3] B. ahuvāmase.
[4] C[a]. namo. [5] C. C[a]. tthatthu. [6] K. °mhase.
[7] K. *a.* maŋsa. C. C[a]. °bhikkhassa. K. °ābh°.
[8] C. C[a]. pi. [9] K. *a.* attānaŋ. F. Jāt. III. 26.
[10] C[a]. parikammakārassa. [11] C. *om.*
[12] F. Jāt. I. 174. [13] K. kuraŋg°. C. kuraŋgassa.
[14] C[a]. taŋ. [15] F. K. gacchāmi.
[16] C[a]. ca *for* me. [17] S. *a.* evaŋ Rājagahe viharanto.
[18] B. punadivase. [19] C[a]. ubhayato. K. ubho.
[20] C., C[a]., K. pi. [21] F. Jāt. I. 483.

'Akkhī bhinnā paṭo naṭṭho sakhīgehe[1] ca
bhaṇḍanaŋ
ubhato[2] paduṭṭhakammanto[3] udakamhi tha-
lamhi cā' ti

ādīni jātakāni kathesi. Evaŋ[4] Rājagahe viharanto Devadattaŋ ārabbha bahūni jātakāni kathetvā Rājagahato Sāvatthiŋ gantvā Jetavanavihāre[5] vāsaŋ kappesi.

Devadatto pi kho navamāse gilāno pacchime kāle Satthāraŋ daṭṭhukāmo hutvā attano sāvake āha:[6] 'ahaŋ Satthāraŋ daṭṭhukāmo, taŋ me dassethā' ti vutte,[7] 'tvaŋ samatthakāle Satthārā saddhiŋ verī hutvā acari,[8] na mayaŋ taŋ[9] tattha nessāmā' ti vutto,[10] 'mā maŋ nāsethā, mayā Satthari āghāto kato;[11] Satthu pana[12] mayi kesaggamatto pi āghāto natthi. So hi Bhagavā:[13]

"Vadhake Devadattamhi, core Aṅgulimālake
Dhanapāle Rāhule c'eva[14] sabbattha sama-
mānaso"' ti

'Dassetha me taŋ[15] Bhagavantaŋ' ti punappunaŋ ti yāci. Atha naŋ te mañcakenâdāya nikkhamiŋsu. Tassa āgamanaŋ[16] sutvā bhikkhū Satthu ārocesuŋ: 'bhante Devadatto kira tumhākaŋ dassanatthāya āgacchatîti.' 'Na[17] bhikkhave so[17] ten' attabhāvena maŋ passituŋ labhissatîti'—Bhikkhū kira pañcannaŋ vatthūnaŋ āyācitakālato paṭṭhāya puna Buddhe[18] daṭṭhum na labhanti,[19]

---

[1] F. sakkhi°. C., K., B. saka°. [2] K. ubho.
[3] F. Jāt. °ṭṭho ka°. [4] F. Evam evaŋ.
[5] K. mahā°. B. Jetavane vihāre. [6] K. *om.*
[7] F., C., C[a]., K. vatvā, *and* K. *a.* tehi. B. *om.* vutte.
[8] F. ācari. K. ācariya *for* ā°na. [9] C., C[a]., B. *om.*
[10] K. C[a]. vutte. [11] C. pi. C[a]. *om.*
[12] C[a]. na. [13] K. *a.* niccaŋ mettaŋ vaḍḍhento.
[14] K. B. ca. [15] C. te.
[16] K., C., C[a]. tassāga°. [17] F. *oms.*
[18] K. B. Buddhaŋ.
[19] B. labhati *and* bhikkhu *supra.*

ayaŋ dhammatā. 'Asukaṭṭhānaŋ ca asukaṭṭhānaŋ ca[1] āgato bhante' ti.[2] 'Yaŋ icchati, taŋ karotu, na so maŋ[3] passituŋ labhissatîti.' 'Bhante ito yojanamattaŋ āgato, aḍḍhayojanaŋ, gāvutaŋ, pokkharaṇīsamīpaŋ[4] āgato' bhante ti. 'Sace pi[5] anto Jetavanaŋ pi[5] pavisati n'eva maŋ passituŋ labhissatîti.' Devadattaŋ gahetvā āgatā Jetavanapokkharaṇītīre mañcaŋ otāretvā pokkharaṇiŋ[6] nahāyituŋ otariŋsu. Devadatto pi kho mañcato vuṭṭhāya[7] ubho pāde bhūmiyaŋ ṭhapetvā nisīdi; te[8] paṭhaviŋ pavisiŋsu. So anukkamena yāva gopphakā[9] yāva jannukā yāva kaṭito yāva thanato yāva gīvato pavisitvā hanukaṭṭhikassa[10] bhūmiyaŋ patiṭṭhitakāle:[11]

'Imehi aṭṭhīhi[12] tam aggapuggalaŋ
devâtidevaŋ naradammasārathiŋ
samantacakkhuŋ satapuññalakkhaṇaŋ
pāṇehi Buddhaŋ saraṇaŋ gato'smîti'

imaŋ gātham āha.[13] Idaŋ kira ṭhānaŋ disvā Tathāgato Devadattaŋ pabbājesi; 'sace hi so na pabbajissa,[14] gihī hutvā kammañ ca bhāriyaŋ akarissa āyatibhavassa ca paccayaŋ kātuŋ na sakkhissa,[15] pabbajitvā pana, kiñcāpi kammaŋ bhāriyaŋ karissati, āyatibhavassa paccayaŋ[16]

---

1 F. *corr. om.*
2 K. *a.* āhaŋsu.
3 S. *a.* bhikkhave.
4 K. B. Jetavanapokkh°.
5 K. *om.*
6 K. °iyaŋ.
7 F., C., C[a]., K. uṭṭhāya.
8 B. pādā.
9 C. K. goppakā.
10 C. °kaṇṭhikassa. C[a]. haṇukaṇṭhito Kassa.
11 K. *a.* gātham āha.
12 K. Imāni atthi pi. S. aṭṭhehi.
13 C[a]. *om.* imaŋ. K. *om.* °i g° ā°.
14 K. °ssati.
15 K. nāsakkhissati. C[a]. B. °ssati. F. kātuŋ aparaddhabhāvena pana niccalo va hutvā paccatū ti yojanasatike ante (antoavīcimhi?) nāsakkhissa.
16 B. āyatiŋ bhavanissaraṇapaccayaŋ.

kātuŋ sakkhissatîti, tena[1] taŋ Satthā pabbājesi. So hi ito satasahassakappamatthale Aṭṭhissaro[2] nāma paccekabuddho bhavissati.[3] So paṭhaviŋ pavisitvā Avīcimhi nibbatti, 'niccale Buddhe aparaddhabhāvena[4] pana niccalo hutvā paccatū'[5] ti yojanasatike antoavīcimhi yojanasatubbedham ev'assa[6] sarīraŋ nibbatti, sīsaŋ yāva kaṇṇasakkhalito upari ayakapālaŋ[7] pāvisi; pādā yāva gopphakā heṭṭhā ayapaṭhaviyaŋ paviṭṭhā, mahātālakkhandhaparimāṇaŋ ayasūlaŋ pacchimabhittito nikkhamitvā piṭṭhimajjhaŋ bhinditvā urena[8] nikkhamitvā puratthimaŋ bhittiŋ[9] pāvisi; aparaŋ dakkhiṇabhittito nikkhamitvā dakkhiṇapassaŋ bhinditvā uttarapassena[10] nikkhamitvā uttarabhittiŋ pāvisi; aparaŋ uparikapallato nikkhamitvā matthakaŋ bhinditvā adhobhāgena nikkhamitvā ayapaṭhaviŋ[11] pāvisi; evaŋ so tattha niccalo hutvā paccati.[12] Bhikkhū, 'ettakaŋ ṭhānaŋ āgantvā[13] Devadatto Satthāraŋ daṭṭhuŋ alabhitvā va paṭhaviŋ paviṭṭho' ti[14] kathaŋ samuṭṭhāpesuŋ. Satthā, 'na bhikkhave Devadatto idān' eva mayi aparajjhitvā paṭhaviŋ pāvisi, pubbe pi paviṭṭho yevā' ti vatvā Hatthirājakāle maggamūḷhaŋ purisaŋ samassāsetvā[15] attano piṭṭhiŋ āropetvā khemantaŋ pāpitena[16] tena[17] puna tikkhattuŋ āgantvā aggaṭṭhāne majjhimaṭṭhāne[18] mūle ti evaŋ dante chinditvā tatiyavāre mahāpurisassa cakkhupathaŋ atikkamantassa[19] paṭhaviŋ paviṭṭhabhāvaŋ dīpetum:

---

1 K. *om.*
2 C. Cª. Saṭṭhissaro (*cf.* Hardy, M.B., 340).
3 K. *a.* ti.
4 B. aparajjha°.
5 K. paccati.
6 F., C., Cª., K. eva.
7 F. ayoka°. C., Cª., B. °kapallaŋ. K. ayokapale.
8 F. udarena.
9 B. purimabhi°.
10 K. B. vāmapa°.
11 K. ayyasula°.
12 B. va pacci *for* hu° pa°.
13 K. ga°.
14 Cª. °sîti.
15 C. samassāpetvā.
16 C., Cª., B. *om.*
17 K. pāpitassa.
18 F. majjhaṭṭhāne.
19 K. B. *a.* tassa.

'Akataññussa posassa, niccaŋ vivaradassino,
sabbaŋ ce[1] paṭhaviŋ dajjā, n'eva naŋ abhirādhaye' ti[2]

imaŋ jātakaŋ[3] kathetvā puna pi[4] puna pi tath' eva kathāya samuṭṭhitāya Khantivādibhūte attani aparajjhitvā Kalāburājabhūtassa[5] tassa paṭhaviŋ paviṭṭhabhāvaŋ dīpetuŋ Khantivādijātakaŋ,[6] Culladhammapālabhūte attani aparajjhitvā[7] Mahāpatāparājabhūtassa tassa paṭhaviŋ paviṭṭhabhāvaŋ dīpetuŋ Culladhammapālajātakañ ca[8] kathesi.

Paṭhaviŋ paviṭṭhe pana Devadatte mahājano haṭṭhatuṭṭho dhajapatākā kadaliyo[9] ussāpetvā puṇṇaghaṭe ṭhapetvā, 'lābhā vata no' ti mahantaŋ chaṇaŋ anubhoti.[10] Tam atthaŋ Bhagavato ārocesuŋ; Bhagavā: 'na bhikkhave idān' eva Devadatte mate mahājano tussati, pubbe pi tussi[11] yevā' ti vatvā sabbajanassa appiye caṇḍe pharuse Bārāṇasiyaŋ Piṅgalarāje[12] nāma mate mahājanassa tuṭṭhabhāvaŋ dīpetuŋ:[13]

'Sabbo jano hiŋsito Piṅgalena,
tasmiŋ mate paccayaŋ vedayanti;[14]
piyo nu te āsi akaṇhanetto,[15]
kasmā tuvaŋ[16] rodasi dvārapāla.

---

[1] C. C[a]. sabba te.
[2] C. C[a]. abhidhāraye. K. ārādhaye.
[3] F. Jāt. I. 322.
[4] K. *om. one* puna pi.
[5] C[a]. Kalāpu°. K. Kalābhu°.
[6] F. °vādajā°. B. *a.* ca. *For this* J. *v.* F. J. III. 39-43.
[7] K. par°.
[8] F. J. III. 177-182.
[9] F. °patākaka°.
[10] K. anubhosi.
[11] F., C[a]., B. tussati.
[12] C[a]. Piṅgale nāma rāje. B. Piṅgalaraññe.
[13] F. Jāt. II. 241-242.
[14] S. paccayā.
[15] C. C[a]. akaṇṇa°.
[16] F. nu tvaŋ. C. C[a]. tvaŋ.

'Na me piyo āsi akaṇhanetto,[1]
bhāyāmi paccâgamanāya tassa,
ito gato hiŋseyya maccurājaŋ,
so hiŋsito ānayeyya[2] puna idhā' ti

idaŋ[3] Piṅgalajātakaŋ kathesi. Bhikkhū Satthāraŋ pucchiŋsu: 'idāni bhante Devadatto kuhiŋ nibbatto' ti. 'Avīcimahāniraye bhikkhave' ti. 'Bhante idha tappanto vicaritvā puna gantvā tappanaṭṭhāne yeva nibbatto' ti. 'Āma bhikkhave pabbajitā vā hontu gahaṭṭhā vā pamādavihārino ubhayattha tappanti yevā' ti vatvā imaŋ gāthaŋ āha:

17. 'Idha tappati pecca tappati pāpakārī ubhayattha tappati
"pāpaŋ me kataŋ" ti tappati, bhiyyo[4] tappati duggatiŋ gato' ti.

Tattha 'idha tappatîti' idha kammatappanena domanassamattena tappati; 'peccā' ti paraloke pana vipākatappanena atidāruṇena apāyadukkhena tappati; 'pāpakārîti' nānappakārassa pāpassa kattā;[5] 'ubhayatthā' ti iminā vuttappakārena tappanena ubhayattha tappati nāma; 'pāpam me' ti so hi kammatappanena tappanto 'pāpam me kataŋ' ti tappati, taŋ appamattakaŋ tappanaŋ, vipākatappanena pana tappanto 'bhiyyo tappati duggatiŋ gato' ti[6] atipharusena tappanena ativiya tappatîti.

Gāthāpariyosāne bahū sotâpannâdayo ahesuŋ; desanā mahājanassa sātthikā jātā ti.

Devadattassa vatthu dvādasamaŋ.[7]

---

[1] C. C^a. akaṇṇa°. [2] F. J. āneyya. K. *a.* naŋ.
[3] C^a. imaŋ. [4] S. bhīyo.
[5] C., C^a., B. Katattā. [6] K. C^a. *om.* ti.
[7] C^a. Devadattavatthuŋ *simply.* C. vatthuŋ.

13. SUMANĀDEVIYĀ-VATTHU

'Idha nandatîti'[1] imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto Sumanādeviŋ[2] ārabbha kathesi.

Sāvatthiyaŋ hi devasikaŋ Anāthapiṇḍikassa gehe dve bhikkhusahassāni bhuñjanti, tathā Visākhāya mahā-upāsikāya; Sāvatthiyaŋ ca yo yo dānaŋ dātukāmo hoti, so[3] so tesaŋ ubhinnaŋ okāsaŋ labhitvā va karoti. Kiŋkāraṇā? 'Tumhākaŋ[4] dānaggaŋ Anāthapiṇḍiko vā Visākhā vā āgatā' ti pucchitvā, 'nâgatā' ti vutte, satasahassaŋ vissajjetvā katadānam pi, 'kiŋ dānaŋ nām' etaŋ' ti garahanti. Ubho pi[5] te bhikkhusaŋghassa[6] ruciŋ[7] ca anucchavikakiccāni[8] ca ativiya jānanti. Tesu vicārentesu[9] bhikkhū cittarūpaŋ[10] bhuñjanti; tasmā sabbe dānaŋ dātukāmā te gahetvā va gacchanti. Iti te attano[11] ghare bhikkhū[12] parivisituŋ na labhanti. Tato Visākhā, 'ko nu kho mama ṭhāne ṭhatvā bhikkhu-saŋghaŋ parivisatîti'[13] upadhārenti, puttassa dhītaraŋ disvā taŋ attano ṭhāne ṭhapesi; sā tassā nivesane bhikkhusaŋghaŋ parivisati. Anāthapiṇḍiko pi Mahāsu-bhaddaŋ nāma jeṭṭhadhītaraŋ[14] ṭhapesi; sā bhikkhūnaŋ veyyāvaccaŋ karonti dhammaŋ suṇanti sotâpannā hutvā patikulaŋ agamāsi. Tato Cullasubhaddaŋ ṭhapesi; sâpi tath' eva karonti sotâpannā hutvā[15] patikulaŋ gatā. Atha Sumanādeviŋ nāma kaniṭṭhadhītaraŋ ṭhapesi; sā pana[16] sakadāgāmiphalaŋ patvā kumārikā va hutvā tathā-

---

[1] K. *a.* pecca nandati.
[2] K. Sumana°.
[3] C. Cᵃ. *om.*
[4] K. *a.* kiŋ.
[5] C., Cᵃ., B. *a.* hi.
[6] Cᵃ. °saŋghañ ca.
[7] C. °saŋgharuciŋ.
[8] K. °kaŋ kiccâkiccaŋ.
[9] Cᵃ. B. vicarantesu. K. vihārante.
[10] K. cittânurūpaŋ.
[11] B. *rep.*
[12] K. bhikkhusaŋghaŋ.
[13] C. B. parivisissasîti.
[14] Cᵃ. jeṭṭhakā°.
[15] Cᵃ. *om.*
[16] K. *a.* dhammaŋ sutvā.

rūpena aphāsukena āturā āhārûpacchedaŋ[1] katvā pitaraŋ daṭṭhukāmā hutvā[2] pakkosāpesi. So ekasmiŋ dānagge tassā sāsanaŋ sutvā va āgantvā, 'kiŋ amma Sumane' ti āha. Sâpi naŋ[3] āha: 'kiŋ tāta kaniṭṭhabhātikā' ti. 'Vippalapasi[4] ammā ti.[5] 'Na vippalapāmi kaniṭṭhabhâtikā' ti. 'Bhāyasi[6] ammā' ti. Na bhāyāmi kaniṭṭhabhātikā' ti ettakaŋ vatvā[7] yeva pana[8] sā kālaŋ akāsi. So sotâpanno pi samāno seṭṭhī dhītari[9] uppannasokaŋ adhivāsetuŋ asakkonto dhītusarīrakiccaŋ kāretvā rodanto Satthu santikaŋ gantvā,[10] 'kiŋ gahapati dukkhidummano assumukho rudamāno[11] āgato[12] 'sîti' vutte. 'Dhītā me bhante Sumanādevī kālakatā' ti āha. 'Atha kasmā socasi,[13] nanu sabbesaŋ ekaŋsikaŋ[14] maraṇan' ti. 'Jānām' etaŋ bhante, evarūpā pana me hirottappasampannā[15] dhītā, "sā maraṇakāle satiŋ paccupaṭṭhāpetuŋ asakkontī vippalapamānā matā" ti[16] me anappakaŋ[17] domanassaŋ uppajjatîti.' 'Kiŋ pana tāya kathitaŋ mahāseṭṭhîti.' 'Ahaŋ taŋ bhante "amma Sumane" ti āmantesiŋ, atha maŋ āha: "kiŋ tāta kaniṭṭhabhātikā" ti, tato "vippalapasi ammā" ti[18]—"na vippalapāmi kaniṭṭhabhātikā" ti—"bhāyasi ammā" ti—"na bhāyāmi kaniṭṭhabhātikā" ti, ettakaŋ vatvā kālam akāsîti.' Atha naŋ Bhagavā āha: 'na[19] te mahāseṭṭhi dhītā vippalapatîti.' 'Atha[20] kasmā evam āhā' ti. 'Kaniṭṭhattāy'

---

1 C. C^a. āhāracchedaŋ.
2 K. *a.* taŋ.
3 K. pitaraŋ *for* pi naŋ.
4 B. vilapasi *and* vilap° *infra.*
5 K. *a.* sā.
6 C. C^a. bhāyāsi.
7 C^a. Katvā.
8 K. *om.* pana.
9 C. seṭṭhadhītu. C^a. seṭṭhidhītu. K. seṭṭhitari. B. dhītaraŋ paṭicca.
10 K. *a.* Bhagavatā taŋ disvā.
11 K. B. rod°.
12 S. upâgato.
13 C. socati.
14 K. ekaŋsisa°.
15 C., C^a., K., B. hiriott°.
16 C^a. nā *for* matā ti. K. tena *for* ti. B. *a.* tena.
17 K. anappakāraŋ.
18 K. *a.* vutte.
19 K. *a.* hi.
20 K. *a.* naŋ.

eva; dhītā hi te gahapati maggaphalehi[1] mahallikā, tvaŋ hi sotâpanno, dhītā pana te sakadāgāminī, sā maggaphalehi[2] mahallikattā taŋ evam āhā' ti. 'Evaŋ bhante' ti. 'Evaŋ gahapatîti.' 'Idāni kuhiŋ nibbattā bhante' ti. 'Tusitabhavane gahapatîti' vutte,[3] 'bhante mama dhītā idha ñātakānaŋ antare nandamānā vicaritvā[4] ito gantvā pi Nandanaṭṭhāne[5] yeva nibbattā' ti. Atha naŋ Satthā, 'āma gahapati[6] appamattā nāma gahaṭṭhā vā pabbajitā vā idha loke ca paraloke ca nandanti yevā' ti vatvā imaŋ gātham āha:

18. 'Idha nandati, pecca nandati
katapuñño ubhayattha nandati,
"puññaŋ me kataŋ" ti nandati
bhiyyo[7] nandati sugatiŋ gato' ti.

Tattha 'idhā' ti idha loke kammanandanena nandati;[8] 'peccā' ti paraloke vipākanandanena[9] nandati;[8] 'katapuñño' ti nānappakārassa puññassa kattā;[10] 'ubhayatthā' ti idha 'kataŋ me kusalaŋ akataŋ pāpaŋ' ti[11] nandati,[12] parattha vipākaŋ anubhavanto nandati; 'puññaŋ me' ti idha nandanto[13] pana 'puññaŋ[14] me kataŋ' ti somanassamattakena vā kammanandanaŋ upâdāya nandati; 'bhiyyo' ti vipākanandanena pana 'sugatiŋ gato' sattapaññāsavassakoṭiyo[15] saṭṭhiñ ca vassasatasahassāni[16] dibbasampattiŋ anubhavanto Tusitapure ativiya nandatîti.'

---

[1] Cᵃ. B. *a.* tayā. [2] B. *a.* tayā. [3] K. B. *om.*
[4] K. car°. [5] K. Nanda°. [6] C. °patîti.
[7] C. bhīyo. [8] C. nandatîti.
[9] Cᵃ. °nandane ti. [10] B. Cᵃ. Katattā. K. kattatā.
[11] C. Cᵃ. pāpānîti. [12] Cᵃ. nandatîti.
[13] B. nandanato. [14] Cᵃ. puññakaŋ.
[15] B. °matten' eva. B. °en' eva.
[16] C. Cᵃ. °paŋñāsakoṭiyo. K. °vasa°.

Gāthāpariyosāne bahu sotâpannâdayo ahesum; mahājanassa sātthikā dhammadesanā jātā ti.

Sumanādeviyā vatthu terasamaŋ.[1]

14. Dvesahāyakabhikkhūnaŋ-vatthu

'Bahuŋ pi ce'[2] ti imaŋ dhammadesanaŋ Satthā Jetavane viharanto dve sahāyake[3] ārabbha kathesi.

Sāvatthivāsino hi dve kulaputtā sahāyakā vihāraŋ gantvā Satthu dhammadesanaŋ sutvā kāme pahāya[4] sāsane uraŋ datvā pabbajitvā pañcavassāni ācariyûpajjhāyānaŋ[5] santike vasitvā Satthāraŋ upasaṅkamitvā sāsane dhuraŋ pucchitvā vipassanādhurañ ca ganthadhurañ[6] ca vitthārato sutvā, eko tāva, 'aham bhante mahallakakāle pabbajito na sakkhissāmi ganthadhuraŋ[7] pūretum, vipassanādhuraŋ pana[8] pūressāmîti' yāva arahattā[9] vipassanaŋ[10] kathāpetvā ghaṭento vāyamanto saha paṭisambhidāhi arahattaŋ pāpuṇi. Itaro pana,[8] 'ahaŋ ganthadhuraŋ pūressāmîti'[11] anukkamena Tepiṭakaŋ Buddhavacanaŋ uggaṇhitvā gatagataṭṭhāne dhammaŋ katheti[12] sarabhaññaŋ bhaṇati, pañcannaŋ bhikkhusatānaŋ dhammaŋ vācento vicarati, aṭṭhārasannaŋ mahāgaṇānaŋ ācariyo ahosi. Bhikkhū Satthu santike kammaṭṭhānaŋ gahetvā itarassa therassa vasanaṭṭhānaŋ gantvā tass' ovāde ṭhatvā arahattaŋ patvā theraŋ vanditvā: 'Satthāraŋ daṭṭhukām'

---

[1] Ca. Sumanadeviyā vatthuŋ (*simply*). K. Sumanadevivatthu terassamaŋ (K. B. *al.* Sumana°.).
[2] K. *a.* sahitaŋ bhāsamāno.
[3] F. sahāyakabhikkhū. K. *a.* bhikkhū.
[4] K. *a.* Satthu. [5] C. Ca. ācariyau°. K. °yapajāy°.
[6] C. Ca. gandha°. [7] Ca. *a.* pana. [8] K. *om.*
[9] Ca. °ttaŋ. [10] B. vipassanādhuraŋ.
[11] B. pūretuŋ sakkhissāmîti. [12] K. kathesi. S. deseti.

amhā' ti vadanti. Thero: 'gacchath' āvuso[1] mama vacanena Satthāraŋ vanditvā asītimahāthere vandathā, sahāyakattheram pi me "amhākaŋ ācariyo tumhe vandatîti" vandathā' ti. Te[2] vihāraŋ gantvā[3] Satthārañ ca there[4] ca vanditvā: 'bhante amhākaŋ ācariyo tumhe vandatîti' vutte,[5] itarena ca, 'ko nāma eso'[6] ti vutte, 'tumhākaŋ sahāyakabhikkhu[7] bhante' ti vadanti. Evaŋ there punappunaŋ sāsanaŋ pahiṇante so bhikkhu thokaŋ kālaŋ sahitvā aparabhāge sahituŋ asakkonto: 'amhākaŋ ācariyo tumhe vandatîti' vutte, 'ko eso' ti vatvā, 'tumhākaŋ sahāyakabhikkhū' ti vutte, 'kiŋ pana tumhehi tassa santike gahitaŋ kiŋ[8] Dīghanikāyâdīsu aññataro nikāyo,[9] tīsu Piṭakesu ekaŋ Piṭakaŋ' ti vatvā, 'catuppadikam pi gāthaŋ na jānāti,[10] paŋsukūlaŋ gahetvā pabbajitakāle yeva araññaŋ paviṭṭho bahū vata antevāsike labhi, tassa āgatakāle mayā pañhaŋ pucchituŋ vaṭṭatîti' cintesi. Athâparabhāge[11] thero, Satthāraŋ daṭṭhum āgato sahāyakattherassa santike pattacīvaraŋ ṭhapetvā gantvā Satthāraŋ c'eva asītimahāthere ca vanditvā sahāyakassa[12] vasanaṭṭhānaŋ paccāgami. Ath' assa so vattaŋ kāretvā samappamāṇaŋ āsanaŋ gahetvā, 'pañhaŋ pucchissâmîti' nisīdi. Tasmiŋ khaṇe Satthā 'esa evarūpaŋ mama puttaŋ viheṭhetvā[13] niraye nibbatteyyā'[14] ti tasmiŋ anukampāya vihāracārikaŋ caranto viya tesaŋ nisinnaṭṭhānaŋ gantvā paññatte[15] Buddhâsane nisīdi. Tattha tattha nisīdantā hi bhikkhū[16] Buddhâsanaŋ paññāpetvā va nisīdanti;

---

[1] C. gacchâvuso. [2] B. *a*. bhikkhū.
[3] C. C[a]. āgantvā.
[4] C[a]. therañ. B. asītimahāthere ca therañ ca.
[5] C. vadanti. C[a]. vadantîti. [6] C. C[a]. nām' eso.
[7] B. sahāyako. [8] B. ti.
[9] C. nikāyā. K. *a*. kiŋ. [10] C[a]. pajānāti.
[11] K. *a*. vipassanā°.
[12] K. °katherassa. C. C[a]. sahāyassa.
[13] C. C[a]. viheṭṭhetvā. [14] C[a]. °yyāsîti.
[15] K. paññatapavara°. [16] C., C[a]., B. *om*.

tena[1] Satthā pakatipaññatte yeva āsane nisīdi. Nisajja kho[2] pana ganthikabhikkhuŋ paṭhamajjhāne pañhaŋ pucchitvā, tasmiŋ kathite[3] dutiyajjhānaŋ ādiŋ katvā aṭṭhasu pi samāpattīsu rūpârūpesu pañhaŋ pucchi, itaro[4] sabbaŋ kathesi. Atha naŋ sotāpattimagge pañhaŋ pucchi,[4] itaro[5] kathetuŋ nâsakkhi.[6] Tato khīṇâsavattheraŋ pucchi; thero kathesi. Satthā, 'sādhu[7] sādhu bhikkhū'[8] ti abhinanditvā, sesamaggesu pi paṭipāṭiyā pañhaŋ pucchi; ganthiko[9] ekaŋ pi kathetuŋ nâsakkhi, khīṇâsavo pucchitaŋ pucchitaŋ[10] kathesi. Satthā catūsu ṭhānesu tassa sādhukāraŋ adāsi; taŋ sutvā bhummadeve[11] ādiŋ katvā yāva Brahmalokā sabbadevatā[12] c'eva Nāgasupaṇṇā[13] ca sādhukāram adaŋsu. Taŋ sādhukāraŋ sutvā[14] tassa antevāsikā c'eva saddhivihārino ca Satthāraŋ ujjhāyiŋsu: 'kiŋ nām' etaŋ Satthārā kataŋ kiñci ajānantassa mahallakattherassa catūsu ṭhānesu sādhukāram adāsi; amhākaŋ pan' ācariyassa sabbapariyattidharassa pañcannaŋ bhikkhusatānaŋ pāmokkhassa pasaŋsāmattam pi na karîti.' Atha ne Satthā, 'kiŋ nām' etaŋ bhikkhave[15] kathethā' ti pucchitvā, tasmiŋ atthe ārocite, 'bhikkhave tumhākaŋ ācariyo mama sāsane bhatiyā gāvo rakkhaṇakasadiso;[16] mayhaŋ pana putto yathā ruciyā pañcagorase paribhuñjanakasāmisadiso'[17] ti vatvā imā gāthā abhāsi:

---

[1] B. *om.*
[2] C., C[a]., B. *om.*
[3] K. akath°.
[4] K. *om.* itaro *to* pucchi.
[5] K. gaṇṭhikathero, *and a.* pi ekaŋ pi.
[6] K. itaro tam sabbaŋ kathesi *and* atha naŋ, *etc.*
[7] C. C[a]. *om.*
[8] K. *om.* bh°.
[9] K. °kathero.
[10] K. pucchitapu°. B. *om. one.*
[11] K. °devatā. B. bhūmadeve.
[12] C. C[a]. sabbe de°. K. sabbā devatāyo. B. sabbā.
[13] K. nāgā su°.
[14] K. katvā.
[15] C[a]. *om.* bhikkhave.
[16] C., C[a]., K. rakkhaṇasa°.
[17] K. bhuñjanasāmika°. C[a]. *a.* yevā.

19. 'Bahum pi ce sahitam bhāsamāno
na takkaro hoti naro pamatto,
gopo va gāvo gaṇayaŋ paresaŋ
na bhāgavā sāmaññassa hoti.

20. 'Appam pi ce sahitaŋ bhāsamāno
dhammassa hoti anudhammacārī
rāgañ ca dosañ ca pahāya mohaŋ
sammappajāno, suvimuttacitto
anupâdiyāno idha vā huraŋ vā
sa bhāgavā sāmaññassa hotíti.'

Tattha 'sahitaŋ' ti Tepiṭakassa Buddhavacanass' etaŋ nāmaŋ, taŋ[1] ācariye upasaṅkamitvā uggaṇhitvā[2] 'bahum pi paresaŋ bhāsamāno'[3] vācento,[4] taŋ dhammaŋ sutvā yaŋ kārakena puggalena kattabbaŋ taŋkaro[5] na hoti, kukkuṭassa pakkhapaharaṇamattam pi aniccâdivasena yonisomanasikāraŋ[6] nappavattati,[7] eso[8] yathā nāma divasaŋ bhatiyā[9] gāvo rakkhanto gopo[10] pāto va paṭicchitvā[11] sāyaŋ gaṇetvā[12] sāmikānaŋ niyyādetvā, 'divasabhatimattaŋ gaṇhāti'[13] yathāruciyā[14] pana[15] pañca gorase paribhuñjituŋ na labhati, evaŋ eva kevalaŋ antevāsikānaŋ santikā vattapaṭivattakaraṇamattassa bhāgī hoti, sāmaññassa pana bhāgī na hoti; yathā pana gopālakena

[1] C., C^a., B. *om.* B. *a.* ca *after* ācariye.
[2] K. bahuŋ ga° *for* ugg°. [3] B. obh°.
[4] K. *a.* kathento. [5] K. B. takkaro.
[6] C., C^a., K., B. manasi°. [7] K. °ttesi. B. °tteti.
[8] C^a. *a.* tāva. [9] K. divase. F. *corr.* divasabha°.
[10] C^a. B. gopo viya. K. gopā viya (*for* gopo).
[11] K. sampa°. B. niravasesaŋ sampa°.
[12] C. C^a. saṅg°. B. sāraŋ gahetvā.
[13] F., C., C^a., K., B. gaṇhati. [14] K. *a.* ruciyā.
[15] K. *om.*

niyyāditānaŋ gunnaŋ[1] gorasaŋ sāmikā[2] va paribhuñjanti, Tathāgatena[3] kathitaŋ dhammaŋ sutvā kārakapuggalā[4] yathânusiṭṭham[5] paṭipajjitvā keci paṭhamajjhānâdīni pāpuṇanti,[6] keci vipassanaŋ vaḍḍhetvā maggaphalāni[7] pāpuṇantîti; gosāmikā[8] gorasass' eva sāmaññassa bhāgino honti. Iti Satthā sīlasampannassa bahussutassa pamādavihārino aniccâdivasena yonisomanasikāre appavattassa[9] bhikkhuno vasena paṭhamagāthaŋ[10] kathesi, na dussīlassa.

Dutiyagāthā pana appassutassâpi[11] yonisomanasikāre[12] kammaŋ karontassa kārakapuggalassa vasena kathitā. Tattha '**appam pi ce**' ti thokaŋ ekavaggadvivaggamattam pi; '**dhammassa hoti anudhammacārīti**' attham aññāya dhammam aññāya navalokuttaradhammassa anurūpaŋ dhammaŋ[13] pubbabhāgapaṭipadāsaṅkhātaŋ catupārisuddhisīladhutaṅgaasubhakammaṭṭhānâdibhedaŋ[14] caraṇato[15] anudhammacārī hoti; '**ajja ajj' evā**' ti paṭivedhaŋ ākaṅkhanto vicarati; so imāya sammāpaṭipattiyā '**rāgañ ca dosañ ca pahāya mohaŋ,**' sammā hetunā[16] nayena parijānitabbadhamme parijānanto tadaṅgavikkhambhanasamucchedapaṭippassaddhinissaraṇavimuttīnaŋ vasena[17] '**suvimuttacitto; anupâdiyāno idha vā huraŋ vā**' ti idhalokaparalokapariyāpannā vā[18] ajjhattikabāhirā vā[18] khandhâyatanadhātuyo[19] catūhi upâdānehi anupâdiyanto[20] mahākhīṇāsavo maggasaṅkhātassa sāmaññassa vasena āgatassa

---

[1] Ca. guṇaŋ. [2] K. go°.
[3] F. K. tathā tena. [4] C. kārapu°.
[5] C. °siṭṭhiŋ. [6] K. °ṇiŋsu.
[7] B. °âdīni. [8] B. goṇa°.
[9] F. C. nappa°. B. pamattassa.
[10] F. paṭhamaŋ gāthaŋ. [11] S. *om.*
[12] C., Ca., K. kārena. [13] S. anurūpadhammaŋ.
[14] C. °pārisuddhiŋ sīla°. [15] K. caranto.
[16] C. mohasa°. [17] K. °vimuttiva°.
[18] C. va. [19] C. Ca. °dhātu. [20] C. Ca. °yāno.

phalasāmaññassa[1] c'eva pañca asekkhadhammakkhandhassa[2] ca 'bhāgavā[3] hoti' ti[4]—ratanakūṭena viya agārassa arahattena desanākūṭaŋ[5] gaṇhīti.

Gāthāpariyosāne bahū sotāpannādayo ahesuŋ, desanā mahājanassa sātthikā jātā ti.

Dve sahāyakabhikkhūnaŋ vatthu catuddasamaŋ.[6]

Yamakavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Paṭhamo Vaggo.[7]

---

[1] K. Khandhasāmaññassa.
[2] C. C[a]. asekha°. B. *a.* sāmaññassa.
[3] F., C., C[a]. bhāgivā. S. bhāgī. K. āgār°. [4] K. *om.*
[5] C. desanaŋ kutaŋ. K. B. desanāya.
[6] K. *om.* dve. K. sahāyabhikkhuvatthu, *and a.* cuddasamaŋ. C. C[a]. vatthuŋ.
[7] K. *om.* Paṭh° va°.

THE END

BILLING AND SONS, LTD., PRINTERS, GUILDFORD